

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Казахстан)
Бельський державний університет імені Алеко Руссо (Молдова)
Texas A&M University-commerce (USA)

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОВНОЇ
ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

**Збірник наукових статей
за матеріалами**

**XIX Міжнародної
науково-практичної
конференції**

17 жовтня 2024 р.

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Казахський національний університет імені аль-Фарабі (Казахстан)
Бельський державний університет імені Алеко Руссо (Молдова)
Texas A&M University-commerce (USA)

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Збірник наукових статей за матеріалами
XIX Міжнародної науково-практичної конференції
17 жовтня 2024 р.

УДК 378.147:81`243
П78

Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти : зб. наук. ст. за матеріалами XIX Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовтня 2024 р.). – Харків : ХНАДУ, 2024. – 278 с.

У збірнику наукових статей за матеріалами конференції висвітлюються актуальні проблеми лінгводидактики та методики викладання іноземних мов, застосування у сучасному освітньому процесі традиційних та інноваційних технологій, прийомів та алгоритмів розвитку комунікативних та дискурсивних компетенцій іноземних студентів, а також психолого-педагогічні засади організації навчального процесу, міжкультурної адаптації та інтеграції іноземних студентів у освітній простір ЗВО, питання професійно-орієнтованого навчання іноземних студентів.

Посвідчення УкрІНТЕІ № 507 від «05» грудня 2023 р.

Збірник адресовано викладачам закладів вищої освіти, аспірантам, студентам.

Адреса: Харківський національний автомобільно-дорожній університет,
61002, м. Харків, вул. Ярослава Мудрого, 25.
Телефон: (057) 707-36-81.

Друкується в авторській редакції. За зміст, автентичність фактичного матеріалу та посилань відповідають автори.

© Автори, 2024.

Організатори конференції:

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний автомобільно-
дорожній університет
Факультет підготовки іноземних громадян
Кафедра мовної підготовки
(Україна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Кафедра мовної та профільної підготовки
(Україна)

Казахський національний університет імені аль-Фарабі
Факультет довузівської освіти
Кафедра мовної та загальноосвітньої підготовки
іноземців
(Казахстан)

Бельський державний університет імені Алеко Руссо
Кафедра педагогічних наук
(Молдова)

Texas A&M University-commerce
(USA)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Чинники ефективності організації навчання мови іноземних студентів в умовах диджиталізації освіти

Васецька Л.І.

*к. пед. н., доц., керівник центру підготовки іноземних громадян
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет*

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: vasetskalarysa@gmail.com

Проблеми щодо підвищення ефективності нашої мовної освіти, щодо активного та широкого впровадження інноваційних технологій навчання у нефілологічних закладах вищої освіти України є актуальними і тому найбільш досліджуваними у науковій та науково-методичній літературі.

Освіта є головним чинником соціального та економічного прогресу, тому її головне завдання – формувати особистість спеціаліста, який здатний до вирішення фахових завдань та прийняття самостійних нестандартних рішень, до проєктивної детермінації майбутнього, комунікабельного та впевненого у своїй професійній компетентності.

Перед мовною кафедрою нефілологічного вишу поставлено завдання формувати та розвивати мовну особистість майбутнього фахівця через раціональне застосування сучасних методів навчання мови на різних етапах підготовки іноземного спеціаліста. Компетентність та професіоналізм педагога вищої школи визначається за вмінням викладача комбінувати нові методи навчання та ефективно їх використовувати індивідуально для кожного

студента, тобто індивідуалізація процесу навчання стає провідним чинником надання якісної мовної освіти.

Проте останнім часом, незважаючи на інтенсивну технологізацію процесу навчання, активне впровадження інноваційних методів та форм навчання, спостерігається зниження якості мовної освіти. З одного боку, завдяки диджиталізації освітнього процесу іноземні студенти, які сьогодні навчаються он-лайн, можуть самостійно опрацьовувати великий масив структурованого навчального матеріалу у своєму власному темпі навчання, мати при цьому зворотній зв'язок з викладачем, який може спрямовувати та контролювати цю студентську навчальну діяльність, з іншого боку, маємо прецедент – низький відсоток якості мовної освіти. Дослідники цієї освітньої проблеми намагаються вирішити питання, чому інноваційні навальні технології кардинально не змінили сучасної мовної освіти. Відповідь знаходимо у програмних документах змісту дисципліни, де визначена сутність сучасної мовної освіти. Якщо зміст мовної освіти залишається незмінним, застарілим за часом, а різняться лише способи (методи та прийоми) подання навчальної інформації, то і результат навчання – низький. Головне – що включає в себе фундаментальний аспект мовної освіти. Технології– це лише (хоча і важливий) зовнішній фактор впливу на мовну особистість студента. Здається, що в сучасних освітніх умовах не існує обмежень студентських пізнавальних інтересів, інформаційних запитів, обмежень кількісного показника інформаційного потоку нових знань, які потребує кожен окремий іноземець. Насправді, на жаль, ми обмежуємо формування певних мовних та мовленнєвих навичок та умінь, іноді гальмуємо процес мисленнєвої та мовленнєвої діяльності іноземного студента, коли розширюємо до гігантських обсягів інформаційний матеріал зі свого предмету. Проте від того, як викладач визначив мовний і мовленнєвий мінімум, який у першу чергу необхідно засвоїти іноземцю, наскільки чітко, ясно конкретизував і окреслив аспектний максимум зі своєї дисципліни, залежить ефективність реалізації кінцевих цілей вищої мовної освіти.

Жодна технологія не може бути сама по собі краща за іншу, головне питання у тому, як саме використовувати цю технологію для розвитку мислення та мовленнєвих навичок та вмінь іноземця. Звідси ставимо методичне завдання – диференційне впровадження тієї освітньої технології, яка необхідна для навчання мови конкретного контингенту іноземних студентів, для навчання конкретного іноземця.

Часто у викладачів-практиків виникають протиріччя, коли вони шукають відповідь на питання, які методичні прийоми є продуктивніше у навчанні – використання анімації, презентації з текстовим коментарем чи окремих малюнків, таблиць, схем тощо, тобто використання наочності динамічної чи статичної. У більшості відповідей перевага надається мультимедійним презентаціям. Проте, на нашу думку, це питання все ж таки немає однозначної відповіді. І хоча, на перший погляд, динамічне, кольорове відео, яке ще й впливає на емоційну сферу учня, має більший ефект під час навчання мови іноземців, все ж таки цей прийом навчання має і свої методичні «особливості». Наприклад, зазначимо методичні недоліки, які спостерігаємо при демонстрації навчального відеоряду: по-перше, дивлячись навчальне відео, деякі студенти зосереджуються на динамічності того, що відбувається на екрані, на спецефектах або особливостях цього навчального виду наочності, не концентруючи уваги на необхідній навчальній інформації. По-друге, студент докладає менше ментальних зусиль для розуміння наданої у відео інформації, тобто не створюється необхідний повний ряд мисленнєвих операцій, що забезпечують довготривалість засвоєних знань та формування мовленнєвих навичок. І, насамкінець, знижують ефективність навчання такі методичні недоліки в створенні презентацій нового навчального матеріалу, як слайди з довгими текстовими фрагментами, де головна інформація обтяжена додатковою або під час демонстрації презентацій екранний текст конкурує з наданим відео, з усною розповіддю викладача, що є дубляжем наданої друкованої інформації. Отже, такі методичні промахи в поданні

презентаційного матеріалу заважають процесу навчання та учіння, викликають розсіяність уваги студента.

Без сумніву, важливим чинником ефективності організації навчального процесу є свідоме визначення викладачем своєї ролі та функцій у цьому процесі. Сучасний освітній процес в умовах дистанційної форми навчання мови іноземців неможливий без комп'ютерів, смартфонів та іншої сучасної техніки. Отже, комп'ютер став обов'язковим компонентом системи освітньої взаємодії «викладач-комп'ютер-студент». У цій системі викладач отримує нові функціональні обов'язки, розширює специфіку своєї викладацької діяльності. Викладачеві важливо чітко визначити у цій системі, де навчальна комунікація та соціальна взаємодія опосередковані багатофункціональним використанням комп'ютера, свої нові специфічні функції та освітні завдання. При цьому пріоритетом залишається орієнтованість навчального процесу на індивідуальний підхід до розвитку мовної особистості кожного студента. Прикладом такої орієнтованості є законодавство України щодо освітнього процесу, Закон України «Про внесення змін щодо розвитку індивідуальних освітніх траєкторій та вдосконалення освітнього процесу».

Отже, чинниками ефективності організації навчального процесу на мовній кафедрі нефілологічного ЗВО є доцільність і раціональність використання мультимедійних технологій, відповідних організаційних форм навчання мови іноземців та своєчасне оновлення змістового компонента освітнього процесу, чітке усвідомлення викладачем своїх професійних функціональних завдань в умовах диджиталізації сучасної освіти.

Аспекти адаптації навчальних матеріалів для іноземних студентів першого року навчання у ЗВО України

Гейченко К.І.

*к. пед. н., доц., зав. кафедри мовної та загальнотеоретичної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
e-mail: podgotovka_language@ukr.net*

Чорна Ю.В.

*ст. викл. кафедри мовної та загальнотеоретичної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна
e-mail: usteda2017@gmail.com*

Адаптація навчальних матеріалів для іноземних студентів, які вивчають українську мову з метою отримання вищої освіти у ЗВО України, є критично важливим аспектом забезпечення якісного навчального процесу, адже студенти, які починають навчання в Україні, мають вирішувати подвійну задачу: одночасно опановувати нову мову для комунікації у соціально-побутовій сфері та для комунікації на навчально-професійну тематику. Без ретельно дібраних та адаптованих до практичних освітніх потреб навчальних матеріалів як процес вивчення мови для студента, так і процес викладання мови для викладача можуть бути значно ускладненими, що призводить до проблем зі сприйняттям та засвоєнням знань.

Успішна адаптація навчальних матеріалів включає врахування кількох важливих факторів: початкового мовного рівня студентів, культурних та лінгвістичних відмінностей, а також складності термінології, яку вони повинні освоїти на кожному з етапів вивчення мови. Це дозволяє створити оптимальні умови для навчання іноземців з наданням їм інструментів, що сприяють не лише засвоєнню лексики та граматики, але й глибшому розумінню професійно орієнтованої інформації. Важливою складовою цього процесу є створення матеріалів, які допомагають студентам поступово переходити від загального рівня володіння мовою до впевненого використання спеціалізованої термінології в академічному та професійному контексті.

Зважаючи на рівень мовної підготовки іноземних студентів першочерговим кроком в адаптації навчальних матеріалів, на нашу думку, є спрощення текстів і завдань. Це передбачає:

- *Скорочення речень та мінімізація використання складних граматичних конструкцій.* Речення з простішими структурами студентам легше зрозуміти і запам'ятати, особливо на початковому етапі навчання.
- *Заміна складної лексики на більш зрозумілу.* Там, де це можливо, варто використовувати слова, які вже знайомі студентам, або додавати пояснення до нових термінів.
- *Поділ тексту на логічні частини.* Великі тексти можна розбити на невеликі сегменти з підзаголовками, що дозволяє студентам легше сприймати інформацію.

Безумовно важливу роль у навчанні відіграє широке використання візуальних матеріалів, особливо коли йдеться про складну термінологію. Ілюстрації, схеми, діаграми та інфографіка допомагають студентам візуалізувати інформацію, що сприяє кращому розумінню і запам'ятовуванню матеріалу. Так, наприклад, паралельно з текстовим матеріалом доцільно використовувати:

- *Анатомічні зображення для медичних дисциплін.* Використання ілюстрацій органів і систем організму допомагає студентам асоціювати терміни з конкретними частинами тіла або процесами.
- *Схеми біологічних процесів.* Для розуміння складних процесів можуть бути корисними діаграми, що ілюструють біохімічні реакції або фізіологічні явища.

Також варто відмітити, що на початкових етапах навчання корисним є використання двомовних навчальних матеріалів, де терміни або ключові поняття подаються українською мовою з перекладом на рідну мову студентів, адже, особливо на початкових етапах навчання, студенти можуть відчувати труднощі при засвоєнні нової мови і фахової термінології одночасно. Це

дозволяє студентам поступово звикати до нової термінології, розуміючи її значення через рідну мову. Одним зі шляхів вирішення цієї проблеми є:

- *Двомовні підручники та словники.* Вони дозволяють студентам швидко орієнтуватися у термінах, надаючи переклади або пояснення рідною мовою поруч з українськими термінами.

- *Глосарії з термінологією.* Створення двомовних глосаріїв, де до кожного терміну надається його переклад і пояснення, допомагає студентам швидше опанувати спеціалізовану лексику.

Продовжуючи тему використання двомовних навчальних матеріалів, а саме глосаріїв, зазначимо, що, незважаючи на велике різноманіття доступних онлайн-перекладачів, створення спеціальних пояснювальних словників, які містять визначення основних термінів, є корисним практичним інструментом для студентів. Такі словники можуть бути як частиною навчальних посібників, так і окремим ресурсом, до якого студенти можуть звертатися під час підготовки до занять. У глосарії бажано включати:

- *Прості і зрозумілі пояснення термінів.* Наприклад, замість складних наукових визначень варто давати пояснення, які будуть зрозумілі для студентів з базовим рівнем мови.

- *Приклади використання термінів.* Реальні приклади з академічних текстів або професійної діяльності допомагають студентам зрозуміти, як термін використовується на практиці.

В контексті дистанційного, змішаного та онлайн-навчання складно переоцінити роль інтерактивних матеріалів, таких як відеоуроки, відеолекції, електронні посібники, залучення до освітнього процесу навчальних платформ, які можуть значно підвищити ефективність засвоєння дисципліни. Вони дозволяють студентам:

- *Працювати у власному темпі.* Студенти можуть повторювати вправи, доки не засвоять матеріал.

- *Отримувати миттєвий зворотний зв'язок.* Автоматизовані системи можуть надавати студентам миттєву оцінку їхніх відповідей, що допоможе швидко виявляти і виправляти помилки.

- *Вчитися через гру.* Використання ігрових елементів (гейміфікація) робить навчання цікавішим і сприяє кращому запам'ятовуванню матеріалу.

Під час навчання української мови як іноземної також варто брати до уваги, що кожен студент має свій унікальний рівень підготовки, тому важливо враховувати індивідуальні особливості та потреби кожного. А отже, задля успішного засвоєння навчального матеріалу студентами, викладач має застосовувати індивідуалізований підхід до відбору навчального матеріалу та забезпечити:

- *Адаптацію завдань залежно від індивідуального рівня знань.* Студенти з вищим рівнем володіння мовою отримуватимуть більш складні завдання, тоді як ті, хто потребує більше часу для засвоєння матеріалу, можуть працювати зі спрощеними навчальними матеріалами.

- *Надання додаткових матеріалів для самостійного вивчення.* Студенти, які потребують підтримки, зможуть отримати рекомендації щодо додаткових ресурсів для поглибленого вивчення теми.

Необхідною умовою для забезпечення актуальності та відповідності сучасним науковим і професійним стандартам, особливо у галузі медико-біологічних наук, яка постійно розвивається, є регулярне оновлення навчальних матеріалів. Оскільки нові відкриття, дослідження та технології, оновлення термінологічної бази швидко змінюють підходи в медицині та біології, навчальні матеріали мають своєчасно інтегрувати ці зміни, щоб забезпечити студентам доступ до найновіших знань та тенденцій у галузі. Обов'язковими компонентами цього аспекту роботи щодо адаптації навчальних матеріалів є:

- *Своєчасне оновлення навчально-методичного забезпечення дисципліни.* Це забезпечить відповідність матеріалів сучасним науковим стандартам.

- *Введення нової термінології та концепцій.* Оновлені матеріали мають включати сучасні терміни і поняття, з якими студенти можуть стикатися у своїй професійній діяльності.

Таким чином, адаптація навчальних матеріалів до практичних освітніх потреб іноземних студентів, які обирають навчання у ЗВО України, являє собою багатокomпонентний процес, який потребує від викладача серйозної та кропіткої роботи з урахуванням багатьох факторів, що впливають на якість освітнього процесу.

Література:

1. Бей Л.Б., Тростинська. О.М. Проблеми викладання української мови різними категоріями іноземних студентів. *Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н. Каразіна*. 2017. № 12. С. 42-49.
2. Стечак Г.М. Викладання української мови як іноземної: традиційні та інноваційні підходи. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження. Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів*. Львів, 2019. С. 106-110
3. Туркевич О. Становлення терміносистеми методики викладання української мови як іноземної : монографія / Оксана Туркевич. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 220 с.

**Сравнительный анализ соматических фразеологических эквивалентов
русского и английского языков при изучении русского языка как
иностранного**

Даркембаева Р.Д.

*к. пед. н., асоц.профессор кафедры казахского и русского языков
Казахский национальный исследовательский технический университет имени К. Сатпаева
e-mail: roza_drd@bk.ru*

Озекбаева Н.А.

*к. пед. н., асоц.профессор кафедры казахского и русского языков
Казахский национальный исследовательский технический университет имени К. Сатпаева
г. Алматы, Казахстан*

Современная лингвистика немыслима без сопоставления изучаемых объектов. Взаимное соотнесение, сравнение и противопоставление единиц, форм, категорий, разрядов и других языковых явлений выступает как

обязательное условие характеристики каждого из них, установления существенных формальных и смысловых связей между ними.

Можно утверждать, что в сфере фразеологического исследования потребность в сопоставлении выше, чем на других уровнях языка.

Изучение сходств и различий между конкретными фразеологическими единицами (ФЕ) нескольких языков – наиболее известный и разработанный вид сопоставительного анализа во фразеологии. Установление межъязыковых фразеологических эквивалентов разных типов служит потребностям перевода и обучения иностранным языкам, а сами эквиваленты фиксируются в двуязычных словарях (общих и фразеологических), которые иногда содержат также некоторую информацию о мере эквивалентности ФЕ и характере расхождений между ними.

Наконец, между единицами сопоставляемых языков может существовать в речи функциональное отношение перекодирования, устанавливающееся при переводе текстов с одного языка на другой, а также при обучении иностранному языку на базе родного.

В данной статье на основе анализа словарей фразеологизмов русского и английского языков показан сравнительный анализ фразеологических единиц русского и английского языков, что представляет смешанный ряд сопоставляемых языков. Причем сравнивается не весь фразеологический фонд этих языков, а только обороты лексико-семантического поля «частей тела». К ним относятся так называемые соматические фразеологические единицы. Это такие обороты, которые содержат в своем составе компонент со значением «части тела». Например: *сидеть на шее, намять холку* (русские) *to be glad to see the back of someone, to be all ears, to knock one's head against a brick wall* (английские) и т.д. Данная лексико-семантическая группа была выбрана вследствие своей широкой распространенности, чрезвычайной образности и выразительности.

Фразеологический словарь русского языка (ФСРЯ) в состав фразеологизмов языка включает различные описательные и аналитические обороты речи, сложные союзы, сложные предлоги, составные термины и т.д. В целом фразеологизм характеризуется как «сочетание слов с переносным значением», как «устойчивое словосочетание с идиоматическим значением», как «устойчивая фраза». Фразеологизмам присуще метафоричность, образность, экспрессивно-эмоциональная окраска [1, с.7]. Словарь справочник лингвистических терминов дает следующее определение фразеологической единицы – это лексически неделимое, устойчивое в своем составе и структуре, целостное по значению словосочетание, воспроизводимое в виде готовой речевой единицы [2, с.589].

Шанский Н.М. считает, что к фразеологическим оборотам относятся как устойчивые сочетания слов, семантически эквивалентные слову, так и единства, в структурном и семантическом плане представляющие собой предложения, т.е. буквально все воспроизводимые в готовом виде единицы [3, с.3].

Фразеологический оборот, прежде всего, отличается от свободного словосочетания обобщенность значения всего оборота в целом. Именно это и позволяет выделить особый вид значения оборота – фразеологическое значение, которое не совпадает с лексическим значением слов-компонентов, его составляющих.

Кроме того, фразеологическое значение, как правило, не прямое, а переносное, возникающее на базе первичных, номинативных значений слов в тех или иных свободных сочетаниях.

Таким образом, под фразеологическими единицами понимают обороты речи, состоящие из двух или более слов, обладающие воспроизводимостью, устойчивостью состава и структуры, а также целостным значением.

Названия частей тела являются одним из наиболее часто участвующих слов в образовании фразеологизмов. Высокий удельный вес соматизмов, по-

видимому, общая черта многих, если не всех фразеологических систем [4, с.75]. Интересно, что в сопоставляемых языках на первых местах по фразообразовательной активности оказываются слова, обозначающие руку, глаза, голову. Вряд ли это обстоятельство объяснимо внутрилингвистическими причинами. Названные компоненты наиболее прямо соответствуют чувственной (*глаз*) и логической (*голова*) ступеням познания, а также мерилу его истинности – практике (*рука*).

Эти компоненты ФЕ относятся в своем самостоятельном употреблении к высокочастотной зоне лексического состава, к его наиболее древней, исконной и социальной значимой части. Как правило, это многозначные слова, отдельные переносные значения которых в большей или меньшей степени ощутимы и во фразеологических значениях отдельных фразеологических единиц. Однако решающую роль играют, несомненно, их главные, первичные, прямые значения.

Как известно соматические фразеологизмы представляют в современном английском языке огромную группу. Наиболее частым по употреблению соматизмом является *hand*. Далее по частотности следуют *head, eye, face, arse (ass, butt), foot, nose, finger, heart*. Остальные соматизмы (*leg, arm, back, bone, brain, ear, tooth, skin, shoulder, neck, tongue*) менее употребимы, однако их фразообразовательная Пеклер и А.Д. Рахштейн среди 17 наиболее частотных существительных в составе русских фразеологических единиц обнаруживается 8 лексических соматизмов: *глаз, рука, голова, нога, язык, нос, ухо, плечо*. Менее частотными являются компоненты: *рот, палец, лицо, волос, зуб*.

Итак, части тела и их названия в разных языках фигурируют не только в буквальном смысле: они имеют также и символический характер. Используя названия частей тела в переносном значении – как сравнения, метафоры в пословицах, люди стараются полнее передать свои мысли или произвести большее впечатление от сказанного. Носители языка прибегают к помощи слов, называющих их органы, для описания самых разных сфер действительности,

включая эмоции. Собственное тело для человека ближе всего, с ним сравнивают, когда говорят о чем-то максимально знакомом. Выражение – *знать, как свои пять пальцев* - *to have something at one's fingertips* говорит само за себя. Все части тела необходимы для деятельности человека. Например, можно часто услышать фразы: «*у тебя что, рук нет?*» или «*у тебя ног нет?*», «*where were your eyes?*». Эти выражения употребляются иронически, когда человек не выполняет то, о чем его просят или не идет куда-либо.

Символическое значение имеют только части тела в традиционном языковом понимании, которые можно определить как внешние органы тела. Рассмотрим коннотативные оттенки значений некоторых из них.

Голова/head управляет мышлением и рассудком. В связи с этим вытекает основное коннотативное значение соматизма, оно обозначает рассудительность и ум или их отсутствие, например: *иметь ясную голову* - *to have a good head for something* или *иметь голову на плечах* - *to have a good head on one's shoulders*. Значение способности сосредоточиться, а также воли отражается в таких фразеологических единицах: *повесить голову / понурить голову* - *to lose one's head*; *не терять головы* - *to keep one's head*; *зарыть голову в песок* - *to bury one's head in the sand*. Дополнительное значение вносит сема превосходства, заложенная в понятии, например: *высоко держать голову* (т.е. держать себя с достоинством); *намылить голову/шею кому-либо* (отругать, тем самым унизив, кого-либо) - *to carry one's head high*; *to wash one's head*. Необходимо отметить, что среди аналогов русских фразеологизмов о голове на английском иногда ей соответствует именно голова, а иногда мозги: *ломать над чем-нибудь голову* - *to cudgel one's brains over something*.

Глаза/eyes и их открытость символизирует получение информации и ее достоверность: *острый глаз* - *sharp eye*; *to be all eyes* - *смотреть во все глаза / смотреть в оба (глаза)* – быть внимательным, бдительным, смотреть с большим вниманием; *открыть/раскрыть глаза на что-то* - *to open somebody's eyes to something*. Глаза являются и важными выразителями эмоций и чувств.

Следовательно, велико количество фразеологических единиц с данным компонентом, отражающих изменение эмоционального состояния человека. Например, удивление: *вытаращить глаза* - *an eye-opener*; желание: *положить глаз на что-либо / глаза загораются* - *with an eye to doing something*; зависти и недоброжелательности: *дурной глаз* - *the envy eye / green eyes*.

Рука/hand играет практически универсальную роль: это слово употребляется с различными значениями, наиболее частые из которых – общение, мастерство, деятельность, обмен, т.е. практическое применение мысли. Особенно много фразеологических единиц, содержащих данный соматизм, со значением «нахождения чего-либо у кого-либо и получения», например: *прибрать что-либо к рукам / взять в свои руки* - *to take something in hand / lay hands on*; *держат в своих руках* - *to hold well in hand*; *to take oneself in hand* - *взять себя в руки*; *руки прочь* - *hands off*. Значение деятельности, например: *развязать руки* - *to give a free hand*; мастерства, качества работы особенно четко прослеживается на примерах из русского языка: *из рук вон плохо, руки не доходят до чего-то, не покладая рук*.

Таким образом, большинство частей тела и их обозначения имеют несколько коннотативных символических значений, вытекающих из основного значения «части тела» на основе метонимического переноса.

Рассмотрение фразеологических единиц русского и английского языков, а именно, лексико-семантического поля «частей тела» на занятиях русского языка как иностранного направлена на расширение словарного запаса студентов технического профиля с точки зрения профессионально-ориентированного обучения.

Литература:

1. Фразеологический словарь русского языка. / Под ред. А.И. Молоткова. – М., 1967. – 335 с.
2. Розенталь Д.Э., Теленкова М.А. Словарь-справочник лингвистических терминов. – М.: ООО «Издательство Астрель», ООО «Издательство АСТ», 2001 – 624с.
3. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – М.: Высшая школа, 1969 – 232 с.

4. Рахштейн А.Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии : (Для ин-тов и фак. иностр. яз.) [Учеб. пособие для пед. ин-тов по спец. N 2103 "Иностр. яз."] - 143с.

**Навчання науковому стилю мовлення на початковому етапі
опанування української мови студентами-іноземцями медичних
спеціальностей**

Дочинець Дмитро Іванович

*к. фарм. н., доц., доц. кафедри аналітичної хімії
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
e-mail: dmytrodochinets@gmail.com*

Чорна Юлія Володимирівна

*ст. викл. кафедри мовної та загальнотеоретичної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м.Запоріжжя, Україна
e-mail: usteda2017@gmail.com*

Навчання українській мові іноземних студентів першого року навчання у медичних ЗВО України є складним та багатокомпонентним процесом як для студентів, так і для викладачів. Особливе значення має оволодіння спеціалізованою термінологією наукового стилю мовлення, що вимагає не лише базових мовних навичок, але й розуміння наукових концепцій і термінів. Розпочинаючи викладання української як іноземної з акцентом на максимально швидке залучення іноземних студентів до навчально-професійної комунікації варто брати до уваги ряд важливих факторів, що сприяють успішному засвоєнню дисципліни.

Насамперед необхідно враховувати *особливості мовного рівня студентів*. Під час першого року навчання студенти зазвичай стикаються з багатьма викликами, пов'язаними з обмеженим володінням мовою, необхідністю засвоєння спеціалізованої термінології та адаптацією до нового культурного та академічного середовища. Мовний рівень студентів-іноземців

залежить від мовної сім'ї, до якої належить їхня рідна мова, а також попереднього досвіду вивчення української мови. Студенти, які вже мали певний досвід вивчення української або іншої слов'янської мови, можуть мати переваги в порівнянні з тими, хто починає вивчення з нуля. Це означає, що викладачам потрібно гнучко підходити до навчального процесу, щоб врахувати ці відмінності. На початковому етапі навчання більшість студентів мають обмежений словниковий запас, який включає лише базові слова і фрази, необхідні для повсякденного спілкування. Цей запас слів зазвичай не включає спеціалізовану термінологію, що є необхідним для навчання за фахом. Одним із завдань викладача є розширення цього словникового запасу за рахунок не лише соціально-побутової лексики, але й спеціалізованих термінів, що використовуються у професійній сфері. Також граматичні та синтаксичні особливості української мови можуть становити досить серйозну проблему для іноземців, особливо якщо їхня рідна мова належить до іншої мовної групи. Паралельно з цим виникають труднощі з аудіюванням та вимовою, адже українська мова має свої специфічні фонетичні особливості. Вимова окремих звуків, інтонація, наголос у словах, а також темп мовлення носіїв української можуть створювати додаткові бар'єри для розуміння. На початковому етапі студенти можуть відчувати труднощі з аудіюванням, що може впливати на їхню здатність сприймати і засвоювати інформацію під час лекцій і практичних занять. Мовні інтерференції, тобто вплив рідної мови на вивчення української, можуть проявлятися на рівні лексики, граматики, вимови і синтаксису. Наприклад, студенти зазвичай намагаються переносити структури рідної мови на українську, що призводить до граматичних, лексичних помилок або неправильної побудови речень. Викладачам важливо виявляти такі випадки і працювати над їхнім виправленням, пояснюючи відмінності між рідною мовою студентів і українською.

Важливою складовою роботи викладача з іноземними студентами є адаптація навчальних матеріалів. Навчальні матеріали, розроблені для носіїв

української мови, будуть надто складними для іноземних студентів на початковому етапі. Тому важливо адаптувати тексти, вправи та завдання до рівня мовної підготовки студентів. Це може включати спрощення текстів, додавання пояснень до складних термінів, використання ілюстрацій і додаткових матеріалів для кращого розуміння. Це є особливо важливим у контексті вирішення *проблеми перекладу і розуміння термінології*. Окрім проблем з засвоєнням граматичної структури української мови, великого обсягу лексичного матеріалу, студенти періодично зіштовхуються з відсутністю у рідній мові прямих аналогів звичним для носіїв української термінам наукового мовлення. Викладачам потрібно пояснювати такі терміни зрозумілими для студентів способами, використовуючи прості приклади та контекст. Допомогти у цьому можуть, по-перше, *інтеграція теорії та практики*. Викладачам слід поєднувати теоретичне навчання з практичними завданнями, які допомагають студентам застосовувати нові терміни на практиці. Наприклад, читання та аналіз медичних текстів, складання словників, або переклад наукових статей з рідної мови на українську. По-друге, активне *використання візуальних матеріалів*. Важливо використовувати схеми, таблиці, графіки та інші візуальні матеріали, які сприяють кращому розумінню термінології. Це дозволяє студентам асоціювати терміни з конкретними образами і поняттями. По-третє, *мовні тренінги та рольові ігри*. Практичні мовні тренінги, які моделюють реальні ситуації, можуть бути корисними для студентів. Наприклад, рольові ігри, де студенти виконують ролі лікаря і пацієнта, дозволяють їм використовувати нову термінологію в реальному контексті.

Не варто також ігнорувати значення культурного контексту в навчанні українській мові іноземних студентів першого року навчання. Розуміння і врахування культурних відмінностей сприяє більш ефективній комунікації між викладачем і студентом, а також допомагає уникнути можливих непорозумінь, які можуть виникати через різницю в культурних і мовних традиціях. Кожна культура має свої унікальні традиції, норми поведінки, систему цінностей і

погляди на різні аспекти життя, включаючи освіту. Наприклад, в одних культурах учням притаманно бути активними учасниками навчального процесу, задавати питання і висловлювати свою думку, в той час як в інших культурах учні можуть бути більш стриманими, слухати викладача і не втручатися в його пояснення. Такі відмінності впливають на те, як студенти сприймають нову інформацію і взаємодіють з викладачем та однокурсниками. Враховуючи ці культурні особливості, викладачі повинні адаптувати свої методи навчання. Наприклад, якщо студенти звикли до більш пасивного стилю навчання, викладач може поступово заохочувати їх до активної участі, створюючи безпечне і підтримуюче середовище для дискусій і обміну думками. Навпаки, якщо студенти звикли до активної участі, викладач може забезпечити достатньо можливостей для інтерактивного навчання, групових робіт і обговорень. Інтеграція культурних елементів у навчальний процес також є важливою для покращення розуміння української мови і термінології. Викладач може використовувати приклади з культурного контексту студентів, щоб пояснити нові поняття або терміни, що допоможе студентам краще зрозуміти і запам'ятати матеріал. Наприклад, можна порівнювати медичні традиції різних культур або аналізувати випадки з медицини, що мають культурне значення. Коли студенти бачать, що їхня культура та унікальні погляди враховуються і поважаються, вони відчують більшу мотивацію до навчання. Вони більше залучені в процес, оскільки відчують, що їхній культурний досвід цінується і використовується як ресурс у навчанні. Це також сприяє підвищенню їхньої впевненості у вивченні нової мови і спеціалізованої термінології.

Навчання українській мові студентів-іноземців першого року навчання у ЗВО України, є складним, але важливим процесом. Викладачі мають враховувати особливості мовного рівня студентів, використовувати ефективні методичні підходи, постійно оновлювати та адаптувати навчальні матеріали до потреб студентів, а також будувати стратегію викладання, зважаючи на культурний контекст. За таких умов можливо досягти позитивних результатів

навчання і допомогти студентам успішно інтегруватися в українське академічне середовище.

Література:

1. Василенко Н.В. Визначення обсягу фонетичного матеріалу з української мови для іноземних студентів на початковому етапі навчання. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження: Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів*. Львів, 2019. С. 24-26.
2. Довгодько Т.І. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. 2. С. 114-120.
3. Стечак Г.М. Викладання української мови як іноземної: традиційні та інноваційні підходи. *Українська мова як іноземна у фокусі інновацій: від досвіду до впровадження. Збірник матеріалів циклу Міжнародних науково-практичних семінарів*. Львів, 2019. С. 106-110

Деякі методи навчання іноземних студентів військовій лексиці

Івлєва С.М.

аспірантка

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

м.Одеса, Україна

e-mail: svietlanaivlieva@gmail.com

Повномасштабне вторгнення російської федерації в Україну, яке розпочалося у 2022 році, суттєво вплинуло на всі аспекти життя, включаючи навчальний процес для іноземних студентів в Україні. В умовах війни знання базової військової лексики стало необхідним для розуміння поточних подій. Вивчення цієї специфічної лексики є важливою частиною адаптації іноземців до нової реальності, де розуміння термінів, пов'язаних із безпекою, обороною та військовими діями, є життєво необхідним.

Актуальність вивчення військової лексики для іноземних студентів. Іноземні студенти, які навчаються в Україні, зіткнулися з необхідністю розуміти військову термінологію, оскільки війна торкнулася всіх сфер суспільного життя. Володіння військовою лексикою допомагає їм краще орієнтуватися в поточній ситуації, стежити за новинами та розуміти дії українських і міжнародних організацій. Студенти можуть отримувати

інформацію про події на фронті, гуманітарні місії, санкції та міжнародну допомогу. Наприклад, терміни *гуманітарний коридор*, *військова допомога*, *санкції* тощо мають стати частиною їхнього лексикону.

Розглянемо кілька ефективних способів вивчення військової лексики. Навчання іноземців, освіта яких не пов'язана з військовою сферою, вимагає особливого підходу. Викладачі мають застосовувати ефективні методи, щоб допомогти студентам засвоїти цю лексику та використовувати її на практиці.

1) Використання актуальних медіа та новин.

Студенти можуть ефективно вивчати військову лексику, використовуючи різні джерела, такі як новини, звіти міжнародних організацій та інтерв'ю з військовими чи політичними лідерами. Такий підхід дозволяє їм не лише ознайомитися з новими термінами, а й глибше зрозуміти контекст практичного застосування цих лексем. Наприклад, аналізуючи новинні сюжети або статті про бойові дії та військові операції, вони зустрічають терміни *контрнаступ*, *операція*, *обстріл* тощо, що допомагає краще усвідомити, як ці слова використовуються у реальному житті. Це сприяє не лише опануванню нових лексем, але й розвитку навичок критичного мислення під час сприйняття інформації. Крім того, такі матеріали відображають сучасну військову ситуацію, що дозволяє студентам орієнтуватися в поточних подіях і вивчати мову в її актуальному контексті.

2) Інтеграція військової лексики в щоденне спілкування.

Для успішного засвоєння військової лексики студентам необхідно активно використовувати її в повсякденному спілкуванні. Це допоможе не лише запам'ятати нові слова, але й зрозуміти їхнє правильне вживання в різних контекстах. Важливо не обмежуватися лише теоретичним вивченням термінів, а застосовувати їх у реальних розмовах, що прискорить інтеграцію нових знань у мовний арсенал. Спілкуючись з українськими студентами та викладачами, іноземці можуть дізнаватися про поточні події на фронті, цікавитися ходом

військових операцій або обговорювати *наслідки бойових дій* для цивільного населення.

Такі діалоги допоможуть не тільки розширити словниковий запас, але й краще зрозуміти контекст, у якому вживається військова лексика. Наприклад, обговорення новин з фронту, контрнаступів або гуманітарних операцій дасть можливість практикувати терміни в реальних умовах. Студенти можуть вести бесіди про *військові навчання, інтервенції, бронетехніку* чи *повітряну оборону*, що сприятиме кращому розумінню вживання таких понять на практиці.

Обмін думками з українцями не лише вдосконалисть мовні навички, а й допоможе краще осягнути реалії, в яких перебуває країна. Таке спілкування також сприяє зміцненню соціальних зв'язків, роблячи навчальний процес більш інтерактивним і захоплюючим.

3) Аналіз міжнародних правових документів.

Для іноземців, які цікавляться міжнародною політикою та безпекою, вивчення міжнародних угод і правових документів, що стосуються конфліктів, безпеки та прав людини, є надзвичайно корисним. Така практика дозволяє глибше зануритися у процеси, що відбуваються на глобальному рівні, зрозуміти роль і функції міжнародних організацій, таких як ООН, Червоний Хрест, Міжнародний кримінальний суд та інші. Вивчення таких документів допоможе студентам орієнтуватися в складних правових аспектах ведення військових дій, захисту цивільного населення та дотримання міжнародних гуманітарних норм.

Знайомлячись із міжнародними угодами, наприклад, Женевськими конвенціями чи Статутом ООН, студенти зможуть розуміти не лише юридичні основи, а й політичні наслідки їхнього застосування. Це допоможе їм розібратися в тому, як міжнародне право регулює поведінку держав під час військових конфліктів, а також які заходи можуть бути вжиті у випадках порушення прав людини чи здійснення воєнних злочинів. Завдяки цьому вони навчатися вільно використовувати такі терміни, як *воєнні злочини, міжнародне право, геноцид, миротворча місія, гуманітарна допомога* та інші.

Це допоможе їм розібратися в тому, як міжнародне право регулює поведінку держав під час військових конфліктів, а також які заходи можуть бути вжиті у випадках порушення прав людини чи порушення міжнародних норм. Завдяки цьому вони навчатися вільно використовувати такі терміни, як *порушення суверенітету, міжнародний арбітраж, глобальна безпека, мирне врегулювання* та інші.

Крім того, опанування цих знань дозволить іноземним студентам краще орієнтуватися у ролі міжнародних організацій у вирішенні військових конфліктів і наданні допомоги постраждалим регіонам. Студенти зможуть аналізувати дії держав та міжнародних інституцій, розуміти, як відбувається співпраця між країнами під час кризових ситуацій, і які механізми залучаються для підтримки миру й безпеки.

4) Симуляційні вправи та рольові ігри.

Можна організовувати симуляційні вправи, де студенти практикуватимуть використання нових термінів у змодельованих ситуаціях, таких як новинні інтерв'ю або обговорення подій. Організація симуляційних вправ є ефективним методом навчання, особливо для іноземних студентів, які вивчають нову лексику, пов'язану з війною та конфліктами. Такі вправи дозволяють студентам не просто запам'ятовувати терміни, а використовувати їх у конкретних контекстах, наближених до реального життя. Змодельовані ситуації можуть варіюватися від інтерв'ю для новин до дискусій на тему міжнародної безпеки або обговорення актуальних подій на фронті. Це дає можливість студентам тренуватися у застосуванні специфічних термінів у різних ситуаціях, що підвищує їхню впевненість у використанні нової лексики на практиці.

Наприклад, одна з таких вправ може бути побудована як симуляція інтерв'ю з військовими експертами або журналістами, де студенти грають роль репортерів, які ставлять запитання щодо поточних військових операцій або гуманітарних криз. Під час інтерв'ю вони зможуть використовувати нові

лексеми. Така діяльність дозволяє практикувати не лише краще запам'ятовувати військову лексику, але й правильне вживати терміни.

Інший приклад може полягати в обговоренні студентами змодельованої ситуації, пов'язаної з конфліктом або міжнародною кризою. Наприклад, можна змодельовати зустріч представників різних країн, де студенти обговорюватимуть вплив санкцій на економіку країни-агресора, роль миротворчих сил у стабілізації ситуації або необхідність гуманітарної допомоги для постраждалих регіонів. Вони можуть використовувати такі терміни, як *економічна блокада, міжнародне право, військовий трибунал* та інші, аналізуючи міжнародну ситуацію та застосовуючи нові знання в контексті реальних або змодельованих подій.

Такі симуляції не лише допомагають засвоїти військову лексику, але й розвивають навички критичного мислення та аналізу. Студенти отримують можливість краще зрозуміти складність військових і гуманітарних ситуацій, вчаться співпрацювати, формулювати аргументи та відстоювати свою позицію під час обговорень. Це також корисно для розвитку комунікаційних навичок, оскільки вони вчаться висловлюватися чітко й переконливо, використовуючи при цьому професійну лексику. Участь у подібних завданнях допомагає студентам краще інтегрувати нову лексику у свій активний словниковий запас і згодом використовувати її у повсякденному спілкуванні та професійній діяльності.

Висновки. В сучасних умовах знання військової лексики стало необхідною складовою навчання іноземних студентів в Україні. Це дозволяє їм краще орієнтуватися в поточній ситуації, підтримувати розмову з українцями, читати новини та аналізувати інформацію про військові події.

Сленг як особливий вид мотивуючої лексики на заняттях з вивчення іноземних мов

Клименко Т.А.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна
e-mail: tklimmenko@gmail.com*

Високий результат у вивченні іноземної мови пов'язаний з багатьма факторами – методичними, дидактичними, мовно-мовленнєвими, не менш важливим є те, що студенти повинні розуміти мету, бути мотивованими, зацікавленими тощо. Практика показує, що вивчення деяких лексичних одиниць урізноманітнює процес навчання і сприяє живості мовлення. Одним із таких засобів є вивчення сленгових одиниць.

Сленг є нестандартним словником крайньої неформальності, не обмежений будь-яким регіоном. Він містить у собі нещодавно придумані слова, скорочені форми і стандартні слова, використовувані поза їхнім звичайним контекстом і з якимось додатковим неофіційним значенням [3, с. 482].

Сучасний сленг був сформований різними культурами та швидким розвитком технологій, він має безліч різновидів. Наприклад, в комп'ютерній сфері, де професіоналізми можуть легко проникати у сферу неформального вживання, адже з комп'ютерними технологіями стикається все суспільство, і особливо молодь.

Е. Партрідж виокремлює п'ятнадцять випадків, коли люди вдаються до використання сленгу. Наведемо деякі пункти, які мотивують студентів до вивчення лексики:

- бажаючи позмагатися в дотепності, оригінальності, продемонструвати незвичайне почуття гумору;
- щоб бути не схожим на інших, вразити новизною виразу;
- барвисто, соковито висловитися, дати або позитивну, або негативну оцінку, уникнувши нудних, набридлих шаблонів;

- безпомилково привернути увагу, навіть вразити;
- уникнути кліше, висловити свої думки в стиснутій, концентрованій енергійній формі;
- надати вагомості, ґрунтовності, конкретності абстрактній думці, приземленості – ідеальному концепту, безпосередності й невідкладності – віддаленій перспективі;
- приглушити гостроту, або, навпаки, наголосити, посилити ефект відмови, відхилення, неприйняття, зречення; знизити пафосність або взагалі позбутися помпезності, зайвої серйозності в розмові або на письмі; пом'якшити трагічність, полегшити або прикрасити думку про неминучість смерті, перефразувати ідею божевілля, замаскувати потворність або висловити співчуття з приводу пережитої ганьби, зради, невдячності, й так допомогти співрозмовнику винести все і «триматися»;
- знайти потрібний тон, встановити невимушений контакт чи у доступній формі викласти суть справи;
- створити легшу атмосферу спілкування, дружніх зустрічей;
- стимулювати встановлення глибоких довгострокових дружніх відносин;
- показати, що мовець розділяє певний напрям, входить у якийсь колектив, об'єднаний загальним родом занять, професією, належить до артистичної чи інтелектуальної сфери; загалом позначити, що той, хто говорить, «у курсі справи», «свій», і так встановити контакт;
- і у зв'язку з цим, навпаки, показати чи довести, що хтось не «в курсі справи», не належить до «своїх»;
- щоб не бути зрозумілими іншими, тим, хто не належить до певної групи, але присутні під час розмови (для цього сленг найчастіше використовують найчастіше діти, студенти, закохані, члени політичної організації, кримінальні елементи у в'язниці або на волі та ін.) [1, с. 176].

На сприйняття сленгу суспільством значно впливають екстралінгвістичні чинники. Як визначають Ю. Піліпей та І. Пилипенко, загальне «вирівнювання»

ієрархічності суспільства та послаблення мовних упереджень, що відбуваються у наш час, означають, що сленг не можна розглядати як щось за своєю суттю нестандартну частину мови, але як варіант серед багатьох доступних мовних стилів. У той же час завжди має існувати набір слів і фраз, який недоступний та незрозумілий більшості мовців, до якого належить і сленг. Цей сленг має оновлюватися не лише через прихований контраст із «стандартною» мовою, але і через відмінності від його попередніх версій. Отже, нові та екзотичні сленгові слова продовжуватимуть з'являтися та зникати або ж поширюватися та потрапляти в основу мови. Сьогодні цей процес може бути більш помітним і звичним, а перехід у ширше неофіційне використання може відбутися набагато швидше в наші дні (враховуючи доступність сучасних засобів масової інформації), однак дослідники прогнозують, що остаточно використання сленгу в мовну норму не увійде [2, с. 89].

У процесі вивчення мови сленгові слова є одним із елементів, який створює мотивацію й заохочує студентів до засвоєння матеріалу, робить їх мовлення більш живим і цікавим. Такі слова легко запам'ятовуються, тому що часто вживаються. Сленг є дуже динамічним явищем, особливо молодіжний або пов'язаний із технічним розвитком.

Література:

1. Partridge E. Slang Today and Yesterday, with a Short Historical Sketch and Vocabularies of English, American, and Australian Slang. New York: Barnes and Noble, 1970. 258 p.
2. Pilipei Yu., Pylypenko I. Slang versus "Proper English" in the modern world. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. Вип. 29. Т. 3. с. 85-89.
3. Thorne T. Dictionary of Contemporary Slang (3rd edition). London: A & C Black, 2007. 512 p.

Організація самостійної роботи іноземних здобувачів вищої освіти з професійно орієнтованим текстом

Копилова О.В.

*ст. викл. кафедри мовної та профільної підготовки
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна
e-mail: elene_k@i.ua*

В умовах розвитку вищої школи в Україні зростає роль самостійної роботи, й активізація самостійної роботи студентів є одним з основних напрямків перебудови системи вищої освіти. На сучасному етапі важливим стає завдання підвищення ефективності самостійної роботи іноземних студентів на кожному з етапів навчання у закладі вищої освіти. Питання організації самостійної роботи іноземних здобувачів вищої освіти під час вивчення професійно орієнтованих текстів досі залишається дискусійним.

Самонавчання студентів має важливе значення для успішного вивчення нерідної мови. Реалізацію самостійності в навчанні мови важливо бачити як в організаційному, так і у змістовному плані. Формування навичок і вмінь у самонавчанні необхідно розглядати як органічний елемент загального процесу навчання. На наш погляд, самостійна робота не може бути тільки позааудиторною роботою, потрібен глибокий аналіз шляхів і форм співпраці студентів і викладача, інтерпретація діяльності учнів у процесі навчання, реалізація принципів проблемного навчання та індивідуалізації, а також усебічне осмислення характеру мотиваційних дій студентів.

Відомо, що реалізація комунікативної мети навчання забезпечує оволодіння іноземними здобувачами вищої освіти спеціальністю та різними формами українськомовної комунікації. Українська мова для іноземних студентів економічного профілю є засобом здобуття освіти, професійної підготовки, спілкування [2; 4]. Однією з найважливіших умов підвищення ефективності самостійної роботи студентів-іноземців під час вивчення

української мови є наявність методичної бази, спеціальних навчальних матеріалів, які призначені для самостійного виконання студентами під керівництвом викладача і без такого керівництва.

Головним напрямком вивчення іноземної мови за фахом у закладі вищої освіти є розвиток навичок читання професійно орієнтованих текстів. Мета самостійної роботи студентів-іноземців у вивченні текстів за фахом, на думку дослідників, це «розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності, формування потреби безперервного поповнення знань, здобуття глибоких і міцних знань» [3, с. 191]. Викладання української мови як іноземної на сучасному етапі вимагає залучення професійно орієнтованих текстів для формування вмінь професійного читання. На думку методистів, самостійне читання текстів за фахом може перетворитися на одне з основних джерел професійно орієнтованого навчання [1, с. 41]. Основні характеристики таких текстів: наявність комунікативної та професійної спрямованості, автентичність, ступінь складності, що відповідає рівню підготовки студента.

На кафедрі мовної та профільної підготовки ННІМО ХНУ імені В. Н. Каразіна викладачі працюють над створенням навчального посібника «Читаємо українською» для самостійної роботи студентів різних спеціальностей (зокрема економічних), до якого включені професійно орієнтовані тексти з системою вправ до них, що складаються із завдань, які формують уміння та навички самостійної роботи студента: пошук одиниць смислової інформації тексту; членування тексту на смислові частини; запис інформації у вигляді плану; аналіз, синтез та узагальнення інформації наукового тексту тощо. Базові навчальні тексти посібника групуються за складністю і тематичними циклами, супроводжуються певною кількістю лексико-граматичних вправ, у яких граматичний мінімум пов'язаний із лексичним. Для навчання читання студентів економічних спеціальностей нами були обрані та відредаговані навчальні тексти («Виробництво та споживання», «Ринок: структура, види, основні елементи», «Менеджмент» тощо) з

профільних дисциплін. Спочатку у посібнику розміщені короткі адаптовані тексти за фахом обсягом десять-п'ятнадцять речень, які відтворюють схему побудови простого речення, і студенти зможуть засвоїти граматичні конструкції, використання яких бажано довести до автоматизму. У подальшому кількість речень у тексті збільшується, а лексика урізноманітнюється, зокрема за рахунок введення фахової термінології. До кожного тексту розроблені передтекстові, текстові та післятекстові завдання. На матеріалі професійно орієнтованих текстів для самостійного читання відпрацьовуються форми та конструкції наукового стилю мовлення, формується розуміння мети читання, розвивається гнучкість читання. В підготовці іноземних студентів із навчання професійно орієнтованого читання важлива роль відводиться засобам самоконтролю та контролю, що сприяють трансферу сформованих умінь із навчальної сфери діяльності (навчання української мови) в навчально-професійну (написання доповіді, повідомлення за фахом, реферату тощо).

Запропонована нами система роботи забезпечує студенту можливість працювати самостійно, обираючи оптимальний режим роботи і розвиваючи творчі здібності, виробляє навички та вміння самостійної роботи з професійно орієнтованим текстом, що вкрай необхідно майбутньому фахівцеві.

Література:

1. Бородіна Г.І., Спесак А.М. Комунікативні завдання на базі професійно-орієнтованого тексту при навчанні ESP. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2009. Вип. 14. С. 40–45.
2. Копилова О.В. Оптимізація навчання читання текстів за фахом іноземних здобувачів вищої освіти економічних спеціальностей. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції* (19 жовтня 2023 р.). Харків: ХНАДУ, 2023. С. 208–212.
3. Субота Л.А. Самостійна навчальна діяльність іноземних студентів у вивченні текстів. *Вісник Запорізького національного університету: зб. наук. ст. Серія : Педагогічні науки / голов. ред. Л.І. Міщук.* Запоріжжя: Запорізький національний університет, 2012. № 1 (17). С. 188–191.
4. Черновалюк І. Професійно орієнтована мовна підготовка іноземних здобувачів вищої освіти. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки.* Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 41. С. 82–99.

Скоромовки – перший крок до ефективної соціокультурної комунікації іноземних студентів

Лухіна М.Ю.

*ст. викл. кафедри української мови
Харківський національний технічний університет «ХПІ»
м. Харків, Україна
e-mail: lumarina1@gmail.com*

Запорукою успішної комунікації іноземних студентів в україномовному оточенні є достатній рівень володіння фонетичними особливостями української мови. «Слуховідтворювальні навички поділу потоку мовлення на склади та слова; виділяти наголошені та ненаголошені склади; утворювати склади та слова зі звуків; визначати співвідношення між звуками і буквами» [1, с.288] традиційно формуються за допомогою різних методичних прийомів. Проте, з нашої точки зору, жанру скоромовки в методичній літературі приділяється недостатньо уваги, там більше, що саме скоромовки можуть стати першими зразками автентичного фольклору, які не тільки допомагають оволодіти навичками правильної вимови, але й починають знайомити іноземних студентів з новим для них соціокультурним оточенням.

Методиці формування іншомовної фонетичної компетенції присвячені роботи таких українських методистів як І. Кочан, Н. Захлюпана, Н. Моргунова, І. Муляр, С. Росовецький, М. Шевченко, І. Линчак. Проте формування навичок за допомогою скоромовок згадується спорадично. Так І. Муляр пише: «Ефективним для тренування артикуляційних органів, розвитку фонетичного слуху і вироблення правильної звуковимови є читання коротких віршиків, скоромовок, а також техніки, пропоновані для логопедичних вправ» [4, с. 38]. Найбільш послідовним дослідником скоромовок у процесі навчання української як іноземної можна вважати Інну Линчак.

Мета роботи полягає в тому, щоб довести, що включення до навчального процесу скоромовок може суттєво урізноманітнити вступно-фонетичний або коригувальний курси та підвищити їх привабливість для учнів, стати першим

кроком до ефективної соціокультурної комунікації іноземних студентів. Серед незаперечних переваг такого матеріалу – «невеликий формат, наявність коротких синтагм (рівних фаз природного вдиху-видиху), ритмічність, кумедний характер». [2, с. 121].

Супротивники використання скоромовок наполягають на тому, що скоромовки відзначаються штучним ускладненням фонетичних явищ, потребують коментарів країнознавчого чи лінгвокультурологічного характеру, необхідності семантизації скоромовок та окремих слів у процесі навчання фонетики.

З нашої точки зору, навпаки, використання скоромовок ефективно підготовляє артикуляційний апарат студентів до чіткої зрозумілої вимови, підвищує їхню мотивацію та зацікавленість, поступово створює у студентів-інокомунікантів враження долучення до глибин української мови та фольклору, занурюють студентів у мовне та культурне середовище. Можливість підібрати відповідну візуалізацію та семантизувати всі лексеми є одним із критеріїв відбору скоромовок. Достатньо надати зрозумілу ілюстрацію або описати простими сюжет скоромовки, візуально чітко за допомогою великих літер, з позначеними наголосами та виділеними кольором звуку, продемонструвати фонетичні та акцентуаційні особливості, активізувати граматичний матеріал. Наприклад, *«Бабин біб розцвів у дощ, буде бабі біб у борщ»*. *«В домі Дими дим. Ой ходім туди, ходім. Рятувати Димин дім»* (робота з м'якими та твердими приголосними), *«Бублик, батон і буханку пекар спік спозаранку»* (диференція звуків «б» і «п»), граматична тема «Вживання знахідного відмінка іменників», семантизація за допомогою малюнка лексичного матеріалу за темою «Їжа», що є практично необхідною для соціальної комунікації іноземних студентів з перших часів перебування на території України).

Скоромовки можуть бути використані як щоденна фонетична розминка для активації мовленнєвого апарату студентів на початку заняття; як домашнє завдання, з подальшою демонстрацією результатів на наступному занятті; як

фінальна вправа після опрацювання окремих звуків або їх комбінацій, з можливим використанням ігрових елементів для зняття втоми та напруги після тривалої роботи з фонетикою.

Роботу з жанром скоромовки необхідно базувати на характерних для всього навчання мови методичних принципах: послідовності, дозованості, поступового ускладнення, лінгводидактичної доцільності.

Оскільки «опанування навичками правильної вимови є необхідною умовою розвитку навичок та умінь у всіх видах мовленнєвої діяльності» [3, с. 67], використання скоромовок на заняттях з української як іноземної методично виправдане, крім того це підвищує мотивацію студентів, активізує процес навчання та переслідує мету створення психологічного комфорту під час повсякденної комунікації та стає першою сходинкою ознайомлення іноземних студентів з лінгвакультурними особливостями української мови, його можна вважати першим кроком до ефективної соціокультурної комунікації іноземних студентів. Потребує вивчення лінгвокраїнознавчої цінності скоромовок, створення їх словникового мінімуму для студентів-іноземців, введення скоромовок в процес навчання з урахуванням комунікативного та соціокультурного аспекту навчання української мови як іноземної.

Література:

1. Кочан І., Захлюпана Н. Словник-довідник із методики викладання української мови. 2-ге вид., випр. і доп. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2005. 306 с.
2. Линчак І. Українські скоромовки як засіб удосконалення фонетичних навичок студентів-інокомунікантів. *Актуальні питання гуманітарних наук. Мовознавство. Українознавство*. Вип. 31, том 2, 2020, С. 120-127.
3. Моргунова Н. Особливості використання інтерактивного лінгвометодичного тренажера у вивченні початкового фонетичного курсу української мови як іноземної. *Педагогіка та психологія : збірник наукових праць*. Харків, 2016. Вип. 54. С. 67–75.
4. Муляр І. Вироблення у студентів-іноземців правильної звуковимови під час навчання української мови. *Лінгвістика. Лінгвокультурологія*. 2018. № 12. Ч1. С. 31–39.

Про актуалізацію питання мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти

Любецька В.В.

к. філол. н., доц., доц. кафедри соціально-гуманітарних дисциплін

Київська академія прикладних мистецтв

м. Київ, Україна

e-mail: hour.mirgorod@gmail.com

Актуальність питання підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти визначається прагненням нашої країни увійти у міжнародну світову освітню спільноту та відкрити нові можливості у сферах соціально-економічного, культурного та наукового розвитку. Посилення міжнародного статусу України пов'язано зокрема і з навчанням студентів-іноземців. Отже, підготовка іноземних студентів у закладах вищої освіти і слухачів підготовчих відділень є не тільки елементом системи вищої освіти у нашій державі, але і дипломатичним інструментом, що сприяє зміцненню міжнародного іміджу України. «У світлі цих тенденцій вихід України на ринок освітніх послуг, особливо в контексті підготовки іноземних студентів, набуває особливого значення, оскільки дозволяє розширити сферу впливу України та зміцнює її позиції як країни, що пропонує якісну та конкурентну освіту на світовому рівні» [1, с. 2]. Наразі Україна активно продовжує інтегруватися до світового освітнього простору, тому підвищується відповідальність української освітньої системи щодо рівня підготовки майбутніх фахівців з інших країн.

Ефективність професійної мовної підготовки студентів-іноземців в сучасних умовах може бути забезпечена, якщо:

1) процес навчання здійснюється у полікультурному освітньому середовищі, орієнтованому на формування багатовимірного соціокультурного уявлення іноземних студентів про етнічне та культурне розмаїття сучасного світу та необхідність міжкультурного діалогу;

2) система професійної мовної підготовки студентів-іноземців, заснована на компетентнісному, культурологічному, аксіологічному підходах, спрямована

на вдосконалення міжкультурної комунікації як основи формування високого рівня професіоналізму у вибраній спеціальності;

3) методична система включає соціокультурний, когнітивно-тезаурусний, мотиваційно-прагматичний, лінгводидактичний компоненти, що у сукупності дозволяють вирішувати завдання з професійно-особистісного розвитку студентів-іноземців;

4) умови підготовки забезпечують формування необхідних компетенцій у професійній галузі та сфері міжкультурної взаємодії та полікультурної компетентності.

Сучасні цілі вищої освіти висувають нові вимоги до закладів вищої освіти та освітніх програм, змушуючи викладачів переносити акцент на соціокультурний аспект вивчення мови. Зміни пріоритетів у галузі мовної політики ставлять перед ЗВО питання про розробку нових технологій навчання. Навчання студентів-іноземців володінню українською мовою спрямоване на усвідомленого особистісного зростання в умовах професійного становлення на придбання мовної комунікативної компетенції. Сучасна мета навчання іноземних студентів передбачає поєднання оволодіння професійно-орієнтованою мовою з розвитком особистісних якостей студентів, знанням культури країни, з набуттям спеціальних навичок, заснованих на професійних і лінгвістичних знаннях. Ефективність мовної підготовки іноземних студентів залежить від емоційно-психологічного задоволення освітнім процесом, комфортності умов навчання, успішності освоєння освітньої програми, усвідомлення правильності професійного вибору. За думкою І.Є. Семененко: «Особливістю фахової підготовки іноземних студентів є те, що результативність цього процесу залежить від засвоєння мови країни навчання як засобу спілкування. Тому що саме у процесі мовної підготовки має закладатися професійно-ціннісне ставлення іноземних студентів до фахової підготовки як усвідомленого ставлення суб'єкта до предмета освітньої діяльності. Це усвідомлення виражається в розумінні важливості і значущості

мовної підготовки для їхньої професійної освіти» [3, с. 34]. Залучення студентів-іноземців до українських закладів вищої освіти завжди було важливою складовою міжнародної діяльності у сфері освіти. У ХХІ столітті кількість іноземних студентів збільшується, що свідчить про цілеспрямовану державну політику щодо навчання іноземців в Україні. У зв'язку з цим виникає об'єктивна необхідність удосконалювати викладання української мови як іноземної. Найбільш продуктивними методами у викладанні української мови як іноземної в закладах вищої освіти є лінгвістичний, комунікативний, культурологічний, інтерактивний. Важливим завданням навчання іноземних здобувачів української мови є формування та розвиток у студентів-іноземців саме комунікативної компетенції, що забезпечує успішне спілкування, з урахуванням свідомого засвоєння мовної системи української мови. Комунікативна компетенція передбачає вміння користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності (аудіюванням, говорінням, читанням, письмом) як природними засобами спілкування з дотриманням мовних та стилістичних норм української мови. Комунікація може здійснюватися лише в разі знання екстралінгвістичної інформації, тому вивчення УМІ пов'язане із засвоєнням понять, притаманних культурі нашої країни. Отже, викладання української мови як іноземної є важливим компонентом у здобутті вищої освіти студентами-іноземцями та формуванні мовної особистості майбутнього фахівця.

Література:

1. Поляковська О.О. Розвиток системи підготовки іноземних студентів у закладах вищої та фахової передвищої освіти Криворіжжя (60-ті рр. ХХ – початок ХХІ ст.): дис. ... док. філософ.: 011. Кривий Ріг, 2023. 307 с.
2. Сегеда О.О., Осипенко О.О. Особливості адаптації іноземних студентів до освітнього середовища України. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*. Харків, 2014. Вип. 48. С. 199–208.
3. Семененко І.Є. Особливості фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2014. Вип. 2. С. 33–36.
4. Семененко І.Є. Педагогічний супровід фахової підготовки іноземних студентів вищих технічних навчальних закладів: монографія. Харків: Мадрид, 2015. 143 с.
5. Степаненко І., Дебич М. Навчання іноземних студентів в Україні: стан проблеми, перспективи. *Вища освіта України*. 2017. № 4. С. 48–55.

Технології організації навчання на уроках української мови як іноземної

Муляр І.В.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна
e-mail: imuliar5@gmail.com*

На уроках української мови як іноземної постає актуальним володіння сучасними технологіями, які сприятимуть вдосконаленню навчальної діяльності, підвищать її ефективність та результативність – саме ці аспекти є пріоритетними напрямками реформування освіти на сучасному рівні.

Технологія навчання, як упорядкована сукупність і послідовність методів і процесів, забезпечує реалізацію дидактичного завдання і досягнення прогнозованого результату. До основних характеристик технологій навчання належать системність, науковість, концептуальність, відтворюваність, діагностичність, ефективність, умотивованість, алгоритмічність, інформаційність. Для ефективного моделювання технологій навчання важлива постановка мети і цільова орієнтація діяльності. У науковій літературі до основних технологій навчання вналежнюють: технологію проблемного і диференційованого навчання, технологію інтенсифікації та індивідуалізації навчання, технологію програмованого навчання, інформаційну технологію, технологію розвивального навчання тощо [1; 2].

Під час викладання української мови як іноземної в сучасних умовах викладачеві потрібно поповнювати теоретико-методологічні знання, ґрунтовно володіти комунікативною методикою, використовувати інноваційні інформаційні засоби, проєктувати, конструювати процес навчання, насамперед освоювати технології, які забезпечать перехід навчання на якісно новий рівень ефективності, індивідуалізують та оптимізують навчальний процес, сприятимуть формуванню професійних умінь в іноземних студентів, стимулюватимуть студентів до самоосвіти та самовдосконалення.

Навчання іноземних студентів має свою специфіку, оскільки їм потрібно адаптуватися до нових умов навчання в незнайомому соціокультурному просторі, вивчити мову тощо. Враховуючи основний смисл ефективних технологій навчання, а саме: сукупності й послідовності методів і процесів, спрямованих на отримання запланованого результату, що передбачає попереднє визначення мети й засобів її реалізації, потрібно враховувати, що завдання повинні мати різноаспектний характер. Вибудовуючи урок з іноземними студентами, важливо достатньо часу приділяти комунікативно-орієнтованим практикам, усним завданням, поєднувати граматику та розмовну частини, розвивати професійні навички.

Впровадження онлайн-навчання на заняттях як провідного в умовах війни дає змогу за допомогою Інтернет-ресурсів вирішувати цілу низку навчальних завдань, використовуючи матеріали глобальної мережі: створювати умови для здобуття будь-якої необхідної студенту та викладачеві інформації, користуватися довідковим каталогом, звертатися до пошукових систем, створювати штучне українськомовне середовище для вивчення лексики, мати віртуального співрозмовника під час діалогічного мовлення, вивчати правопис, засвоювати граматичний матеріал на синтаксичній основі тощо. Крім того, використання інформаційних технологій дає змогу якнайшвидше зануритися в культурний простір, познайомитися з життям і традиціями країни. Наразі кожную методичну дію на уроці можна реалізувати досконаліше та ефективніше, оптимізувавши навчання. Корисним є те, що організована співпраця викладача та студента та комунікація дає змогу спільно розв'язувати проблеми, швидко отримувати зворотний зв'язок.

У своїй викладацькій практиці, використовуючи мультимедійні та комп'ютерні технології, які мають свої переваги під час навчання онлайн, розробляємо таку систему завдань, метою яких є збагачення словникового запасу іноземців, удосконалення вмінь та навичок з усіх видів мовленнєвої діяльності. Практикуємо ігрові прийоми, під час яких створюємо ситуації

спілкування [4, с. 144-146], розвиваємо навички правильної вимови [5, с. 52-54], читання і письма, здійснюємо перевірку знань, візуалізуємо мовленнєві ситуації [6, с. 112-114]. Крім того, під час роботи над різними видами мовленнєвої діяльності використовуємо уривки з фільмів та мультфільмів, народні пісні, фото, створюємо презентації, які допомагають урізноманітнити завдання, наочніше та цікавіше подати новий матеріал, скоротити час на сприймання, підвищити рівень запам'ятовування матеріалу [3, с. 88-91].

Отже, під час навчання іноземних студентів, викладачеві важливо виявляти творчість, комплексно застосовувати інноваційні підходи та технології, сучасні освітні електронні системи, які активізують процес сприйняття та засвоєння навчального матеріалу, сприятимуть розвиткові і самовдосконаленню особистості, розкриттю її резервних можливостей та творчого потенціалу, а також пришвидшать розвиток професійних здібностей.

Література:

1. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: навч. посібник / І.М. Дичківська. – Київ : Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Дубасенюк О.А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти / О.А. Дубасенюк // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи : монографія / за ред. П. Ю. Сауха. – Житомир : ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – 444 с.
3. Муляр І.В. Використання аудіовізуальних засобів у навчанні аудіювання українською мовою як іноземною на практичних заняттях для студентів-іноземців підготовчого відділення. // Міжнародний науково-методичний семінар «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»: матеріали семінару, м. Харків, 20 лютого 2020 року. – Харків: ХНАДУ, 2020. С. 88-91.
4. Муляр І.В. Використання клоуз-тестів на практичних заняттях з української мови для студентів-іноземців підготовчого відділення. Інновації та традиції у мовній підготовці студентів: матеріали міжнародного науково-практичного семінару 8 грудня 2020 року. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2020. С. 144-146.
5. Муляр І.В. Подолання мовленнєвих недоліків під час вивчення української мови як іноземної. // Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції «Консорціуми університетів: забезпечення сталого розвитку закладів вищої освіти України та їх конкурентоспроможності» 23 квітня 2020 року. / ред. кол.: О.О. Дробахін (голова) та ін. Дніпро: ДНУ, 2020. С. 52-54.
6. Муляр І.В. Усномовні завдання на практичних заняттях з української мови для студентів-іноземців підготовчого відділення. Міжнародний науково-методичний семінар «Новітні педагогічні технології у викладанні мов іноземним студентам»: м-ли семінару, м. Харків, 25 лютого 2021 року. Харків: ХНАДУ, 2021. с. 112-114.

From the experience of teaching Ukrainian to foreign students of non-philological specialties

Petrusenko N.Yu.

*Associate Professor of the Department of Ukrainian and Foreign Languages
Kharkiv State Academy of Physical Culture*

Kharkiv, Ukraine

e-mail:ninelpet25@gmail.com

The entire system of teaching foreign students of non-philological specialties the Ukrainian language should meet their life needs and opportunities to practically use the Ukrainian language as a means of communication within their specialty. That is why the task of teaching how to actively use literature in their specialty occupies one of the central places in the process of teaching the Ukrainian language.

Active use of literature in the specialty should be understood as the ability to read and understand specialized literature, reproduce what has been read, conduct a limited dialogue on the necessary topic in various situational conditions, including the need to express one's thoughts in writing.

As is known, the peculiarity of scientific literature is determined by the main purpose of this type of literature, namely: to communicate scientific information in an extremely brief and clear form, in a strictly logical sequence and with logical relationships (evidence and conclusions, causes and effects, specific material and generalizations, messages, descriptions, etc.).

As features of the scientific style of speech, researchers of this problem call the saturation of scientific speech with complex sentences with union connections, participial and adverbial participial phrases, the nominal nature of speech, the absence of indicators of expressiveness and emotionality, a high average sentence length, a tendency to brevity and accuracy of presentation, consistency of argumentation, etc.

The correct formulation of the issue of teaching Ukrainian scientific speech is based on the preliminary selection of texts on the topic of interest to students. Since a very important part of the work related to the specialty of students is the development

of skills in understanding special texts by listening comprehension, the requirement for primary familiarization of students with the content of the scientific text and the constructions of the scientific style of speech by listening to the scientific text and checking its understanding comes to the fore. The tasks accompanying the listening of the text and monitoring its comprehension can be varied.

At the initial stage, these are primarily answers to questions. At the advanced stage, students write down the main idea of the text they have listened to, make a plan for the text, and, finally, make notes.

The next type of exercise is learning to read a scientific text. At first, you should read relatively short texts, paying special attention to individual paragraphs and to developing linguistic guesswork, which should be very intensively developed throughout the entire university course of studying Ukrainian. Linguistic guesswork should be considered one of the most useful skills.

The nominal nature of scientific speech requires the obligatory introduction of exercises on the formation of verbal nouns, their use, whenever possible, in complex sentences and the reverse transformation of nominal constructions into verbal ones, which are usually easier for students to understand at the initial stage of training. A reflection of the nominal nature of the scientific style is the frequent use of participial phrases with a passive present participle. Working on this feature of the scientific style requires the introduction of grammatical information and very intensive exercises. Since scientific texts often provide various formulations, definitions of objects and phenomena, exercises aimed at forming constructions with a compound nominal predicate should be considered very important.

A significant difficulty in understanding scientific texts by foreign students is the use of short adjectives and short participles as a predicate, since there is no corresponding construction in the students' native language.

At the advanced and final stages of learning Ukrainian, we consider exercises to highlight the main provisions and thoughts of the author to be very useful,

highlighting individual paragraphs and heading them with nominative constructions, which then become the plan of the text.

When preparing students for an oral report, the teacher introduces a number of words and phrases that are a generally accepted form of address by the author of the report to the audience. One of the most effective exercises conducted at the final stage of training are conferences or scientific seminars, during which students present short reports. As experience shows, during such exercises, students are more active.

The final stage of teaching the Ukrainian language is based mainly on improving the technique of self-education, taking into account the following main components of this process: a) improving the process of independent reading of specialized literature; b) improving the process of linguistic guesswork; c) improving the skills of independent development of a scientific question in the form of a report, the ability to understand reports by ear and take part in the discussion.

The listed exercises do not exhaust all the features of the scientific style of speech, but they consider those that are basic and most necessary for the language practice of non-philology students.

Literature:

1. Korzhenko V., Opanasiuk M. (2011). Innovative methods of Teaching Ukrainian as a Foreign Language at a Technical University. *Bulletin of the Vinnytsia Polytechnic Institute*. No.1. P. 152-155.
2. Turkevych O. (2013). Methodology of Teaching Ukrainian as a Foreign Language: Main Tendencies of Terminology Formation in the 90s of the XX Century. *Studia Ukranica Posnaniensia*. Vol.I. P.231-235.

Самостійна робота: ефективний засіб інтеграції іноземних студентів в освітній простір ЗВО

Рязанцева Д. В.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: nannyhelp24@gmail.com*

Самостійна робота студентів в умовах роботи за кредитно-модульною системою є однією з найважливіших складових частин учбової роботи у вищому навчальному закладі. Її метою є формування творчої особистості, яка здатна на саморозвиток, самоосвіту, інноваційну діяльність не лише під час навчання в університеті, а й протягом усього життя. На сьогодні активізація самостійної роботи студентів є однією з основних напрямів перебудови системи вищої освіти в Україні, її державної стратегії з модернізації освіти і підвищення якості професійної підготовки фахівців.

Питання організації самостійної навчальної діяльності студентів в умовах кредитно-модульної та рейтингової систем були об'єктом дослідження як вітчизняних (А. Алексюк, О. Біда, Н. Бойко, В. Буряк, С. Вітвицька, Л. Волошко, В. Козаков, В. Король, О. Кучерявий, І. Левіна, П. Лузан, О. Савченко, М. Степко, В. Тютін, М. Фібула, Я. Януш та ін.), так і зарубіжних учених (В. Андреев, В. Беловолов, І. Зимная, Б. Есипов, А. Козакова, Н. Коряковцева, Л. Кузнєцова, П. Лепін, І. Лернер, М. Махмутов, П. Підкасистий, Л. Холіна, Hill, T., Westbrook R., Weilrich H. та ін.).

Як свідчить аналіз науково-педагогічної літератури, серед методистів, викладачів ВНЗ та науковців відсутній єдиний погляд на те, що розуміється під самостійною роботою, немає єдиного визначення цьому поняттю, не окреслено функції і види самостійної роботи, шляхи підвищення ефективності самостійної роботи, а особливо – шляхи підвищення ефективності самостійної роботи іноземних студентів. Отже, питання організації самостійної роботи при

вивченні текстів за професійним спрямуванням розглядалося фрагментарно й досі залишається дискусійним.

Одним з найважливіших напрямків розвитку здатності студента самостійно здійснювати свою навчальну діяльність з оволодіння іноземною мовою є формування у нього оптимальних особистісних стратегій вивчення мови, стимулювання студентів до самостійної пошукової роботи. З огляду на те, що в сучасному суспільстві інформаційний простір зазнає дуже швидких змін, система освіти повинна готувати фахівців, здатних динамічно як обробляти, так і «виробляти» нові за змістом знання, бути здатними самостійно знайти необхідну інформацію та опрацювати її. Тому сучасний контекст навчання з фаху поряд з розвитком фахових та професійних компетенцій включає також й розвиток компетенцій комунікативних, методичних та соціальних. З огляду на вищезазначене, відмітимо, що метою самостійної роботи іноземних студентів та стимулювання студентів до самостійної пошукової роботи є «розвиток творчих здібностей та активізація розумової діяльності, формування потреби безперервного поповнення знань, здобуття глибоких і міцних знань» [1].

Викладачам, що працюють з іноземними студентами слід пам'ятати, що більшість іноземних студентів не вміють самостійно працювати з інтернет-джерелами, науковими текстами, довідковою літературою, не вміють контролювати і оцінювати результати своєї діяльності, нерационально розподіляють і неекономно використовують час, відведений на самопідготовку.

Дослідники виділяють дві групи причин, що заважають результативності самостійної роботи. Одна з причин залежить від самого студента: недостатня готовність до праці, працьовитість, воля, активність, загальна підготовленість; інша – від викладача, організатора навчального процесу: перевантаженість студента аудиторними заняттями, відсутність контролю самостійної роботи, незабезпеченість навчальними посібниками і необхідною літературою.

Навички і вміння самостійної роботи в студентів формуються в результаті спеціально організованих завдань, що органічно включаються у навчальний процес. Велике значення має висока майстерність викладача, його керівництво пізнавальною діяльністю студента. Самостійна робота з боку студентів полягає в продуктивних відносинах з навчальним процесом за допомогою власної діяльності.

Таким чином, самостійну роботу можна розглядати як обов'язковий вид навчальної діяльності студента і як ефективний спосіб навчання, незважаючи на складність і неопрацьованість багатьох її аспектів. Поза сумнівом, активізація самостійної пошукової роботи студентів сприятиме посиленню активності іноземних студентів у вивченні учбового матеріалу, підвищенню ефективності його засвоєння, формуванню уміння самостійно, систематично і методично правильно розширювати отримані знання, формуванню потреби в читанні літератури за фахом.

Репрезентоване дослідження не вичерпує всього кола питань, пов'язаних із самостійною роботою іноземних студентів, що викликає необхідність подальших досліджень виокремленої проблеми та розробку методичних рекомендацій щодо поліпшення організації самостійної роботи студентів, комплексів навчально-методичного забезпечення самостійної роботи студентів.

Література:

1. Болюбаш Н. В., Латунов І. С. Самостійна робота студентів при навчанні їх іноземної мови професійного спрямування: навчальні стратегії. Актуальні питання викладання іноземних мов у ВНЗ та самостійна робота студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання: матер. міжнар. наук.- практ. конф. (16-17 квітня 2009 р.). – Харків : Вид-во НФаУ, 2009. – С. 81–84.
2. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение : [учеб. пособ.] Київ : Вища школа, 1990. – 246 с.
3. Олексенко В. М. Реалізація інноваційних педагогічних технологій у підготовці фахівців у вищих технічних навчальних закладах: теорія і практика : [моногр.].– Харків : КП Друкарня № 13, 2007. – 280 с.

Значення самостійної роботи у лінгвокультурній системі навчання іноземної мови

Соколова Г.П.

*ст. викл. кафедри базової мовної та загальнонаукової підготовки іноземних громадян
Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова*

м. Харків, Україна

e-mail: galasokolovadudova@gmail.com

Сучасні потреби вдосконалення та оптимізації навчального процесу висувають нові вимоги до організаційно-методичних підходів до лінгвістичної підготовки студентів. Студенти набувають мотивації до нових компетенцій, пов'язаних із спілкуванням у всьому світі за допомогою використання іноземних мов. Це вимагає розгляду вискоелективних форм організації самостійної роботи студентів (особливо іноземних студентів) у лінгвокультурній системі навчання, зазначення важливості міжкультурної компетенції іноземних учнів.

Однією з невід'ємних характеристик сучасної методики викладання іноземних мов є лінгвокультурний аспект, у якому досліджується досвід мовної особистості та національний менталітет, дається системний опис мовної картини світу [4]. При роботі з іноземними учнями таке явище як «інтерференція» може уповільнювати та ускладнювати процес засвоєння другої та наступних мов. Причиною такого міжмовного впливу є схожість мовних/мовленнєвих явищ, а також різні особливості вивчення мови, зокрема дидактичні, лінгвістичні, психологічні. Але іноді (коли іноземцями вивчається і українська, і англійська мови), інтерференція може сприяти вмінню порівнювати та аналізувати мовленнєві явища, розвивати творче мислення. Викладачеві необхідно звертати увагу на такі моменти, як: сильний прояв впливу рідної мови та мови-посередника; загальноосвітній рівень підготовки студента (фонові знання); здібності та особистий досвід спілкування учня; ступінь мотивації та ін. При поясненні матеріалу потрібно враховувати різницю у сприйнятті між рідною мовою іноземного студента, українською як

іноземною, англійською як досліджуваною (або як мовою-посередником, допоміжною мовою).

Безліч помилок (приблизно половина) при розмові іноземною мовою відбувається саме під впливом рідної мови, і лише деяка частина з них знаходиться всередині мови, що вивчається. Лінгвосоціокультурна система навчання, що передбачає не лише мовленнєве спілкування, а й міжкультурне, враховує цей факт. Під час підготовки повідомлень з деяких тем ("Education", "My country and city", "Profession and Job" та інш.) учень має досить високу мотивацію, так як він володіє інформацією та знає предмет обговорення. Такі студенти, які легко орієнтуються в національних особливостях, історії, культурі, звичаях двох країн, цивілізацій, як правило, показують і більш високий рівень володіння англійською мовою як іноземною, вони мають лінгвосоціокультурну компетенцію – «здатність розглядати мову під мікроскопом культури».

Викладачем та студентами можуть обговорюватися теми освіти та професії, дружби та національної кухні, екології та сучасних технологій, де висвітлюються саме національні особливості країн, представниками яких є студенти групи (які з задоволенням потім роблять презентації та реферати з той чи іншої теми). Теж саме стосується й наукових тем, спрямованих на вивчення лексики (пов'язаної з спеціальністю) та пошуку необхідних наукових матеріалів, які вони здійснюють самостійно. Такі практичні заняття, як правило, включають ряд певних етапів: збір та аналіз інформації; презентація; подальше групове обговорення; підсумкова оцінка викладача (з використанням на кожному етапі англійської мови, як робочої).

У сучасних умовах за обставин, що склалися, студенти-іноземці (як і більшість українських студентів) змушені навчатися дистанційно (у ХНУГГ імені О.М. Бекетова це відбувається на платформі "Teams"). І в цій ситуації ще більшу актуальність і важливість набуває самостійна робота, яка є одним із основних методичних принципів інтерактивного навчання (поряд з іншими,

такими, як: інтенсивне використання індивідуальних різнорівневих завдань, домашні та контрольні завдання самодіагностичного або творчого характеру). Аудиторні заняття у такому разі можуть плануватися як підготовка до виконання завдань. Виконання завдань передбачає пошук інформації з певної теми, обробку та організацію зібраної інформації для її подальшого використання (наприклад, у особистих наукових роботах студентів-старшокурсників).

Особливо слід зазначити мотиваційний компонент, оскільки без позитивної мотивації студенти слабше опановують пізнавальну діяльність, викладачеві складніше її організувати і керувати нею. Для розвитку мотивації, як засобу підвищення ефективності процесу самоосвіти з іноземної мови необхідні активізація механізму сприйняття, що досягається різноманітністю форм навчання (проектна діяльність, ділові ігри), через залучення студентів до науково-дослідної діяльності та активізацію механізму мислення, що досягається через самостійну роботу, проблемне навчання, діалог. Однак взаємозумовленість і взаємодія мотивації та емоційних процесів злиті особливо тісно. Усі традиційні для навчальної, та й усякої діяльності почуття (розчарування, напруга, страх невдачі, задоволення подолання труднощів, радість досягнутих успіхів тощо) супроводжують також процес оволодіння іноземною мовою. Знання мови розширює рамки професійної творчості, сприяє розвитку критичного мислення студентів та самостійному розумінню ними свого професійного майбутнього [2, pg 120].

Сучасна педагогіка має багато інтерактивних підходів, серед яких можна виділити такі: творчі завдання; робота в малих групах (особливо важливо для іноземних студентів); навчальні ігри; вивчення і закріплення нового матеріалу (робота з наочними посібниками, відео- і аудіоматеріалами, «кожен навчає кожного», використання запитань, Сократичний діалог); тестування; розминки; зворотній зв'язок; вирішення проблем; тренінги та багато інш.

Аналіз педагогічних досліджень показує, що під терміном «самостійна робота» розуміють різноманітні види індивідуальної та групової діяльності студентів у процесі аудиторних та позааудиторних занять. Поняття самостійної роботи, на думку дослідників, включає пошук необхідної інформації, набуття знань та їх використання для вирішення навчальних, наукових і професійних завдань [1, pg 98]. Будучи діяльністю, спрямованою на самоосвіту студентів, самостійна робота передбачає виконання різноманітних завдань навчального, продуктивного, дослідницького та самоосвітнього характеру, виступаючи засобом оволодіння системою професійних знань, методів навчання. пізнавально-професійної діяльності та формування навичок творчої діяльності.

На думку деяких дослідників (О.В. Гурської, Т.В. Хома, П. Бенсон, Д. Літл, М.Г. Мур) [3, 5] , які займаються вивченням активних методів навчання в педагогіці, самостійна робота також характеризується особистою зацікавленістю студентів і відповідальністю за результат. Поняття «самостійна робота» розглядається як інтегративна здатність студентів, що забезпечує реалізацію та управління інформаційним процесом, спрямованим на самостійне створення кінцевого освітнього продукту. Крім того, основу самостійної роботи складають організаційно-національно-педагогічні умови, спрямовані на саморозвиток особистості в ході здобуття нових знань.

Крім цього, у процесі аудиторної та самостійної роботи реалізуються комунікативні, когнітивні та розвиваючі завдання. *Комунікативні завдання* реалізуються під час формування мовних, мовленнєвих та соціолінгвістичних компетенцій. *Когнітивні (пізнавальні) завдання* включають набуття наступних знань та навичок розвитку раціональних способів мислення: вміння проводити різні логічні операції (аналіз, синтез, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, аргументування, узагальнення та висновки, коментування); формулювання мети, планування та досягнення результатів у науковій діяльності іноземною мовою. *Розвиваючі завдання* забезпечують здатність розуміти і цінувати чужу точку зору з наукової проблеми, прагнення до

освоєння досягнень науки в країнах мови, що вивчається, здатність виявляти соціокультурні особливості підготовки іноземних студентів у країні і за кордоном, зіставляти досягнення та рівень досліджень великих наукових центрів з обраної спеціальності.

Дуже ефективним є також використання тестів у самостійній роботі студентів. У цьому випадку учень сам перевіряє свої знання. Не відповідаючи відразу на тестове завдання, студент отримує підказку, що пояснює логіку завдання, і виконує його вдруге. Організація дослідницької самостійної роботи дозволяє стимулювати вміння учнів робити висновки про мовні явища на основі самостійного аналізу матеріалу (усне повідомлення, твір). При організації самостійної роботи з опорою на реальні ситуації спілкування важливо організувати завдання для обміну думками та інтересами. Технологічною підтримкою цього спілкування служать різноманітні Інтернет-технології, що особливо важливо в одномовному середовищі. Такі види навчально-комунікативної діяльності сприяють оволодінню загальною та професійною лексикою, формують навички самостійної роботи, підвищують мотивацію та інтерес до іноземної мови.

Таким чином, індивідуальний та багаторівневий підхід, інтерактивні методи у навчанні іноземної мови дають можливість виконати складне завдання – навчити студента необхідним навичкам, що впливають на світогляд, систему цінностей, самоідентифікацію, уміння мислити, здатність порівнювати. Застосовуючи традиційні методики та інтегруючи нові напрями методичних, мовознавчих, психолінгвістичних та культурологічних досліджень, можна змодельовати той інформаційний мінімум, який необхідний для адекватного сприйняття іншомовного тексту та іншомовного мовлення студентами підготовчих факультетів та студентів-іноземців старших курсів. Практика навчання показує, що важливо приділяти увагу розвитку здібностей самостійного отримання знань, самовдосконалення комунікативних навичок, що дозволяє творчо їх використовувати. Усі ці організаційно-педагогічні стратегії (особливо ці, які спрямовані на самостійну роботу учня) показали

свою ефективність у рамках дистанційної освіти та можуть бути реалізовані в процесі лінгвістичної підготовки студентів ЗВО.

Література:

1. Balgikanli C. Learner Autonomy in Language Learning: Student Teachers' Beliefs. *Australian Journal of Teacher Education*. 2010. № 35. pp. 90-103.
2. Broad J. Interpretations of independent learning in further education. *Journal of Further and Higher Education*. 2006. № 30 (2). pp. 119-143.
3. Гурська О.В. Основні аспекти та проблеми організації самостійної роботи студентів ВНЗ / *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Педагогіка А.С. Макаренка в полікультурному освітньому просторі"* (м. Полтава, 12-14 березня 2013 р.). С. 78-121.
4. Ларіна Н.Б. Міжкультурна комунікація й особливості її проявів / *Держава та регіони. Серія «Державне управління»*. 2013. № 2 (42). С. 15–18.
5. Хома Т.В. Активні методи навчання в педагогіці вищої школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. пр.* Запоріжжя: Класичний приватний університет, 2020. Вип. № 69. С. 149 – 152.

**Актуальні питання організації самостійної роботи іноземних здобувачів
освіти в очно-дистанційній формі навчання**

Тараненко В.В.

ст. викл. кафедри мовної підготовки

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

e-mail: taranenkovaleriav@gmail.com

Самостійна робота студентів є однією з ключових складових навчального процесу у вищих навчальних закладах. Ця діяльність планується та виконується за завданнями викладачів, але без їх безпосередньої участі. Самостійна робота студентів визначається науковцями не лише як організаційна форма, але й як метод, засіб та прийом навчання [1, с. 148]. Ефективність такої роботи залежить від низки чинників, зокрема активності студента, рівня розвитку пізнавального інтересу та його здатності організувати себе до процесу навчання. Високий рівень навичок самостійної роботи суттєво впливає на успіх навчання студента та його подальшу професійну діяльність.

Іноземні студенти часто мають різний рівень підготовки та адаптації до самостійної роботи, що зумовлено низкою причин. Зазвичай, групи підготовчого відділення формуються залежно від часу прибуття студентів, тому часто до них входять представники різних країн, освітні системи яких відрізняються одна від одної. Наприклад, студенти з африканських країн, де освітня система базується на французькій моделі, зазвичай швидше адаптуються до навчання в українських університетах і демонструють високий рівень самостійної роботи. [2, с. 61]. Натомість китайські студенти стикаються з труднощами в самостійному опануванні знань через відмінності в національній освітній програмі та мовний бар'єр. До того ж їх входження в іншомовний навчально-інформаційний простір університету ускладнюється відсутністю мови-посередника [3, с. 98].

Особливість підготовки іноземних студентів полягає в тому, що вони можуть мати різний базовий освітній рівень – від середньої освіти до ступеня бакалавра. Ступінь розвитку навичок самостійної роботи у бакалаврів значно перевищує цей показник порівняно з випускниками шкіл. На початку навчального року у більшості іноземних студентів спостерігається високий рівень мотивації до вивчення мови, проте через складність програмного матеріалу та недостатню організацію самостійної роботи ця мотивація може знижуватися, що негативно позначається на результатах навчання.

Індивідуалізація самостійної роботи передбачає врахування особливостей кожного студента. Індивідуальність у філософії розглядається як «своєрідність, сукупність якостей і характерних властивостей, що виражають сутність особливого, окремого індивіда» Індивідуалізація визначається як «поділ загального на індивіди, на особливе» [4, с. 139].

Педагогіка розглядає це як створення умов, що сприяють розкриттю унікальності студента та допомагають йому реалізувати свій потенціал. Процес організації навчального процесу з урахуванням індивідуальних особливостей студентів є важливою умовою успішного подолання розриву між вимогами

навчальної програми та реальними можливостями студентів. Він здійснюється у межах загальних завдань та змісту навчання, а також спрямовується на подолання невідповідності між рівнем навчальної діяльності, що задається навчальною програмою та існуючими можливостями особистості.

Підхід до врахування індивідуальних особливостей студента має бути комплексним і реалізовуватися на всіх етапах навчального процесу, включно із самостійною роботою. Для цього необхідно застосовувати різні навчально-методичні, психолого-педагогічні та організаційні заходи, які сприятимуть індивідуальному підходу до кожного студента.

Основними принципами індивідуалізації самостійної роботи студентів можна вважати такі: а) розгляд індивідуалізації як важливого елемента формування особистості; б) поєднання індивідуальної роботи з іншими видами навчальної діяльності; в) спрямованість індивідуальної роботи на вдосконалення загальнонавчальних умінь і навичок.

Сучасне використання інтерактивних інформаційних технологій у навчальному процесі дозволяє ефективно підвищити рівень індивідуалізації підходу та покращити якість самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Застосування інтерактивних інформаційних технологій відіграє важливу роль у поглибленні індивідуального підходу до навчання та підвищенні ефективності самостійної роботи. Одним із видів організації самостійної роботи в вивченні нерідної мови може стати лексико-граматичний тренажер з української мови. Цей програмний продукт активно використовують здобувачі під час самостійної роботи. Комплекс вправ включає відео-, аудіо- та текстові матеріали, що сприяють всебічному опануванню нерідної мови як в режимі сумісної роботи викладача та студентів, так і під час виконання самостійної роботи [5, с. 38].

Однак використання мультимедійних засобів не є автоматичною заміною викладача у створенні індивідуальної траєкторії навчання. Компетентність викладача у галузі лінгводидактики стає визначальним фактором успішного

впровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес. Програмне забезпечення навчання мові включає велику кількість програмних засобів, які орієнтовані на різний рівень та профіль навчання. До комплексу засобів входять всі види навчальних програм, розширений блок прикладних програм (в першу чергу це програми підготовки презентацій і створення веб-документів) та інструментальні засоби. Важливо, щоб викладачі володіли не лише загальними комп'ютерними навичками, але й спеціалізованими лінгвістичними програмами.

Рівень успішності засвоєння навчального матеріалу залежить не лише від викладача, але і від інформаційної компетентності здобувача освіти. За останнє десятиріччя спостерігається підвищення рівня комп'ютерної грамотності іноземних здобувачів та вільне користування ними сучасним програмним забезпеченням. Необхідну комп'ютерну підготовку здобувачів слід розглядати у двох аспектах: а) загальне володіння комп'ютерними технологіями; б) наявність спеціальної лінгвістичної підготовки.

Належний рівень комп'ютерної грамотності забезпечується завдяки наявності міжпредметних зв'язків: на заняттях з інформатики здобувачі як розширюють свої знання щодо комп'ютерних технологій взагалі, так і оволодівають нерідною професійною мовою спілкування у режимі «комп'ютер – студент».

Мультимедійні технології забезпечують такі педагогічні переваги, як інтерактивність, мультисенсорність, адаптивність, нелінійність пред'явлення інформації. Інтерактивність програмного забезпечення дозволяє здобувачеві активно взаємодіяти з навчальними матеріалами. Такий тип комунікації передбачає як обмін інформацією між учасниками, так і реакцію системи на команди користувача – «обратний зв'язок», який потребує від користувача конкретних дій: виконання тесту, навчальних завдань у відповідності до інструкцій комп'ютера та обов'язкового оцінювання результатів діяльності комп'ютером. Принциповою різницею такого діалогу і роботи з друкованим

посібником є активна роль студента. Регламентація програмою часу на виконання завдання, послідовності виконання та обсягу роботи не заперечує прийняття користувачем рішення про необхідність використання кожної програми, можливості застосування та тривалість користування програмою.

Мультисенсорність забезпечує сприйняття інформації через різні канали сприйняття: текст, аудіо, відео, графіку, мультиплікацію. Такий педагогічний засіб вирішує наступні завдання: забезпечення різних режимів пред'явлення інформації, орієнтацію на режими пред'явлення інформації, які відрізняються один від одного, демонстрацію явищ у динаміці, застосування в навчальних матеріалах завдань, виконання яких складно або неможливе без використання комп'ютера.

Адаптивність дозволяє налаштувати навчальний процес під конкретні потреби здобувача, а саме вибір складності матеріалу, кількість завдань, часу на їх виконання, системи оцінювання тощо.

Велика кількість завдань потребує під час роботи вводу тексту з клавіатури. Тому принциповим для ефективного використання комп'ютера у самостійній роботі є наявність навичок набору тексту. Успішне оволодіння такими навичками дає змогу вирішувати завдання щодо удосконалення практичних навичок самостійної роботи здобувача освіти.

У залежності від поставлених завдань реалізується індивідуалізація самостійної роботи із застосуванням комп'ютерних матеріалів від визначення рівня володінням певним лексичним та граматичним матеріалом до можливості реалізації власної траєкторії навчання і вибору завдань з тих аспектів навчання які необхідні для певного студента.

Окрім того, самостійна робота студентів значно збагачується завдяки можливостям ресурсів Інтернету, що дозволяє їм працювати з автентичними матеріалами та реальними ситуаціями мовного спілкування. Мультимедійні засоби стали невід'ємною частиною навчального процесу, орієнтованого на

реальну комунікацію та підвищення ефективності індивідуалізованої самостійної роботи студентів.

Ось кілька можливих джерел, які можуть бути корисними для теми індивідуалізації самостійної роботи студентів та використання інформаційних технологій у навчальному процесі:

Література:

1. Андрущенко В.П., Кремен В.Г. Освіта в інформаційному суспільстві. Київ: Знання України, 2004. – 272 с.
2. Барановська І.В. Індивідуалізація навчального процесу у вищій школі: теоретичні та практичні аспекти. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2015. – 190 с.
3. Зязюн І.А. Педагогічна майстерність у контексті формування самостійності студентів. – Київ: Вища школа, 2008. – 245 с.
4. Клокар Н.І. Інтерактивні методи навчання як засіб підвищення ефективності навчального процесу у вищій школі. – Житомир: Вид-во Житомирського держ. ун-ту, 2016. – 178 с.
5. Мартиненко В.В. Інформаційні технології в освіті: концептуальні засади. – Харків: Основа, 2012. – 196 с.

Формирование грамматических навыков в разговорной речи иностранных студентов, изучающих РКИ

Толмачева Д.С.

к. филол. н., доц., доц. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

e-mail: diana.tolmacheva.51@mail.ru

Игнатова Е.Р.

к. филол. н., доц., доц. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

e-mail: elenaignatova55@mail.ru

Саденова А.Е.

*д. филол. н., доц., доц. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев
Казахский национальный университет имени аль-Фараби*

м. Алматы, Казахстан

e-mail: sadenovaa@mail.ru

Введение. В статье рассматриваются некоторые особенности методики обучения практической грамматике русского языка как иностранного для иностранных студентов (презентация, закрепление и выработка навыков

использования грамматики в наиболее распространенных жизненных ситуациях).

Под термином грамматика подразумеваются две разные вещи: грамматика как один из основных разделов науки о языке и грамматика как грамматический строй речи. Поскольку целью обучения иностранных студентов русскому языку является практическое овладение им, то и грамматике следует обучать не столько путем изложения и усвоения ее теории, сколько путем практического закрепления тех или иных грамматических особенностей иноязычной речи. Необходимо не столько знать правила о том, как можно и должно конструировать иноязычные предложения, сколько практически овладевать различными грамматическими конструкциями (моделями и структурами) изучаемого языка.

Опыт показывает, что «в тех случаях, когда студент, изучающий иностранный язык приобретает и теоретические сведения о его фонетических, лексических, грамматических и стилистических закономерностях, чувство языка развивается значительно раньше, формируется значительно быстрее, чем в тех случаях, когда обучающийся пытается овладеть языком исключительно интуитивным методом» [1, с. 65].

Следовательно, вопрос не в том, обучать или нет грамматике, нужна она или не нужна, а в том «какое место отвести ей и как ее преподавать в практическом курсе русского языка. Коммуникативность как основополагающая категория методики не только не отрицает, а предполагает осознание грамматики языка ..., но справедливо отводит ей служебную роль в процессе овладения языком» [1, с. 66].

При обучении языку как средству общения грамматика изучаемого языка имеет прикладной характер. Она нужна учащемуся для того, чтобы: а) правильно строить иноязычную речь; б) правильно понимать иноязычные высказывания; в) по необходимости – уметь сознательно контролировать

построение высказывания и сознательно выбирать требуемые (или наиболее уместные) грамматические формы и конструкции.

В свое время известный русский лингвист и методист Л.В. Щерба ввел в методику понятие об активной и пассивной грамматике. В своей книге «Преподавание иностранных языков в школе» он писал, что пассивная грамматика описывает функции и значение строевых элементов конкретного языка, исходя из их формы, то есть из их внешней стороны. Пассивная грамматика рассчитана на восприятие и понимание строевых элементов языка, поэтому обслуживает такие виды речевой деятельности, как чтение и аудирование. В методике их называют рецептивными. Активная же грамматика предназначена для употребления этих форм в речи, обслуживает она продуктивные виды речевой деятельности – говорение и письмо.

Преподаватель, работающий в аудитории, должен понимать, что грамматика должна преподноситься учащимся на функциональной основе, и он должен формировать в сознании учащегося обобщенные функционально-грамматические категории, такие как:

- субъект, совершающий действие или испытывающий какое-либо состояние;
- род;
- одушевленность/ неодушевленность;
- предикат действия, состояния и т.д.;
- объект действия;
- свойство, качество, количество;
- результат, отсутствие результата;
- статика, динамика;
- время, место, причина, цель, следствие действия и т.д.

Формированию понятийных функционально-грамматических категорий может способствовать система вопросов, имеющая универсальный

общечеловеческий характер: кто? что? какой? где? куда? откуда? зачем? почему? и др.

Последовательность введения грамматического материала на начальном этапе работы можно представить как:

- объяснение нового явления;
- правило – инструкция;
- речевой образец.

На следующем этапе следует работать над автоматизацией навыков. Необходимо помнить, что автоматизм достигается, когда форма усваивается вместе с ее функцией: упражнения должны давать форму в ее функционировании с самого начала. Поэтому при формировании грамматических навыков необходимо использовать подготовительные упражнения коммуникативной направленности.

Третий этап работы заключается в формировании коммуникативно-речевых умений в различных видах речевой деятельности.

В методике известны различные способы введения нового грамматического материала. Различают чисто практический (лексический) и теоретико-практический (грамматический) способы ознакомления с новым грамматическим явлением. Кроме названных способов введения нового грамматического материала, преподаватель должен знать приемы, составляющие эти способы. При практическом способе обычно используются следующие приемы:

- демонстрация речевого образца (это могут быть схемы, таблицы, компьютерные презентации);
- имитация;
- выполнение действий по аналогии с образцом (с опорой на таблицу, схему, учебно-речевую ситуацию) и т.п.

Следует помнить, что таблицы, схемы и компьютерные презентации обладают адекватной внутренней наглядностью, которая обеспечивает

студентам лучшее понимание и более прочное закрепление (например, образование числительных, пояснения значения многих предлогов, степеней сравнения прилагательных, построение простых и сложных предложений и др.). Однако схемы и таблицы являются только вспомогательным материалом, так как не все грамматические явления могут быть представлены схематично. Кроме того они не дают полного представления о закрепляемом материале, так как схемы и таблицы чаще всего поясняют формальные признаки грамматической конструкции, а не ее функциональные особенности.

При теоретико-практическом способе введения грамматического материала используются:

- объяснения с опорой на речевой образец и правила-инструкции;
- сравнение с родным языком и на положительный опыт в родном языке (если это возможно);
- сравнение внутри языка и опора на сходные элементы ранее изученного материала;
- элементы грамматического анализа;
- перевод на родной язык (язык-посредник).

Использование речевых образцов в обучении становится результативным, если для их построения выбирается преимущественно типовой грамматический материал, достаточно обеспеченный лексическим и ситуативно-тематическим минимумом данного этапа работы.

В процессе обучения грамматическому строю русского языка иностранных учащихся следует обозначить этапы формирования грамматического навыка:

1) ориентировочно-подготовительный этап. На данном этапе учащиеся знакомятся с новым языковым явлением и выполняют первичные речевые или языковые (т.е. осуществляемые вне коммуникации, как правило, аналитические) действия.

2) стереотипизирующе-ситуативный этап. На данном этапе начинается автоматизация речевого действия путем его многократного использования в стереотипных ситуациях без существенного варьирования, что позволяет с помощью коррекции добиться относительной правильности и стабильности его исполнения.

3) варьирующе-ситуативный этап. Данный этап работы должен обеспечить дальнейшую автоматизацию речевого действия, но при варьировании условий его осуществления, что должно способствовать предупреждению чрезмерной фиксированности навыка и развивать такие его свойства, как «гибкость», «подвижность».

«Процесс автоматизации должен пройти шесть последовательных стадий формирования грамматического навыка: 1) восприятие; 2) имитацию; 3) подстановку; 4) трансформацию; 5) репродукцию; 6) комбинирование. Все стадии выделены по критерию действия обучаемого с усваиваемым речевым материалом» [3, с. 152].

На начальном этапе работы весь грамматический минимум должен быть усвоен до уровня, активного его использования в диалогической и монологической речи. В соответствии с принципами поэтапности организации усвоения работа над грамматическим оформлением речи охватывает несколько этапов, выделение которых основано на учете формирования любой человеческой деятельности, а именно: фазы ориентировки, исполнения, контроля (самоконтроля). Это значит, что каждое грамматическое действие должно осваиваться последовательно: 1) от ознакомления с ним и осознания его значения и (в разной степени) формы и употребления к 2) тренировке в его практическом использовании по опорам в микротесте и далее к 3) применению на продуктивном уровне по опорам на основе механизма аналогии и 4) применению на продуктивном уровне.

Граматику для обучения иностранцев русскому языку называют учебной или педагогической грамматикой. На занятиях она используется в виде:

- грамматики конкретного урока;
- грамматики обобщающего (повторительного) урока;
- грамматики изучаемого текста;
- грамматики разговорной темы;
- грамматики лексико-семантической группы;
- грамматики лексико-словообразовательной;
- грамматики в языковой системе.

Каждая изучаемая грамматическая форма должна быть проведена через этап подготовительных упражнений к упражнениям речевым, т.е. упражнениям в естественной коммуникации.

В какой же последовательности должны вводиться грамматические явления. Здесь нет абсолютных рекомендаций. Но с позиции коммуникативной методики необходимо в первую очередь отработать грамматические категории, непосредственно связанные с высказыванием (коммуникативный тип, предикативность и т.п.). Уже первые высказывания, которые учащийся встречает в учебнике, должны быть предикативными и образовывать естественный связный текст.

Грамматические особенности русского языка позволяют это сделать, даже если учащийся еще не знаком с глагольным словоизменением. Например, данный диалог, звучит вполне естественно, хотя и не содержит ни одного глагола:

- Виктор дома? – Да, дома. Вот он.
- Анна Виктор тут! – Привет, Виктор!
- Привет, Анна! – Виктор, сегодня зачет, почему ты дома?

Таким образом с самого начала обучение должно строиться на коммуникативно значимых высказываниях. Необходимо избегать

неестественных (некоммуникативных) и обычно не связанных друг с другом высказываний типа: Это стол. Это книга. Это Антон. Это Анна, которые в некоторых учебниках встречаются.

В методике обучения русскому языку иностранных учащихся выработались разнообразные приемы «скрытого», незаметного для учащихся ознакомления с законами конструирования русских предложений, которые позволяют усваивать изучаемые единицы через практику в речи. Эти приемы (все вместе) можно описать как предметный, глагольный и ситуативный пути введения и закрепления морфоло-синтаксических закономерностей русского языка.

Предметный путь состоит в том, что отрабатываемые грамматические категории по возможности «привязываются» к реальным предметам, которые находятся в аудитории или могут быть принесены в аудиторию.

Глагольный путь заключается в том, что необходимые грамматические категории изучаются в серии обычных, стандартных ситуаций, но внимание учащихся привлекается к действиям. Каждое высказывание содержит новый глагол, оправданный ситуационным положением, состоянием. При этом называются действия, реально происходящие или разыгрываемые в аудитории. Например, можно предложить учащемуся встать, подойти к доске, написать на доске предложение, прочитать его вслух и в то же время обратиться к аудитории с вопросом: Что он (она) делает? Что он (она) сделала? Затем учащиеся работают в парах и дают пробные задания друг другу, тренируясь таким образом в употреблении форм глаголов.

Ситуативный путь. Ситуативные диалоги и взаимосвязанные реплики, иллюстрирующие определенные грамматические явления. Необходимая грамматика вводится и закрепляется в характерных для ее функционирования ситуациях. Ситуативно обусловленные реплики определенного грамматического состава могут проговариваться с разными видами реконструкции (в форме прошедшего, будущего времени, в форме

множественного числа и пр.); одновременно учащиеся запоминают полезные разговорные клише, частотные выражения.

Введение и доступное объяснение нового грамматического материала, как известно, не обеспечивает еще его усвоение и правильное употребление в речи учащихся. Одним из главных условий формирования грамматических навыков является выполнение достаточного количества адекватных упражнений, т.е. тренировка.

Обычно преподаватели используют следующие типы языковых упражнений:

- образование одних грамматических форм от других (например, образуйте формы сравнительной степени от данных имен прилагательных; раскройте скобки, употребляя соответствующую грамматическую форму);
- заполнение пропусков в предложении (закончите предложения; вставьте вместо точек слова в нужной форме);
- выбор правильной формы из нескольких предложенных;
- составление предложений (из данных слов; с помощью подстановочной таблицы; на основе образца; с опорой на картинку);
- составление предложений по образцу с заменой одного из членов предложения развернутым предложением;
- расширение и сокращение предложений.

Для того чтобы новые грамматические формы легко узнавались в текстах, в аудировании, необходимо обеспечить их повторяемость, и во многих случаях этого достаточно для формирования рецептивных грамматических навыков. Кроме того, используются и языковые упражнения, аналогичные упражнениям, предназначенным для формирования продуктивных грамматических навыков.

Итак, овладеть иностранным языком как средством общения невозможно без знания грамматики. Это положение особенно актуально для русского языка, так как он принадлежит к числу флективных, языков, с разветвленной предложно-падежной и видо-временной системой, обладает

складної системою синтаксических форм, специфіческими особенностями словорасположения и т.д. Безумовно, граматическим строем языка можно овладеть и без изучения правил, как это происходит в родном языке, но знание граматических особенностей сокращает путь к практическому усвоению русского языка как иностранного.

Литература:

1. Костомаров В.Г., Митрофанова О.Д., Методическое руководство для преподавателей русского языка иностранцам. М., 1988.
2. Щерба Л.В. Преподавание иностранных языков в средней школе. М., 1974.
3. Пассов Е.И. Основы коммуникативной методики обучения иностязычному общению. М., 1989.
4. Mamontov A.S. Comparative lingvostranovedenie in the teaching of foreign languages. М. 2006.
5. Safonova V.V. Studying the languages of intercultural communication in the contextual dialogue of culture and civilization. Voronezh. 1996.

**Українська як іноземна для магістрантів, що навчаються англійською:
проблеми відбору навчального матеріалу**

Тростинська О.М.

*к. филол. н., доц., доц. кафедри мовної та профільної підготовки
Навчально-науковий інститут міжнародної освіти
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна
e-mail: okasana@ua.fm*

Війна в Україні вплинула на всі етапи підготовки іноземних здобувачів вищої освіти, зокрема й на вивчення іноземними студентами української мови. З'явився новий контингент – іноземні магістранти, які навчаються англійською мовою онлайн та отримали ступінь бакалавра за межами України. Такі студенти не вивчали раніше української мови і не мають суттєвої мотивації щодо її опанування, оскільки не потребують її ні як мови навчання (якою вони обрали англійську), ні як мови соціокультурного спілкування (перебувають за межами України, а всі свої академічні комунікативні потреби задовольняють

англійською мовою). Деякі особливості мовного навчання такого контингенту іноземців ми розглядали в [3], а проблеми мотивації у вивченні ними української мови досліджували в [4].

Проаналізуємо особливості навчального матеріалу з української мови для іноземних магістрантів, що навчаються дистанційно англійською мовою в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна, оскільки ретельний відбір навчального матеріалу та його зміст безпосередньо впливають на мотивацію студентів щодо його вивчення та якості засвоєння.

У навчальних планах для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти на вивчення іноземної (української для іноземців) мови на більшості спеціальностей відводиться від 32 до 48 годин аудиторних занять. За таких умов рівень володіння українською мовою іноземних магістрантів після закінчення мовного курсу не може бути вищим рівня А1, а з нашого досвіду здебільшого лише наближається до цього рівня.

Відповідно до загальноєвропейських рекомендацій щодо мовної освіти початковий рівень володіння мовою А1 передбачає, що особа розуміє і може вживати побутові найпростіші та широко вживані вирази, необхідні для задоволення конкретних потреб та пов'язані зі сферами повсякденного життя (елементарна інформація про себе та свою сім'ю, місце проживання, навчання тощо), зокрема представити себе чи іншу особу, запитати й відповісти на запитання про себе та деталі свого життя (про людей, яких знає, про речі, які має, де живе тощо), може взаємодіяти на простому рівні й спілкуватися в ситуації, коли співрозмовник говорить чітко і готовий допомогти [1]. У затвердженому 29 серпня 2024 року Стандарті державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1-С1» [2] визначено такі основні вимоги до рівня А1. Під час слухання потрібно вміти розпізнавати відомі слова й елементарні фрази, що стосуються особи, її сім'ї та найближчого оточення, виражені безпосередньо комунікативні наміри, розуміти окремі вислови й короткі репліки стислого діалогу з повсякденного життя, короткі монологічні

висловлювання визначеної тематики, побудовані з коротких простих висловлювань спрощеної структури, поданих в усній повільній і чіткій формі. Під час читання необхідно розуміти інтернаціональні слова, поодинокі написи, дуже стислі, прості тексти, упізнаючи відомі назви; прості інформаційні тексти, основний зміст коротких простих описів, особливо якщо вони містять малюнки, що допомагають зрозуміти текст; короткі, прості письмові інструкції, супроводжувані ілюстраціями; основну інформацію короткого тексту на побутові теми, невеликих описових та оповідних текстів загальноосвітнього змісту, що містять найуживаніші та інтернаціональні слова.

Під час письма потрібно вміти написати власне прізвище та ім'я, а також імена і прізвища знайомих чи відомих людей; написати адресу проживання, написати інформацію про національність, освіту, вік; написати чи переписати з друкованого зразка короткі, прості тексти на листівці чи в смс-повідомленні; заповнити прості формуляри та анкети; написати текст про себе; описати своїх друзів, батьків короткими фразами, використовуючи слова переважно в початковій формі; описати предмети щоденного вжитку, тварину, приміщення, погоду тощо, назвати 1 – 2 характерні риси; заадресувати конверт; переписати знайомі слова й короткі фрази, наприклад, привітання зі святом, вітання з місця перебування, побажання, висловлення вдячності.

У монологічному мовленні інофон має вміти коротко висловлюватися на запропоновану тему, уживаючи окремі, здебільшого завчені слова і вислови та прості граматичні структури, пов'язані з конкретними ситуаціями; відтворювати прості, ізольовані фрази про людей, предмети, погоду чи місця; називати й описувати людей, місця, предмети, ознаки та дії, зокрема з опорою на зображення, уживаючи поодинокі слова і завчені фрази; спрощено відтворювати інформацію з елементарних текстів, написаних літературною мовою. Під час діалогу реагувати відповідно до норм мовленнєвого етикету на репліки співрозмовника, вживати стандартні мовні формули привітання, прощання, подяки, вибачення і побажання, відповідати на питання про себе,

свої інтереси, своє життя, дім, місто, країну, своє навчання чи роботу; висловити елементарне прохання.

Очевидно, що далеко не всі вимоги до видів мовленнєвої діяльності рівня володіння українською мовою А1 відповідають комунікативним потребам іноземних магістрантів, які дистанційно навчаються в українському ЗВО англійською мовою. Так, наприклад, вміння писати свою адресу, смс-повідомлення, заадресовувати листи, заповнювати формуляри чи анкету українською мовою таким студентам вочевидь не потрібні. Вважаємо за необхідне мінімізувати усні та письмові описи, сконцентрувавши увагу переважно на формуванні вмінь описувати людей (найближче оточення – члени сім'ї та друзі) і місця (приміщення (кімната, аудиторія, факультет, університет) та зовнішній простір (вулиця, місто, країна)).

Варто обмежити основні комунікативні ролі, в яких, за Стандартами, має орієнтуватися той, хто володіє українською мовою на цьому етапі: знайомий, незнайомий, друг/подруга, член сім'ї, студент/студентка, викладач, вилучивши покупець, пасажир, пацієнт, турист, родич, колега та деякі інші як такі, що не відповідають ситуації реальної україномовної комунікації означеного контингенту іноземних студентів. Відповідно до цього ми вважаємо доцільним зменшити перелік запропонованих для вивчення тем та не включати до навчальних програм для таких іноземних здобувачів вищої освіти теми «Подорожі», «Купівля», «Ресторан, кафе», «Здоров'я», а комунікативні наміри, які потрібно вміти реалізовувати на цьому рівні і до яких належать привертання уваги, встановлення контакту, знайомство, вітання, прощання, подяка, побажання, запрошення, уточнення інформації, відповіді на питання, підтвердження та заперечення інформації, висловлення уподобання, прохання чи заборона щось зробити, вираження просторових значень і часових понять реалізовувати на таких запропонованих Стандартами темах, як «Людина», «Дім, помешкання», «Місто» (з деякими обмеженнями), «Побут», «Природне середовище». Тему «Діяльність» (робочий день, вихідний день, обідня перерва,

початок і кінець робочого дня) ми традиційно замінюємо темою «Навчання в університеті», яка наскрізно проходить через увесь курс української мови.

Стандарти також описують обсяг граматичних знань, якими має володіти інофон на рівні A1. До них належать знання фонетичної та графічної систем української мови, родових значень іменників, утворення форм множини іменників, прикметників, порядкових числівників та деяких займенників, уживання називного, знахідного, місцевого і кличного відмінків іменників, прикметників, особових займенників в однині та множині, дієвідмінювання дієслів у теперішньому, минулому та майбутньому (складена форма) часі, утворення форм наказового способу деяких дієслів, структура простого речення, складносурядні речення зі сполучниками *і/й, та, але*, складнопідрядні речення зі сполучниками *тому що, бо*, стилістичні засоби лексики (синоніми й антоніми) [2].

Відповідно до нашого досвіду викладання, іноземним студентам на початковому рівні важко опанувати відмінкову систему української мови навіть частково, тому ми обмежуємося тільки називним і кличним відмінками та оперуємо знахідним відмінком лише в тих формах, які збігаються з називним. Дієвідмінювання відпрацьовуємо у теперішньому часі, а минулий і майбутній (складену форму) презентуємо тільки в групах, навчальні плани яких передбачають 48 годин на вивчення української мови.

Такий відбір навчального матеріалу полегшує іноземним магістрантам вивчення української мови, сприяє активізації навчального процесу та засвоєнню знань, допомагає створити на занятті україномовне середовище, що безпосередньо впливає на формування в студентів внутрішньої мотивації. Першочерговим завданням з організації навчального процесу для такого контингенту іноземців стає максимальне використання під час занять наочності (презентацій, фото- і відеоматеріалів), інтерактивних засобів навчання, розробка дистанційних курсів та онлайн-підручників, побудованих на залученні ситуацій реального спілкування і створенні україномовного простору.

Література:

1. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / під ред. доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. К.: Ленвіт, 2003. 273с.
2. Стандарт державної мови «Українська мова як іноземна. Рівні загального володіння А1 – С2». Режим доступу: <https://mo.gov.ua/diyalnist-i-proyekti/termini/standart-derzhavnoi-movu-ukrainska-mova-iak-inozemna-rivni-zahalnoho-volodinnia-a1-s2>
3. Тростинська О.М., Гребенщикова О.Г., Тітаренко О.О. Моделі мовного навчання іноземних здобувачів вищої освіти в Україні. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*: зб. наук. праць. Вип. 42. Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2023. С. 135-154.
4. Тростинська О.М. Мотиваційний чинник у вивченні української мови іноземними здобувачами вищої освіти. *Проблеми і перспективи підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XVIII Міжнародної науково-практичної конференції (19 жовтня 2023 р.)*. Х.: Видавництво Іванченка І.С., 2023. С. 156-160.

CLIL methodology in the interdisciplinary coordination of international students' language training

Ushakova N.

*Docotor of Science (Pedagogy), Full Professor, Professor of the Department of language and
specialized training*

V.N. Karazin Kharkiv national university

Kharkiv, Ukraine

ushakova@karazin.ua

The Content and Language Integrated Learning (CLIL) methodology is an integrated language learning that combines foreign language learning and mastering academic disciplines within one educational process. In the context of higher education in the language of instruction, which is a foreign language for students, the integration of language and specialty is the main methodological principle.

The CLIL approach is based on the belief that students can effectively master a foreign language by using it to learn other subjects and enrich their knowledge. This approach was born out of the need for more effective methods of teaching languages and special subjects. The introduction of CLIL began in Europe in the 1960s and 1970s due to the realization of the importance of foreign language proficiency in the context of globalization and intercultural exchange.

The acronym CLIL was proposed by David Marsh, who is one of the researchers specializing in polylingualism and bilingual learning. He taught and conducted research at the University of Jyväskylä in Finland and is considered one of the key figures in the development of the CLIL concept.

In the early 1990s in Finland, this method was successfully introduced into the educational system and was called “Bilingual Education”. The program was created in response to the need to develop multilingualism among students and prepare them for a global environment.

Within this program, students studied subjects such as math, chemistry, history, and others in a foreign language (most often English), in parallel with studying core subjects in their native language. This allowed them to develop their language skills and master subject knowledge on a more global level. Finland's experience has made a significant contribution to the development and popularization of this method in Europe and around the world.

There are four main “C” in the CLIL methodology that characterize this approach:

Content. This principle emphasizes the importance of professionally oriented content in CLIL. Students learn different subjects such as math, history, physics, and others in a foreign language. The content of the lessons should be aligned with the curriculum and ensure the acquisition of subject knowledge and skills.

Communication. CLIL emphasizes the development of language skills and communication in a foreign language. Learners are encouraged to engage in active oral and written communication, discussing the material and solving problems in the foreign language.

Cognition (cognitive processes). CLIL promotes the development of cognitive processes such as analysis, critical thinking and problem solving. Learners not only memorize facts, but also learn to analyze information, draw conclusions and solve complex problems.

Culture. The cultural component in CLIL involves learning about the culture of the country whose language is being studied. Students are introduced to the traditions, history, art and customs of that country, which promotes intercultural understanding and tolerance.

These “4C” are key aspects of the CLIL methodology and help to create a more integrated and effective educational experience that combines language and subject matter learning.

The problem of graduates of foreign universities is often the lack of professional language competence in their native language, which causes difficulties at the beginning of their professional career in their native language environment. Therefore, parallel mastering of the initial content, in particular mastering the terminological thesaurus in the native language, requires the attention of teachers.

CLIL is characterized by a number of key features that make it a special and effective teaching method. Meanwhile, certain characteristics of the CLIL methodology are implemented in the practice of training foreigners in Ukrainian universities.

Integration of language and content: the main idea of CLIL is to integrate language teaching and educational material. The efforts of language teachers of foreign students are aimed at creating teaching materials, teaching the language of the specialty.

Academic authenticity: learning material and tasks in CLIL should be as close as possible to real tasks and situations that students face in real life.

Active participation and interaction: students are actively involved in the learning process, working in groups, discussing material, solving problems, and creating projects. This contributes to the development of cooperation and communication skills.

Development of critical thinking: CLIL aims to develop students' critical thinking. They learn to analyze information, draw conclusions, and justify their opinions in a foreign language.

Multicultural aspect: CLIL programs emphasize multicultural learning and the development of intercultural understanding. Students get acquainted with the culture of the country whose language they are learning, which contributes to a deeper understanding and tolerance.

Particular attention should be paid to teaching translation from the language of instruction into the native language, which will prepare higher education students for professional activities in the target language.

Assessment and feedback: assessment in CLIL is carried out both in terms of language and subject competencies. Cooperation between language and subject teachers is already an integral part of the learning process.

These characteristics make CLIL a unique and effective teaching method that contributes to the development of both language and subject matter competencies of students, as well as their preparation for professional development and lifelong learning.

Literature:

1. Бельська О. Метод CLIL як ефективний засіб навчання іноземної мови в початковій школі. *Науковий вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка, психологія*. 2017. Вип. 4. С. 30-35.
2. Євтушенко Н. Використання методики предметно-мовного інтегрованого навчання (CLIL) у процесі підготовки студентів за спеціальністю «Інформатика і мова» (бакалаврського рівня). *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації*. 2020. Том 31 (70), № 4, Ч. 2, С. 68-72.
3. Павлова О.О., Монастирська Л.В. Перспективи методики предметно-мовного інтегрованого навчання в немовних вишах України. *Інноваційна педагогіка*. 2019. Вип.18, т.3. С.78-82.
4. Marsh, D., & Frigols, M. J. (2007). CLIL as a catalyst for change in languages education. *Babylonia*, 15(3), 33-37. Baby 3-07.indd (babylonia.ch)

Лингвострановедческий аспект в преподавании РКИ

Якубаева К.С.

к. пед. н., доц., доц. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

Казахский национальный университет имени аль-Фараби

г. Алматы, Казахстан

e-mail: k.s.yakub@mail.ru

Лингвострановедение как метод ознакомления иностранных учащихся с современной действительностью посредством изучаемого языка является неотъемлемой частью учебного процесса на всех этапах обучения. Процесс овладения русским языком предполагает знакомство с историей страны, с культурой, традициями и обычаями народа изучаемого языка. Знание страноведческих сведений способствует усвоению иностранного (русского) языка как средства общения, обеспечивает устойчивый интерес к его изучению и адекватному восприятию иноязычной действительности.

Знания о стране этнического, социального и культурного характера удовлетворяют познавательные, коммуникативные и эстетические потребности иностранцев, изучающих язык.

Наряду с традиционными фонетическими, грамматическими, лексическими и стилистическими аспектами преподавания русского языка как иностранного немаловажное место занимает лингвострановедческий аспект.

Страноведческие и лингвострановедческие сведения вместе с собственно лингвистической базой создают основу становления и развития навыков коммуникативной деятельности. Коммуникативная направленность обучения предполагает включение обучаемых практически с самого начала занятий в процесс коммуникации на изучаемом языке в разных сферах общения.

Иностранные студенты в условиях иноязычной среды становятся субъектами и объектами новых для них отношений, где происходит приобщение к другой национальной культуре. С первых дней жизни в Казахстане они становятся участниками повседневно-бытового общения. Для облегчения их адаптации в условиях иноязычной среды, удовлетворения

социально-бытовых и культурно-бытовых потребностей отбираются и используются в качестве учебного материала в процессе обучения русскому языку сведения о стране, культуре, традициях и обычаях народа изучаемого языка, речевые стереотипы, формы речевого этикета, обслуживающие стандартные ситуации данной сферы. В связи с этим студенты-иностранцы должны научиться ориентироваться в городе, усвоить правила поведения в общественных местах, познакомиться с общественно-политическими и культурными ценностями города. Страноведческие сведения способствуют расширению и конкретизации знаний студентов в изучении общего страноведения, повышают их коммуникативную компетенцию, помогают ориентации в новой местности, оказывают воспитывающее воздействие. Процесс изучения русского языка должен облегчить, ускорить адаптацию иностранных учащихся в условиях страны изучаемого языка. Работа над этой проблемой связана с социальным аспектом изучения языка, т.е. с лингвострановедением.

Иностранные студенты должны получить соответствующий этапу обучения минимум страноведческих сведений.

В содержание обучения включаются информация и рекомендации о реалиях страны изучаемого языка и стереотипах поведения её носителей. Национальные стереотипы есть в каждой культуре, а их существование имеет очень глубокий социальный, культурный, психологический и коммуникативный смысл. Незнание норм поведения может нарушить коммуникацию, привести к так называемому культурному шоку или коммуникативному конфликту.

Наличие в языке слов, обозначающих элементы национальной культуры, быта, национальной одежды, кухни; слов, обозначающих имена, фамилии, географические названия и т.п., затрудняет коммуникацию в силу их уникальности и отсутствия эквивалента в родном языке учащегося [1, с. 62].

На занятиях создаются стандартные речевые ситуации, в которых учащийся может легко себе представить, что он должен делать и что говорить. Поведение человека в стандартной ситуации называют «ролевым»: он «играет роль» пассажира, покупателя, читателя библиотеки, пациента и др.

Выполняя различные роли, студент одновременно усваивает и формы речевого этикета, употребляемые носителями языка в той или иной ситуации: при знакомстве, при прощании, в ресторане, в деканате, в читальном зале и т.п. Все эти особенности речевого поведения являются предметом лингвострановедческого изучения.

Знания, приобретённые на занятиях по русскому языку, закрепляются и активизируются в реальных ситуациях, которые возникают у студентов в новой языковой среде.

Цель лингвострановедческой работы на занятиях по русскому языку состоит в том, чтобы помочь учащимся преодолеть трудности восприятия специфических для русской действительности и культуры явлений; чтобы слова, обозначающие эти явления, а также нормы поведения и формы речевого общения стали понятны им, и учащиеся смогли бы правильно употреблять их в речи и вести себя адекватно в соответствующих ситуациях.

Задачей преподавателя является не только формирование коммуникативной компетенции, но и социокультурной компетенции, помощь в реализации межкультурного общения.

Работа по ознакомлению студентов со страной и народом изучаемого языка продолжается и во внеаудиторное время, при этом создаётся реальная возможность активного введения в учебный процесс лингвострановедческого материала. Во время экскурсий, посещения театров, музеев, выставок, концертов иностранные студенты активно погружаются в социально-культурную среду коммуникации, что стимулирует активизацию их речевой и мыслительной деятельности. При этом у них появляется возможность не только

обогащать свои знания, но и применить на практике уже выработанные умения и навыки речевой деятельности [2].

Лингвострановедение как один из методов обучения выполняет не только собственно познавательную функцию в процессе овладения языком, но и выполняет не менее важную воспитательную функцию в формировании этических, социальных и культурных представлений о народах страны изучаемого языка, усвоении норм поведения в обществе.

Литература:

1. Крючкова Л.С. Практическая методика обучения русскому языку как иностранному. – М.: Флинта: Наука, 2009. – 480 с.
2. Капитонова Т.И., Шукин А.Н. Современные методы обучения русскому языку иностранцев. – М., 1987.
3. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Языки культура: Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного. – М., 1983.

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АЛГОРИТМИ ТА ПРИЙОМИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ

Навчання ділового стилю мовлення іноземних громадян в умовах діджиталізації освіти

Абрамова І.Г.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри мовної та загальнотеоретичної підготовки
Запорізький державний медико-фармацевтичний університет
м. Запоріжжя, Україна
e-mail: abramova.g.inna@gmail.com*

Суттєві зміни в освітньому процесі (пандемія COVID-19, повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну) трансформували організацію навчання у закладах вищої освіти. Особливо така реорганізація позначилась на роботі з іноземними студентами, які змушені були повернутися до рідних країн.

Перехід на дистанційну форму навчання з використанням сучасних цифрових технологій відкрив нові можливості для іноземних громадян у вивченні української мови як іноземної. Викладачі кафедри мовної та загальнотеоретичної підготовки Запорізького державного медико-фармацевтичного університету намагаються створити сучасне інформаційно-цифрове навчальне середовище, використовуючи різноманітні медіаресурси, які спонукають і мотивують іноземців до навчання. Тому важливим завданням на етапі мовної підготовки на сьогодні є діджиталізація освітнього процесу, яка сприяє розвитку пізнавального інтересу іноземних громадян у їхній навчально-професійній діяльності.

Діджиталізація підвищує ефективність навчального процесу, оскільки застосування різноманітних цифрових технологій допомагає іноземним студентам опанувати українську мову для ділового спілкування. Слушним є твердження Н. Марчук: «діджиталізація – головний тренд сучасності, що радикальним чином вносить зміни та свого роду керує розвитком усіх сфер суспільного життя» [4].

Цифрова трансформація освіти забезпечує шляхи та організацію сучасного процесу педагогіки партнерства між учнями та вчителями, викладачами та студентами, педагогами та батьками, що особливо важливо в теперішніх умовах, коли має місце дистанційне навчання [4]. Умови сучасного життя диктують свої правила, в яких до учасників навчального процесу ставиться завдання забезпечити такий розвиток логічного мислення та сформувати таке ядро базових, необхідних вмінь (зокрема базових знань щодо користування інформаційними технологіями), які будуть фундаментом і спростять в майбутньому процес оволодіння новими аналітичними знаннями і скоротять час оброблення та освоєння інформації за допомогою різноманітних digital -інструментів і засобів [4].

На думку І. Бербенюк, «діджиталізація стає головним трендом сучасності та радикальним чином перетворює сутнісні характеристики процесів усіх сфер суспільного життя. Сьогодні вже неможливо закладу освіти залишатися осторонь цифрової трансформації. Новітні технології стали невід'ємною частиною нашого повсякденного буття... Діджиталізація являє собою усвідомлений підхід докорінного перетворення будь-яких процесів на основі використання цифрових технологій. Ефективність реалізації розвитку сучасної особистості передбачає оновлення способів взаємодії з використанням можливостей цифрових технологій» [1].

Розглянемо процес діджиталізації навчання на прикладі вивчення ділового стилю мовлення на заняттях з української мови як іноземної болгарськими студентами, які опановують спеціальність «Фармація,

промислова фармація» на кафедрі мовної та загальнотеоретичної підготовки Запорізького державного медико-фармацевтичного університету.

Застосування різноманітних цифрових технологій на заняттях допомагає іноземцям оволодіти лексикою і синтаксичними конструкціями, необхідними для ділового та професійного спілкування.

За допомогою використання новітніх інформаційно-комп'ютерних технологій, зокрема платформ Kahoot, Learning Apps, сервісу Canva, програми Forms у Microsoft Teams та ін. іноземці навчаються користуватися всіма видами мовленнєвої діяльності (читання, аудіювання, говоріння, письма), забезпечуючи оволодіння термінологією ділового спілкування.

Навчання ділового стилю мовлення іноземних студентів спеціальності 226 «Фармація, промислова фармація» Запорізького державного медико-фармацевтичного університету відбувається на онлайн-платформі Microsoft Teams. Фахові тексти з питань біохімії, мікробіології, вірусології, імунології допомагають іноземцям опанувати навчальний матеріал, забезпечуючи оволодіння термінологією ділового професійного спрямування.

Для опрацювання теоретичного матеріалу на заняттях з української мови як іноземної доцільно використовувати онлайн-сервіс Canva. Студентам пропонуються цікаві презентації з використанням лексико-граматичних конструкцій, наприклад: розрізняти що? (О 4), де? (О 6), за чим? (О 5); відносити що? (О 4), до чого? (О 2); поділяти що? (О 4), на що? (О4), за чим? (О 5). Такі презентації урізноманітнюють процес вивчення матеріалу, розвивають в іноземців креативне мислення. Презентації з лексико-граматичними конструкціями вираження суб'єктно-об'єктних відносин у сервісі Canva допомагають іноземним громадянам краще зрозуміти тексти, відтворити їх у діловій бесіді.

Навчальною, пізнавальною і водночас розважальною інтернет платформою для іноземців є Learning Apps. Цей сервіс дозволяє викладачу розробити різноманітні інтерактивні завдання в ігровій формі. Такі вправи

прискорюють процес вивчення навчального матеріалу, тому такі види робіт імпонують сучасним студентам.

Працюючи з текстом «Формені елементи крові» у Learning Apps іноземці ретельно вивчають функції еритроцитів, лейкоцитів і тромбоцитів. Прочитавши наданий текст, студенти переходять до ігрового завдання, яке полягає у тому, що їм треба впорядкувати твердження до кожного елементу крові. Наступною ігровою вправою є правильне визначення розміру, кількості у крові, тривалості життя, функцій, утворення й руйнування кожного форменого елементу крові.

Використання ігрових онлайн-платформ Kahoot, Learning Apps та ін. на заняттях з української мови як іноземної мотивують іноземних студентів до навчання, дозволяють вирішувати різноманітні завдання в їх навчально-професійній діяльності.

Запропоновані тексти є джерелом фахової, ділової інформації, підібрані з метою забезпечення розвитку комунікативних компетенцій іноземців у навчально-професійній сфері спілкування, тобто діловому стилю мовлення: «Віруси», «Ендокринна система», «Загальна характеристика галогенів», «Обмін речовин та енергії в організмі людини», «Формені елементи крові», «Ферменти», «Природні джерела вуглеводнів», «Асиміляція» [3]; «Склад клітини», «Загальна характеристика дихальної системи», «Залози внутрішньої секреції», «Нежить» [2].

Використовуючи ігрову онлайн-платформу Kahoot, іноземні студенти опрацьовують науковий текст «Віруси». Після прочитання тексту вони відповідають на питання гри-вікторини, яка складається із завдань різного рівня, надаються запитання і чотири варіанти відповідей. Наприклад, на питання «Що таке віруси?» студентам пропонуються такі варіанти відповідей: а) організми, що складаються всього з однієї клітини; б) організми, які мають клітинну будову; в) організми, які не мають клітинної будови; г) сукупність клітин.

Далі Kahoot пропонує іноземним студентам завдання, яке складається із запитання і варіантами відповідей («правда» або «неправда»). Все це здійснюється у реальному часі. Ігрові інноваційні технології розкривають творчий потенціал іноземних громадян, сприяють розвитку комунікативних навичок і вмінь, необхідних у майбутній професійній діяльності. Отже, ігрове середовище з яскравою візуалізацією зацікавлює іноземців, допомагає краще засвоїти навчальний матеріал.

Завдяки цифровим технологіям, які застосовуються на кафедрі мовної та загальнотеоретичної підготовки медико-фармацевтичного закладу вищої освіти, іноземні студенти навчаються читати, перекладати тексти зі свого фаху, розвивають навички монологічного й діалогічного мовлення на навчально-професійну тематику.

Варто зазначити, що використання онлайн-платформ допомагає іноземцям зрозуміти науковий текст. Крім того, складання номінативного і питального планів до наукового тексту, дає можливість студентам його відтворити, переказати.

Підсумковий контроль на заняттях з української мови як іноземної також відбувається з використанням цифрових технологій: у формі тестування на платформі Microsoft Teams у програмі Forms. Студентам пропонуються тестові запитання та декілька варіантів відповідей. Варто відзначити, що підсумковий контроль передбачає перевірку засвоєння мовних знань, лексико-граматичних конструкцій ділового стилю мовлення та лексико-граматичного матеріалу предметів за фахом (мікробіологія, біохімія, вірусологія, імунологія).

Отже, навчання ділового стилю мовлення іноземних громадян на кафедрі мовної та загальнотеоретичної підготовки ЗДМФУ відбувається з використанням інноваційних технологій, які допомагають сформувати комунікативні, професійні компетенції іноземців. Викладачі й надалі вдосконалюватимуть знання з опанування цифрових технологій в умовах

діджиталізації освіти, з подальшим залученням їх у навчальний процес з іноземними студентами.

Література:

1. Бербенюк І. Діджиталізація освіти – компетенції XXI століття. URL : <https://vseosvita.ua/library/embed/01006n5f-7a71.docx.html>
2. Васецька Л. Українська мова як іноземна. Функціональна граматики : посібник для студентів – іноземних громадян закладів вищої освіти охорони здоров'я / Л. Васецька, О. Сидоренко, Т. Алексєєнко. – 2-е вид., доповн. і переробл. Запоріжжя : ЗДМФУ, 2024. 207 с.
3. Васецька Л., Манаєва Г., Чорна Ю., Гайдук Л. Українська мова як іноземна. Науковий стиль мовлення : у 2-ч. Ч. 2 : практикум для слухачів – іноземних громадян довузівського етапу підготовки. Запоріжжя : ЗДМУ, 2023. 129 с.
4. Марчук Н. Діджиталізація навчального процесу у закладах вищої освіти. URL : <https://uasymp.promonograph.org/index.php/sua/issue/view/sua21-02/sua21-02>.

**Эффективное использование искусственного интеллекта
при обучении языку**

Айтбаева Б.М.

*проф. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев
Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Казахстан, Алматы
e-mail: beibarys@mail.ru*

Казмагамбетова А.С.

*ст.преп. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев
Казахский национальный университет имени аль-Фараби
Казахстан, Алматы*

С развитием технологий искусственный интеллект (ИИ) становится все более популярным инструментом в сфере образования, особенно в изучении языков. Использование ИИ в обучении языкам открывает новые горизонты для студентов и преподавателей, делая процесс обучения более интерактивным, адаптивным и персонализированным. В данной статье рассмотрим основные аспекты эффективного применения ИИ в языковом обучении.

Искусственный интеллект позволяет адаптировать процесс обучения к индивидуальным потребностям каждого студента. С помощью аналитики данных ИИ может оценивать уровень знаний учащегося, выявлять его слабые стороны и предлагать индивидуальные учебные материалы и упражнения. Это позволяет значительно повысить эффективность обучения, так как студенты могут учиться в своем темпе и сосредоточиться на тех аспектах языка, которые требуют большего внимания.

Современные языковые приложения, такие как Duolingo, Babbel и другие, активно используют технологии ИИ для создания интерактивных уроков. Эти приложения предлагают пользователям разнообразные задачи и игры, которые делают процесс изучения языка увлекательным и мотивирующим. ИИ помогает отслеживать прогресс пользователя, предлагая более сложные задачи по мере его улучшения.

Чат-боты на основе ИИ представляют собой еще один эффективный инструмент для практики языка. Они могут имитировать общение с носителем языка, предоставляя пользователю возможность отрабатывать разговорные навыки в любое время и в любом месте. Чат-боты могут задавать вопросы, отвечать на них и давать обратную связь, что способствует развитию разговорной речи и улучшению навыков аудирования.

Технологии распознавания речи и анализа произношения на базе ИИ помогают студентам улучшить свои навыки произношения и акцента. Приложения, такие как SpeechAce или Rosetta Stone, позволяют пользователям записывать свою речь и получать мгновенную обратную связь о точности произношения. Это дает возможность студентам работать над своими ошибками и улучшать навыки общения.

Искусственный интеллект также применяется для автоматизации процесса оценки письменных работ. Такие системы могут анализировать грамматическую правильность, стиль и структуру текста, предоставляя учащимся конструктивную обратную связь. Это особенно полезно для

преподавателей, так как позволяет сэкономить время на проверку и сосредоточиться на индивидуальном подходе к каждому студенту.

ИИ может помочь преподавателям в создании адаптивных учебных планов, основанных на анализе успеваемости студентов. Используя данные о достижениях учащихся, ИИ может предложить изменения в учебных планах, чтобы обеспечить более эффективное изучение языка. Это позволяет преподавателям более точно ориентироваться на потребности своей группы и поддерживать высокий уровень мотивации.

Искусственный интеллект может интегрироваться с технологиями виртуальной (VR) и дополненной реальности (AR), создавая иммерсивные языковые среды для обучения. Студенты могут взаимодействовать с виртуальными персонажами, посещать исторические места или участвовать в ролевых играх на языке, который они изучают. Это помогает создать контекст для использования языка и делает обучение более захватывающим и реалистичным.

С помощью ИИ студенты могут получить доступ к большому количеству учебных материалов и ресурсов из разных уголков мира. Платформы, использующие ИИ, могут рекомендовать видео, статьи, подкасты и другие ресурсы на языке изучения, что способствует улучшению навыков чтения и аудирования. Также существуют приложения, которые соединяют студентов с носителями языка для практики общения, например, через видеозвонки или обмен сообщениями.

Геймификация – это использование игровых элементов в образовательных процессах. ИИ может помочь в создании игровых приложений, которые мотивируют студентов к изучению языка. Например, пользователи могут зарабатывать баллы, получать достижения и участвовать в конкурсах, что делает процесс обучения более увлекательным и интересным. Геймификация также может способствовать развитию здоровой конкурентной среды среди студентов.

Использование технологий ИИ позволяет обеспечить мгновенную обратную связь для студентов. Например, приложения могут анализировать ответы на задания и мгновенно сообщать о правильности или ошибках. Это способствует быстрому исправлению ошибок и укреплению изученного материала, а также повышает уровень вовлеченности учащихся.

ИИ может сделать обучение языку более доступным для широкого круга людей, включая тех, кто живет в удаленных или труднодоступных районах. Онлайн-платформы, использующие ИИ, позволяют учащимся учиться в любое время и в любом месте, что расширяет возможности для изучения языка и улучшает доступ к качественным учебным ресурсам.

Искусственный интеллект может предложить задания и проекты, которые способствуют развитию критического мышления и творческого подхода к изучению языка. Например, студенты могут анализировать и обсуждать тексты, создавать собственные проекты или писать эссе на актуальные темы. Это помогает не только в изучении языка, но и в развитии аналитических навыков. Внедрение искусственного интеллекта в процесс обучения языкам представляет собой многообещающий шаг вперед в образовательной сфере. Однако важно учитывать, что технологии должны использоваться как дополнение к традиционным методам обучения, а не как их замена. Педагоги должны стремиться находить баланс между инновациями и человеческим взаимодействием, создавая тем самым благоприятную атмосферу для изучения языка. Совмещение возможностей ИИ с богатым опытом и интуицией преподавателей может привести к значительному улучшению качества языкового образования и подготовить студентов к успешной коммуникации в глобализированном мире.

Эффективное использование искусственного интеллекта в обучении языкам открывает новые возможности для студентов и преподавателей. ИИ делает процесс изучения более персонализированным, интерактивным и доступным. Однако важно помнить, что технологии не могут полностью

заменить человеческий фактор в обучении. Преподаватели все равно играют ключевую роль в создании поддерживающей и вдохновляющей образовательной среды. Вместе с тем, гармоничное сочетание ИИ и традиционных методов обучения может значительно повысить качество языкового образования и удовлетворение студентов от процесса обучения. Искусственный интеллект (ИИ) становится все более мощным инструментом в образовательной сфере, особенно при изучении иностранных языков. Его способность адаптироваться к индивидуальным потребностям, анализировать большие объемы данных и предоставлять мгновенную обратную связь делает обучение более эффективным и доступным. Одним из важнейших преимуществ ИИ является его способность адаптировать учебные материалы под конкретного студента. Традиционные методы обучения часто рассчитаны на "среднего" ученика, в то время как ИИ может создавать персонализированные программы, ориентированные на уровень знаний, темп усвоения и индивидуальные цели каждого обучающегося. Это особенно полезно при изучении языков, где разные студенты могут сталкиваться с различными трудностями – кто-то быстрее учится говорить, а кому-то сложнее дается грамматика.

Персонализация позволяет устранить пробелы в знаниях и сфокусироваться на нужных аспектах. ИИ может предоставлять мгновенную и точную обратную связь, что является ключевым фактором в процессе обучения языку. Например, приложения для изучения языка, такие как Duolingo или Rosetta Stone, позволяют студентам сразу узнать, где они сделали ошибку, и исправить её на месте. Это ускоряет процесс обучения, так как учащиеся получают моментальное понимание того, что нужно улучшить. Кроме того, ИИ может предлагать объяснения ошибок, помогая студентам глубже понять сложные аспекты языка. ИИ делает обучение более интерактивным и увлекательным.

Использование игровых элементов (геймификации), таких как набор очков, уровней и наград, способствует повышению мотивации и вовлеченности студентов. Это особенно важно при изучении языков, где регулярная практика является необходимой для достижения успеха. Интерактивные приложения и платформы, основанные на ИИ, поддерживают интерес к изучению языка через задания, викторины и другие интерактивные элементы, что делает процесс обучения более живым и динамичным. ИИ-технологии, такие как распознавание речи, значительно помогают в развитии навыков устной речи и произношения. Специальные алгоритмы могут анализировать речь студента и предоставлять подробную обратную связь о том, насколько его произношение соответствует нормам изучаемого языка. Такие приложения, как Speechace или Google Speech, могут указать на слабые места и предложить рекомендации по их исправлению. Это позволяет студентам самостоятельно улучшать свои разговорные навыки и приблизиться к естественному звучанию. ИИ упрощает процесс оценки знаний студентов. Платформы, использующие ИИ, могут автоматически проверять грамматические задания, тесты и письменные работы, что значительно ускоряет процесс обратной связи. Это освобождает время преподавателей и позволяет сосредоточиться на более глубоких аспектах обучения, таких как устная практика и взаимодействие с учащимися.

Автоматизированная проверка также помогает студентам видеть свои ошибки в реальном времени и учиться на них. Искусственный интеллект делает изучение языков более доступным для людей по всему миру. Студенты могут учиться в любое время и в любом месте, используя мобильные приложения и онлайн-платформы. Это особенно важно для тех, кто не имеет возможности посещать традиционные языковые курсы. ИИ также позволяет организовывать обучение в формате "microlearning" – короткие и концентрированные сессии, которые легко интегрируются в повседневный график. ИИ может учитывать культурные особенности языка, помогая студентам не только выучить грамматические правила и слова, но и лучше понимать контекст и культурные

аспекты языка. Такие платформы могут предложить примеры использования фраз в реальных ситуациях, что особенно важно для правильного применения изученного материала в повседневной жизни.

Эффективность использования искусственного интеллекта при обучении языку заключается в его способности сделать процесс обучения более персонализированным, адаптивным и интерактивным. ИИ предоставляет мгновенную обратную связь, анализирует ошибки, помогает улучшить произношение и делает обучение доступным для более широкого круга людей. Однако, несмотря на его многочисленные преимущества, ИИ не может полностью заменить человеческое взаимодействие в обучении. Преподаватели играют ключевую роль в создании мотивационной и поддерживающей среды, а технологии ИИ лишь помогают сделать этот процесс более эффективным и результативным. Совмещение ИИ с традиционными методами обучения — это будущее языкового образования, которое позволит улучшить качество обучения и сделать его более интересным и доступным для всех.

Литература:

1. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю., Моисеева М.В. Теория и практика дистанционного обучения. – М.: Академия, 2004. – 416 с.
2. Tucker S. Distance education: better, worse, or as good as traditional education? Online journal of distance learning administration. – 2001.– Т. 4(4). – С.15-22.
3. Проскура Ю.В. Особенности создания технологий дистанционного обучения при преподавании иностранных языков в вузе: Анализ опыта. Профессиональное образование в современном мире. – 2023. –Т.13(1). – С.72-80. DOI 10.18522/1995-0640-2023-1-145-157.
4. Ohler J. Why distance education? Annals of the American Academy of Political and Social Science. .– 1991.– Т.1. .– С.22-34.
5. White K. Distance learning of foreign languages. Language Teaching. –2006.– 247–264, DOI 10.1017/ S0261444806003727.
6. Shachar M., Neumann Y. Differences between traditional and distance education academic performances: A meta-analytic approach. International Review of Research in Open and Distributed Learning. –2003. – Т. 4(2). –С. 1-20.
7. Айтбаева Б.М. Проблемы дистанционного обучения казахскому языку. Вестник КазНУ серия филология. –2012. – Т.4. – Б.112-210.

Особенности выбора методического приёма при обучении РКИ современного поколения иностранных студентов

Айтпаева А.С.

ст. преп. кафедры языковой и общеобразовательной подготовки иностранцев

Казахский национальный университет имени Аль-Фараби

г. Алматы, Казахстан

e-mail: aitpayaida@gmail.com

В современной методике преподавания иностранного языка существует огромное количество методов и приёмов, которые часто не новы, а представляют собой пересмотренные старые. То, что знаний о лексико-грамматической системе языка недостаточно, чтобы человек заговорил на иностранном языке, всем известно. Но, каким образом сформировать умения и навыки речевого общения на изучаемом иностранном языке – это до сих пор является вопросом номер один.

Здесь упор делается на наличии мотивации. Кажется, что если человек решил изучать по какой-то причине иностранный язык, то у него уже есть мотивация. Но это не всегда так. Если брать группу иностранных студентов, как объект исследования, то можно заметить, что в ней обычно обучаются люди с разным воспитанием, опытом в приобретении знаний, возрастом, культурными национальными традициями, разными причинами изучения языка. Нередко среди студентов есть те, которых заставили родители, или это требование компании, где они работают, или просто сами ещё не знают, нужно ли это им. Мотивация у студента может появиться, с одной стороны, как стимул для овладения языком для будущей работы, учёбы, проживания в стране, а с другой, если при изучении языка он способен воспринимать информацию осознанно, может её визуализировать.

В данной статье автор старался рассмотреть, что и как должен учитывать преподаватель при обучении иностранных студентов языку, а также, что мешает сделать эту работу успешной.

Бесспорно, что важную роль в этом процессе играет преподаватель, его умения объяснять доступно, способность привлекать внимание студентов к изучаемым элементам языка, понимание которых влияет на успех коммуникации, а также умения давать иностранным студентам возможность самостоятельно решать определённые коммуникативные задачи.

С какими же проблемами может столкнуться преподаватель?

Во-первых, с различием речевого менталитета и языковых форм у разных народов. Например, студенты нередко воспринимают перевод на родной язык, как точное значение. Например, вопрос по-русски «Как вас зовут?» дословно переводимый, как «How (people) call you?» звучит по-английски, как «What is your name?», т.е. «Какое ваше имя?».

Во-вторых, то, что касается возможности мотивировать студента. Из опыта работы можно утверждать – то, что может мотивировать представителя одной нации, определённого возраста, образования, может оставить совершенно равнодушным другого. Многие речевые действия в современное время не требуют устной коммуникации, её заменяют функции разных гаджетов. Есть вопросы, которые у современных людей вызывают или удивление, непонимание целесообразности, или даже негативные эмоции. Например, вопросы о семейном статусе, возрасте, религии, о причинах какого-либо действия собеседника.

Какие ещё подводные камни могут быть причиной неудач?

- неуверенность иностранного студента в том, что значение слов им понимается правильно.

Многие исследователи этого вопроса отмечают, что студенты из Юго-Восточной Азии (не только на начальном, но и на продвинутом уровне), даже владея на некотором уровне английским языком и когда преподаватель имеет неплохие актёрские таланты визуализации ситуации, чувствуют необходимость свериться со словарём.

- предполагается, что у студента должно быть развито чувство родного языка, он может с лёгкостью назвать антонимы или синонимы на родном языке, уметь построить ассоциативный ряд.

Это так, но передача восприятия реалий жизни у представителей разных культур часто разная. Например, для одних слово «мягкий» ассоциируется со словом «свежий» (свежий хлеб), у других со словом «зелёный» (зелёная трава), слово «горячий» - со словом «солнечный».

Это также подтверждается результатом 10-минутной творческой работы в китайской аудитории начального этапа обучения. Согласно заданию, студенты должны были составлять словосочетания «прилагательное + существительное», используя ассоциации. Имея некоторый запах лексики, например, *яблоко, лимон, небо, море, молоко*, они должны были составить ассоциативную пару с известными им прилагательными, которые назывались преподавателем. Называя прилагательное «красный», ожидался быстрый ответ «красное яблоко», «жёлтый» - «жёлтый лимон». Но студенты не смогли дать ответ, так как не считали, что красный ассоциируется с яблоком.

В продвинутых группах творческие задания, конечно, проходят интереснее и легче. Например, студенты группы уровня В1 получили задание прочитать строки и продолжить их.

Человек без улыбки – это струны без скрипки,

Это море без чайки, а дом без хозяйки.

Зима без ... и любовь без

Конечно, в их ответах не было рифмы, но было очень интересно узнать варианты студентов: *зима без работы, зима без дождя, зима без снега, любовь без денег, любовь без чувств, любовь без надежды и т.д.*

Другое творческое задание касалось умения объяснить значение слов, словосочетаний, например, что значит «невкусно», «трудная жизнь», «несчастный человек». Для многих из нас «невкусно» значит без сахара, без

соли, для китайцев – без специй. Трудная жизнь для них – значит много работать, а несчастный человек – человек, у которого нет времени для сна.

- Отношение к пению. Песня на иностранном языке, как элемент мотивации.

Когда мы начинаем говорить о мотивации, мы в первую очередь говорим о положительных эмоциях. Бесспорно, одним из ярких эмоциональных элементов жизни человека является музыка, песня. То, что молодые люди любят слушать песни подтверждается тем, что вокруг мы видим молодых людей в наушниках, слушающих не классическую музыку, а рэп, рок, попсу. Но то, что человек любит слушать песни, например, на английском языке, ещё не значит, что он понимает, о чём в них говорится, чаще всего это пассивное слушание, когда просто нравится мелодия, ритм.

Принимая во внимание, что музыкальный ритм, рифмы песенного текста усиливают эмоциональное воздействие на человека и помогают запомнить лексику и речевые конструкции, мы можем использовать песни, как методический приём. Работа с текстом песни с последующим аудированием, несомненно, помогает расширить лексический запас студента, усвоить фонетическую сторону изучаемого иностранного языка, что подкрепляется пением. Использовать этот метод легко, так как в доступности разные современные Интернет-ресурсы.

Если отталкиваться от того, что изучение языка с помощью песенного материала приносит массу полезного, то это прекрасный метод. Но для получения положительного результата требуется много усилий преподавателя, так как сложно найти песню, в тексте которой был бы нужный грамматический материал, в основном простые предложения и не очень много новых слов. Кроме того, выбирая материал, преподаватель должен быть готов к тому, что при прослушивании студентам может не понравиться мелодия, темп, высота тона и они не будут гореть желанием изучить эту песню. Поэтому необходимо иметь минимум 2 варианта песен, и желательно, чтобы песни были известными,

достаточно лёгкими и узнаваемыми. Но одного слушания песен недостаточно – необходимо не просто слушать, а петь, и петь с желанием.

Вот здесь мы можем столкнуться с проблемой, так как может оказаться, что студент отказывается петь. Это может случиться, например, когда: а) человек в принципе не поёт при всех, так как знает, что у него нет слуха или голоса; б) в его культуре не принято петь, кроме как в церкви; в) просто стесняется внимания.

Из опыта общения с иностранными студентами можно сказать, что студенты из Афганистана, Турции, Ирана, Испании, Мексики поют с удовольствием, независимо от слуха и голоса, а студенты из Европы, Америки, Китая, Японии часто выражают несогласие и недовольство, если преподаватель убеждает их начать петь вместе со всеми. В данном случае лучше остановиться на изучении текстового материала песни с последующим прослушиванием без пения.

Что же можно использовать без страха негативной реакции со стороны студентов? Например, можно выбирать игровые задания, в которых есть элемент азарта. К таким игровым заданиям относятся игры типа «Отгадай», «Найди пропажу». Из опыта проведения таких игр можно привести пример закрепления знаний Родительного падежа с помощью игры «Отгадай». Работа проходит в парах. Одному из пары дается карточка со списком слов, на обратной стороне которой написано место, например «Продуктовый магазин». Тогда студент задаёт вопросы, типа «Там есть вино?». Если на карточке нет этого слова, то ответ: «Здесь нет вина».

Игра «Найди пропажу» обычно вызывает у студентов интерес. Группа делится на тех, кто прячет, например, конфеты, и оставляет письменные или даёт устные подсказки, и на тех, кто ищет пропажу. На поиск даётся 20 минут. Если с помощью подсказок пропажу нашли, то вся группа празднует успех, потому что те, кто делал подсказки, были правильно поняты теми, кто её искал.

В заключение нужно отметить, что найти подходящий приём, метод для определённой группы иностранных студентов – это знак профессионализма преподавателя, его горячего желания привести студентов к успеху в овладении иностранным языком.

Литература:

1. Третьякова Т.В. Когнитивный подход в обучении иностранному языку как мотивационный инструмент для студентов // <https://cyberleninka.ru/article/n/kognitivnyy-podhod-v-obuchenii-inostrannomu-yazyku-kak-motivatsionnyy-instrument-dlya-studentov>
2. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам: теория и практика: учебное пособие для преподавателей и студентов / А.Н. Щукин. – 4-е изд. – Москва: Филоматис: Омега-Л, 2012. – 475 с.

Інтеграція ІТ-технологій у навчанні студентів іноземної мови

Коваленко Ю.М.

*PhD, доц. кафедри української та іноземних мов
Харківська державна академія фізичної культури
Харків, Україна
e-mail: yuliya.ksapc@gmail.com*

У сучасному швидкозмінному освітньому середовищі інтеграція інформаційних технологій (ІТ) стає ключовою для ефективного викладання мов. Сучасний освітній процес вимагає викладачів іноземних мов активно впроваджувати інформаційні технології для покращення навчання. Інтеграція ІТ-технологій дозволяє створити навчальний процес вивчення іноземної мови цікавим, ефективним та інтерактивним.

Штучний інтелект (ШІ) відноситься до симуляції людського інтелекту в машинах, запрограмованих мислити і вчитися як люди. Ці машини здатні виконувати завдання, такі як розв'язання проблем, розуміння природної мови, розпізнавання шаблонів і прийняття рішень. ШІ можна розділити на два основні типи:

1. Вузкий ШІ (Слабкий ШІ): призначений для виконання вузького завдання (наприклад, голосові асистенти як Siri і Alexa).

2. Загальний ІІІ (Сильний ІІІ): має загальні людські когнітивні здібності, що дозволяє йому виконувати будь-яке інтелектуальне завдання, яке може виконувати людина. Ця форма ІІІ в основному теоретична.

Застосунки ІІІ, спеціально призначені для допомоги у вивченні англійської мови, використовують різні технології:

- обробка природної мови (NLP): допомагає розуміти і генерувати людську мову;
- машинне навчання (ML): вчиться з даних і покращується з часом;
- розпізнавання мови: перетворює усну мову на текст;
- комп'ютерний зір: аналізує візуальну інформацію [1].

Розглянемо приклади технологій ІІІ у вивченні англійської мови:

1. Мовні навчальні додатки:

- Duolingo: використовує алгоритми МН (ML) для адаптації уроків до швидкості і патернів навчання кожного користувача.

- Babbel: включає розпізнавання мови для допомоги з вимовою.

2. Чат-боти та віртуальні репетитори:

- Replika: веде розмови з користувачами для практики мовних навичок.

- Elsa Speak: фокусується на покращенні вимови за допомогою зворотного зв'язку, що управляється ІІІ.

3. Інструменти перекладу: Google Translate: використовує нейронний машинний переклад для більш точних перекладів.

4. Граматичні і письменницькі асистенти:

- Grammarly: використовує NLP для перевірки граматики, стилю і тону.

- ProWritingAid: пропонує детальний аналіз текстів [2, 3].

Як ІІІ допомагає у вивченні англійської мови.

1. Персоналізоване навчання: ІІІ може адаптуватися до індивідуальних стилів і темпів навчання. Наприклад, адаптивна технологія навчання Duolingo регулює складність вправ залежно від прогресу студента. Ця персоналізація допомагає підтримувати зацікавленість і покращувати результати навчання.

2. Зворотний зв'язок в реальному часі: ІІІ надає миттєвий зворотний зв'язок щодо вправ, вимови та письма. Інструменти, такі як Grammarly і Elsa Speak, підсвічують помилки і пропонують виправлення, що дозволяє учням постійно вдосконалюватися.

3. Доступність і зручність:

Додатки на базі ІІІ доступні будь-коли і будь-де, що дозволяє студентам практикувати англійську у будь який час.

4. Іммерсійні навчальні середовища:

Технології ІІІ, такі як віртуальна реальність (VR) і доповнена реальність (AR), створюють іммерсійні середовища для вивчення мови. Ці технології можуть імітувати реальні ситуації, забезпечуючи практичну мовну практику.

5. Підвищення зацікавленості:

Гейміфіковані додатки на базі ІІІ роблять вивчення англійської мови веселим і захоплюючим. Duolingo, наприклад, використовує ігрові елементи, такі як бали і нагороди, для мотивації користувачів.

6. Практика мови: Чат-боти, як Replika, дозволяють студентам практикувати розмовну англійську в неконфліктному середовищі. Ці боти використовують NLP для симуляції людської розмови, допомагаючи студентам розвивати навички говоріння і розуміння мови на слух.

7. Покращення вимови: Технологія розпізнавання мови в додатках, як Elsa Speak, надає зворотний зв'язок щодо вимови, допомагаючи студентам коригувати акценти і говорити більш вільно.

Інтеграція ІІІ у вивчення англійської мови призвела до значних досягнень у тому, як студенти можуть здобувати мовні навички. Завдяки персоналізованому навчанню, зворотному зв'язку в реальному часі, доступності, іммерсійним середовищам, підвищеній зацікавленості та покращенню вимови, ІІІ зробив вивчення англійської мови більш ефективним, результативним і приємним.

Інтеграція ІТ-технологій у навчанні іноземних мов є необхідною у сучасному освітньому середовищі. На основі аналізу літератури та практичного досвіду можемо зробити наступні висновки: використання ІТ-технологій покращує залученість студентів, їх мотивацію та результативність навчання; персоналізовані навчальні шляхи, підтримка викладачів та інтерактивність сприяють успішному впровадженню ІТ у навчальний процес; ІТ-технології є потужним інструментом для покращення навчання іноземних мов. Важливо використовувати їх з урахуванням особливостей студентів та педагогічних цілей.

Література:

1. Коваленко Ю.М. Використання сучасних інтерактивних інструментів в процесі формування мовної компетентності майбутніх фахівців під час дистанційного навчання. *Вісник студентського наукового товариства Горлівського інституту іноземних мов: матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Мовна комунікація і сучасні технології у форматі різнорівневих систем»*. Вип. 9. Дніпро: Вид-во ГПМ ДВНЗ ДДПУ, 21 листопада 2022. 207 с. С. 138-140.
2. Kovalenko Yu. Effective Techniques for Developing Advanced Vocabulary Skills in English Language. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. 2024. Вип. 44. С.60-76
3. Marchenko O., Fedorenko O., Kovalenko Yu., Pavlyk O., Lukin B. Influence of educational environment on the formation of skills among future professionals. *Amazonia Investiga*, 13(73), 2024. PP. 123-133.

Робота з лексичним мінімумом як частина самостійної роботи студента в умовах онлайн навчання української мови як іноземної

Коновальчук Н.О.

ст. викл. кафедри мовної підготовки

Запорізький державний медико-фармацевтичний університет

м. Запоріжжя, Україна

e-mail: nadia.konovalchuk@gmail.com

Успішне засвоєння теми та ефективна робота на занятті напряму залежить від опанування студентом лексичного матеріалу, тому робота з ним є необхідним елементом та запорукою успішного засвоєння матеріалу. Водночас

в умовах навчання онлайн кожен викладач стикається з браком аудиторного часу, відведеного на пояснення нового матеріалу та закріплення навичок. Рішенням цієї проблеми може стати перенесення роботи з лексичним матеріалом з аудиторії на самостійне опанування студентами. Такому рішенню сприяє той факт, що самостійна робота може складати від 1/3 до 2/3 від загальної кількості годин [7], виділених на вивчення дисципліни, до того ж матеріал, опанований самостійно, запам'ятовується найефективніше. Як справедливо зазначають В. Рогуля та С. Підлужна: «В межах аудиторних занять неможливо дати (і засвоїти) масу знань, яка постійно збільшується і змінюється, є й інші, вагоміші причини», адже «самостійна робота... забезпечує найвищий рівень засвоєння навчального матеріалу» та «є основою майбутньої самоосвіти спеціаліста, формує відповідну мотивацію і навички самоосвіти» [4, с. 167]. Водночас сформованість навичок самоосвіти «є ключовими положеннями сучасної парадигми освіти, а саме: орієнтація на безперервність освіти, пріоритет самостійної роботи, самоконтроль та самооцінка, готовність працювати з сучасними джерелами інформації, спрямованість навчання на опанування комунікативними навичками та вміннями» [5, с. 128].

Разом із тим навчання роботи з лексичним матеріалом, зокрема зі словниками та онлайн перекладачами, в методичній літературі приділяється недостатньо уваги. Т. Благодарна та О. Клак [1, 3] розглядають види роботи з професійними текстами та дають загальні рекомендації щодо типів вправ, направлених на засвоєння професійної лексики під час аудиторних занять. Н. Ткаченко [6] розглядає роботу зі словниками та перекладачами в контексті використання мобільних телефонів під час навчання іноземних мов. О. Гордієнко [2] розглядає роботу зі словником через призму принципів його укладання, піднімає проблему труднощів розуміння та інтерпретації. Але цього надважливого виду роботи, слід навчати так само, як і інших видів робіт, що зумовлює актуальність даного дослідження. Тому метою нашої статті є висвітлення особливостей організації та планування етапів самостійної роботи з

лексичним матеріалом, зокрема навчання роботи зі різними видами словників та перекладачами.

Під час планування самостійної роботи з лексичним матеріалом слід зважати на те, що її метою є не тільки запам'ятовування значення нових слів, а формування навичок, необхідних для подальшого читання, аудіювання чи побудови діалогічного або монологічного висловлювання. Тому така робота має включати завдання різних типів, направлених на закріплення за словом певного образу, розуміння його в певному контексті та граматичних структурах.

Щоб самостійна робота з лексичним мінімумом давала найкращий результат, слід не лише організувати її належним чином, а й переконатися, що в студента сформовані вміння й навички, необхідні для проведення цієї роботи.

Одним із ключових умінь, що забезпечують результат самостійної роботи з лексичним матеріалом є робота зі словниками. «Словник є незамінним доповненням до підручника, допомагає сприймати, усвідомлювати, оперувати, аналізувати та засвоювати значний обсяг інформації» [8, с. 177]. Перед початком роботи доцільно ознайомити студентів з різними типами словників та пояснити принципи роботи з ними. Важливо пояснити, яким словником слід користуватися для успішного виконання того чи іншого типу завдань. Так, перекладні словники та електронні перекладачі дають первинне розуміння значення слова та співвідносять його з відповідником у рідній мові реципієнта, але для більш глибокого та детального осмислення в заданому контексті необхідне користування тлумачним словником. Для роботи з науковими текстами необхідні словники термінів. Робота зі словниками синонімів дозволяє розширити лексичний запас та краще зрозуміти значення слів. Граматичні словники допоможуть із вибором правильної форми. Т. Благодарна називає «необхідною умовою швидкого пошуку потрібних слів вміння визначити основну форму слова» [1, с. 57]. Словотвірні словники надають

можливість зрозуміти основне та значення, яке надають лексемі суфікси та префікси.

Для роботи з лексичним матеріалом можуть використовуватись поурочні та словники до теми. Їх перевагою є те, що в них надається вже необхідне в даному контексті слово, що мінімізує вірогідність помилки вживання та позбавляє студента необхідності роботи з контекстом, що суттєво полегшує та мінімізує роботу з словниковим матеріалом, позбавляє роботи з контекстом, але й не дає повного уявлення про лексему й не привчають до самостійного пошуку.

Сучасні технології дозволяють не тільки ознайомити студентів із графічною формою слова. У багатьох сучасних онлайн словниках та перекладачах студент має можливість прослухати звучання слова. Також важливо звернути увагу студента на важливість словникових ілюстрацій, які допомагають обрати слово, необхідне саме для даного випадку.

В електронному підручнику, підготовленому кафедрою мовної та загальнотеоретичної підготовки Запорізького державного медико-фармацевтичного університету перед кожною лексичною темою надається лексичний мінімум і презентація до нього, де студент може ознайомитись із графічним образом слова, його перекладом та прикладами вживання, а також прослухати його звучання як окремо, так і в реченнях, що закріплює в пам'яті графічний, візуальний, аудіо образ, а також граматичні конструкції із цим словом.

Також важливим етапом для розвитку навичок роботи зі словником є формування уміння користуватися корпусом мови. Перевагою роботи з корпусом української мови є те, що студент бачить слово комплексно: з описом всіх лексичних значень, ілюстраціями, граматичними формами, синонімами та антонімами. Але для такої роботи необхідна попередня підготовка та вміння працювати з контекстом.

Слід зазначити, що робота з лексичним мінімумом не обмежується словниковою роботою, а включає розвиток умінь і навичок «ідентифікації» незнайомих слів за асоціацією або із контексту, встановлення значення слова на основі його морфологічного складу (значення суфіксів, префіксів та ін.), впізнання мовних моделей та граматичних конструкцій, і тому навчання роботи з лексичним матеріалом буде різнитися залежно від мети. «Знайомство з найбільш поширеними суфіксами, префіксами, а іноді і коренями слів, повинно скласти основу лексикологічної роботи... Вправи на словотвір можуть бути передтекстовими, але базуватися на матеріалі тексту, та післятекстовими, коли вже знайомий текст використовується для розвитку та закріплення навичок читання та перенесення їх на роботу з наступними текстами» [1, с. 57]. Також «...важливо, щоб студенти за сукупністю окремих слів бачили у реченні певний взаємозв'язок цих слів, який складає не менш визначену структуру – мовну модель» [1, с. 57].

Отже, роботу з лексичним мінімумом доцільно зробити частиною самостійної роботи, що сприятиме кращому засвоєнню лексичного та граматичного матеріалу, привчатиме студентів для самонавчання в майбутній професійній діяльності. Водночас цей вид роботи потребує правильної попередньої підготовки та організації. Викладач має пояснити студентам, якими ресурсами та типами словників і як само доцільно користуватись для виконання тих чи інших типів завдань, а також Так, за означених умов самостійна робота з лексичним мінімумом здатна значно підвищити ефективність навчання.

Література:

- 1.Благодарна Т. Розвиток навичок роботи з професійно-орієнтованими текстами на початковому етапі вивчення іноземної мови. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки* : збірник наукових праць ; Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна. Харків, 2008. Вип. 12. С. 65–70.
2. Гордієнко О. Навчальний медичний словник: базові принципи та структура (на матеріалі англomовної медичної термінології). *Гуманітарні виміри сучасної медичної освіти* : колективна монографія / відп. Ред. Д.А. Москвітін ; ЗДМУ. Запоріжжя, 2020. С. 104–111.

3. Клак О. Етапи й форми роботи над науковим текстом у процесі формування наукової мовнокомунікативної компетенції. *Актуальні проблеми навчання іноземних мов для спеціальних цілей* : збірник наукових статей / уклад. І. Ю. Сковронська ; ЛьвівДУВС. Львів, 2020. С. 73–80.
4. Рогуля В., Підлужна С. Самостійна робота студентів як основа сучасної освіти. *Інноваційні технології в організації самостійної роботи студентів медичних освітніх закладів* : Матеріали навчально-наукової конференції з міжнародною участю. Полтава, 2017. С. 136–137.
5. Статівка О. Організація самостійної роботи магістрів у процесі вивчення іноземних мов. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. Харків, 2020. № 69. С. 126–133.
6. Ткаченко Н. Використання мобільних телефонів у процесі навчання іноземним мовам у ВНЗ. *Наукові праці Національного університету харчових технологій*. Київ, 2012. № 47. С. 69–73.
7. Щодо особливостей організації освітнього процесу та формування навчальних планів у 2015/2016 навчальному році. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-126729-15#Text>.
8. Ященко А., Клочко Т. Лінгвокраїнознавчий словник як засіб формування соціокультурної компетенції. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2019. Вип. 35. С. 175–189.

Teaching English for Specific Purposes for international medical students considering their integration into the university academic space

Krainenko O.V.

senior teacher of the Department of Foreign Languages

Petrova O.B.

PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Foreign Languages

Ovsiannikova H.V.

senior teacher of the Department of Foreign Languages

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: ov.krainenko@knmu.edu.ua

Foreign language for specific purposes, in particular, English for Specific Purposes (ESP), has become a key aspect of language teaching and research and is considered in the article as a medical university discipline, a means of learning, an enhancement of professional knowledge for applicants for higher medical education, supporting adaptation and integration into the university academic space. ESP teaching experience embraces various pedagogical practices and research in diverse

educational settings, management of challenges and innovations in ESP instruction [5]. Recently, the number of works concerning learning a foreign language for specific purposes and teachers' support for the English medium student's self-confidence in adapting to the university education system has increased, as evidenced by the appearance of research reports on ESP methodology concerning medical fields [8; 4; 11; 12]. Studies on teaching foreign languages emphasize the features of target areas and specialties and reflect different approaches and ways of effectively teaching foreign languages for specific purposes [6; 9; 10; 13]. Psychological and pedagogical foundations of the organization of the educational process are also being analyzed: issues of adaptation and integration of foreign students into the academic space of higher educational institutions present one of the directions relevant to today's research [1; 11].

The objective of this paper is to elucidate the features and the ways of managing the issues in adaptation and integration of English medium international students into the academic space of higher educational institutions in correlation with ESP acquirement.

It is believed that a system of ESP language training at various educational levels would benefit the realization of academic and professional communicative needs of the international higher education diploma seekers in a non-native cultural and linguistic environment. Currently, training of foreign citizens, namely, medical students, promotes the integration of Ukraine into Europe and imposes certain educational requirements.

According to the compliance of the requirements of the European level of foreign language proficiency [15] it is determined that the students with B1 level have the right to study at a Ukrainian higher education institution. During the studies at a higher education establishment, the students are expected to improve their foreign language proficiency level, corresponding to the cognitive-activity characteristics of level B2. Consequently, the integration of the higher education

system of Ukraine into the world's educational space is expected to be carried out under these requirements.

It should be a matter of priority when training foreign students to consider both the national interests of the countries from where the applicants have come to study and of the country where they are going to study. Besides, the main trends in developing the European and world civilization process should be considered mainstream.

It should also be emphasized that professional background is an integral part of comprehensive communicative competence, which presupposes the ability of a foreign student to converse in all the domains of social communication. The students' perceptions of the role of ESP courses prove the impact of ESP courses on university students [3].

The ESP methodologists have proven that communication for professional purposes of international students could only be provided in case they are motivated in ESP training [2; 7]. Mastering communication skills is based on the student's awareness of the fact that it is highly significant to get the desired profession. Language learning motivation and learner autonomy [14] were discussed in empirical research on university students' readiness to handle independent work while studying ESP courses, using, in particular, Information and Communication Technologies availability.

The students need continuous self-development, which requires a clear comprehension of the mission, the importance of the career, and the mastery of professional competency, which may provide motivation. Creating a positive atmosphere of mutual understanding and assistance in class still increases the students' motivation to learn ESP. It contributes to the development and education of experts. Furthermore, an educator's no less important task is forming cognitive, metacognitive, and socially effective strategies for foreign students [13]. It should also be essential to help international medical students create worldview principles and follow moral norms to manifest in interpersonal communication and demeanor.

All these present signs of professional alertness and helpfulness to enable today's medical professionals to exhibit socially valuable personality traits such as goodwill, compassion, faithfulness, honor and helpfulness, and the ability to cope with stress and difficulties. The development of an invincible belief that a human is of the highest value and demands explicit care and ultimate attention should be stressed, which would, therefore, stimulate each student to plunge into the profession and make a good doctor.

Students perceive ESP courses as good preparation for future academic and professional communication, mastering special disciplines while studying at a medical university [3]. The teachers help English medium medical students develop professional thinking, acquire new terminology and notions, grasp new ideas, and thus develop their professional skills. The specific genres of a doctor's language call for specific methods of mastering them. Case history discussions, solving clinical problems, role-play games, round-table discussions, content-based learning, and guided discovery methods are among the most effective in teaching ESP. Topic-based discussions and the thematic dialogues between Doctor-Patient and Doctor-Doctor will be given special attention as these are a means of developing oral speaking skills that young medical professionals might require soon.

When carrying out diagnostic, therapeutic, or preventive measures (providing emergency care, examination, consultation, etc.), a doctor cannot deviate from the agreed scenario for the existing situation in communication with the patient to understand and generate foreign language expression according to a certain situation, speech task and communicative intention. The ability to carry out foreign communication also forms certain qualities in students that contribute to mastering an ESP as a means of professional communication. This determines the student's interest and positive attitude toward the studied language, realizing the status of an individual who belongs to a certain linguistic and professional community, understanding the importance of learning a foreign language, and needs for self-development [8]. That is why one of the priority directions of professional training of

foreign students in higher educational institutions of Ukraine, including medical ones, is professional language training, which involves developing communication competence including future professional activities. Therefore, the content of language learning during the professional training of foreign medical students should include language material (lexical and grammar patterns that are features of the medical field); communication situations and topics (such as “Examining the patient”, “Initial Diagnosis”, “Taking history”, etc.); speech patterns (professional communication); doctors’ professional speech genres acquirement. Among the most effective in classes are communicative tasks, authentic materials, role-playing games simulating professional communication situations, clinical discussions, etc.

The speech of medical professionals, in this case, should contain clear, logical, and programmed statements conditioned by the speech situation. A medical professional must be able to explain new information, give recommendations to the patient, and reassure and support him. Appropriate collocations and speech genres, impact positively to study motivation and confidence in one’s abilities.

The main approaches to learning ESP remain personal-oriented, activity-oriented, and communicative-cognitive, which focus on the student's personality, considering his/her features, capacities, and abilities. They are implemented differentially and individually in the learning behavior, using new information multimedia technologies, developing learning in cooperation, and focusing on speech development.

Thus, we may conclude that ESP communication and the study of ESP is an important discipline in training international medical students, and it is also one of the main prerequisites for realizing the students’ professional potential. Acquisition of educational material may ensure the process of continuous self-development and mastery of professional skills while adapting and integrating the medical university academic space.

References:

1. Bensalem E. Classroom enjoyment and anxiety among Saudi undergraduate EFL students: does gender matter? *Vigo Int. J. Appl. Linguist.* - 2021. - 18. - P. 9-34.

2. Dörnyei Z. Motivational strategies in the language classroom. Cambridge: CUP, 2001.
3. Arnó-Macià E., Aguilar-Pérez M., Tatzl D. Engineering students' perceptions of the role of ESP courses in internationalized universities //English for Specific Purposes. - 2020. - Vol.58. - P.58-74.
4. Emadeldin O.A.Y. Designing an ESP Course for Medical Learners Based on Need Analysis// International Journal of English Research. 2020.- Vol.6; Issue 2. - P.15-21.
5. English for Specific Purposes Instruction and Research. Current Practices, Challenges and Innovations/Eds. N. Kenny, E.E. Işık-Taş, H. Jian.-Palgrave Macmillan Cham, 2020. - 319 p.
6. Erlangga F., Setiawan S., Anam S. Developing ESP students' online text reading performance and strategies in small group discussion// LITERA. - 2024. - 23.
7. Gardner R.C. Motivation and Second Language Acquisition// Porta Linguarum. - 2007.- Vol.8. -P.9-20.
8. Hoekje B.J. Medical discourse and ESP courses for international medical graduates (IMGs)// English for Specific Purposes. 2007.- Vol. 26, Issue 3. - P.327-343.
9. Indasari N., Fajriyah L., Rosyidi A. Strategies for improving ESP learners' language skills. //Attadrib: Jurnal Pendidikan Guru Madrasah Ibtidaiyah. - 2024. - Vol.7(1). - P.41-51.
10. Micinova I. Engaging Students in Doing Research – Evaluation of the ESP Course Project Learning Outcomes // CASALC Review. - 2023. - 13. - P.5-22.
11. Nan Hu, Min Chen Improving ESP Writing Class Learning Outcomes Among Medical University Undergraduates: How Do Emotions Impact? // Front Psychol. - 2022. - 13: 909590.
12. Nasiri E., Khojasteh L. Evaluating panel discussions in ESP classes: exploring international medical students' and ESP instructors' perspectives through qualitative research//BMC Medical Education. - 2024. - Vol. 24, Article number: 925.
13. O'Malley J.M., Chamot A.U. Learning strategies in second language acquisition. - Cambridge, UK: Cambridge University Press, 1990.
14. Shumeiko N., Nypadymka A. ICT-supported students' independent work in the ESP context: the new reality in tertiary education //Advanced Education. - 2021. - 8(18). - P.79-91.
15. The CEFR Levels / Common European Framework of Reference for Languages (CEFR) <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/level-descriptions>

The technology of organization of independent work for the foreign students during Ukrainian language teaching

Kushnir I.

PhD in Pedagogy, Associate Professor, Department of Slavic languages

Istanbul University

Istanbul, Turkey

e-mail: irina.kushnir.83@gmail.com

Introduction. In the distribution of teaching hours of Ukrainian as a foreign language at the present stage there is a tendency in increasing of the number of hours of independent work of students. For example, in the curricula of the medical faculty of Kharkiv V.N. Karazin National University has the following distribution of

teaching hours in the first year: discipline "Foreign (Ukrainian) language" – 38 hours of practical classes per semester and 52 hours of independent work; discipline "Ukrainian language for professional purposes" – 30 hours of practical classes per semester and 60 hours of independent work.

The main problem is to organize a continuous process of learning the Ukrainian language by foreign students in limited time intervals and in extracurricular time. To solve this problem "it is necessary to expand the didactic space and time, to bring the process of learning a foreign language beyond the boundaries of educational activities in the field of independent work of students in order to organize and manage their educational activities outside the university schedule" (Baghuzyna, 2011). In this regard, it is advisable to find effective means of organizing and controlling the independent work of students while learning a foreign language, among which the most effective is considered web-quest technology (Fandej, 2010; Remizantseva, 2019).

The first web-quest technology was developed in the 90s of the twentieth century in order to control the acquired knowledge, skills and abilities of students, which would meet the current requirements and features of the educational environment. As noted by researchers, the first developers of web-quest techniques were San Diego, Bernie Jodge, Tom March. At the present stage, web-quest technology is a system of problem tasks with elements of role-playing games, for which it is necessary to use Internet resources (Tomlinson, Whittaker, 2013). Using web-quest technologies, the teacher gets an effective way to form learning motivation, creative understanding of the material, careful consolidation of knowledge and their effective control.

Scientists have described the use of web-quest technology in teaching a foreign language to students of non-language specialties, in teaching Russian as a foreign language, in teaching Ukrainian language and literature in the format of a school course. Note: the development of quest-methods of teaching Ukrainian as a foreign language we have not found, which confirms the relevance of this article.

As a result of reviewing the methodological literature, we concluded that at the present stage of methods development of teaching foreign languages web-quest technologies are used to solve the following tasks: 1) organization of work in the format of practical language lessons (creating a system of problem-solving tasks with role-playing elements in order to get as close as possible to the conditions of real communication); 2) organization of independent work of students (problem task for which Internet resources are used); 3) organization of control of students' academic achievements (at the stage of presentation of completed tasks in the form of prepared monologue about the results of work performed or dialogues-staging of certain speech situations, possible using visual aids, electronic presentations, videos, etc.).

The purpose of our article is the disclosure of the importance of web-quest technology for the organization of independent work and control of educational achievements of foreign students of philology while studying the Ukrainian language as a foreign language.

Presenting main material. Given that for independent work of foreign students of the medical faculty in teaching the course "Foreign (Ukrainian) language" more hours are planned compared to the amount of time for classroom classes, it is necessary to organize continuous learning of Ukrainian as a foreign language.

Independent work of students, by definition O. Kostenko, – planned, organizationally and methodologically oriented cognitive activity, which is carried out under the guidance and control of the teacher (Kostenko, 2014). The teacher's activity in the organization of independent work of students should include the following directions: development of a system of new tasks on a subject of various levels of complexity; provision of advisory assistance by the teacher depending on the individual characteristics of students and the level of complexity of the individual task; regulation of control frequency depending on productivity of performance of independent work (Kostenko, 2014, p. 53). Thus, the teacher of Ukrainian as a foreign language should develop a system of tasks for independent work of students, as well as create effective forms of its control.

There are the following types of independent work of students during the study of foreign languages: 1) independent work according to model (search for appropriate grammatical constructions in the text, composing sentences by analogy, etc.); 2) constructive-variable independent work (for example, the use of new grammatical or lexical material in oral speech after its processing with the teacher in practical classes); 3) heuristic independent work (organization of search activity of students on a certain topic by means of a foreign language with independent development and implementation of the work plan); 4) research independent work (used in preparation for student scientific conferences, by means of the language being studied) (Kotova and Savchenko, 2015).

It should be noted that for the course "Foreign (Ukrainian) language" for foreign students of the medical faculties, which is an express course for beginners. It is advisable to organize independent work on the model and constructive-variable independent work, because other types of independent work can be implemented at higher levels of foreign language proficiency than primary. We also concluded that it will be more effective to organize independent work of foreign students, which will provide sustainable motivation for their activities and constant communication with the teacher outside the classroom, which necessitates the use of web-quest methodology (which in pedagogy is also called "web-quest technology").

Web-quest technology is based on the use of information and communication technologies, network resources of the Internet [6]. The main advantage of these technologies is that they allow remote control of the learning process, providing the foreign student with the necessary learning tools, information and communication, stimulating his high personal activity in self-study and intercultural communication, which improves his communicative competence.

The pedagogical mechanism of activating foreign language communicative competence of students on the basis of web-quest technology is to create a micro-social educational network within the group, for example, in a chat to discuss organizational issues with teachers and students on social networks. Through these

networks there is a set of tasks aimed at forming the communicative competence of foreign students: 1) language, transformation, substitution, interrogative-appropriate, conditional-speech and speech exercises (according to the classification of U.I. Pasova); 2) personalized role-playing games; 3) problem tasks.

The use of web-quest methods in the organization of independent work of foreign students of philology during the study of the Ukrainian language allows to form skills in all types of speech activities through the use of Internet resources.

Thus, in the organization of independent work of foreign students of philology, you can use the capabilities of social networks, as mentioned above, or platforms for distance learning of students. Creating a constant communicative process with elements of cooperation will significantly increase the motivation to perform tasks for independent work. Thus, the personal involvement of students in the continuous information and speech activities in the interactive mode of tasks, their public presentation and evaluation.

The stage of public presentation and assessment allows you to use the web-quest method as a means of assessing the academic achievements of foreign students of philology after completing independent work (an example is given below).

Researchers have found that the web-quest methodology posted on social networks or on the distance learning platform should contain the following main elements (Gharbovska and Rozhok, 2015): 1) introduction, which must specify the timing of the work and provide a list of tasks; 2) links to network resources, which contain the necessary material for the web-quest: e-mail addresses, thematic forums, books or manuals from the library; 3) conclusions, which should contain an example of registration of results of the executed tasks or their presentation, any other projects.

Here is an example of the implementation of these elements of the web-quest methodology in the organization of independent work of foreign students of philology and its control on the conversational topic "My family".

To master this conversational topic it is necessary to study in practice a grammar topic "Gender and number of the noun" and master active vocabulary

(grandfather, grandmother, father, mother, grandson, grandson, etc .; engineer, teacher, singer, etc. pupil, student) of these conversational topic, after which foreign students receive the following tasks for independent work:

1) work on the model: in the group chat the teacher places a link to an electronic textbook and a list of tasks aimed at automating the skills of using the studied grammatical forms using active vocabulary of the conversational topic;

2) constructive-variable independent work: to connect through social networks with Ukrainian classmates and ask them about their families, to discuss in group chat, with elements of mini-competitions, which Ukrainian families are most interesting in the field of professional activity of their members (such tasks allow to form and improve speech skills by transferring skills to new speech situations);

3) control stage: presentation of one's own genealogical tree, on the example given by the teacher through references to certain sources (in the form of a diagram, as in Fig. 1, as well as a prepared monologue about one's own family).

Моя родина

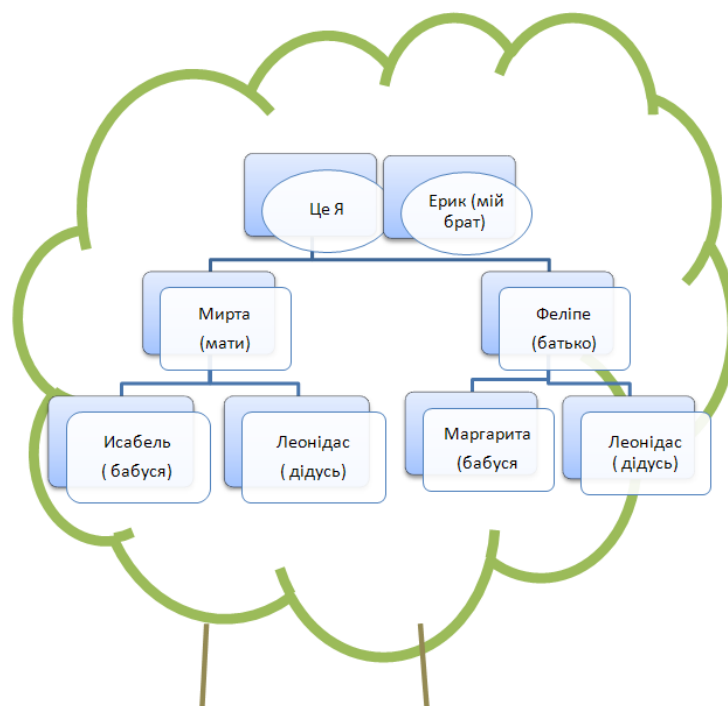

Fig. 1. An example of students' presentation of their own family tree on social networks

Working on the web-quest develops a number of skills: 1) the use of information technology to solve professional problems; 2) self-study and self-organization; 3) teamwork; 4) the ability to find several ways to solve the problem situation. The actual placement of web-quests on the network can significantly increase the motivation of students to achieve the best learning outcomes. Web-quest methodology has significant educational and developmental potential, because: 1) it is a model based on post-classical pedagogy. The model integrates a range of approaches, technologies, methods and techniques of teaching: problem-based learning, contextual learning, communicative approach, active learning methods, information and computer technology; 2) aimed at using a group form of work, what contributes to the development of communication skills and interaction skills; 3) can be used to make interdisciplinary links in the learning process; 4) promotes the development of critical thinking; 5) increases the motivation of students.

Conclusion. From all the above we can conclude that in the teaching of Ukrainian as a foreign language in terms of reducing the number of classroom hours, an important place is to increase the efficiency of independent work and control student achievement. To solve this problem, it is advisable to use a web-quest technique that allows: first, to organize a continuous learning process outside of practical language classes through the use of Internet resources; secondly, to create a stable motivation to perform independent work by organizing a virtual communication space; thirdly, to form and improve the communicative competence of students through the constant implementation of communicative tasks in accordance with the current level of language learning.

Prospects for further research may develop the principles of creating a distance learning web-quest complex of Ukrainian as a foreign language, which will help meet the communicative needs of foreign students of philology in extracurricular time and provide independent work of students with all necessary educational materials.

Literature:

1. Baghuzyna, E.Y. 2012. Veb-kvest tekhnologhija kak didakticheskoe sredstvo formirovanyja inozazychnoj kommunikativnoj kompetentnosti [The Web-Quest technology as a

didactic way of formation of foreign language communicative competence]. [online]. Available at: <http://www.dissercat.com/content/veb-kvest-tehnologiya-kak-didakticheskoe-sredstvo-formirovaniya-inoyazychnoi-kommunikativno> [cit. 2020-08-11] [in Russian].

2. Fandey, VA. 2010. Smeshannoe obuchenie vs obuchenie s podderzhkoj IKT [Blended Learning vs ICT Supported Learning], in Nazarenko, AL (ed.), Informacionno-kommunikacionnye tehnologii v lingvistike, lingvodidaktike i mezhkulturnoj kommunikacii, Moskva, iss. 4. 2010. pp. 100-104. [in Russian]

3. Gharbovska, L.Gh. and Rozhok, I.L. et al. 2015. Avtorskyj posibnyk «Veb-kvest na urokakh ukrajinsjkoji movy ta literatury jak zasib aktyvizaciji navchaljnoji dijalnosti uchniv» [Author's guide "Web-Quest on the lessons of Ukrainian language and literature as a means to enhance the training of students]. [online]. Available at: http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/45861/ [cit. 2020-09-14] [in Ukrainian].

4. Kostenko, O.V. 2014. Samostijna robota studentiv v umovakh osobystisno-orijentovanogho navchannja ta jiji informacijno-metodychne zabezpechennja pry vyvchenni inozemnoji movy [Independent work of students in student-centered learning and its informational and methodological support during learning a foreign language]. *Visnyk Zaporiz. nac. un-tu (Ser. Ped. nauky) [Journal of Zaporizhzhya National University (Teaching Science Series)]*, 2014. № 2(23). P. 52–61. [in Ukrainian].

5. Kotova, A.V. and Savchenko, N.M. 2015. Osnovni vydy samostijnoji roboty studentiv nemovnykh fakul'tetiv [The main types of independent work of students of non-linguistic faculties]. *Zbirnyk naukovykh pracj. Vykladannja mov u vyshhykh navchaljnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'jazky. Naukovi doslidzhennja. Dosvid. Poshuky [Collected Works. The Teaching of Languages in Higher Educational Institutions Today. Intersubject Ties. Scientific Research. Experience. Search]*, 2015. P. № 27. 51 – 58. [in Ukrainian]

6. Remizantseva K. 2019. Using the Model of Blended Learning in Teaching the English Language to Students of Non-language Specialties. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity [Problems of engineering and pedagogical education]*. 2019. № 64. P. 143 – 154. [in English]. ISSN 2074-8922

7. Tomlinson, B & Whittaker, C eds. 2013. Blended Learning in English Language Teaching: Course Design and Implementation, British Council, London. 2013. 252 p. [in English] ISBN: 978-0-86355-706-4

Викладання української мови в контексті дистанційного навчання

Ланова І.В.

ст. викл. кафедри професійної та соціально-гуманітарної освіти

Криворізький національний університет

м. Кривий Ріг, Україна

e-mail: lanovaya@ukr.net

Інформаційні й комунікаційні технології стали новою революцією в сучасному суспільстві. Як відзначають науковці в педагогічній літературі, телекомунікації й комп'ютерні технології в навчанні відкривають дорогу новим

формам подання інформації в передаванні знань. Це, своєю чергою, веде до появи нової освітньої моделі, заснованої на опосередковано-невимушеному спілкуванні: «комп'ютер (джерело знань або інформації, навчання, контроль) – учитель (постановка цілей навчання, допомога в інтерпретації інформації, відбір матеріалу для навчання з різних джерел, зокрема друкованих, організація індивідуальної, групової та колективної роботи, керування процесом навчальної діяльності учнів (студентів) з електронними засобами навчання через партнерство, організація об'єктивних форм контролю – учень (сприйняття та засвоєння, самостійна робота під керівництвом та при сприянні вчителя, самоконтроль)».

Отже, провідними формами навчання стрімко стають навчання в інтернеті, назване дистанційним, та його особливий напрямок – онлайн-навчання. Слід відзначити, що однією з освітніх галузей, що активно використовує нові форми навчання, є лінгводидактика. Методико-педагогічні інновації останніх років у цій царині пов'язані з активним розвитком нового напряму дидактичної науки – комп'ютерної лінгводидактики.

Особливістю дистанційного навчання є: 1) віддаленість учня (студента) від викладача; 2) самостійність; 3) активна інтеграція інформаційних засобів і ресурсів у процес навчання. Безумовно, дистанційне навчання має як позитивні, так і негативні сторони. Безсумнівна значущість цієї форми обумовлена тим, що вона сприяє підвищенню мотивації навчання, є джерелом інформації, стимулює самоосвіту, підвищує інформативність, інтенсивність, результативність тощо.

Разом з тим, багато фахівців відзначають, що комп'ютерні технології при навчанні, з одного боку, допомагають розвивати інтелектуальні й комунікативні уміння учнів (студентів), сприяють реальному спілкуванню з носіями мови в усній та писемній формах, але, з іншого боку, не забезпечують ґрунтового засвоєння знань. Крім того, учасник комунікації при дистанційному навчанні може відчувати деякі негативні емоції (тобто спілкування в онлайн-овому

режимі часто оцінюється як «холодне», що позбавлене індивідуальних рис), відчуття відсутності аудиторії ті відчуття «випадіння» з колективу. Звичайно, негативним є і той факт, що в педагогічному спілкуванні за допомогою комп'ютера затемнюється «привабливість» учителя (викладача) та його емоційний вплив на учня (студента), стираються контакти із однокласниками.

У дистанційній освіті велике значення відіграють віртуальні семінари, конференції, вебінари, електронне листування з викладачами, віртуальні психологічні тести й опитування, колективна робота в мережі (наприклад, з використанням відеоконференцій тощо). Дистанційне, зокрема й лінгвістичне, навчання створює широкі можливості спільному застосуванню навчальних та інформаційних технологій. Однак на сучасному етапі його організація створює цілий комплекс нерозв'язаних проблем, спочатку пов'язаних з поширенням коронавірусної інфекції, потім з початком війни, розв'язаної проти України з боку росії – країни-терористки. Перш за все, це погане оснащення викладачів закладів вищої освіти сучасними комп'ютерами, а заклади освіти – комп'ютерними класами з високошвидкісним виходом в інтернет, недостатня розробленість спеціалізованого програмного навчання, що забезпечує пошук інформації в мережі.

Отже, для якісного й доступного дистанційного навчання української мови недостатньо механічно впровадити їх у систему навчання, необхідний творчий підхід до справи, створення налагодженої системи навчальної роботи викладача і студентів, учителів та учнів.

Тестування лексики в процесі навчання іноземної мови

Михайлюк Н.В.

*доц. кафедри іноземних мов та міжкультурної комунікації
Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна
e-mail:mnv_fr@ukr.net*

Тест – це система завдань, виконання яких дозволяє визначити рівень сформованості комунікативної компетенції по заздалегідь встановленим критеріям. Тестування як форма контролю стимулює активність та увагу студентів на занятті, підвищує їхню відповідальність при виконанні навчальних завдань [1].

Тестування лексики допомагає виявити такі характеристики володіння іноземною мовою:

- володіння семантичною валентністю слів та структур іноземної мови. Уявлення про потенційні та явні можливості будь-якої мовної одиниці в плані семантичної та формально вираженої її сполучуваності. Вміння правильно переносити характеристики поєднання на нові та незнайомі мовні одиниці.

- Володіння однозначністю та полісемією. Розуміння відтінків значення та знання їх формального вираження. Уміння правильно сприймати в мовному потоці та контексті особливості значень, їхнє автоматичне сприйняття в мовному спілкуванні. Адекватне перенесення особливостей значення на власну іншомовну мову, виключаючи можливість неправильного тлумачення висловлювання співрозмовниками.

- Знання основних та приватних особливостей дистрибуції мовних одиниць у цій мові та вміння реалізувати їх у мовленні.

- Навички співвіднесення особливостей діалогічного та монологічного мовлення. Вміння володіти специфічними засобами цих форм

мовлення практично. Володіння засобами передачі монологічного мовлення у діалозі, а діалогічного – в монологі.

- Розуміння та вміння реалізовувати особливості взаємообміну між частинами мови в іноземній мові. Вміння співвідносити з особливостями взаємообміну у рідній мові.

- Вміння дієслівного опису фактів та явищ дійсності. Встановлення їх взаємовідносин та зв'язків у мові.

- Володіння формами вираження заперечення та ствердження іноземною мовою; знання характеристик негативного, позитивного та нейтрального обсягів мовних одиниць.

Під час тестування можна використовувати будь-які навчальні чи контролюючі вправи. Щоб підібрати відповідну вправу, слід ретельно співвіднести цілі та об'єкти тестування, його критерії та показники (наявність та характер помилки, темп мовлення та час виконання тесту, інтерферованість мови тощо).

- До наступних слів підберіть із запропонованого списку прикметники-антоніми.

- Подивіться малюнки і вставте в речення під ними придатні за змістом прийменники з наведеного списку.

- Вставте пропущені дієслова в кожне речення, вибираючи одне із трьох, даних у дужках.

- Скажіть, що зображено на запропонованих вам картинках, використовуючи для цього речення з наведеного списку.

- Розгадайте кросворд, для цього вживайте наведені слова у множині.

- Співвіднесіть слова із зображеннями харчових продуктів на малюнках.

- Перевірте, чи правильно дано назви до картинок, що зображують продукти. Виправте помічені помилки.

- Поміняйте слова під зображеннями таким чином, щоб вони відповідали зображенням.

- Вставте відсутні дієслова, вживаючи їх в одній з двох запропонованих видо-часових форм відповідно до контексту. (Наводиться перелік дієслів в інфінітивній формі).

- Назвіть зображені на малюнку предмети, вживаючи іменники у множині відповідно до числа зображених предметів.

- Складіть синонімічні пари з дієслів, вказаних у двох колонках.

- Скоротіть репліки в діалозі за рахунок другорядних слів, щоб не порушити їхнього сенсу.

- Дайте коментар до кожної картинки, що зображує людей із симптомами різних хвороб. Використовуйте приведений список слів та словосполучень.

- Підберіть репліки до діалогу за ключовими словами.

- Співвіднесіть слова у списку із зображеннями побутових приладів на картинках і скажіть, для чого вони застосовуються у побуті, як ними потрібно користуватися.

- Визначте на вигляд будівель, зображених на картинках, їх функціональне призначення. Скажіть, що в кожному з них можна робити, а потім скажіть, що ви в них робите (збираєтесь робити, вже зробили).

- Уважно прочитайте діалог, у якому використовуються п'ять слів, вжитих не у своїх значеннях. Вживіть ці слова в потрібному значенні [2].

Отже, тестування є важливим засобом контролю сформованості належного рівня володіння іноземною мовою студентами. Його правильне й доцільне використання дозволить перейти від суб'єктивного оцінювання до об'єктивного обґрунтованого неупередженого контролю за рівнем сформованості необхідних знань, умінь і навичок студентів.

Література:

1. Зозуля І.Є. Тест як засіб контролю в навчанні українській мові як іноземній. URL:https://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/26272/Zozyly_2019S3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
2. Маслико О.А., Бабинська П.К., Будько А.Ф., Петрова С.І. Настільна книга викладача іноземної мови. Мінск, 2005. 522 с.

Використання мультимедійних презентацій у процесі професійно-орієнтованого викладання української мови як іноземної

Моргунова Н.С.

*к. психол. н., доц., завідувач кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: morgan.ns777@gmail.com*

Провідною тенденцією сучасної вітчизняної освіти, у тому числі й у сфері мовної підготовки іноземних студентів, є об'єктивна необхідність інноваційних змін педагогічних систем і процесів, варіативність освітніх технологій, поєднання досягнень прогресу у розвитку технічних засобів і технологій навчання з освітньою парадигмою. Сучасні інноваційні технології мають величезний потенціал для інтенсифікації процесу навчання мови, його індивідуалізації та орієнтації на реальну комунікацію. спрямованих на індивідуальний підхід, мобільність та дистанційність в освіті.

Мультимедійна презентація – це програма, що може забезпечити одночасне використання кількох інформаційних середовищ: слайд-шоу, тексту, фото- та відеоматеріалів, тривимірної графіки, малюнків, анімації, звукозапису тощо. Головною особливістю мультимедійних презентацій як способу представлення інформації є їхня виняткова насиченість змістом та інтерактивність, тобто здатність певним чином змінюватися й реагувати на дії користувача. Мультимедійні презентації використовуються викладачами здебільшого як ілюстративний матеріал до занять. Презентації, що супроводжуються зображеннями чи анімацією, є візуально привабливішими,

ніж простий текст, дають змогу акцентувати увагу студентів на найважливіших моментах лекції чи практичного заняття, сприяють розумінню логіки побудови висновків, схем, таблиць.

Переваги використання мультимедійних презентацій у навчальному процесі відзначають багато науковців у галузі педагогіки, психології, лінгводидактики, теорії міжкультурної комунікації (С. Антонюк, Р. Гуревич, А. Гуржій, М. Жалдак, Ю. Жук, С. Кожушко, О. Назаренко, О. Пометун, Н. Пушкар, О. Тарнопольський, С. Якубов тощо).

Завдяки використанню мультимедійних презентацій у студентів спостерігається концентрація уваги, включення усіх видів пам'яті, розвиток інтелектуальних функцій (аналіз, синтез, абстрагування, порівняння, узагальнення), більш швидке й глибоке сприйняття інформації, підвищення інтересу до предмету. Серед дидактичних функцій мультимедійних презентацій науковці виділяють посилення мотивації навчання, активізацію навчальної діяльності студентів, посилення їх ролі як суб'єкта навчальної діяльності, індивідуалізацію процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, сприяння формуванню раціональних прийомів мислення, розширення меж самостійної діяльності студентів, розвиток в них навичок самоконтролю та самооцінки, можливість рефлексії [2, с. 14]. Також у якості дидактичних можливостей мультимедійних засобів можна назвати урізноманітнення форм подання інформації та типів навчальних завдань, створення інтегрованого інформаційного середовища, спроможного відігравати роль вагомого засобу активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів.

Задіяння мультимедійних презентацій чудово зарекомендувало себе під час навчання різних аспектів української мови та видів мовної діяльності іноземних студентів. Це стосується, наприклад, наочної семантизації нової лексики, навчання граматиці, знайомства з країнознавчим матеріалом, навчання говорінню, коли презентація відтворює комунікативні ситуації, що стимулює

комунікативні потреби студентів як у повсякденному мовленні, так і у сфері навчально-наукової та професійної комунікації.

Найбільш результативним, як підказує наш досвід, є використання програми Microsoft PowerPoint для підготовки презентацій для занять, що сприяє більш ефективному засвоєнню лексичних одиниць, набуттю вмінь монологічного та діалогічного мовлення, формуванню та відпрацюванню граматичних навичок. Позитивний вплив на результативність процесу викладання мови можна здійснювати за допомогою застосування Flash технології Macromedia Flash, яка слугує для підготовки навчальних анімаційних роликів. Доцільним є також використання спеціального розширення Microsoft Producer для програми PowerPoint, що полегшує роботу з медіаінформацією, наприклад, дає змогу доповнити мультимедійні презентації синхронізованими слайдами, зображеннями, аудіо- та відеоматеріалами з можливістю їхнього прослуховування та перегляду через інтернет. Графічні редактори Adobe Photoshop і CorelDraw уможливають створення та редагування зображень для наочної ілюстрації та доповнення навчального матеріалу. Програма Picasa дозволяє легко відокремлювати статичні й динамічні зображення з інтернету, зручно і швидко проектувати слайд-шоу і навчальні фільми, додавати текстові й звукові коментарі тощо.

У залежності від навчальної мети дослідники виокремлюють декілька типів мультимедійних презентацій: презентація-демонстрація, презентація-тема, презентація-контроль [3, с. 62]. Презентація-демонстрація є ефективною для пред'явлення навчальної інформації проблемного або довідкового характеру у формі повідомлень, малюнків, схем. Презентація-тема використовується для пред'явлення знань про систему мови та способів їх використання на рівні мовлення, розвитку умінь у різних видах мовленнєвої діяльності на основі отриманих знань і сформованих навичок. Презентація-контроль містить контрольні завдання на діагностику рівня підготовки на початку вивчення теми чи рівня засвоєння вивченого навчального матеріалу.

Вона спрямована на розвиток умінь здійснювати самооцінку, самоаналіз і саморегуляцію навчально-пізнавальної діяльності. Оскільки мовна підготовка іноземних студентів здійснюється у формі практичних занять, то мультимедійна презентація для їх синхронного онлайн-навчання найчастіше включає усі три типи.

Спираючись на аналіз думок науковців, ми вважаємо необхідним при створенні мультимедійних презентацій дотримання таких дидактичних принципів: науковості, системності, доступності, наочності, інтерактивності, індивідуалізації. Серед методологічних вимог, яким має відповідати використання мультимедійної презентації PowerPoint на заняттях з іноземної мови головними, на нашу думку, є концептуальність (наукову концепцію, що включає психологічне та соціально-педагогічне обґрунтування досягнення освітніх цілей), системність (логіку та цілісність), ефективність, гнучкість (можливість варіації змісту), динамічність (можливість розвитку чи перетворення використовуваної технології), відтворюваність. Обов'язковим є дотримання вимог до komponування навчального матеріалу (лаконічність, структурність, автономність, узагальнення, уніфікація), до композиції та дизайну мультимедійної презентації, її структурних елементів (масштабність, кольорове та стиліове обрамлення тощо).

Рівень запам'ятовування інформації залежить від її розташування на екрані: інформація сприймається зліва направо і зверху вниз – відповідно до руху ока. Отже, у лівому верхньому кутку слайда слід розташовувати найважливішу інформацію, бо там сприймається найбільша частина інформації слайда (33 %), у правому верхньому кутку – 28 % інформації, у правому нижньому – 23 %, а у лівому нижньому – лише 16 % інформації [1, с. 85]. Враховуючи цю особливість сприйняття, потрібно під час розміщення на слайді тексту чи графічних об'єктів розташовувати їх відповідно до того, що з них є первинною інформацією, а що ілюстрацією чи коментарем. Текст на слайді повинен бути добре видимим, а розмір шрифту – не менш ніж 22 пт. Бажано

встановлювати єдиний стиль шрифту для всієї презентації. Для іноземців найкращими варіантами є Arial, Calibri, Verdana, Times New Roman.

Ефективне використання мультимедійних презентацій на практичних заняттях з іноземними студентами передбачає попередню роботу з боку викладача: визначити тему, сформулювати мету, скласти необхідні граматичні таблиці, коментарі до них, підібрати завдання на формування різних видів компетенцій, що можуть бути виконані студентами у режимі онлайн, координувати роботу студентів у процесі проведення заняття та ін. Виконуючи наочно-ілюстративну функцію, мультимедійні презентації можуть бути успішно використані викладачем практично на всіх етапах навчання, як для запровадження та закріплення лексичного та граматичного матеріалу, так і для контролю вивченого матеріалу.

Використання презентацій на заняттях з української мови як іноземної сприяє розвитку комунікативної компетенції студентів – удосконаленню навичок аудіювання та говоріння (розвиток монологічного мовлення, вміння не лише переказувати текст, а й висловлювати свою думку й аргументувати її), підвищенню інформаційної культури. Цьому сприяють завдання, спрямовані на обговорення прочитаних чи прослуханих текстів, перегляд навчальних відеофрагментів. Студенти обмінюються думками, дискутують, аргументують свою точку зору; в процесі обговорення активізуються і запам'ятовуються нові лексико-граматичні конструкції, мовленнєві кліше, що сприяє розвитку навичок діалогічного спілкування студентів. Використання мультимедійних презентацій дає можливість комбінувати в одному занятті значну кількість цікавих завдань, спрямованих на вдосконалення усіх складових комунікативної компетентності. Це і лінгвістична компетенція, пов'язана з розвитком лексичних, фонетичних та граматичних мовних навичок, і соціолінгвістична, яка передбачає здатність здійснювати вибір мовних форм, використовувати і трансформувати їх залежно від контексту, враховувати семантичні особливості слів і виразів, дискурсивна компетенція, тобто здатність поєднувати окремі речення у зв'язне усне або

письмове повідомлення, дискурс, використовуючи для цього різноманітні синтаксичні та семантичні засоби, соціокультурна компетенція, що спрямована на формування готовності і здатності вести діалог культур.

Мультимедійні презентації можуть бути використані як опора при аудіювання, переказі текстів, складанні діалогів. Такий широкий спектр застосування пояснюється тим, що вони вносять різноманітність, пожвавлюють процес навчання, створюють комфортне середовище навчання, допомагають сформувати модель реального спілкування. Пояснення нового матеріалу (лексичного, граматичного, країнознавчого характеру тощо) завдяки використанню презентацій стає більш інформативним і наочним. Іноземні студенти не тільки сприймають на слух мовлення викладача, але й бачать приклади та зображення, що його ілюструють. При цьому сприйняття інформації здійснюється за двома сенсорними каналами (аудіальному та візуальному), що сприяє як перцептивному, так і мнемонічному запам'ятання. Також цей етап презентації є важливим для студентів, які були відсутні на занятті і засвоюють навчальний матеріал самостійно, користуючись відеозаписом заняття, розміщеним в електронних оболонках ЗВО.

У процесі створення мультимедійної презентації викладачу важливо уникнути деяких технічних та змістовних помилок. Так, наявність великої кількості тексту на одному слайді призводить до того, що іноземні студенти не сприймають подану на ньому інформацію. Причиною може бути дуже дрібний шрифт тексту, через що студенти втрачають інтерес до нього чи не встигають прочитати всю інформацію. Крім того їхня увага спрямовується не на мовлення викладача, а на читання тексту. Помилкою є також злиття коліру фону та тексту, що теж перешкоджає сприйняттю інформації. Відсутність структурованості навчального матеріалу, нелогічність його викладу, невдалий вибір ілюстрацій може заважати ефективності роботи студентів на занятті.

Отже, мультимедійні презентації, що використовуються у навчанні іноземних студентів української мови, є комплексним і поліфункціональним за

своїми характеристиками засобом навчання – демонстраційним, тренувальним, контролюючим. Вони надають можливість реалізовувати міжпредметні зв'язки, сприяють реалізації диференційованого підходу до навчання, формуванню та розвитку вмінь читання, аудіювання, письма, говоріння у різноманітних вправах, поєднанню аудиторної та позааудиторної самостійної роботи студентів, формуванню об'єктивної самооцінки, здатності корегувати власну діяльність та її результати, удосконаленню комунікативних навичок, що робить їх активними учасниками навчального процесу навіть за умов онлайн-навчання.

Література:

1. Мірошник І.В. Вимоги до мультимедійної презентації для навчання іноземної мови дітей дошкільного віку. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія : Педагогічні науки*. 2015. Вип. 131. С. 84-87.
2. Пометун О. Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. Київ: 2002. 136 с.
3. Сорокіна Н.В. Формування професійної іншомовної компетентності майбутніх філологів засобами мультимедійних технологій : дис. ... канд. філол. наук : 13.00.04. Київ, 2016. 219 с.

Peculiarities of using AI tools in the language training

Opryshko N.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor of Department of Language Training
Kharkiv National Automobile and Highway University
e-mail: nataopryshko21.11@gmail.com*

Rodrigues Robert

*Texas A&M University-Commerce
Texas, US
e-mail: Robert.Rodriguez@tamuc.edu*

Artificial intelligence (also known as AI) is defined as ‘the ability of digital devices to perform those tasks characteristic of intelligent beings’ [1, p. 592]. Researchers outline three main components that gave impetus to the development of artificial intelligence in the 10-20s of the 21st century. Firstly, this is a large amount of processed and prepared data (which was problematic to work with earlier), secondly, complex algorithms of artificial intelligence, which are currently in the

final stages of development, thirdly, the power and volume of computers with extensive memory which is finally sufficient for the use of the first and second [2, p. 81].

Thus, it is no wonder that the Artificial Intelligence has been rapidly transforming the field of education, and language learning is no exception. AI-powered tools can provide personalized learning experiences, enhance engagement, and improve language proficiency. This paper explores the various ways in which Artificial Intelligence can be effectively utilized in foreign language classrooms, and among other things at the initial stage of learning at the International students' training departments of Ukrainian HIEs.

In this regard, mention should be made of the fact that AI-powered tools are exceptionally suitable for personalized learning. For instance, adaptive learning platforms tailor learning content to each student's individual needs, pace, and learning style. These platforms use algorithms to track student progress, identify areas of weakness, and provide targeted practice exercises. In other words, these digital platforms incorporate artificial intelligence technologies to maximize the management and delivery of educational content and learning experiences. Unlike the traditional learning management systems (LMS), which focus on organizing and delivering courses, an AI-based platform has transformed modern learning and development with intelligent features and algorithms, able to personalize the learning process with recommendations; provide adaptive learning experiences based on feedback and previous training; gather data-driven insights about training progress and engagement. Currently, there are several platforms embracing this technology, the top five of which being the following:

1) *Deel Engage* (makes it possible to launch micro-courses, workshops, and on-demand courses faster with automated tasks, to translate training content into multiple languages, to centralize all courses into a user-friendly library, to offer personalized training recommendations and to track learner engagement);

2) *Absorb LMS* (provides intelligent ranking based on learner behaviour, gives intelligent recommendations for content and intelligently assists efficient task management);

3) *EdApp* (offers bite-sized content creation and fast course development);

4) *Docebo* (enables drag-and-drop functionality on specific pages, as well as more than 400 integrations, including those with SSO, CRM, web conferencing, etc. and personalized learning with AI coaching and content suggestions);

5) *Paradiso LMS* (gives the student a full range of tools, e.g. AI Course Generator for rapid course creation, ready-to-use content and design templates, customizable instructional design, voice-overs, and assessments, access to CourseHub catalog).

The next opportunity to simplify the language training process includes AI-powered virtual language tutors. They provide real-time feedback and support to students outside of class. These tutors can simulate conversations, offer pronunciation corrections, and provide grammar explanations. The top AI language tutor platforms to try nowadays are *Duolingo* (has got more than 35 language courses with AI tools to personalize the learning experience for each user), *Babbel* (offers a collection of AI-enhanced lessons, designed by language experts, that focus on real-life situations, making the learning process more practical), *Talkpal* (GPT-powered language tutor which provides engaging experiences like Chat, Roleplays, Characters, Debates, Call Mode, Sentence Mode, and Photo Mode for practicing more than popular 57 languages), *Rosetta Stone* (contains a number of learning materials, including interactive lessons, games, and stories with AI-powered speech recognition technology), *Lingvist* (a free platform where AI algorithm adapts to the user's learning style and pace, focusing mostly on grammar and vocabulary studies), *Busuu* (uses AI tools on the teaching materials provided by language experts with a strong focus on real-life situations). As we can see, a wide range of platforms available in the market, each of which offers unique features and advantages, we can choose those that fully suit our students' educational needs. Besides, all of them also have the form

of mobile applications, able to work at anyone's smartphone which makes language learning apps really useful and efficient tool in the whole system of foreign language training.

Just like AI-based platforms and virtual tutors, mentioned above, the language learning apps incorporate AI to personalize the learning experience. They track user progress, offer tailored vocabulary lists, and provide interactive exercises based on the user's skill level.

Finally, let us not forget about successfully using AI-powered tools for enhanced engagement of the students into modern educational, where the second language training process is not an exception. Here, we should bear in mind the opportunities which interactive games and simulations give to the language teachers. They make language learning more engaging and interactive. These tools immerse students in realistic scenarios, provide immediate feedback, and foster collaboration. Such technologies, as Virtual Reality (VR) and Augmented Reality (AR) create immersive learning environments where students can interact with virtual characters, explore foreign cultures, and practice speaking in real-time scenarios. Chatbots with AI-powered algorithms can engage students in conversations, answer questions, and provide language practice at any level or stage of mastering the language – from the Starter's to Proficiency level. Social learning platforms connect students with native speakers, enabling them to practice their language skills in authentic contexts.

This information directly leads us to using AI for improved language proficiency. AI-powered speech recognition tools help students improve their pronunciation by providing instant feedback on their spoken words. These tools can also be used for dictation exercises and pronunciation drills. Machine translation tools can assist students with understanding authentic texts and improving their writing skills. However, it is crucial to use AI responsibly and encourage students to focus on comprehension and accuracy. AI-powered grammar checkers and vocabulary builders can help students identify and correct errors, expand their vocabulary, and understand complex grammatical structures.

As we can see, invaluable advantages AI provides should be – and will be – implemented in the language training classroom, be it ESL, USL or any other second language trained. AI does have the potential to revolutionize foreign language education by providing personalized learning experiences, enhancing engagement, and improving language proficiency. By embracing AI responsibly and integrating it effectively into the classroom, educators can create more effective and engaging language learning environments for their students.

At the same time, when integrating AI into foreign language classes, it is essential to consider the following best practices. We must start with a clear pedagogical purpose, choose AI tools that align with your teaching goals and learning objectives, provide students with clear instructions and support, monitor student progress and make adjustments as needed, and also encourage them to use AI tools as a supplement to traditional learning methods, and not as a tool to breach the rules of academic integrity.

References:

1. Краснопольський В.Е., Пахомова Т.О., Курилова Ю.Р. Навчальний потенціал штучного інтелекту для організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення іноземної мови. Актуальні питання у сучасній науці. № 7(13). 2023. С. 587-599
2. Опришко Н.О, Rodriguez R. Використання ІІІ у мовній підготовці іноземних студентів-початківців: перспективи та виклики //Інноваційні технології і методика викладання гуманітарних дисциплін: теорія і практика технічних закладів вищої освіти: матеріали Всеукр. наук.-метод. конф. з проблем вищ. освіти і науки, м. Харків, 18 квіт. 2024 р./Харків. нац. автомоб.-дор. ун-т.–Харків: ХНАДУ, 2024.– С. 81–84.

Technologies of distance education in teaching English for specific purposes for university students

Petrova O.B.

PhD in Philology, Associate Professor of the Department of Foreign Languages

Korneyko I.V.

PhD in Philology, Associate professor, Head of the Department of Foreign Languages

Krainenko O.V.

senior teacher of the Department of Foreign Languages

Ovsiannikova H.V.

senior teacher of the Department of Foreign Languages

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: lingace@gmail.com

Current university academic practice, including those courses taught with the English for specific purposes (ESP) methodology, is impacted by the distance learning environment of teaching that has become the commonplace context of education. Technology leaves its mark on the nuances of the educational process.

Technology leaves its mark on the nuances of the educational process. The acquirement of knowledge about the achievements of the world's pedagogical science in the methods and means of distance education [7] is one of the topical issues in the modern practice of teaching foreign languages in higher education, e.g., at the medical university.

This work is aimed to reflecting the main aspects of the development of distance learning and the application of technologies to support the global study of the English language in the teaching of foreign languages in medical universities.

English for Specific Purposes (Dudley-Evans T., St John M. J., Bhatia, V. K., Hutchinson T., Waters A.) is considered as a methodological approach to teaching English as a foreign language, used to teach English in academic and professional contexts, distinguishing it from teaching general English [4, p. 2].

The medical university programs cover various disciplines and medical specialties (Medicine, Dentistry, Pediatrics, Laboratory Diagnosis, etc.). Each of these programs refers to various ESP disciplines depending on these profiles, their

purpose, year of study, and type of training. Their implementation is currently connected with distance learning.

As distance learning was implemented in higher education institutions, terms and definitions related to this aspect appeared in critical articles that described the process to varying degrees [2]. Various methodological sources [1] define this type of education as distance education, distance learning, online learning, online classes, online courses, e-learning, etc.

Methodologists worldwide have developed appropriate descriptions of different forms of online learning, such as synchronous (taking place in real-time) and asynchronous (instructor and students engaged in the content of the e-course at various times, from different settings) online courses.

The teaching staff of the Department of Foreign Languages is interested, firstly, in getting to know the recent achievements of methodical science regarding English for specific purposes, and at the same time, secondly, in understanding the peculiarities of using distance learning tools and methods for this purpose.

Concerning space and educational discourse, the courses are classified as hybrid courses (mix in-person and remote participation), blended learning (integrates face-to-face and online delivery of a course, i.e. onsite and remote, fully online participation) (Clark C., Strudler N., Grove K., Mahoney J., Hall C. A., Sistek-Chandler C. M., Moore M. G., et al.).

Every course of English for Specific Purposes at the medical university provides contact (online/offline) hours in practical classes and lectures; in addition, a significant part of the study time is devoted to the independent work of students. In this case, distance education tools come in handy to provide basic support for such asynchronous learning activity and our teaching staff have a division of duties regarding responsibility for different ESP courses, and work on asynchronous material design at the University Moodle platform.

One of the principal ideas in providing distance education is to choose a proper learning management system (LMS), i.e., a platform (typically web-based for

creating online classes to share with learners for distant teaching ESP). Principally, LMS should be suitable for the type of course provided. Some offered LMS and platforms are more popular, such as Google Classroom (which integrates with other Google tools), Moodle Open Source, and Microsoft Teams (a platform involving other Microsoft Tools). Also, numerous invented instruments are at the disposal of the ESP teachers, ready for designing distance classwork (Blackboard, Off2Class, TalentLMS, LearnUpon, Udemy, Canvas, etc.).

Teaching philosophies should be adequate to the values and goals teachers adhere to when teaching a foreign language, and resemble advice for trainers. These are personal statements that introduce you as a teacher to your reader. As such, they are written in the first person and convey a confident, professional tone. It is crucial to choose strategies for designing an e-course, creating digital ESP content, developing various e-tests, etc.

The current distance learning methodology considers feedback as a weighty component of the course [6]. Scholars and practitioners have proven that feedback supports and provides scaffolding of the learning process.

For an efficient e-course, it is clear that either teachers or students should be good at technological and digital literacy for online tools [3].

Training various skills should also be considered for distance courses, using the opportunities of the available digital tools. Gamification is very popular and is applied in distance courses to motivate students in such a way (quizzes, tests to assess understanding, etc.) [7].

Conclusions. It can be concluded that teaching English for specific purposes under the conditions of distance education should have good foundations and reflect the world's professional resources on the issue. Adequate pedagogical tools correlate with the effectiveness of teaching English for specific purposes in the proper learning management system. Distance learning requires regular interaction and constructive feedback. It is also necessary to provide students with resources for independent

practice, available online in asynchronous courses, to meet the requirements of student-centered learning.

References:

1. Arifani Y., Wijayantingsih T.D., Budiastuti R.E. Blended Learning in English for Specific Purposes (ESP) instruction: lecturers' perspectives. *CALL E-Journal*, 21 (2), P. 204-219. Available from: https://www.researchgate.net/publication/347637290_Blended_Learning_in_English_for_Specific_Purposes_ESP_Instruction_Lecturers%27_Perspectives#fullTextFileContent [accessed Sept 20 2024]
2. Cacault M.P., Hildebrand C., Laurent-Lucchetti J., Pellizzari M. Distance Learning in Higher Education: Evidence from a Randomized Experiment. *J. of the EEA*, 19, (4), 2021. P. 2322–2372. Available from: <https://academic.oup.com/jeea/article/19/4/2322/6067382> [accessed Sept 20 2024]
3. Digital citizenship education handbook Being online Well-being online Rights online. Council of Europe Publishing, January 2019. 20 p.
4. Donesch-Jezo E. English for Specific Purposes: What does it mean and why is it different from teaching General English? Conference: Confluence IIAt: Tulsiramji Gaikwad-Patil College of Engineering and Technology, Nagpur, India. Available from: https://www.researchgate.net/publication/308914571_English_for_Specific_Purposes_What_does_it_mean_and_why_is_it_different_from_teaching_General_English [accessed Sept 20 2024]
5. Giráldez V A., Sanmiguel-Rodríguez A., Álvarez O.R., Navarro-Patón R. Can Gamification Influence the Academic Performance of Students? *MDPI Open access Journals*. Available from: <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/9/5115> [accessed Sept 20 2024]
6. Savvidou C. Feedback given, feedback received: lessons from a distance learning course March Conference: International Conference on Education and New Learning Technologies Available from: https://www.researchgate.net/publication/318706636_FEEDBACK_GIVEN_FEEDBACK_RECEIVED_LESSONS_FROM_A_DISTANCE_LEARNING_COURSE [accessed Sept 20 2024]
7. Simonson M., Zvacek S.M., Smaldino S. Teaching and Learning at a Distance: Foundations of Distance Education. 7th ed. Charlotte, North Carolina: IAP, 2019. 335 p.

Компетентність в аудіюванні як складова іншомовної комунікативної

компетентності студентів

Приходько С.О.

*к. пед. н., доц., доц. кафедри іноземних мов
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: morgan.sa92@gmail.com*

Вдосконалення іншомовної підготовки майбутніх фахівців будь-якої спеціалізації є актуальним напрямом розвитку освіти в Україні. Головними

причинами цього є динамічний розвиток інноваційних технологій, процеси всесвітнього розвитку інформаційно-комунікативної сфери, залучення все більшої кількості фахівців до здійснення міжнародних науково-технічних і культурно-ділових зв'язків, загальноєвропейські вимоги єдиного простору вищої освіти, вимоги вітчизняних професійних стандартів тощо.

Поняття «іншомовна комунікативна компетентність», формування якої є головним завданням навчання іноземної мови студентів, складається з кількох взаємозалежних видів мовленнєвої діяльності, субкомпетенцій: читання, письмо, говоріння та аудіювання. Особливу значимість серед субкомпетенцій має компетентність в аудіюванні, що передбачає здатність сприймати та розуміти на слух смисловий зміст повідомлень і текстів. Традиційно у вищій школі навчання перекладу та читанню іноземною мовою часто переважає над іншими видами діяльності. Але зазначимо, що оволодіння іноземною мовою, розвиток мовленнєвих навичок здійснюється здебільшого через слухання, а тому аудітивна субкомпетенція, хоча вона й викликає в студентів найбільші труднощі, повинна бути розвиненою краще за інші.

Характеристиками аудіювання як рецептивного виду навчальної діяльності є повнота, точність і глибина розуміння, об'єм вилученої інформації, темп сприйняття й обробки інформації, ефективність та адекватність [2, с. 29]. Науковці співвідносять аудіювання з фундаментальними вміннями, відносять його до розряду активних розумових процесів, оскільки аудіювання спрямовано одночасно на сприйняття, розпізнавання і розуміння нових мовленнєвих повідомлень [1, с. 35], передбачає концентрацію уваги, творче комбінування навичок у процесі об'єднання інформації, що надходить під час отримання повідомлення зі слухового, артикуляційного, зорового джерел та активне застосування навичок у різних ситуаціях. Саме тому аудіювання є важким для освоєння і вивчення. У ході аудіювання слухач виконує складну перцептивно-мнемонічну діяльність і розумові операції аналізу, синтезу, дедукції, індукції, вгадування сенсу; порівняння, протиставлення, передбачення, абстрагування,

сегментування мови, конкретизації. Тому успішність аудіювання визначається як об'єктивними, так і суб'єктивними факторами. Оволодіти аудіюванням – значить досягти інтеграції слухомовленнєвих навичок і лексико-граматичних навичок рецептивного характеру. Саме тому викладачеві іноземної мови так важливо усвідомлення специфіки аудіювання та методик його навчання.

Складність аудіювання як компонента іншомовної комунікативної компетенції передбачає трудомісткий процес навчання цьому виду мовленнєвої діяльності. Саме тому при використанні різних методик навчання аудіюванню необхідно враховувати труднощі, що виникають у ході цього процесу. Ці труднощі можуть мати як об'єктивний (умови аудіювання, індивідуальні особливості джерела мови чи матеріалу, що сприймається тощо), так і суб'єктивний характер (психо-фізіологічні та змістовно-мовні). До психо-фізіологічних труднощів можна віднести неуважність, емоційний стан, тривожність, низький рівень розвитку пам'яті, мовного слуху, відсутність мотивації. До змістовно-мовних, що здебільшого обумовлені недостатнім рівнем володіння мовою, відносять фонетичні (невміння виявляти словосполучення в мовленнєвому потоці, нездатність визначити смислові зв'язки між реченнями тощо), лексичні (обмежений словниковий запас, не вміння студента розрізняти багатозначні слова і т.ін.) та граматичні труднощі, пов'язані з формою будови іноземної мови (аналітичною в англійській, французькій мовах та синтаксичною у німецькій).

Першим кроком викладача у процесі навчання аудіювання студентів для допомоги їм у подоланні психічних і лінгвістичних складнощів є підвищення мотивації для оволодіння ними цим видом мовленнєвої діяльності. Наявність мотивації студентів, тобто їх готовності слухати аудіодискурс, призводить до загострення мовного слуху, концентрації уваги, підвищення зацікавленості в отриманні інформації, стимулює подолання «бар'єру страху». Якщо студент відчуває потребу слухати, він здатний до максимальної мобілізації свого психічного потенціалу, а саме: загострення мовленнєвого слуху, підвищується

чутливість органів сприйняття, підвищується уважність та інтенсифікуються розумові процеси.

Почати треба з формування уявлення про те, який аудіоматеріал необхідно буде слухати. Це уявлення сприятиме включенню механізмів сегментування мовленнєвого ланцюга та оперативної пам'яті, активізації фонових знань, тому що навіть достатній рівень володіння мовою не завжди може забезпечити належний рівень розуміння аудіоповідомлення. Також важливим елементом є здатність студента «передбачити» вірогідний розвиток подій, саме це сприяє кращому сприйняттю і розумінню інформації.

Текстовий матеріал для аудіювання повинен бути автентичним, наближеним до реальної ситуації спілкування, що значно підвищує мотивацію та ефективності навчання аудіюванню. При відборі та організації аудітивного матеріалу професійного змісту необхідно дотримуватися принципів автентичності, інформаційної та комунікативної значущості, достатності та цікавості інформації, врахування мовної посиленості, предметно-змістовної складової та адекватності обсягу повідомлення психічним можливостям студентів.

Безумовно, сприймати текст з аудіовізуальних (наочність, поєднана зі звуковою інформацією) джерел значно легше, ніж з аудітивних (тільки звукова інформація, без зорової опори). Це теж створює певні труднощі у процесі аудіювання. О. Тарнопольський наполягає, що аудіювання із зоровими опорами дозволяє збільшити смислову і мовну складність аудіотексту, інтенсифікує розвиток рецептивних мовних навичок і умінь, розширює рецептивний словниковий запас, особливо на початкових етапах навчання [1, с. 132].

Розвиваючи аудітивні навички у процесі професійно-орієнтованого навчання іноземної мови, необхідно ставити студента в такі умови, у яких він повинен буде стикнутися з певними труднощами у мовному спілкуванні. Задачею викладача на початковому етапі є відбір і обмеження їхньої кількості у залежності від рівня володіння іноземною мовою студентом, а потім

поступове їх збільшення до рівня сприйняття аудіотексту в природних умовах. Отже, спочатку професійно-орієнтовані аудіотексти повинні бути спрямовані на розуміння основного змісту, загальної ідеї тексту та містити мінімальну кількість незнайомої лексики, у цьому випадку не потрібно вводити нові слова перед прослуховуванням, але важливо, щоб студенти могли здогадатися про їх значення з контексту. На заключному етапі навчання результатом аудіювання здебільшого є повне розуміння аудіоматеріалу.

Реальні умови викладання такі, що здебільшого навчальні групи є неоднорідними за рівнем володіння студентами іноземною мовою, тому ми рекомендуємо диференційований підхід до навчання аудіюванню. Наприклад, для полегшення сприйняття іншомовного дискурсу студентами з низьким рівнем володіння мовою можна організувати попереднє читання початку (першої третини) аудіоповідомлення, що стимулюватиме «мовленнєву здогадку» та допоможе студентам сприйняти повний аудіотекст. Для ефективного розвитку аудітивних навичок необхідно послідовне здійснення усіх етапів аудіювання, дотримання відповідності аудіоматеріалів і способів роботи з ними рівню володіння студентами іноземною мовою, комунікативна спрямованість навчального процесу.

Основоположною умовою успішної дидактичної організації навчання професійно-орієнтованого аудіювання є створення і використання в навчальному процесі комплексу вправ. Усі вправи можна поділити на два типи: підготовчі (мовні) та аналітико-синтетичний (мовленнєві). Підготовчі вправи спрямовані на позбавлення труднощів психічного (мотиваційно-спонукальні), лінгвістичного характеру, зосередження уваги на сприйнятті змісту (наприклад, прослухати ряд ізольованих слів, запам'ятати і відтворити з них ті, що належать до однієї теми; прослухати дві-три короткі фрази та поєднати їх в одне речення; спираючись на ключові слова чи зображення, спрогнозувати, про що буде йти мова у тексті; проаналізувати заголовок тексту). Мовленнєві вправи розвивають уміння сприймати повідомлення за умов, наближених до природнього

мовленнєвого спілкування. У якості мовленнєвих вправ ми пропонуємо використовувати, наприклад, такі: визначити вірні/невірні твердження; виконати завдання з множинним вибором відповіді; виділити структурно-семантичні компоненти тексту, визначити ключові слова в кожному компоненті; усунути пропуски в розумінні інформації за рахунок прогнозування на рівні тексту; поділити аудіотекст на змістові частини і визначити головну інформацію в кожній з них; прослухати текст та сформулювати розгорнуті відповіді на запитання до його змісту.

Використання вправ, що призначені для студентів, які мають високий рівень володіння іноземною мовою (скласти анотацію; дати оцінку прослуханого; визначити точку зору автора на проблему, що обговорюється; привести аргументи/контраргументи до основної тези аудіотексту) дозволяють включити аудіювання тексту в діяльність, пов'язану з розвитком інших мовних умінь і навичок, формуванням критичного мислення студентів, а саме: будувати висловлювання, метою яких є вираз власних поглядів на ту чи іншу проблему, здійснювати різні види перекладу аудіотекста.

Для ефективного розвитку навичок аудіювання необхідним є правильний відбір текстів, забезпечення високої мотивації до вивчення іноземної мови; дотримання природних обставин сприйняття мовлення на слух; системний характер навчання, методично виважена система вправ тощо.

Література:

1. Тарнопольський О.Б., Кабанова М.Р. Методика викладання іноземних мов та їх аспектів у вищій школі: підручник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2019. 256 с.
2. Brown Gillian. Listening to Spoken English. London : Longman Group, 1990. 178 p. URL: http://ito.vspu.net/konference15/15_11/Knux.pdf.

Development of learning technologies in the global educational space in the XXI century

Romanova O.O.

*PhD in Philology, Associate professor, Head of the Department of Foreign Languages
Kharkiv National Academy of the National Guard of Ukraine*

Kharkiv, Ukraine

e-mail: ksansanna70@gmail.com

Traditional teaching technologies are still among the most common. Their essence is that students learn new material provided by the teacher, consolidate it, control and evaluate it. The result of learning using traditional technologies is a stable body of knowledge. In other words, teaching, learning and reproduction are the main stages of traditional teaching technologies.

The main idea of reforming the higher education system can be summarised as follows: the effectiveness of teaching and the development of learning and cognitive skills among higher education students can be improved through the design and implementation of innovative educational systems and technologies.

Any learning technology is a well-considered model of joint activities for designing, organising and conducting the educational process, with unconditional provision of the most comfortable conditions for both the teacher and the student.

The active involvement of gadgets and the Internet in the educational and cognitive process, the growing popularity of the concept of lifelong learning, and the blended learning format are just some of the factors that transform the traditional learning model into an interactive one between teacher and student. In addition, all of these factors define qualitatively new opportunities and ways to develop students' digital literacy skills.

Digital literacy means the readiness and ability of an individual to use computer technologies confidently, effectively, critically and safely in various spheres of life (in education, in a future profession, in everyday life). According to Monika Hrebaskova, digital literacy is not only in demand due to the challenges of the economy, but also a guarantor of information security in society [1].

Many scientists have studied and researched the problem of using cloud technologies in the digital educational space of higher education. However, some of them convincingly show that teachers use cloud services mainly for the transfer and storage of educational material.

The problem of creating and using a cloud-based learning environment as a support for teachers' pedagogical activities is the subject of the works of domestic researchers V. Bykov, S. Lytvynova, V. Oleksiuk, S. Semerikova, K. Slovak, A. Stryuk, M. Shyshkina and others.

As defined by Svitlana Litvinova, a cloud-based learning environment (CBLE) is an artificially constructed system that, with the help of cloud services, provides learning mobility, group collaboration of teachers and students for the effective, safe achievement of didactic goals. The author notes: 'The inherent advantages of cloud computing may lead to a gradual shift away from providing information services and placing various data on the computers of educational institutions. Increasingly, services will be provided to students and teachers via the Internet, which they will receive for free or for a small fee, and such services are more accessible, reliable, and personalised' [2, p. 132].

The mandatory components of the concept of 'digital literacy' include the following: safe use of technologies and Internet resources (search, analysis and exchange of information, ability to perceive information in different semiotic systems); effective use of technologies and Internet resources (for example, network etiquette); ability to create programs using digital technologies; programming; ability to work in office programs.

The design of the process of forming teachers' digital awareness in the modern information educational space is considered from the standpoint of the methodological principles of the system-activity approach. Modern digital tools (including Google Classroom) have allowed teachers not only to receive information from a computer network, but also to imagine themselves as a personality, a professional in the information environment.

Google Classroom is a tool that connects Google Docs, Google Drive, and Gmail, helping you create and organise assignments, grade, comment, and organise effective communication with students in real time. The main element of Google Classroom is Groups. Functionally, groups resemble the structure of forums, as they allow users to easily send messages to other users with whom they frequently communicate within the group.

Let's highlight the functionalities of Google Classroom that teachers use to present the results of their teaching and learning activities in the digital educational space:

- creating and activating an account in compliance with all information security rules and regulations;
- selecting the status of a student or a teacher; defining the characteristics of the course being created (feed, tasks and users);
- publishing a message immediately after it is written, indicating the date of its appearance in the feed;
- organising access to the Classroom folder on Google Drive, which is shared by all course participants (a link to the added material is displayed in the Feed);
- attaching additional information to the assignment: a file, a link to an Internet resource, full-screen photos, various photo galleries, ready-made video lessons;
- adding students, parents, other teachers for collaboration and networking;
- checking, commenting and evaluating (self-assessment) of group work by all participants of the 'virtual classroom';
- organisation and management of the Course Calendar.

In the presented study, the Google Class service is considered as one of the modern ways of integrating students and teachers into a single information and educational space, which expands the possibilities of learning and communication.

Thus, the Google Classroom service provides opportunities to support the safe use of technologies and Internet resources; learning the rules of network etiquette; designing and creating applications using digital technologies; programming; and the

ability to work in office applications. All of the above capabilities are aimed at solving professional tasks and a variety of ways to present them.

Cloud technologies can partially free a future digital school mentor from routine operations, allowing them to focus on helping students. Google Classroom tools support the teacher in solving problems related to 'forgetting an assignment for independent work'. This is realised through the functional ability to specify deadlines for work; use tools for both grading and commenting in real time, etc.

Also, the use of the 'virtual classroom' for management, solving possible professional problems is a continuous exchange of reflective notes and comments between students, evaluation of content by the teacher and other people in the network, mutual evaluation and self-evaluation of their own results.

The 'virtual classroom', implemented by the tools of the Google Classroom cloud service, is an effective means of supporting the formation of the relevant components of teachers' digital literacy, which follows from its didactic properties and methodological functions. It is the wide range of cloud technology capabilities demonstrated by Google Classroom tools that allows it to be used to support educational courses in the information environment of a higher education institution based on a blended learning model, taking into account the personal, communicative and professional development of students. For the successful formation of digital literacy of educators using cloud technologies, it is recommended to

- create a secure digital information environment that accompanies the development of a system of significant social and interpersonal relationships, values and attitudes;
- provide conditions for the development of action planning, self-criticism and self-analysis, and project skills;
- management of individual educational trajectory;
- to include tasks for professional self-determination in educational and cognitive activities in order to obtain professional and supra-professional competences demanded by the digital community;

- to use the capabilities of cloud technologies not only for motivation, but also for studying theoretical concepts and fundamental scientific laws.

So, it should be noted that using Google Classroom is not just about replacing paper-based media with electronic ones. The service allows you to combine the processes of studying, consolidating and mastering educational material, which are separated from each other in traditional education.

The ease of use, free of charge and high level of accessibility of Google Classroom and other Google services, which the digital giant Google is constantly updating and improving, enables teachers to organise ICT support for conventional forms of education, as well as for blended and distance learning, to individualise learning and to make extensive use of group work. Learning is not limited to the classroom. Students can view materials posted on the cloud at home to review what they have learned in class or to better understand the topic if they did not understand something during the class. The materials can be accessed from a computer, smartphone or tablet. To learn the material, each student will be able to choose the pace of perception, processing and assimilation of information. This will help to increase motivation to learn and improve the learning experience.

Massive online courses also play an important role in the development of teachers' IR competence, as they promote lifelong learning by providing flexible learning and addressing pressing issues in education and society. At the same time, environments and software products are created by corporations that focus on the current needs of the market, which includes educational institutions, teachers, pupils, students, parents, etc. The combination of the potential of international strategic directions, information products and environments and the participation of representatives of the educational community, including teachers and students, is the most effective mechanism for building a learning environment that promotes the development of IR competence of participants in the educational process.

References:

1. Hřebačkov M. Teaching intercultural communicative competence through virtual exchange. Training, Language and Culture. 2019. Vol. 3. no. 4. pp. 8-17. DOI: 10.29366/2019tlc.3.4.1
2. Lytvynova S. H. Teoretyko-metodychni osnovy proektuvannia khmaro oriientovanoho navchalnoho seredovyshcha zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: dys. ... d-ra ped. nauk : 13.00.10 In-t inform. tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy. Kyiv, 2016. 601 s.
3. Malyska I. D. Khmarni tekhnolohii u shkolakh Velykoi Brytanii. Instytut informatsiinykh tekhnolohii i zasobiv navchannia NAPN Ukrainy. Informatsiinyi biuleten. № 6, 2017. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/709396/>.

Способи інтеграції стилістики до курсу навчання іноземної мови

Сасенко Н.В.

*д. пед. н., проф., проф. кафедри іноземних мов
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: saienkonv@ukr.net*

Кінцевим результатом традиційної іншомовної освіти студентів немовних вишів є оволодіння ними певним словниковим запасом, базовими знаннями граматики та деякими навичками усного спілкування. При цьому студенти рідко мають поняття про стиль та особливості викладу текстів, що перешкоджає розвитку їхньої здатності розуміти та критично оцінювати прочитане чи почуте. Тому останнім часом стилістика стає важливим інструментом у викладанні іноземної мови, оскільки її використання може допомогти студентам зрозуміти нюанси мови та оцінити її красу, стаючи таким чином ефективнішими комунікаторами.

При вивченні стилістики у студентів формуються навички використання стильових особливостей мови у різних формах спілкування, включаючи літературний, суспільно-політичний та повсякденний дискурс [3].

З розвитком стилістики її застосування розширилося за межі вивчення літературних текстів і почало включати в себе тексти з науки й техніки, засобів масової інформації, популярної музики, новин, реклами тощо.

Інтеграція стилістики в курси іноземної мови може покращити розуміння студентами взаємозв'язків між мовою та її інтерпретацією у різних контекстах спілкування, забезпечуючи формування більш складних навичок спілкування та розуміння.

Деякі дослідники [2] пропонують інтегрувати стилістику, а саме вивчення лінгвістичних та експресивних елементів мови, безпосередньо до навчальних програм освітніх закладів. Така інтеграція сприяє залученню студентів до аналітичної діяльності на основі тексту.

Процес стилістичного аналізу зазвичай складається з етапів вивчення тексту, виявлення його стилістичних особливостей та обговорення їх з погляду різних мовних рівнів, тобто етапів опису, інтерпретації та оцінки.

Мову часто порівнюють з кодом, і, як і будь-який код, вона складається з декількох рівнів. Крім семантики, є такі рівні, як лексика, граматики, фонологія та графологія, які разом і створюють «гігантську будівлю мови». Відповідно стиль також може аналізуватися на різних мовних рівнях, таких як фонологія/графологія, лексика, граматики та семантика, і будь-який лінгвістичний вибір є потенційним стилістичним маркером [4].

Мова також має багато варіацій. У різних ситуаціях спілкування необхідно вибирати варіанти, які відповідають конкретним обставинам. Тому стилістику часто розглядають як дослідження доречності мови.

Можна навести такі приклади необхідності враховувати безліч відтінків мови [1]. Мовленнєва діяльність людей завжди здійснюється у певній мовній сфері, і ця сфера може відображатися у виборі лексичних одиниць. Наприклад: «jealous» (ревнивий) і «envious» (зздрісний) є синонімами. Проте емоційне забарвлення двох слів різне: «jealous» виражає сильне, неприємне почуття, воно має відтінок невдоволення. У той самий час «envious» висловлює лише заздрість і необов'язково висловлює невдоволення. Обидва слова, «little» і «small», означають «невеликий за розміром», при цьому «little» може означати

«маленький» з багатою емоційною палітрою, вказуючи на любов, жалість або ворожість, а «small» може тільки означати невеликий обсяг.

Крім того, різні стилістичні різновиди мають різний мовний вираз, структуру тексту та стилістичні функції. У стилі науки та техніки більшість слів є технічними термінами та аббревіатурами. Наприклад, onboard bluetooth, keyboard num lock, direct broadcasting satellite, ISDN CPE ISDN, ADC. Існує також унікальний словник новин та англійські газетні терміни в стилі новинних репортажів, такі як: assail = denouncing, balk = impede, deal = agreement, transaction, freeze = stability. Через різноманітність форм та змісту матеріалів для читання методи аналізу тексту також можуть відрізнятися. Тому розуміння стилістичних особливостей та функцій різних стилів, а також правил їх створення, корисні для того, щоб студенти краще розуміли прочитане.

Різні стилі текстів вимагають різноманітних засобів перекладу. Наприклад, газетний стиль або стиль новин є одним із найпоширеніших стилів, що використовуються в мові і має свої особливості. У новинах часто використовують неологізми, запозичують іноземні слова, використовують скорочені форми. Науковий стиль нерідко використовує пасивний стан для об'єктивного і точного опису законів і процесів природи.

Стилістичні вправи на основі тексту методисти, як правило, ділять на три види: передтекстові завдання, завдання, що виконуються в процесі читання текстів, та післятекстові завдання.

Передтекстові завдання зазвичай фокусуються на попередніх та фонових знаннях студентів на тему тексту, для з'ясування яких викладач може поставити низку питань.

Під час читання клас читає короткий текст (або робить це як домашнє завдання) для подальшої інтерпретації та аналізу.

При першому прочитанні студент повинен розуміти текст загалом, і вміти відповідати на запитання на кшталт «Хто?», «Що?», «Де?», «Коли?», «Чому?» тощо. На цьому етапі студенти відповідають на питання викладача на

розуміння тексту, резюмують його, виконують вправи на множинний вибір із метою перевірити загальне розуміння прочитаного.

Дослідження показують [5], що дуже ефективно використання відкритих та закритих питань для контролю прочитаного, що суттєво економить час на перевірку засвоєння матеріалу. Закриті питання спрямовані на розуміння загального змісту тексту та передбачають коротку відповідь. Відкрите питання вимагає розгорнутої відповіді та показує, якою мірою той чи інший факт чи твердження допомагають студенту пояснити та прокоментувати прочитаний текст.

Післятекстові завдання передбачають стилістичний аналіз тексту, який здійснюється за допомогою таких вправ: визначте типи та функції фоностилістики; визначте типи та стилістичні функції лексичних одиниць; визначте типи та функції граматичних транспозицій; зіставте ідіоми з їх фактичним значенням; проаналізуйте приклади вторинної номінації; визначте типи та функції тропів якості та кількості; вкажіть випадки метафори (метонімія, епітет, антономазія, оксюморон тощо).

Для перевірки правильності розуміння конкретного слова, виразу, фрази, фрагмента тексту пропонується використовувати парафрази, перифрази, підбір синонімів з урахуванням контексту та ін., що підтверджують (аргументи «за») або спростовують (аргументи «проти») те чи інше твердження, факт тощо [5].

У будь-якому випадку використання педагогічної стилістики в аудиторії дає студентам цінний інструмент для розуміння та аналізу лінгвістичних й експресивних особливостей текстів. Стилїстика допомагає розвинути навички критичного мислення, стимулюючи студентів аналізувати та інтерпретувати мову та структури, що використовуються в текстах різних стилів та жанрів.

Література:

1. Chen, L. (2019). The Application of Stylistics in English Teaching in Higher Vocational Colleges. 9th International Conference on Education, Management, and Computer (ICEMC 2019), pp 522-525.
2. Cushing, I. (2018). Stylistics goes to school. *Language and Literature: International Journal of Stylistics*, 27(4), 271–285.

3. Jaafar, E., & Hassoon, F. (2018). Pedagogical Stylistics as a Tool in the Classroom: An Investigation of EFL Undergraduate Students' Ability in Analyzing Poetic Language. *Arab World English Journal*, 9(1), 256–267.
4. Leech, G.N., & Short M. (2001). *Style in Fiction: A Linguistic Introduction to English Fictional Prose*. Peking: Foreign Language Teaching and Research Press.
5. Meshkova, I, Sheremetieva, O., & Spynu, L. (2020). The role and place of fiction in teaching foreign languages at non-linguistic faculties. *Proceedings of SOCIOINT 2020- 7th International Conference on Education and Education of Social Sciences*, 15-17 June, 230-235.

The role of pedagogical technologies in increasing the effectiveness of language learning

Sandu Tatiana

*PhD in Pedagogy, Associate Professor of the Department of Pedagogy
Balti State University named after A. Russo
Balti, Republic of Moldova*

With the development of the modern information society, the requirements for its participants are getting higher every year. These requirements are associated not only with the high geopolitical and economic demands placed on the modern worker, but also with the general preparation and development of the individual for participation in all spheres of social and political life. Thus, the need to learn a foreign language is becoming a fashionable and additional educational baggage of a person, the introduction of objective reality and innovative educational technologies for the rapid and effective learning of foreign languages is the key to meeting the needs of all citizens of the country.

Modern schools are the result of major changes that have taken place in the Russian education system in recent years. In this sense, education is not only a part of social life, but also its avantgarde. Few other subsystems can attest to the fact of such a wealth progressive development of experiments [3, p.2-38].

Today, many people are looking for ways to increase the effectiveness of their workouts. The teacher always needs to ensure that all students are interested in the lessons, that everyone is involved in the learning process and that not a single student

remains indifferent. How can storytelling be used to develop students' individuality, their creative thinking, their ability to analyze past and present, draw their own conclusions, and develop their own point of view? All these tasks can be implemented with the active involvement of students using interactive learning and teaching methods. This is the essence of learning.

Therefore, the main task of educational activity is to develop students' ability to think holistically, thereby making it easier for them to perceive new aspects of phenomena, to see the world as a whole and, therefore, to find their place in it.

To achieve this goal, it is necessary to solve the following tasks:

- Using active and interactive methods in the classroom to explore and summarize good examples of problem solving.
- Describe the technique of using interactive teaching methods to enhance teaching and enable students to express their cognitive creativity.
- To ensure the availability of all necessary components and tools for the implementation of this technology.
- To teach students to perceive complex problems and solve them collectively on the basis of maximum mental effort.
- Teach students to apply knowledge.

Combining traditional and interactive learning, you can achieve the best results in achieving your goals and objectives - "to see and experience ways of learning that will satisfy students."

The use of innovative teaching methods in foreign language classes can significantly improve speech skills and increase student interest.

The English language is very subject to change, as it is one of the leading languages of the world, and since the world does not stand still and new discoveries occur daily, new people are born who have their own character, their vision of the future, etc. According to statistics over the past 10 years, some of the restrictions we learned about in school are no longer relevant, such as double negatives, animate pronouns for animals. Everything in this world is changing, someone is born,

someone dies, and even today we are not the same as yesterday, every day we are taught something new and we draw conclusions for ourselves. So English is changing under the influence of society, new discoveries, technologies. In recent years, new technologies have had a particularly great impact on the English language. New thematic words were introduced into everyday life.

Technology has also had a huge impact on the development of the English language teaching process. Interactive whiteboards, presentations, videos began to be used in the educational process, which had a positive leap in learning English, as it became possible to make the learning process interesting and relevant, which is important for students to motivate them. [4, p. 34-39].

Before the pandemic, we thought that the learning process had become interactive and we were using all the capabilities of the computer to make the learning process effective, but how wrong we were. Covid has made its own adjustments in all areas of everyone's life. This also applies to the learning process.

This was the first time that online classes have been offered on such a large scale in Republic of Moldova. While the Internet is a major technological advance that is transforming societies and universities around the world, the launch of online classrooms has brought a range of challenges to both learning and learning communities [1, p. 76-79]. The online learning environment is significantly different from the traditional classroom situation in terms of student motivation, satisfaction and interaction, as evidenced by the results of a survey of Comrat university students from various disciplines who were asked for their opinion on online classes being conducted in the COVID-19. This fact highlights the importance of assessing the opinions of students and teachers about online classes. There have been several studies around the world from a similar point of view.

However, there are no comprehensive studies in Republic of Moldova on these much-needed characteristics for all groups of teachers and students from primary to tertiary education.

Many of the responses were in favor of traditional education, presumably due

to the unprecedented situation and insufficient preparation of teachers and students for the transition to this form of education. Online education, with the right initiative, can become a dominant force in the education sector.

The teaching of English is constantly evolving, especially with the development of technology. But what changes in recent years have had the greatest impact on teachers? Here are the top ten innovations for teachers, in no particular order.

Digital platforms. When we talk about innovation, we often immediately think of the Internet and what we can do online. Facebook and especially Edmodo have created an online environment where teachers, students and parents can communicate safely and teachers love it! Edmodo is a popular choice for teachers. Cloud tools like Google Docs have also become indispensable. The list of digital platforms is extensive and growing.

Online corpora. The use of corpora (large collections of texts to study the structure of a language, frequency, etc.) was once the prerogative of lexicographers. But now that most corpora are available online, and many of them are free, teachers have access to information about how language is used in authentic texts and speech.

Teachers no longer need to panic when students ask them about the difference between a “problem” and a “question”. And it's not just teachers who benefit. For example, to find out if people say “sleepwalking” or “somnambulism”, all you need to do is search Google, which uses the

Internet as its data corpus. Online CPD (Continuing Professional Development) and Global Staff Room With the advent of the Internet and the rise of social media, English teachers around the world have certainly created online communities that function as giant global learning platforms. Twitter and the ELT blogs, for example, have “expanded our network of people who offer advice, support and ideas,” says Sandy Millin. Members who give generously of their time, ideas, and connections receive a lot in return.

Mobile Learning and BYOD (Bring Your Own Device). The rise of mobile technology and the proliferation of smartphones has enabled many people to access the Internet and a wide variety of applications on the go. They can listen to podcasts such as The TEFL Commute to improve their knowledge and teaching skills, or watch archived videos of TEFL teachers who have spoken at webinars and EFL Talks with 50,000 teachers from over 200 countries. Both sites have been nominated for the ELtons Educator Resource Innovation Award.

And if teachers and students are learning so much from mobile devices, why ban them in the classroom? As students bring their own devices into class, the rules of the game in ELT practice seem to be changing rapidly. Instructor Keri Jones says tools like WhatsApp and Padlet help create a means of communication outside of the classroom. She says: “In teen classes, students use their own devices because they often don't have equipment or internet access. This means they can keep track of the resources they use and check back later.”

Chat with people online. The ability to communicate online with people outside the classroom using Skype and other means has enabled students to meet and communicate with people in English. In monolingual classrooms (the majority of English classes worldwide) this can be a much needed boost for students who may not have the opportunity to communicate with someone in English.

Authentic materials online. One of the biggest benefits of the Internet for language learners is the surprisingly wide availability of authentic resources, which allows teachers to use content with a message that students want to hear. They can access daily news, watch trending YouTube videos, read the latest news on TripAdvisor... the possibilities are endless.

However, with so much content available, it is important to choose the right online materials for learning to be effective and efficient. and Language Learning with Digital Video discuss how teachers can use online documentaries and YouTube videos to create effective lessons. Both resources were nominated for ELtons this year.

IWB (interactive whiteboard). Interactive whiteboards have been used in classrooms since the turn of the century and are now an integral part of many schools in the UK and around the world. Students can now save and print what they have written on the board, control the classroom computer from the board, play back assignments for listening through the sound system, use the screen as presentation slides, surf the Internet, and more. The possibilities seem endless.

However, adding an interactive whiteboard to the classroom does not automatically improve the learning experience. In fact, it is simply a distraction unless teachers use it skillfully to complement teaching and learning.

Dogma (or teaching materials – an easy way to learn). Dogma is a communicative approach that does not use textbooks, but rather a conversational approach between students and teachers, which means that materials used in the classroom also break away from uniformity.

For many teachers, this looser approach is both a new way of looking at classroom content and an opportunity to break free from closed language and devote more time to student-created language.

Students take control of their own learning. Over the past few decades, teaching has gradually shifted from a top-down, teacher-centred approach to a bottom-up, student-centred approach. This trend has accelerated rapidly in recent years as the quantity and quality of information on the Internet has increased. In many ways, the role of the teacher has changed from being a transmitter of knowledge to being a consultant, guide, coach, and facilitator.

One example is “curriculum coordination”, which used to be the prerogative of business English teachers, who selected courses for their students after conducting a needs analysis. However, realising that ordinary English learners are not without their own needs, teachers are increasingly involving their students in making decisions about what to do in the classroom. [2, p.242]

Training in interpersonal skills and critical thinking. As English solidifies its status as the lingua franca of the world, more and more students are learning English

to oil the wheels of communication in the worlds of business, commerce, education and tourism. To become better communicators, students may need to think not only about grammar, vocabulary and pronunciation, but also about effective communication in an international environment. As my mentor once said: “It's not just about the tools, it's about the people who use them”.

References:

1. Bower, B.L., 2001. Distance education: facing the faculty challenge. Online J. Dis. p. 76-79.
2. Education code of the republic of moldova. No. 152 dated July 17, 2014 Published on October 24, 2014 in the Official Gazette no. 319-324, article no. 634. Date of entry into force: November 23, 2014. Pp. 2-94.
3. Limba străină I : Învățământul primar : Curriculum național / Ion Guțu, Daniela MuncaAftenev, Silvia Guțu [et al.] ; coord. naț.: Angela Cutasevici [et al.] ; experți-coord. naț.: Ludmila Ursu [et al.] ; Min. Educației, Culturii și Cercetării al Rep. Moldova. – Chișinău : Lyceum, 2018 (F.E.-P. "Tipografia Centrală"). – 2-38 p
4. Selwood, D. (2014) What does the Rosetta Stone tell us about the Bible? Did Moses read hieroglyphs? The Telegraph, July 15, p.34-39.

The implementation of Communicative language teaching in English classroom

Solovyova Olga

*PhD in Public administration, Associate Professor of the Department of Linguistics and Humanities
Technical University “Metinvest Polytechnic” LLC
Zaporizhzhia, Ukraine
e-mail: ovsolovyova6@gmail.com*

Communication skills must be mastered to learn English. This is the basic idea of communicative language teaching.

Communicative language teaching is known as a form of teaching that emphasizes conversation and interactive activities to improve students' language skills [1].

Communicative language teaching is an approach that primarily focuses on developing fluency in English.

By fluency, we mean mastery of the English language, the ability to effectively and coherently express thoughts and feelings, and the ability to cope with various social contexts where language skills are required.

This method emphasizes the practical application of all material.

Therefore, students can often role-play various everyday situations, solve problems, ask for information, etc.

The communicative approach to teaching English is mainly intended to prove that it is not enough to know grammar well or to learn the entire list of words assigned by the teacher to become a successful speaker.

To achieve this goal, constant practice is necessary, and this is what Communicative language teaching gives to students.

Basic principles of the communicative approach in teaching English:

- lessons focused on speaking:

English lessons should be as much speaking-oriented as possible. Students should have an additional speaking task. Any task can be turned into English speaking practice.

- practice using functional language:

Students should try to apply their English target vocabulary and grammar rules while speaking. That is why the tasks chosen or created by the teacher should contribute to this need. Be sure to help your students if they feel confused in the target language (pronunciation, meaning, etc.) while doing their communicative activities: answer questions, write down typical mistakes and discuss them afterwards, and pay attention to the most difficult cases [2].

Communication as a form of activity in the English lesson is not the final goal. Students should learn something in the process of communication.

- implement task-based learning:

All tasks that students do in the English lesson should be meaningful and related to a certain topic or even a plot. There should be a sense of discovery, so try to implement task-based learning to achieve this.

Communication is not something that can be done on your own. Therefore, there should be plenty of pair or group exercises, games, role-plays, etc.

These tasks will often simulate real-life situations that require communication with others in English. This is why teachers should use cooperative learning and get their students used to working together.

- the English class should be student-centered:

The teacher should not answer every question or explain everything. Give your students the opportunity to do so. Giving your students the opportunity to contribute to the explanation and express their opinions on certain issues makes the English lesson more interesting, dynamic, easy to understand and fun.

- authentic materials on the English lesson:

Textbooks are certainly not enough when it comes to teaching students how to speak English.

The teacher should use as many authentic materials as possible. This is important because both textbook tasks and the latest TV shows serve as examples of English language for students, examples that can and even should be copied. The responsibility of the English teacher is to make sure that these examples are worthy of copying, as they represent the language that is actually spoken and used.

Implementing communicative language teaching by applying all the above principles in your English classroom will have such positive effects as: increasing the speaking ability of students, overcoming the language barrier, the ability to respond in various communicative situations. In this way, students will clearly see where and how they can apply certain English vocabulary and grammar, and therefore will be able to act accordingly in various real-life situations.

Literature:

1. Sreehari, P. (2012). Communicative language teaching: possibilities and problems. *English Language Teaching*, 5 (12), 87-93. October 19, 2012.
2. Asassfeh, S. M., et.al. (2012). Communicative language teaching in an EFL context: learners' attitudes and perceived implementation. *Journal of Language Teaching and Research*, 3 (3), 525-535. May, 2012.

Використання освітніх інтернет-ресурсів у навчанні української мови як іноземної

Уварова Т.Ю.

*к. пед. н., доц., доц.кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: uvarova_hnadu@ukr.net*

Сучасні засоби зв'язку між людьми, доступ до інформаційних ресурсів мережі Інтернет передбачають досить вільне володіння як комп'ютерними технологіями, так і іноземними мовами. Глобальна мережа Інтернет відкриває доступ до інформації в наукових центрах світу, бібліотеках, що створює реальні умови для самоосвіти, розширення світогляду, підвищення кваліфікації.

У світі соціальні мережі грають важливу роль у розвитку людини. Навчання іноземної мови через Інтернет є найбільш популярною послугою. Отримати цю послугу можна як платно, так і безкоштовно, використовуючи взаємовигідну співпрацю. Наприклад, Ви є носієм української мови, а Ваш співрозмовник на іншому кінці мережі Інтернет – носій англійської мови. Спілкуючись і вивчаючи разом дві мови, мимоволі з'являються навички вимови і формується стійка пам'ять іноземної мови.

Що стосується викладання української мови як іноземної, слід зазначити, що використання освітніх ресурсів мережі Інтернет відкриває широкі можливості доступу до інформаційних ресурсів і технологій, їх застосування у навчальному процесі.

Інтернет по суті є мовою спілкування між мільйонами людей. Грамотне використання наданих можливостей дозволяє виконати у найкоротші терміни завдання, спрямоване на оволодіння знаннями та вдосконалення мовлення іноземною мовою.

Ситуація, що склалася в світі, все більше сприяє онлайн навчанню іноземної мови. Вона дає поштовх до самостійного вивчення іноземних мов за допомогою Інтернету. Інтернет знаходиться на вершині своєї популярності.

Величезна аудиторія вивчає іноземну мову через соціальні мережі WhatsApp, Facebook, Instagram, Twitter тощо. Не відстають у цьому напрямі й онлайн-школи вивчення іноземних мов.

В цей час в мережі Інтернет розміщено досить велику кількість матеріалів, які можуть бути корисними викладачеві української мови як іноземної, а саме: навчальні посібники, збірники тестів; аудіо- та відеоматеріали; комп'ютерні навчальні програми; методична та наукова література; презентації, малюнки, фото тощо.

Проте, як показує практика, для ефективної роботи в мережі Інтернет викладачеві української мови як іноземної потрібна елементарна «комп'ютерна грамотність»: уміння користуватися пошуковими системами, знання програм роботи в мережі Інтернет, перегляду та завантаження (якщо це дозволено розробниками сайту) матеріалів, а також елементарні знання про формати документів: PDF, Word, RTF (а також переклад файлів з одного формату в інший). Тільки володіючи комп'ютерною грамотністю викладач української мови як іноземної може легко та швидко знайти потрібну йому інформацію, чи то текстовий документ, чи відеофрагмент у мережі Інтернет, і попрацювати з ним.

Професійні викладачі, використовуючи передові технології навчання, більш повно доводять матеріал з вивчення іноземної мови до студентів у формі, що найбільш легко засвоюється. Активно працюють у мережі Інтернет творці сайтів, курсів, порталів та онлайн шкіл з тематики вивчення іноземних мов. Привабливість цього напрямку говорить сама за себе. З кожним роком неухильно зростає відвідування цих сайтів, збільшується кількість лайків та дизлайків сайтів, що в свою чергу визначають зацікавленість аудиторії напрямом пізнання світу через іноземну мову.

Найчастіше вивчення іноземної мови в онлайн школах для більшості людей є задоволенням, а не важкою напруженою працею, процес навчання стає легшим. Використовуючи скайп в мережі Інтернет, можна ширше на

вербальному рівні досягти можливостей отримання знань на заняттях з україномовним учителем або носієм мови. Додатковою та цікавою можливістю спілкування в мережі є відвідування розмовних онлайн-клубів іноземною мовою. Блогери на своїх сайтах безкоштовно знайомлять зі світом мови та дають велику кількість матеріалу з вивчення мови у дуже захоплюючій формі.

Найбільш перспективним напрямом є читання авторських книг з вивчення іноземної мови різної тематики в Інтернеті. Успішні розроблені платформи для комфортного вивчення мови дозволяють проводити тестування, що визначають рівень знань іноземної мови. Захоплюючі текстові уроки в Інтернеті, аудіо прослуховування, перегляд відео дозволяють виконати успішно завдання для розвитку усного та писемного мовлення.

У мережі Інтернет дуже розвиненим є портал для самостійного вивчення іноземної мови в ігровій формі. На сайтах, у мобільному додатку широко використовують тренування як граматичні, так і словникові, особливістю успішного вивчення мови є читання тексту, його аудіювання та тренування розмовної мови.

Великий обсяг книг та статей іноземною мовою в мережі дозволяє найефективніше освоювати його основи. Тренажери Інтернету відіграють неоціненну роль у закріпленні матеріалу та його запам'ятовуванні. Використовувати в мережі лінгвістів з різних країн світу дає неймовірну можливість щодо вдосконалення навичок розмовної мови та отримання високої кваліфікації, необхідної для працевлаштування в нашому світі, що динамічно розвивається. Формат онлайн навчання дозволяє освоїти менталітет носіїв мов, їхні звичаї та традиції.

Більшість викладачів і науковців погодиться з тим, що «у лінгводидактиці інтернет-ресурси розширили можливості створення мовного середовища, надавши необмежений доступ до джерел оригінального мовлення» [2, с. 146].

Інтернет-ресурси характеризуються мобільністю, варіативністю, змістовністю, можливістю економії часу, забезпеченням більш об'єктивного

уявлення про дисципліну. Незважаючи на зазначені переваги, інтернет-ресурси все ж мають і недоліки. Наприклад: наявність реклами, спаму, комп'ютерних вірусів; збір особистих даних під час реєстрації; порушення авторського права; поява в користувачів інтернет-залежності; повільна робота деяких сервісів через перезавантаженість тощо [1. с. 92].

Таким чином, можна зробити висновок, що Інтернет надає багато можливостей для підвищення якості викладання іноземної мови та створення стимулів для навчання. Він є чудовим помічником в організації навчального процесу, а також може сприяти формуванню мовленнєвих навичок та додаткових вправ для роботи над лексичною, граматичною та фонетичною сторонами мови. За допомогою глобальної мережі можна сформувати в студентів навички самостійної роботи, спонукаючи їх до участі у проєктній діяльності.

Література:

1. Гриценко О. В. Інтернет-ресурси на заняттях з української мови як іноземної. Гуманітарні виміри сучасної медичної освіти: міждисциплінарний діалог : кол. монографія. - Запоріжжя : ЗДМУ, 2020. С. 89-96.
2. Темник Г. Інтернет-ресурси з української мови у системі навчально-методичного забезпечення українських освітніх закладів діаспори. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки»*. 2015. Вип. 23. С. 146-151.

Видео-уроки как один из эффективных методов в обучении студентов

Узенбек Е.Р.

преподаватель

Казахский национальный университет имени аль-Фараби,

Алматы, Казахстан

e-mail: uzenbek.erkebulan@mail.ru

Дистанционное обучение появилось в конце XX в., в частности, его элементы есть в форме современного заочного обучения, однако именно Интернет стал тем техническим средством, который ускорил прогресс данной образовательной технологии.

Изменения в общественном сознании в течение веков привело к тому, что стало необходимо переосмыслить основные тенденции образования. В последние годы все больше и больше осознают пределы дальнейшего развития человечества. Показателем уровня развития общества стал прогресс культурного взаимопонимания и разума человека. Повышенное внимание к роли человека привело к тому, что человек стал центром образования и все элементы процесса образования подбираются в зависимости от потребности человека и общества. В последние годы, в исследовательских работах, на конференциях и семинарах много говорится о связи обучения с реальной жизнью и о его практическом направлении. Иными словами, сегодня обучение и образование, средством и полученные знания лишь инструменты. Конечная цель процесса обучения любому предмету, сегодня, формированием компетенции использовать знания и превратит их в практику.

В современных терминологических словарях дистанционное обучение определяется как «форма получения образования (наравне с очной, заочной, очно-заочной и экстернатом), при которой в образовательном процессе используются традиционные и специфические методы, средства и формы обучения, основанные на компьютерных и телекоммуникационных технологиях» [2].

Видео-уроки приобрели широкую популярность в связи с развитием информационных, Интернет-технологий, а также коммуникационных средств. Видео-уроки как один из эффективных методов в обучении, позволяют студентам физически находясь отдаленно от лекционной аудитории заниматься освоением необходимого для них материала по совершенно различным предметам. Видео-уроки в рамках дистанционного обучения являются одним из основных источников получения теоретической и практической информации для студентов, которые обучаются в ВУЗе.

Студенты присутствуют на занятии удаленно. Этот вид видео-урока реализуется с использованием специальных программ, предоставляющих

возможность организации видеоконференций. Такой видео-урок позволяет учащимся осуществлять образовательный процесс только в момент ее непосредственного проведения. В некоторых случаях осуществляется запись видео-уроков для того, чтобы отсутствующие в любое удобное время могли ознакомиться с учебным материалом. Основным преимуществом такого вида и формата видео-уроки является то, что студенты имеют возможность получения обратной связи с преподавателем.

Видео-уроки, подготовленные и записанные преподавателем заранее, большим преимуществом является то, что учащиеся могут осваивать предложенный теоретический и практический материал в любое удобное для них время (естественно, с учетом сроков сдачи экзаменов).

Вообще, видео-уроки обладают практически одинаковой структурой: обучение (ориентация учебного плана, цель обучения, руководство по обучению, содержание преподавания, ресурсы для преподавания); применимость (навигация обучения, справка по обучению – ответы на часто задаваемые вопросы); интерактивность (взаимодействие между человеком и компьютером, оценка и обратная связь).

Современные специалисты считают, что при проектировании сетевого курса необходимо ориентироваться на ряд принципов, среди которых: индивидуализация; координация; мультимедиа; динамичность; интерактивность; общий доступ.

Основными элементами сайта, содержащего видео-уроки, должны быть: информационная зона (информация о курсе преподавателя, описание курса, ориентация курса, характер курса, часы обучения, цели обучения); зона обучения (содержание курса, цели обучения, учебное пособие, учебная навигация, онлайн-тестирование); интерактивная зона: дискуссионная площадка (обменный форум, чат в режиме реального времени, онлайн вопросы и ответы, список часто задаваемых вопросов, электронная почта); зона ресурсов (справочные материалы, расширение ресурсов – литература, мультимедиа,

фильмы); зона поддержки (разнообразные инструменты обучения); показательная зона (показ студенческих работ и результатов).

Использование видео-уроков очень положительно действует на психологические элементы процесса обучения особенно на память и внимание. Именно эти два фактора играют ключевую роль в устной речи. Видео-уроки еще активизируют познавательную деятельность студентов и как утверждают специалисты активизация познавательной деятельности студентов очень важно в процессе обучения. При работе с видео-уроками вовлечены различные каналы восприятия информации (слуховые, зрительные, моторные восприятие) и это тоже очень положительно влияет на процесс обучения.

Использование видео-уроков на занятиях очень сложный вопрос и с точки зрения методики их использования и с технических точек зрения. При работе с видео-уроками нужна четкая структура и методика.

Использование видео-уроков может эффективно действовать на оптимизацию учебного процесса, так как видео-уроки являются многофункциональными и могут одновременно выполнить несколько функций. При работе с видео-уроками преподаватель должен активно включаться в процесс обучения.

В заключение хочу сказать, что на сегодняшний день дистанционная форма образования представлена главным образом в университетах в рамках содействия высшему образованию. Также данная система активно развивается и в школах, колледжах.

Одной из наиболее известных и широко используемых форм проведения дистанционных занятий на сегодняшний день является видео-урок. Видео-урок является основным источником получения теоретической и практической информации в системе дистанционного обучения. Непосредственным производством видео-уроками занимаются как сами учебные заведения, так и частные компании. Особое внимание на сегодняшний день уделяется самообразованию.

В рамках розгляду особливостей викладання в вищих навчальних закладах було встановлено, що його дистанційна форма здійснюється переважно в рамках моделі змішаного навчання, передбачаючої заняття як в режимі «офлайн» в формі аудиторних занять, так і в режимі «онлайн».

Література:

1. Данилова М. Л., Семенова Е. С. Ефективність використання Інтернет-ресурсів в процесі формування соціокультурної компетенції. Сучасні методи і технології викладання іноземних мов. 2019. 449 с.
2. Азимов Э.Г., Щукин А.Н. Новый словарь методических терминов и понятий (теория и практика обучения языкам). М.: ИКАР, 2009. 448 с.
3. Википедия Свободная энциклопедия. Сайт Электронной энциклопедии. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A1>
4. Муштавинская И.В. Технология развития критического мышления на уроке и в системе подготовки учителя: учебно-методическое пособие. – СПб.: КАРО, 2009.

Впровадження штучного інтелекту в сучасний освітній процес

Шевчик К.Ю.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри перекладу та лінгвістичної підготовки іноземців
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна
e-mail: shevchikekaterina3@gmail.com*

Розвиток штучного інтелекту (ШІ) та його впровадження у сферу освіти набуває повсюдного характеру. Експерти сходяться на думці, що ШІ призведе до істотних трансформацій в індустріях, пов'язаних з інтелектуальною діяльністю, до яких належить освіта. На думку генерального директора UNESCO, штучний інтелект серйозно змінить усю сферу освіти, а методи викладання, способи навчання, доступ до знань та підготовка вчителів та викладачів зазнають революційних змін. Сфера освіти, на відміну від бізнесу, має свою специфіку інтеграції ШІ-технологій. Основною метою впровадження ШІ в освітні процеси є не здобуття економічного ефекту, а підвищення якості

навчання, яке складно виміряти за допомогою системи об'єктивних показників [6].

Галузь застосування ІІІ в освіті вже зараз дуже різноманітна. Його можна використовувати для аналізу поведінки студентів та викладачів, персоналізації процесу навчання, контролю чесного проходження онлайн-іспитів та тестування, перевірки рівня знань та робіт студентів та ін. Важливим соціальним ефектом впровадження ІІІ стане підвищення рівня доступності освіти, а також інклюзивності освітнього середовища [1]. Використання штучного інтелекту – це не тільки забезпечення аудиторій відповідним обладнанням, а й зміна освітньої парадигми. У міру впровадження ІІІ-рішень, на місце традиційним заняттям приходитиме різноформатне проектне навчання. Зміниться роль педагога, зросте його значущість як наставника, який мотивує студентів до самостійної роботи, навчає прийомів роботи з інформацією, пошуку нових рішень. Це пов'язано з тим, що штучний інтелект в освіті ґрунтується на використанні різноманітних додатків, інтелектуальних наставників, функціях персонального та оперативного зворотнього зв'язку, контролю прогресу в навчанні [2].

Можливості ІІІ також можна використовувати для надання спеціалізованої підтримки та підвищення обізнаності про прогалини у знаннях, що дає змогу викладачам використовувати технології персоналізованого та адаптивного навчання. ІІІ забезпечує можливість прийняття рішень на базі алгоритмів, що дають змогу оцінювати складні навички та знання у режимі реального часу. Крім того, освітні системи на базі штучного інтелекту здатні аналізувати динаміку занять в аудиторії та залученість студентів, що дає змогу оперативно виявляти прогалини у знаннях. Подібні технології, які нещодавно здавалися віддаленим майбутнім, вже використовуються в освітній сфері.

Адаптивне навчання передбачає таку форму організації навчального процесу, коли він максимально враховується навички, інтереси та інші індивідуальні особливості студентів. Побудова адаптивних освітніх моделей

здійснюється з використанням технологій на базі ШІ та машинного навчання, що дають змогу аналізувати результати освоєння освітньої програми та коригувати її для кожного студента. Автори дослідження зазначають, що однією з найпопулярніших навичок майбутнього стане високий рівень володіння ШІ -інструментами, а наука про використання ШІ – його ключовим елементом. Різні країни вже вживають заходів для залучення талантів у галузі штучного інтелекту, оскільки перебувають в умовах жорсткої конкуренції. За останній рік популярність генеративного штучного інтелекту стрімко зростає. В освіті генеративний ШІ використовується і для покращення навчального процесу. Наприклад, чат-бот здатний відповідати на запитання студентів, а нейромережі допомагають аналізувати результати проведених занять, підбирати теми та матеріали для нових, підказувати спікерам. ШІ також допомагає й у адміністративній роботі викладачів [3,5].

Масові відкриті онлайн курси (МООС) – формат онлайн навчання, при якому доступ до освітнього контенту відкритий для широкої аудиторії через Інтернет. Хоча технології дистанційного онлайн-навчання набули розвитку ще наприкінці ХХ століття, початок популярності моделі МООС можна уналежнити до початку 2010-х років. Сьогодні МООС-платформи не лише надають різноманітний освітній контент з питань, пов'язаних із технологіями штучного інтелекту, а й використовують алгоритми ШІ для вирішення комплексу аналітичних та управлінських завдань, спрямованих на підтримку освітнього процесу. Насамперед, це конфіденційність та захист персональних даних студентів та викладачів. Для якісного навчання ШІ-моделей потрібна конфіденційна інформація – дані користувачів із соціальних мереж, мобільних телефонів, комп'ютерів тощо. Навіть якщо формально конфіденційність користувачів не була при цьому порушена, виявлені ШІ закономірності даних можуть створювати ризики розкриття персональної інформації [7, 8].

Крім цього, існує проблема взаємин між людиною та машиною. Завдяки впровадженню ШІ в освіту з'являються гібридні форми навчання, які містять

віртуальних помічників. Сьогодні в експертній спільноті активно обговорюється ймовірність того, що у студентів може змінитися сприйняття «живого», і це здатне призвести до уповільнення розвитку емоційного інтелекту, вони зіткнуться з низкою проблем, спричинених формуванням емоційних зв'язків між людиною та машиною [4].

Результати дослідження показують, що сьогодні сфера освіти знаходиться на ранньому етапі впровадження технологій ШІ. З одного боку, за можливостями інвестицій у технології ШІ та залучення профільних фахівців вона поступається лідируючим сегментам економіки: банкам, торгівлі, телекомунікаціям. З іншого боку, в освітніх установах існує особлива потреба у використанні ШІ, оскільки ця сфера діяльності безпосередньо пов'язана з інформацією та її обробкою. При цьому тенденції використання ШІ в освіті загалом відповідають світовому досвіду сучасної технологічної модернізації та пов'язані як із підвищенням якості освітніх послуг, так і з підвищенням керованості освітніх процесів.

Література:

1. Вікторова Л.В., Кочарян А.Б., Мамчур К.В., Коротун О.О. Застосування штучного інтелекту та чат-ботів під час вивчення іноземної мови. *Інформаційно-комунікаційні технології в освіті*, 2021. Вип. 32. Т. 2. С. 166–173.
2. Левчук А. Штучний інтелект: лінгвістичні аспекти. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Серія : Філологічні науки. Мовознавство*. Луцьк, 2015. № 4. С. 203–207.
3. Погореленко А.К. Штучний інтелект : сутність, аналіз застосування, перспективи розвитку. *Науковий вісник херсонського державного університету*, 2018. № 32. С. 22–27.
4. Тарасенко Н. Штучний інтелект: досягнення в розробці та ризики подальшого розвитку. *Шляхи розвитку української науки: суспільний дискурс*. 2023. № 4 (186). С.15–31.
5. Толочко С.В., Бордюг Н.С., Міроненко Л.П. Academic integrity and artificial intelligence in educational and scientific activities. *Інноваційна педагогіка*, 2 (62), 2023. pp. 25-32. ISSN 2663-6085. URL: http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2023/62/part_2/4.pdf
6. Foltyniek T., Bjelobaba S., Glendinning I., Reza Khan Z., Santos R., Pavletic P. & Kravjar J. ENAI Recommendations on the ethical use of Artificial Intelligence in Education. *International Journal for Educational Integrity*. 2023. № 19 (12). URL: <https://edintegrty.biomedcentral.com/articles/10.1007/s40979-023-00133-4>
7. Levene A. Artificial intelligence and authorship. COPE. 23 February 2023. Available Online. URL: Artificial intelligence and authorship | COPE: Committee on Publication Ethics
8. Sullivan M., Kelly A., McLaughlan P. ChatGPT in higher education: Considerations for academic integrity and student learning. *Journal of Applied Learning and Teaching*. 2023. Vol. 6, №. 1. DOI: <https://doi.org/10.37074/jalt.2023.6.1.17>. URL:

Поетичне мовлення у викладанні української мови як іноземної

Шокуров О.В.

ст. викл.кафедри української мови

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

e-mail: Oleksandr.Shokurov@khpі.edu.ua

Як відомо, проза та поезія – два види організації художнього тексту. Проза є неримованою, слабко ритмованою формою тексту. Поезія, як правило, є мовленням з чітко відчутним ритмом та римою. На побутовому рівні саме так сприймаються поетичні та прозаїчні твори. Хоч існують також такі твори, як романи чи повісті у вигляді віршів, білі вірші, нечітко структуровані «драбинчасті» поезії, хоку, танка (де може бути відсутніми не тільки рима, але й ритм)

Мистецтво, художня творчість у первісному суспільстві були нерозривно пов'язані з примітивними малюнками, танцями, обрядовими піснями. Ритмізоване мовлення швидше за все походило від робочих рухів, які супроводжувалися спочатку видихом, вигуком, що перетворилися на прості односкладні слова, згодом словосполучення, можливо, короткі речення. З часом ці повторювані кліше відтворювалися в обрядових діях, рухах, танцях. Мабуть, пізніше усі ці елементи дійства створили основу первісних фольклорних творів. Лексика їх на той час була спрощена, пристосована під простий ритм.

Прозаїчні твори з'явилися значно пізніше, коли розвиток мови досяг значного рівня та виникла необхідність фіксації великої кількості багатовимірних подовжених у часі подій чи фактів у письмовій формі (літописи, Біблія, апокрифи, богословські, релігійно-полемічні твори, навчальна література). З часом, коли навчання поширилося, коли читання книг стало

більш-менш звичною справою, помітили, що римовані, впорядковані структурно, ритмово тексти значно легше сприймаються, запам'ятовуються, краще організовані, лаконічніші, милозвучніші, впливають на естетичні почуття. Тому поезія отримала ніби «друге дихання», почала розвиватися, спираючись на складніше мислення, майстерніше володіння мовними ресурсами(так, з полісемії виникла метафоризація поетичного мовлення). Назвімо поетичне мовлення «допрозового» періоду первинним поетичним мовленням, «післяпрозове» – вторинним або сучасним.

З розвитком суспільства мова розвивалася, збагачувалася, ускладнювалася. Ускладнене, вторинне поетичне мовлення у кожній мові розвивалося своїм шляхом, тому що мови відрізняються, зокрема, мовною картиною світу, фіксованим чи змінним наголосом (наприклад, у польській мови наголос завжди падає на передостанній склад слова, у французькій – на останній).

Таким чином, на наш погляд, можна казати про два типи поезії. Первинна, проста поезія є найпершим видом мовленнєвої художньої творчості людини. Вона найчастіше зустрічається у найдавніших фольклорних творах, в окремих дитячих віршах. Вторинна поезія, поетичний ліричний твір у сучасному розумінні має такі риси, як багатство лексики, наявність складних метафор, особливу структуру, ритм та риму, використання різних стилістичних форм: символізму, рефренів, паралелізму, анафор, епіфор, алітерації, тісноти ряду, згущення й т.п. Сучасна лірична поезія вважається складніше організованим художнім текстом порівняно з прозаїчними творами.

Примітивний, первинний рівень поетичного мовлення сприймається майже на генетичному рівні. Ритмізовані та римовані українські ідіоми, дитячі віршики доцільні на початковому рівні навчання української як іноземної. Використання такого матеріалу сприятиме кращому засвоєнню синтаксичної структури української мови, легшому запам'ятовуванню простої побутової

лексики, покращенню вимови та інтонації, глибшому розумінню україномовної картини світу.

Використання вторинної поезії є корисним на просунутому рівні вивчення української мови як іноземної. Тут уже потрібні аналіз літературних елементів, глибинного змісту лексики, урахування соціокультурних особливостей поетичних творів, що неминуче призведе до глибшого вивчення нашої мови, суспільства, історії, культури.

Використання поезії у навчальному процесі, зокрема у вивченні української як іноземної, явно недооцінене. До такого висновку можна прийти, переглянувши численні підручники, призначені для вивчення української мови іноземними студентами. Запам'ятовування віршів розвивають мислення, фантазію, пам'ять студентів. Існує багато методичних методів, прийомів і засобів роботи з віршованим матеріалом, які дозволяють підвищити мотивацію студентів, поживати заняття, використати новий краєзнавчий чи просто пізнавальний матеріал.

Отже, для прискорення та підвищення якості викладання української мови як іноземної, для стимулювання пізнавальної та творчої діяльності студентів варто частіше використовувати на заняттях твори первинної та вторинної поезії. Це зробить звичні заняття цікавішими, підвищить їх ефективність, дозволить активізувати пізнавальну діяльність студентів, які вивчають українську мову.

The Impact of Medical Students' Emotional Intelligence on the Development of Foreign Language Communicative Competence in Blended Learning During Martial Law in Ukraine

Iukhno N.V.

teacher of the Department of Foreign Languages

Kharkiv National Medical University

Kharkiv, Ukraine

e-mail: nv.yukhno@kntmu.edu.ua

With the advancement of modern medicine, the need for physicians capable of effective communication has grown, not only with colleagues and patients but also in foreign languages. This is driven by the integration of Ukrainian medical professionals into the international scientific community, an increase in the number of foreign patients, and participation in global medical projects. At the same time, modern challenges require healthcare professionals to possess not only linguistic competence but also a high level of emotional intelligence (EI). Emotional intelligence, which includes the ability to recognize, understand, and manage emotions, plays a key role in communication processes, particularly in healthcare [5].

In the context of blended learning, which combines traditional classroom learning with online technologies, the development of foreign language communicative competence among medical students takes on new dimensions. In addition to mastering linguistic structures and professional vocabulary, students must be able to effectively apply this knowledge in real communicative situations, which are often associated with complex emotional states [3; 4].

- *Emotional Intelligence and Foreign Language Communicative Competence*

Emotional intelligence is a crucial factor in interpersonal communication, especially in foreign language interaction. It is the ability to understand one's own emotions and the emotions of others, adapting communication to the emotional state of the interlocutor. For medical students, EI not only helps them better understand patients, who may express their needs in a foreign language, but also cope with

communication difficulties, stress, and unfamiliar situations during the learning process. Research shows that students with high EI adapt better to new learning conditions, confidently use foreign languages in practice, and are more successful in developing foreign language communicative competence. They are particularly adept at overcoming language barriers, establishing interaction in foreign language environments, and receiving feedback effectively.

- *Blended Learning as a Tool for Developing Foreign Language Communicative Competence*

Blended learning combines the best practices of traditional and online learning, allowing students to utilize various sources of information and participate in simulation practices and discussions that model real clinical situations. A significant advantage is the ability to develop not only the cognitive component of communicative competence but also emotional sensitivity through interactive formats of interaction. For medical students, this form of learning provides opportunities to practice communication skills in situations close to reality, facilitating the integration of emotional intelligence with professional language practice. For example, during simulations or video discussions, students learn to quickly respond to emotional cues from interlocutors, use polite conversation strategies, and consider cultural aspects of communication.

- *The Importance of Emotional Intelligence in Blended Learning*

Since blended learning requires a high level of independence and self-regulation, students with well-developed EI achieve better results. This is because they manage their emotions more effectively during tasks, are not afraid to make mistakes in the learning process, and efficiently solve communication problems. Moreover, the ability to empathize, understand others' needs, and resolve conflicts makes these students successful communicators. Studies show that EI positively correlates with motivation for learning, adaptability, and productivity in blended learning formats. For instance, students who use emotional self-regulation handle

deadline pressure, complex tasks, and online learning demands better, which directly impacts their progress in learning foreign languages [1; 2; 6].

- **Practical Recommendations for Developing EI During Wartime to Enhance Foreign Language Skills**

The development of emotional intelligence among medical students during wartime in Ukraine is a crucial element of both personal and professional growth. EI helps not only to cope with stressful situations and psychological burdens but also contributes to improving foreign language communicative competence, which is essential for international medical practice. Below are practical tips for medical students on how to develop their EI during the war and enhance their foreign language proficiency.

- 1. Stress Management Through Self-awareness*

How it affects foreign language communication: During war, students experience elevated stress levels. It is important to learn to recognize one's emotions and monitor how they affect communication in a foreign language. Developing self-awareness is the first step in better controlling emotions during communication with patients or colleagues. Practical tip: Keep a journal where you record your emotions throughout the day. Analyze how stress affects your ability to speak a foreign language and interact with others.

- 2. Developing Empathy Through Volunteering*

How it affects foreign language communication: Empathy is the foundation of effective communication, including in a foreign language. The war creates numerous opportunities to participate in volunteer projects, where you can interact with people of different social statuses, cultures, and languages. Practical tip: Participate in volunteer projects that involve working with refugees or foreign organizations. This will help you develop empathy and simultaneously improve your language skills while working with international partners.

- 3. Emotional Self-regulation Exercises*

How it affects foreign language communication: Effective emotional management during stressful situations improves concentration and confidence during foreign language communication. Practical tip: Use breathing techniques, meditation, or progressive muscle relaxation to reduce anxiety. Before language practice or exams, perform short breathing exercises to lower emotional tension.

4. Maintaining Connections with International Medical Communities

How it affects foreign language communication: Communication with colleagues from abroad helps students develop intercultural competence and language skills. Participation in international conferences, webinars, or online courses enhances professional-level communication in foreign languages. Practical tip: Seek opportunities to join international student medical communities through social media, online platforms, or educational programs. This will allow you to improve your foreign language competence and share experiences with foreign colleagues.

5. Emotional Adaptation Exercises for Crisis Situations

How it affects foreign language communication: In wartime, it's important to be prepared for sudden crises where rapid communication in a foreign language is needed. Emotional flexibility helps to remain effective in such conditions. Practical tip: Organize training or simulations of crisis situations where quick reactions and foreign language communication are required, for example, simulating medical assistance during emergencies.

6. Enhancing Active Listening Skills

How it affects foreign language communication: Active listening helps better understand the interlocutor, which is especially important in foreign language communication. In emotionally challenging situations, related to war, it is important to listen carefully and respond appropriately to emotional cues from patients or colleagues. Practical tip: During foreign language communication, pay attention to non-verbal signals (gestures, facial expressions) of the interlocutor and try to understand their emotional state. Practice paraphrasing what you've heard to ensure proper understanding of the message.

7. Collaborating with Psychologists and Counselors

How it affects foreign language communication: Regular consultations with a psychologist or emotional intelligence development coach can help better understand your emotions and develop emotional resilience in stressful conditions. This will positively impact your ability to communicate in foreign languages in medical contexts. Practical tip: Seek out a psychologist or emotional intelligence development consultant for individualized recommendations on managing emotions in crisis situations.

8. Maintaining Physical Activity

How it affects foreign language communication: Regular physical activity helps reduce stress and anxiety, improves concentration and attention, which positively influences foreign language communication. Practical tip: Incorporate regular physical exercises into your daily routine. These can include short runs, yoga, or muscle-strengthening exercises. Physical activity will help maintain harmony with your body and better control your emotional state.

The influence of emotional intelligence on the development of foreign language communicative competence among medical students is undeniable. Blended learning creates optimal conditions for students to apply their knowledge in real or simulated situations, bringing them closer to professional activity. EI serves as a key success factor in this learning format, as it promotes not only the development of language skills but also the understanding of emotional and cultural aspects of communication. Emotional intelligence is an important component of medical students' professional success, especially in wartime conditions.

Developing EI not only promotes psychological resilience but also helps students improve their language skills and effectively communicate with international colleagues and patients. Implementing these practical recommendations will help students adapt to the challenges of modern reality and succeed in both their studies and professional careers.

References:

1. Bachman, L.F. (1990). *Fundamental Considerations in Language Testing*. Oxford: Oxford University Press. 408 pp.
2. Bernhardt, E.B. (1991). *Reading Development in a Second Language: Theoretical, Empirical, and Classroom Perspectives*. Norwood, NJ: Ablex. 250 pp.
3. Goleman, D. (1995). *Emotional Intelligence: Why It Can Matter More Than IQ*. New York: Bantam Books. 384 pp.
4. Mayer, J.D., & Salovey, P. (1997). What is Emotional Intelligence? In *Emotional Development and Emotional Intelligence: Educational Implications*, edited by P. Salovey & D. Sluyter, 3–31. New York: Basic Books. 320 pp.
5. Salovey, P., & Mayer, J. D. (1990). Emotional Intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9(3), 185–211 pages.
6. Wenden, A., & Rubin, J. (1987). *Learner Strategies in Language Learning*. Prentice Hall. 220 pp.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Concept of education in social work

Budayová Z.

*Associate Professor, Faculty of Theology
Catholic University in Ružomberok
Slovakia
e-mail: zuzana.budayova@ku.sk*

Abstract. In order to keep up with the changing trends of the outside world, innovations are needed that emphasize the importance of developing the competences of social workers so that they can provide highly specialized, qualified and professional social assistance. A necessary part of education in social work is lifelong education and development of knowledge and skills of a social worker.

Key words: education, social worker, innovation, competences, skills

Theoretical foundations of social work. Knowing the theoretical foundations of social work is a priority duty of every social worker. Influencing clients' life destinies with the aim of bringing something new, positive into their lives, is possible only by knowing what the practice itself has brought and confirmed. Social work is a path from subjective non-solving of social problems towards full responsibility for solving problems of personal life, group life as well as solving problems of the whole community. Among other things, those who perform social work are bearers of social responsibility for solving client problems with the aim of preserving social stability. Sporadically, we come across the claim that every human action in the social space

has a social dimension and can therefore be considered as social work. Such a claim is populist and easily accepted by the layman. But from the point of view of social work with an individual, family, group or community, such a statement is absolutely unacceptable. The basic difference is expertise, science, systematicity and targeting when entering social relationships. They are also methods that are used to achieve change. They are not created intuitively, but verified by practice and verified by theory. A person does not make his problems available to anyone without being convinced of his ability to identify the problem and eliminate it [10].

"Social work is a real, cultural science that deals with the individual, group, society and mutual interactions between them. It tries to eliminate disturbed individual and social problems, settle disturbed interpersonal relations, problems of a global, societal nature by trying to prevent the emergence of problematic situations, tries to mitigate social problems that have already arisen and prevent their possible reoccurrence." [2, p .16] Social work is a professional activity that focuses on helping people in various life situations and difficulties. Social workers work with different groups of people, including children, families, older people, people with various health problems and disadvantaged groups such as the homeless, abused or mentally disabled [11, p. 14].

If we were to look at the term social work from the perspective of the International Federation of Social Workers, we could define it as a practical profession and an academic discipline that promotes:

- social change,
- social development,
- building social cohesion,
- empowering and liberating people [4].

The subject of social work is a social worker whose main task is to always perform social work conscientiously, responsibly and at the highest possible professional level. However, it can achieve the highest standard of professionalism only if it proceeds continuously innovatively and with the help of modern methods of

education in the social field. Learning can be defined as a form of behavior transformation that occurs as a result of experience and practice. Education is primarily about the development of values, knowledge, and knowledge from all areas of life that an individual has acquired on the basis of school education. Vocational education develops skills, knowledge and habits. In recent years, new trends in technical education using information and communication technologies have entered education. They represent a wide range of different devices [1].

In social work, we encounter the term innovative education more and more often. Innovative education can be one of the key tools for social work in the process of adapting to changing conditions. Its goal is the deepening, expansion and innovation of professional competences, which are necessary for the performance of work activities. Innovative education also means the application of the latest knowledge and practical experience in education and training. We can consider universities, Catholic pedagogical and catechetical centers, school facilities, social assistance facilities, etc. as providers of innovative education in the social field. [6]

Innovative education focuses on the introduction of new approaches, technologies, methods and philosophies into the educational process in order to improve the effectiveness, relevance and preparation of students for the challenges of the modern world. Its importance depends on several factors:

- Adapting to rapid technological developments: innovative education is essential for educational institutions and programs to remain relevant in a rapidly changing technological environment. Integrating new technologies and digital tools into curricula and methods is key to effective education.

- Development of critical thinking and creativity: innovative education supports the development of critical thinking, creativity and problem solving in students. Actively involving students in processes such as discussions, project work and experimentation supports their ability to apply knowledge in real life.

- Preparing for the labor markets of the future: education must take into account the needs of modern labor markets and prepare students for jobs that may not

yet exist. Innovative educational programs seek to develop skills and abilities that will be needed in a global and technologically oriented economy.

- Promoting inclusive education: innovative education can provide new opportunities to promote inclusive education, which means ensuring that all students, including those with special needs, have access to high-quality education [13].

- Personalized learning: innovative learning often involves personalized learning that adapts to students' individual needs, preferences and learning pace. This enables better adaptation to different learning styles and increases student engagement and motivation.

The importance of innovative education for the practice of social work can be seen above all in the fact that social work clients will benefit from deepening professional specialized education and the newly acquired knowledge and skills of trained social workers. Clients will thus have better prospects for solving their unfavorable situation or social exclusion, or they will be able to prevent the deepening of unfavorable social situations that have already arisen [7].

Social changes. After the social changes that took place in 1989 in Central and Eastern Europe, but also on a global scale, the position of education in general, as well as education with a focus on social work, is beginning to change in individual national social contexts. In the Slovak environment, the first changes came as early as 1990, when specialization in social work began to be realized within the so-called related fields of study, such as pedagogy, andragogy, or sociology, which culminated in 1991, when the first independent Department of Social Work was established within the Faculty of Education of the Comenius University in Bratislava. Interest in the study of this field exceeded the capacity of schools, which was the result of various motivations and determinants of wider social development: on the one hand, based on the Civil Service Act, state administration employees had to have completed at least a bachelor's degree in their professional activities, which reflected in the situation that workers of a wider range of offices, such as district offices, labor offices, social and family affairs offices, etc. applied for this study; on the other hand,

several specialized professional profiles, such as members of the police force, social insurance company, local and local self-government, criminal justice, but also bank officials, customs officers, etc. they chose this type of study as the most appropriate for increasing their expertise for the performance of their profession [5].

It seems that social work is discriminated in a certain way, perhaps it would be more accurate to say that it allows itself to be discriminated against by some professions. Now, for example, we are trying to get social work among the health professions and the position of social worker to get into the structure of health professions. We encounter strong resistance not only from formal medical institutions, but often also from cooperating colleagues, especially from the ranks of doctors. One of the clearly formulated cardinal administrative conditions is that a social worker who wants to apply for a job in the health sector must supplement his education with a long-term specialized course in the health sector. And we repeat that, it is not only a request of ministerial officials, but also of colleagues with whom we have been cooperating in the social field for many years. At the same time, a social worker in the health sector would not perform medical, curative actions, but would use his qualifications when working with the client, his family and the social environment. A lot of workers with medical qualifications work in social facilities (in some residential facilities they are several times more numerous, another question is why these facilities are declared as social) and no one asks them to supplement their education with the field of social work [3].

Today in Slovakia it is possible to study social work at more than a dozen specialized accredited workplaces. Among the most important are the departments at the individual faculties of several universities: Catholic University in Ružomberok, Slovak Medical University in Bratislava, Trnava University in Trnava, Janos Sely University in Komárno, Comenius University in Bratislava, Constantine the Philosopher University in Nitra, Matej Bel University in Banská Bystrica, Pavel Jozef Šafárik University in Košice, University of Sládkovičov, University of Health and Social Work St. Elizabeth in Bratislava [5].

Newer initiatives for education in the field of social work in Slovakia after 1989 could be confronted with the results and status of this type of education in individual foreign contexts. The wider context of activity and, consequently, education in the field of social work abroad is diverse and based on various previous experiences; as an example, it is possible to cite the very fact of financing this area of education: somewhere it is financed from the state budget, in other environments from the church sphere, and in some contexts we find a combination of these two models. Differentiation and different approaches can also be observed according to the type of educational institutions, within which three options are more clearly profiled: education for social workers is carried out outside higher education institutions, as the second option appears to be a combination of higher education and other institutions (this model is also characteristic of Slovak republic) and the third model is based exclusively on the context of the higher education system. [12]

In the third group of variants in which, as mentioned above, the education of social workers is carried out in a university environment, Great Britain is also located, where this type of education is the most centralized in all of Europe. The central authority, which establishes the so-called the competency criteria that must be met by schools wishing to apply for social work education is the Central Council for the Education and Training of Social Workers (CCETSW). Graduates of this type of study receive the title DipSW - Diploma in Social Work (Diploma in Social Work), to obtain which, in addition to theoretical knowledge, it is necessary to master six basic skills: to communicate and engage; support and help self-sufficiency; evaluate and plan; intervene and provide services; work in an organization; develop professional competence. For higher and post-qualification degrees, it is necessary to complete specialized programs focused on the research field, work with several vulnerable groups, services for the family, management field, pedagogy, etc. [12].

The Netherlands, on the other hand, belongs to the first of the mentioned groups, where education in the field of social work is carried out within the system of non-profit organizations, or the focus of this form of education is on non-university

studies. The Dutch system prefers a practical professional approach and the completion of the educational process results in a bachelor's degree. Even if this first higher education degree is realized in a non-university environment, the system is set up in such a way that after its completion it is possible to continue studying and obtain a professional-professional or university education and also acquire the rank of master as well as the scientific rank of PhD. One of the basic tendencies that appears in the current context of education in the field of social work is the effort to develop elementary standards in the field of practical performance of social work, as well as in the field of education of social workers. This effort tends to establish certain universal educational programs, as well as their curricula, which would be valid at the national level [12].

A decisive role in the creation of global standards is played by the International Association of Schools of Social Work (IASSW), which since 1984 began coordinating, preparing and issuing individual documents that would regulate and guide activities in this educational sphere at the international level. The document that was published in 2004 under the title Global standards of education and training in the profession of social work and according to which all schools focused on the educational process in the field of social work should proceed can be considered as key. This document focuses on several areas of activities of the schools in question; in the sphere focused on students, the document determines that schools should focus on precise criteria for the admission process of students, clearly established criteria for evaluating students' academic performance in professional practice, ensuring non-discrimination of any student, enabling students to acquire knowledge in the field of human rights, etc. On the other hand, in the field of training social workers for practice, the main tasks include the development of practitioners with critical and self-reflective thinking, the ability to recognize the mutual relationship between personal life experiences, respectively personal value systems and the practice of social work, the ability to use and apply national and international codes of social work that occurs in specific situations, the preparation of social work workers in a

holistic structure (ethnic, racial, gender, cultural, and other forms of diversity), the ability of social workers to conceptualize social work from the wisdom of different cultures, traditions and customs so that they did not violate human rights, etc. These internationally accepted ethical principles from 2004, also known as the International Social Work Code of Ethics, state that "social workers should be willing to collaborate with schools of social work to support social work students in obtaining quality practical training and up-to-date practical knowledge" [5 , p. 49-51].

Activities in the Slovak context also follow these stated intentions. In the pan-European environment, it is possible to trace three basic blocks of professional training that are part of education programs: general and professional theoretical knowledge; the second block is practical skills (there is a certain consensus that the scope of the practical part of the education of social workers is not mandatory, even though practice shows that it varies from 30-50% of the total scope of teaching) and the third is the prerequisites for research activity. A significant shift in the outlook on the field of social work is the change of focus from the philosophy of social care to the field of social development of the client's personality. This shift has caused that in the educational content itself, more emphasis is being placed on the development of social competence, health, education, culture, etc. [12] .

In the context of the Slovak Republic, it is interesting to observe the development of interest in studies in the field of social work. The legislative determinations mentioned above, especially the law on civil service, but also other social determinants have caused that, since the beginning of the new millennium, it is possible to observe significant support from the Ministry of Education of the Slovak Republic in the establishment of the social work study program at Slovak public universities; a further increase in interest in this study was determined by the opening of private and other public schools. This support was also motivated by the effort to increase the total number of university-educated people, where Slovakia was significantly behind compared to the developed countries of Western Europe. In Slovakia, it is also possible to complete the so-called doctoral degree in the field of

social work - and it is possible to consider obtaining the rank of PhDr. in the so-called rigorous procedure [9].

In the current theoretical and methodological reflection on the issue of social work, Pamela Trevithicková draws attention to three areas of knowledge that prove to be important for the practice of social work: the first area that appears is the area of theoretical knowledge, which points out that the basic knowledge base of social workers is related to the interdisciplinary nature of this profession - in a certain sense, there is a penetration of information from the fields of psychology, philosophy, law, medicine, political and economic sciences, which acquire a new dimension and use in the context of theoretical reflection of social work. This sphere, of course, is also determined by the development and transformations of scientific theories as such. The second area is factual knowledge, which is based on the use of various data, statistics, knowledge from research, etc. These seemingly indisputable facts must be subject to verification, review and control. On the other hand, certain phenomena are shown to be elements of factual knowledge, such as "knowledge of valid legislation in the given field of activity of the social worker, knowledge of accessible resources in the given environment, supported social network and relevant aid institutions, including their competence" [8, p. 170-171].

The third area is practical knowledge, or skills, abilities or competences. They find their application in the use of one's own person in the context of practical activity, the use of critical approaches and abilities in reasoning and practice. This knowledge helps social workers to answer questions about the nature of the work itself, that is, what and why to do something and what impact it has on practice. According to current opinions, the mentioned three areas should be a guideline for educators in social work; such an approach is also compatible with the latest standards and directives for quality assurance in the European Higher Education Area (ENQA, 2009) and the European Qualifications Framework for Lifelong Learning (EU, 2008). In the stated intentions, the result of "university education (learning outcomes) should be a system of knowledge (knowledge), skills (skills) and

competences (competence), which are key not only for individual growth, but also competitiveness, employment and social cohesion" [8, p. 170].

Conclusion. Innovative training methods can help social workers gain skills and knowledge that will help them in their work with clients. Education has been the subject of attention in recent years throughout society. Teaching methods are constantly being developed and modernized. Education and complex development of employees is lifelong. The aim of including modern methods of education and development in social services and overall increasing the efficiency, motivation, productivity and quality of the given educational activity currently appears to be essential.

References:

1. Ambrózová, A. et al. Proces terénnej sociálnej práce v sociálne vylúčenej komunite. Bratislava: Partners for Democratic Change Slovakia. 2006.
2. Balvín, J., Prokaiová, J. Pedagogické a filozoficko-etické aspekty sociálnej práce, sociálnej pedagogiky a andragogiky. Praha: Hnutí R. 2013. 134 p.
3. Gabura, J., Mydlíková, E. Aktuálne dilemy vzdelávania v sociálnej práci. In Balogová, B., Klimentová, E. et al. Výzvy a trendy vo vzdelávaní v sociálnej práci, zborník. Prešov : Prešovská univerzita v Prešove. 2012. 144 p.
4. Global Definition of Social Work. URL: <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/>
5. Mátel, A. et al. Teória a metódy sociálnej práce I. Bratislava : Spoločnosť pre rozvoj sociálnej práce. 2013. 169 p.
6. Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky, Vzdelávanie v profesijnom rozvoji PROFESIJNÝ ROZVOJ. URL: <https://www.minedu.sk/vzdelavanie-v-profesijnomrozvoji/>
7. Mitas, B., Mitasová, A. Inovatívna forma špecializovaného vzdelávania sociálnych pracovníkov na Slovensku. URL: <https://socialniprace.cz/online-clanky/inovativna-formaspecializovaneho-vzdelavania-socialnych-pracovnikov-na-slovensku/>
8. Ondrušová, Z. et al. Rozvojové trendy sociálnej práce. Havířov: Vysoká škola sociálně správní. 2017.
9. Schavel, M., Matulayová, T. Vysokoškolské vzdelávanie sociálnych pracovníkov v kontexte štátnej sociálnej a vzdelávacej politiky Slovenskej republiky. URL: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/balogova4/subor/schavel.pdf>
10. Šlosár, D. et al. Teórie sociálnej práce a vybrané klientske skupiny. Košice: Univerzita Pavla Jozefa Šafárika v Košiciach. 2017. 159 p.
11. Repková, K. Sociálna práca v sociálnych službách. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny. 2018.
12. Tokárová, A. et al. Sociálna práca. Kapitoly z dejín, teórie a metodiky sociálnej práce. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity. 409 p.
13. Vodák, J., Kucharčíková, A. Efektívni vzdelávaní zamestnanců. Praha: Grada Publishing, a.s. 2011.

**Формування навичок говоріння в китайській аудиторії:
психолого-педагогічні засади організації навчального процесу
з вивчення української мови як іноземної**

Коміна М. І.

*к. філол. наук, ст. викл. кафедри іноземних мов
Харківський національний університет мистецтв імені І. П. Котляревського
м. Харків, Україна
e-mail: komina.hnusa@gmail.com*

Доведено, що здатність або прагнення до спілкування серед представників різних культурних середовищ може відрізнятися. Зокрема для китайських студентів власне говоріння становить неабияку проблему, що пов'язано з раціонально-логічним стилем оволодіння інформацією. Відтак формування навичок цього виду мовленнєвої діяльності в зазначеній аудиторії без урахування психолого-педагогічних особливостей роботи з нею не буде продуктивним.

Теоретико-методологічну основу статті складають праці в галузі теорії та практики викладання іноземних мов загалом і формування іншомовної комунікативної компетентності зокрема (О. Бігич, Н. Бориско, Л. Морська, С. Ніколаєвська І. Суїма та ін.). Натомість національно орієнтовані методики навчання української як іноземної саме китайської студентської аудиторії не є широко представленими у вітчизняній педагогіці. Тому мета нашої роботи – проаналізувати специфіку розвитку навичок усного українського мовлення в студентів з Китаю та встановити найбільш дієві способи її реалізації.

На нашу думку, найбільш доцільним для реалізації окресленого педагогічного завдання є саме комунікативно орієнтований підхід, який полягає в моделюванні реальної мовленнєвої ситуації під час навчального процесу, повністю або частково виключаючи використання рідної або опорної мов [7]. За таких умов говоріння набуває подвійної функції, постаючи одночасно метою та засобом її досягнення.

Чи не основною причиною не бажання говорити на заняттях з української мови в китайців можна назвати так званий раціонально-логічний стиль оволодіння іноземною мовою [1]. Велика кількість учнів у класі, відсутність у педагога можливості застосовувати індивідуальний підхід до кожного суб'єкта навчального процесу в середній школі Китаю сформували специфічну китайську освітню модель, в основі якої заучування матеріалу, позбавлене будь-якої аналітичної чи творчої складової [1; 5]. Їм важко формулювати та висловлювати власне ставлення. Тому для подолання психологічного бар'єру перед комунікацією на початковому етапі викладач може застосовувати метод заучування мовних кліше, поєднуючи його з обов'язковою опорою на візуальне сприйняття матеріалу.

Ще одним аргументом, який ускладнює їхню мотивацію до говоріння, є істотне розходження типологічно далеких української та китайської мов. В. Груцяк підкреслює специфічну фонетичну систему останньої: у нормативній «путунхуа» виділяють близько 300 складів, тоді як в українській існує необмежена кількість варіацій поєднання звуків. Відтак цілком зрозуміло, що фонетичні помилки (неправильний наголос; поплутання звуків, наприклад, [л] замість [р], який відсутній в їхній мові; проблеми з керуванням слів у реченні через відсутність зміни форм слова) в усному мовленні китайських студентів супроводжуватимуть їх протягом усього періоду вивчення мови, таким чином позбавляючи мотивації [1].

Важливим також є урахування відмінностей у ментальних особливостях східного та західного психотипу особистості. Культура Сходу з її орієнтацією на цінності моралі, на тлі активної особистісно центричної філософії Заходу часто трактується як бездіяльна й аморфна. Науковці виокремлюють такі характерні риси її представників: традиціоналізм, консерватизм, шанобливе ставлення до старших за віком, колективізм, висока залежність від групи, переважання інтровертних орієнтацій над екстравертними, працелюбність, наполегливість, терплячість, пристосовуваність тощо [1; 5; 6]. Таким чином,

одним із найбільш дієвих способів організації комунікативно орієнтованої роботи в нашому випадку є групова або парна робота, яка є близькою для типової китайської освітньої моделі. Серед основних переваг використання методу вирізняють такі: не потребує багато часу на підготовку, сприяє послабленню психологічного навантаження на комунікантів, може застосовуватися майже на кожному занятті тощо.

Як відомо, поліетнічні групи теж мають педагогічний потенціал налагодження продуктивної взаємодії між студентами як суб'єктами міжкультурної комунікації [4]. Кооперація реактивних китайців з комунікабельними арабами й латиноамериканцями уможлиблює залучення їх до інтерактивної взаємодії, уникаючи у такий спосіб небезпеки «безособистісно-сухого» заняття [4]. Також подібне спілкування стимулюватиме східний освітній контингент до участі в ігрових та імпровізованих формах роботи, підтримуватиме освітню конкуренцію.

За Н. Лешньовою, одним з найбільш ефективних методів подолання страху говоріння є рольова гра, оскільки вона дає змогу залучити до взаємодії всіх учасників групи, добре мотивує, наповнює заняття творчим та емоційним змістом, також протягом короткого проміжку часу сприяє розвитку професійних, інтелектуальних і поведінкових навичок [3]. Мова йде про створення тієї самої емоційно-сприятливої атмосфери, яка має стимулювати процес навчання. Наприклад, китайський студент отримує так звану нову, іноземну, ідентичність. Під час занять він просто грає роль, відповідно, можна припустити, що всі свої помилки та негативну реакцію на них інофон співвідносить з новою роллю, тож сприймає спокійніше, а значить, не втрачає мотивації для подальшого іншомовного спілкування.

Уважаємо, що наше завдання – допомогти таким студентам розширити, а не залишити зону їхнього комфорту. Це «теорія еластичної стрічки» (за С. Кейн), згідно з якою, дещо збільшуються вимоги (а значить, і можливості) до учня-інтроверта, хоча при цьому все ще діють звичні та комфортні для нього

обмеження [2]. Наприклад, у невеликих за кількістю учасників, а значить психологічно сприятливіших, групах, китайським студентам буде легше розкритися й заговорити. А от відпрацювати поступовий перехід від монологічного до діалогічного мовлення на заняттях з української як іноземної допоможе метод мікродіалогу як мікроуспіху. Також обов'язково сприятиме перевага завчасно підготовлених виступів/реплік перед імпровізованими.

До того ж, якщо мета виправдовує засоби та зусилля, інтроверти здатні діяти як екстраверти. Тобто важливим завданням викладача під час роботи з китайськими слухачами постає грамотна та виправдана (враховуючи їхні надзусилля з говоріння) мотивація. Це можуть бути запрошені на заняття інші студенти з Китаю з вищим рівнем володіння комунікативними навичками української мови, організовані розмовні клуби тощо. Не менш важливо після вправ на говоріння подбати про можливість відновлення витраченої некомунікабельними учнями енергії. Тут у пригоді стануть завдання на відпрацювання інших видів мовленнєвої діяльності або навіть перерва.

Також, на наш погляд, потрібно активно залучати вміння студентів з Китаю самостійно наполегливо вдосконалювати власні орфоепічні вміння. Доцільними будуть тренувальні вправи на наслідування носія мови, діалогічне мовлення з уявним співрозмовником, ретельне відпрацювання вимови звуків з використанням аудіозаписів тощо. Правильно використовуючи свій педагогічний авторитет, викладач також може обережно підводити учнів до самовиправлення або тактовно виправляти допущені ними лінгвістичні огріхи, уникаючи принципу персоналізації, ніби підсумовуючи загальні здобутки й вади групи доти, доки вимова не буде правильною. Перекладання відповідальності за помилку на весь студентський колектив дасть змогу уникнути неприйнятної для китайців безпосередності в стосунках та допоможе «не втратити обличчя» інофонові, який припустився великої кількості помилок під час говоріння.

Отже, в статті проаналізовано провідні етнопсихологічні особливості представників китайського світу, врахування яких сприятиме продуктивній педагогічній стратегії (колективізм, високу залежність від групи, специфічну єдність на основі чіткого розподілу ролей, працелюбність, терплячість, наполегливість, витримку, спокійність, невибагливість, пристосовуваність, беззаперечність авторитету старших, високу формалізованість стосунків між учителем і учнем тощо). А найоптимальнішими шляхами досягнення високих комунікативних результатів у зазначеній аудиторії встановлено: грамотне поєднання видів мовленнєвої діяльності в межах одного заняття; роль викладача-співрозмовника; виправдану мотивацію; стратегію «еластичної стрічки»; опору на підготовлене мовлення та візуальне сприйняття; кооперативну роботу; поліетнічні об'єднання; рольову гру тощо. Перспективним вважаємо розроблення новітніх способів самостійного відпрацювання навичок діалогічного мовлення з уявним співрозмовником в умовах дистанційного навчання, поза україномовним середовищем.

Література:

1. Груцьяк Л.В. Деякі особливості навчання китайських учнів на підготовчому відділенні для іноземних громадян. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки. Наукові дослідження. Досвід. Пошуки*. 2015. Вип. 27. С. 16–24.
2. Кейн С. Сила інтровертів. Тихі люди у світі, що не може мовчати. Київ : Наш формат, 2017. 368 с.
3. Лешньова Н.О., Павлова Н.В., Сергеева О.А. Роль викладача в подоланні страху говоріння у студентів на заняттях з іноземної мови. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2016. Вип. XXXIX. С. 129–135.
4. Мантуло Н.Б., Сергієнко Г.О. Особливості педагогічного спілкування викладача української мови з іноземними студентами в поліетнічній групі на підготовчому етапі навчання. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2018. Вип. 58–59 (111–112). С. 394–400.
5. Моргунова Н.С. Особливості дистанційного навчання китайських студентів української мови як іноземної: психолого-педагогічний аспект. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 52 (2). С. 24–28.
6. Ху Жунсі. Соціокультурні особливості адаптації китайських студентів до навчання в університетах України. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія»*. 2013. № 1. С. 36–41.
7. Suima I. Development of speaking skills while learning ukrainian as a foreign language. *Theory and Practice of Teaching Ukrainian as a Foreign Language*. 2022. Issue 16. P. 128–138.

Організація взаємодії викладачів та іноземних студентів у процесі педагогічного спілкування у ЗВО

Семененко І.Є.

*к. пед. н., доц., доц.кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: inga.semenenko@ukr.net*

Сучасний етап розвитку української вищої освіти свідчить, що найважливішою складовою професійно-педагогічної діяльності викладача є його конструктивна взаємодія зі студентами у ході сумісної роботи, що спрямована на професійно-особистісний розвиток студентів. Аналізуючи досвід педагогічної діяльності викладачів вищої школи, варто сказати, що викладачеві, який працює з іноземними студентами, як правило, буває недостатньо знань основ наук та методики навчально-виховної роботи. Незаперечним є той факт, що всі знання та практичні вміння викладача можуть передаватися студентам лише завдяки живому та безпосередньому спілкуванню з ними. Для багатьох викладачів очевидною є істина: студенти нерідко переносять ставлення до викладача на дисципліну, яку він викладає. На цих відносинах і базується складна та об'ємна піраміда навчання та виховання.

Проблемами педагогічного спілкування з іноземними студентами займалися Ю. Бандрівський, Т. Матвійків, Н. Моргунова, С. Приходько, О. Тихоновський, О. Шевченко, В. Юфіменко та інші. Найбільш актуальним, на нашу думку, є підхід до педагогічного спілкування як до взаємодії сторін, їхньої співпраці, яка передбачає конструктивні варіанти вирішення проблем, що дозволяють максимально використовувати можливості мовної комунікації, будувати відносини на умовах партнерства, створювати позитивно-емоційний психологічний клімат, доброзичливе освітнє середовище [1, с. 84].

У закладі вищої освіти з іноземними студентами працює велика кількість викладачів різних спеціальних технічних дисциплін, тому іноді доводиться спостерігати деяку суперечність між ґрунтовною предметною підготовкою

викладача та недостатньою його підготовкою з професійно-педагогічного спілкування.

Педагогічне спілкування – специфічна форма спілкування, що має свої особливості, і в той же час підпорядкована загальним психологічним закономірностям, властивим спілкуванню як формі взаємодії людини з іншими людьми. Дослідження в галузі педагогічної психології показують, що значна частина педагогічних труднощів обумовлена не стільки недоліками наукової та методичної підготовки викладачів, скільки деформацією сфери професійно-педагогічного спілкування.

Однією з головних функцій закладу вищої освіти є формування особистості фахівця. І цій меті має бути підпорядковане спілкування викладачів і студентів. Система педагогічного спілкування у ланці «викладач-студент» якісно відрізняється від шкільного самим фактом залучення до єдиної професії, а це значною мірою сприяє зняттю вікового бар'єру, що заважає плідній спільній партнерській діяльності. А без усвідомлення партнерства у діяльності студентів важко залучити їх до самостійної роботи, пробудити в них інтерес до професії, виховати професійну спрямованість особистості загалом. Дружнє прихильність, що не переходить у панібратство, загальне захоплення професійними завданнями становлять той емоційний фон, на якому відбувається навчання в університеті.

Багаторічний досвід навчання іноземних студентів у ХНАДУ дозволив нам виявити та вивчити головні особистісні особливості різних регіональних груп іноземних студентів та специфіку педагогічного спілкування з ними. Студентів з африканських країн відрізняють схильність до повільнішого навчання та засвоєння нових понять; інтенсивне внутрішнє життя, мрійливість, роздуми про сенс життя; нестача самоконтролю. Педагогічне спілкування з африканськими студентами потребує відкритості та м'якості, особливої уваги до розвитку в них навичок самоорганізації та дисципліни. З ними не рекомендується використовувати демократичний стиль спілкування. У

студентів із Південно-Східної Азії сильно розвинене абстрактне мислення; їх відрізняють висока моральність та гарна поведінка; високий рівень самоконтролю та дисципліни; замкнутість, неконтактність, упертість; спокійне сприйняття змін; контроль своїх емоцій, дисциплінованість. Педагогічне спілкування з ними дозволяє не боятися обговорення складних питань дисципліни, активно використовувати у навчанні самостійні види робіт; використовувати мотивацію особистих досягнень. Головними особливостями студентів арабських країн Близького Сходу є відкритість, інтерес до інших людей; відсутність страху критики; недисциплінованість. конфліктність, дратівливість. У ході педагогічного спілкування з арабськими студентами слід наголошувати на дискусії в процесі навчання; дотримуватися спокою та делікатності у спілкуванні; розвивати в них навички самодисципліни.

Вивчення викладачами ЗВО етнодидактики – розділу етнопедагогіки, спрямованої на дослідження досвіду навчання народів світу, дозволить більш ефективно реалізувати проект навчання студентів-іноземців загальноосвітнім дисциплінам, спираючись на їх початкові фундаментальні знання. Викладачі, володіючи інформацією про відмінності у вивченні загальноосвітнього циклу предметів середньої школи контингентом іноземних студентів на своїй батьківщині, при складанні навчального плану та наповненості аудиторних занять, могли б враховувати особливості освітнього процесу та передбачити труднощі, з якими неминуче стикаються студенти-іноземці. Наприклад, араби в себе на батьківщині недостатньо вивчають геометрію та стереометрію, і на першому курсі будівельного факультету, ці предмети будуть для них складними, а, нерозуміння лекцій негативно позначатиметься на всьому процесі навчання в цілому. Впоратися з подібними проблемами можливо при детальному вивченні відмінностей у структурі, методах та формах педагогічних освітніх систем у світі, що є актуальним завданням співробітників ЗВО.

Найбільш важливу педагогічну проблему, яка стоїть перед викладачами та працівниками вишів, можна охарактеризувати як взаємодію освітньої,

адаптаційної та виховної функцій навчання іноземних студентів. Для якнайшвидшої адаптації до процесу навчання слід створювати вступні курси української мови як іноземної з кожної загальноосвітньої дисципліни. Подібна практика, як показує досвід, дозволяє студентам скоріше опанувати мову дисципліни. Викладачі-практики пропонують вирішувати ці завдання шляхом тісної взаємодії викладачів української мови з викладачами загальнонаукових та спеціальних дисциплін, розмежовуючи їх предметно-методичні цілі та напрямки. Наприклад, функції викладачів-предметників повинні включати визначення тематики і підбір тем, пов'язаних з безпосередньою спеціалізацією, а викладачів української мови як іноземної – складання на їх основі лексичного мінімуму з урахуванням майбутньої спеціальності студента. Ефективна співпраця викладачів УМІ та викладачів загальноосвітніх дисциплін дозволяє забезпечити створення продуктивних навчальних посібників.

Такий підхід до навчання мови спеціальності дозволяє сформувати в студентів предметно-професійну компетенцію та підвищити мотивацію до вивчення української мови. Досвід роботи показує, що технологія педагогічного спілкування допомагає викладачеві налагодити контакт як із групою іноземних студентів загалом, так і з кожним студентом окремо.

В організації педагогічного спілкування не може бути дрібниць. Навіть фонетичні параметри мови викладача (інтонація, висота тону, навіть тембр голосу) можуть виявитися шокуючими та неприйнятними для студентів-іноземців. Голос викладача має бути спокійним, не гучним і не тихим: якщо студенти з азіатського регіону негативно сприймають гучний голос, приймаючи його за крик, то латиноамериканців чи арабів із їхньою жвавістю характеру стомить тихий та розмірений голос викладача. Щоб підтримувати увагу іноземних слухачів, мова викладача має бути емоційною. Міміка та жести викладача повинні бути зрозумілі та прийняті студентами, що не завжди є легким завданням, оскільки в різних культурах міміка та жести мають різне, а часом і протилежне значення. Таким чином, педагог повинен володіти

технологією та технікою педагогічного спілкування, ефективно використовувати вербальні та невербальні засоби та прийоми впливу на студента.

Не менш важливим моментом у педагогічному спілкуванні є ставлення до часу. Студенти-іноземці переважно не вміють чітко планувати навчальний час. Їм складно не запізнюватися на заняття, особливо в перші місяці навчання, тому що в їхніх країнах така поведінка не вважається поганою. До того ж вони не можуть зосередитись на одному занятті, намагаючись робити кілька справ одночасно. Їм також важко адекватно сприймати тимчасові обмеження виконання завдань і тестів, оскільки у їхніх культурах важливою є сама діяльність, а не її тимчасові рамки.

При організації педагогічного спілкування з іноземними студентами також важливо брати до уваги категорію простору, яка дуже відрізняється у різних культурах. Насамперед йдеться про дистанцію спілкування, яка встановлюється залежно від віку, статі, релігії, соціального стану учасників комунікації. Більшість іноземних студентів приїжджає до нас із мусульманських країн, де неприпустимим є дотик до людини, яка належить до іншої релігії.

Звернімо увагу і на такий цікавий для викладачів момент міжкультурного спілкування, як гендерні національно зумовлені уявлення, тобто уявлення про місце та роль у соціальному та освітньому житті представників різної статі. Для багатьох іноземних студентів у їхній країні викладач-жінка та жінка взагалі не відіграє такої важливої ролі, як в Україні. Тому студенти мають звикнути до усвідомлення значущості жінок в українському суспільстві та українській культурі, що відбувається далеко не одразу.

Важливу роль викладанні відіграє стиль педагогічного спілкування. На нашу думку, стиль педагогічного спілкування з іноземними студентами у різних випадках має бути різним. Відомо, що китайські освітні традиції пов'язані з образом авторитарного викладача, тому китайським студентам

важко звикати до дружнього, демократичного стилю спілкування українських викладачів. Африканські студенти звикли на батьківщині до «жорсткішого» стилю спілкування з викладачем. Загальноприйнятий в Україні стиль спілкування в аудиторії вони можуть сприйняти як загравання. У зв'язку з тим, що сучасний університет – це полікультурний простір, в якому відбувається діалог культур представників різних народів, викладачі ЗВО повинні володіти методикою організації міжнаціонального та міжкультурного спілкування. Організація професійно-педагогічного спілкування з іноземними студентами вимагає від викладача вдосконалення психолого-педагогічної підготовки та достатніх теоретичних знань у галузі етнопсихології та етнопедагогіки.

Література:

1. Моргунова Н.С., Приходько С.О. Особливості педагогічного спілкування з китайськими студентами в умовах онлайн-навчання. *Nový horizont edukácie pedagóga a študenta: vedecký recenzovaný zborník*. Technická univerzita v Košiciach. Košicia, 2022. С.83-91.

Проблеми формування національно-мовної самосвідомості особистості у вищій школі

Чернявська С.М.

к. іст. н., доц., завідувачка кафедри української мови

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

Немерцова О.Є.

ст. викл.кафедри української мови

Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»

e-mail: kurmpl@ukr.net

м. Харків, Україна

Національна самосвідомість є найважливішою умовою культурного розвитку особистості. Складовою частиною національної самосвідомості та національної культури є ставлення до рідної мови, оцінка її як окремішньої, самобутньої, здатної до акумулювання досвіду інших народів і до вираження

національної мовної картини світу. Культ рідної мови – вияв певності нації в своїх силах, її віри в своє майбутнє.

Процес формування національно-мовної самосвідомості, мовної особистості починається в родині і поглиблюється в навчально-виховних закладах, де має приходити усвідомлення не тільки родинного, етнічного, а й духовного зв'язку зі своєю нацією. Інтелектуально-культурне середовище вищої школи є підмурів'ям для зростання національної інтелігенції, формуванням майбутньої суспільно-державної еліти [1, с. 29]. Народи завдяки дії духовної еліти творять національну самосвідомість, етнокультурну ідентичність, націю. Історія свідчить, що під час переходу нації від національного нігілізму до патріотизму почуття національної гідності проростає за умови єдності народу і еліти. Єдність ця повинна базуватися на використанні рідної мови у родині, у сфері освіти, науки, виробництва, управління. Питання соціальної функції української мови є наріжним каменем у процесі формування національно-мовної самосвідомості особистості. Мовну практику країни завжди розробляє і впроваджує в життя еліта.

Особливості викладання курсу української мови в технічному вищому закладі зумовлені сьогодні дією чинників як об'єктивних (стан мови, сприятлива для життя мови соціально-політична ситуація, традиція суспільного використання мови, повноцінне функціонування мови в усіх сферах життя), так і суб'єктивних (внутрішня готовність мовця здобувати мовне виховання, розуміння мовних обов'язків громадянина, активне ставлення до мови). Але труднощі викладання пов'язані не стільки з невирішенням деяких суто лінгвістичних проблем щодо української мови, скільки рівнем її соціального функціонування, тобто мірою її необхідності власному народові.

Публічне обговорення проблем мовно-політичного характеру не може не впливати на навчально-виховний процес. Тому викладання курсу ускладнюється необхідним розглядом проблем, які виходять за межі лінгвістики як такої і аналізуються в соціолінгвістиці: проблеми соціальної

диференціації мови, соціальних аспектів білінгвізму та багатомовності, зв'язку і взаємодії мови і культури. Особливу цікавість аудиторія виявляє до аналізу таких питань, як мова і нація, національна мова, державна мова, мовна політика, мовна ситуація, мовне законодавство.

Викладання української мови передбачає втілення у свідомість студента загальновизнаних науковцями положень про мову як першооснову розвитку будь-якої нації, про взаємозв'язок понять «культура мови, загальний культурний і духовний рівень нації» [2, с. 281]. У категоріальній тріаді соціолінгвістичної системи «мова – нація – культура» мова відіграє визначальну роль, є духовною структурою, на основі якої твориться сама нація, найсуттєвішою складовою частиною національного самовираження, тобто національної культури. Розгляд української нації з її мовою і культурою, з її самобутністю, особливістю менталітету в світовому і європейському контекстах допоможе звільнитися від низки нав'язаних і глибоко закорінених у свідомості стереотипів.

Проблема державного унормування щодо співіснування мов різних етносів завжди виникає в поліетнічних країнах. Аналіз мовної ситуації в різних державах і їхніх мовних законодавств дає можливість розглянути проблеми соціального функціонування української мови в контексті світової практики, оцінити реальний стан розвитку мови і прогнозувати подальші кроки в її розвитку як соціально значущої для суспільства і держави одиниці. Аргументована відповідь на питання, чи здатна українська мова повноцінно обслуговувати всі сфери державного життя суспільства, чи мала вона в своїй історії і має сьогодні належні підстави й здобутки, повинна переконати в закономірності процесу розширення сфери функціонування української мови.

Принципу перспективності/неперспективності мов, принципу градації народів та культур за ступенем їхньої досконалості викладач повинен протиставити загальновизнаний принцип рівноцінності і якісної непорівнянності всіх мов, культур і народів земної кулі. Кожен народ належить

до певної культури і має свою мову не випадково, а тому, що вони знаходяться в гармонії з його внутрішньою сутністю, що ця внутрішня сутність саме в цій культурі, і мова може знайти найповніше і найяскравіше вираження. Природні мови здатні виразити все, що необхідно, хоча інколи не зовсім точно. Всі мови однаково зручні для спілкування, не існує мов кращих або гірших. Мовознавство не розподіляє мови за принципом придатності/непридатності, бо всі мови мають достатню повноту виражальних засобів і виражають один і той же позамовний світ.

Формування мовно-національної особистості передбачає виховання культури міжнаціональних відносин. І тут великої ваги набуває розгляд соціолінгвістичних аспектів культури мови. Уважне та дбайливе ставлення до мови кожного народу, виховання взаємоповаги передбачає розширення мовокраїнознавчої інформації, що входить у мовне виховання.

Таким чином, соціолінгвістичний підхід до викладання мови повинен сприяти розв'язанню актуальних питань мовно-культурної політики в державі через виховання національно-мовної свідомості, яка, цілком належачи до мовно-культурної спільноти, усвідомлює свою співвідповідальність за історичне майбутнє цієї спільноти. Національно-мовна самосвідомість особистості починається тоді, коли носіям національної літературної мови не байдуже, як вони говорять і пишуть, як сприймається їхня мова в різних середовищах, а також у контексті інших мов.

Література:

1. Мацюк Г. Соціолінгвістика як інтеграційний напрям досліджень в умовах сучасної парадигми: міжнародний досвід й українська перспектива. Наукові записки НаУКМА. т.137. Філологічні науки (Мовознавство). Київ, 2019. С. 28-34.
2. Селіванова О.О. Сучасна соціолінгвістика : термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля – К, 2016. 716 с.

Результати дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії

Ян Хунхао

*аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця
м. Харків, Україна; Китай
e-mail: yanghonghao1989@163.com*

Організаційно-процесуальні аспекти експериментального дослідження професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії потребують висвітлення, оскільки вони пов'язані з апробацією – методики формування професійної компетентності майбутніх учителів китайської каліграфії, презентованою нами. З цією метою було організовано педагогічний експеримент, що проходив у природних умовах навчально-виховного процесу закладу вищої освіти упродовж 2021-2024 рр.

Педагогічний експеримент є комплексним методом педагогічних досліджень, що передбачає активний вплив на педагогічні явища шляхом створення нових умов, які відповідають меті дослідження [1, с. 83]. Проведення педагогічного експерименту передбачає здійснення низки пізнавальних операцій: постановку завдань експериментального дослідження, розроблення його основних принципів, проектування етапів проведення експерименту, теоретичне обґрунтування його умов, визначення основних характеристик навчально-виховного процесу на цих етапах, фіксацію змін, що відбуваються на всіх етапах експерименту, статистичну обробку результатів експерименту та порівняння отриманих статистичних даних.

Під час педагогічного експерименту з метою з'ясування стану проблеми професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії нами було проведено анкетування. Студентам було запропоновано анкету, що містила 30 питань у відкритій та закритій формах, які були спрямовані на визначення у студентів вихідного рівня знань та уявлень про професійну компетентність учителя китайської каліграфії, про сутнісні характеристики цього поняття;

вивчення ставлення студентів до професійної підготовки учителів китайської каліграфії. Було проведено анкетування серед 260 студентів, які навчаються на 1-3 курсах названих вище коледжів за спеціальністю «Учитель китайської каліграфії».

Анкета умовно складалась із 3 блоків: перший блок мав на меті виявлення знань про професійну компетентність учителя китайської каліграфії, її рівні, складові; другий передбачав діагностування наявних теоретичних знань та застосовування набутих умінь у визначеному контексті; третій був орієнтований на визначення рівнів самооцінки майбутніми учителями китайської каліграфії знань та вмінь, необхідних для формування їхньої професійної компетентності.

Анкетування студентів розпочалось із виявлення їх ставлення до професійної компетентності й розуміння її значущості для професійної діяльності. Дані, отримані в результаті обробки анкет, дозволили зробити певні висновки. 71 % опитаних вважають професійну компетентність запорукою успішної кар'єри в будь-якій сфері діяльності. 58 % переконані, що педагогічна підготовка є найбільш важливою частиною цілісного процесу професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії.

Студентам також було запропоновано обрати характеристику, що, на їхню думку, найбільш повно розкриває сутність поняття «професійна компетентність вчителя». Найбільша кількість студентів у якості дефініції цього поняття обрали «сукупність особистісних якостей учителя, його загальної культури та кваліфікаційних знань, умінь, методичної майстерності, гармонійна інтеграція яких в педагогічній діяльності дає оптимальний результат» – 35 %, приблизно стільки ж – 33 % визначили професійну компетентність учителя як «цілісне компетентнісне утворення, що включає систему теоретичних знань та способів їх застосування в конкретних педагогічних ситуаціях, ціннісні орієнтації педагога, а також інтегративні показники його культури (мовлення, стиль спілкування, відношення до себе і своєї діяльності та ін.)». Інші студенти

обрали у якості характеристик цього поняття «результат творчої професійної діяльності та інтегрований показник особистісно-діяльнісної сутності педагога» – 21 % та «особистісні можливості учителя, які дозволяють йому самостійно і ефективно реалізувати цілі педагогічного процесу» – 11 % .

Сутність процесу навчання майбутні вчителі китайської каліграфії вбачають у передачі знань учням 29 %; двобічному процесі спільної діяльності вчителя й учня – 23 %, управлінні процесом пізнання учнів – 20 %, засвоєнні знань учнями – 19 %, контролі за засвоєнням знань, умінь і навичок – 9 %. Поняття «педагогічна майстерність» студенти визначили наступним чином: «наука про професійну компетентну діяльність учителя» – 40 %, «наука про навчання як спеціально організовану діяльність» – 30 %, «наука про виховання та навчання здобувача освіти» – 21 %, «наука про учня» – 9 %. На питання «Що з наведеного нижче не є напрямком самовдосконалення вчителя?» ми отримали наступні відповіді від студентів: «підвищення компетентності» – 57 %, «розвиток педагогічної майстерності» – 18 %, «розвиток педагогічної техніки» – 13 %, «актуалізація власного творчого потенціалу» – 12 % .

33 % опитуваних вважають, що серед методів, важливих для вивчення рівня професійної компетентності вчителя найважливішим методом, без якого неможливо отримати об'єктивну інформацію, є аналіз результатів педагогічної діяльності, тестування; 30 % – метод самоаналізу; 20 % (52 студенти) – проведення атестації та 17 % метод педагогічного спостереження.

Серед найважливіших сутнісних орієнтирів поняття «професійна компетентність учителя каліграфії» студенти назвали наявність професійних знань (предметних, мистецьких, моральних, суспільних, психолого-педагогічних), прикладних умінь і навичок – 29 %; міцні знання китайської каліграфії – 18 %; високі педагогічні вміння – 16 %; прагнення до самоосвіти та міжнародної популяризації культури каліграфії мотивацію – 9 % (23 студенти); високу мотивацію – 8 %; здатність і готовність педагога реалізовувати поставлені професійні завдання – 6 % (16 студентів); вчительську етику – 5 %;

можливість адекватно оцінювати результати власної професійної діяльності – 4 %; інноваційний дух і практичні здібності – 3 %; глибоку гуманістичну та наукову грамотність – 2 %.

Студентам також було запропоновано проранжувати в порядку зниження значущості компетентності, які вони вважають за необхідне розвивати майбутньому учителю китайської каліграфії для успішної професійної реалізації у професії. На перше місце більшість студентів поставили сформованість міцних знань з історії, теорії каліграфії та китайської традиційної культурної грамотності, якісної всебічної базової освіти, міждисциплінарних знань (26,5 %) та вміння використовувати каліграфію як елемент естетичного виховання, сприяти всебічному розвитку учнів у навчально-предметній і практичній діяльності (18,8 %). На 3 и 4 місці відповідно опинилися володіння науковою теорією навчання каліграфії та методами навчання, вміння навчати й оцінювати знання і вміння учнів, володіння методикою творчого розвитку учнів (8,5 %) та всебічний розвиток інтелектуальних, фізичних, мистецьких і трудових компетенцій, для задоволення потреб економічного та соціального розвитку країни (7,7 %). На 5 місце студенти поставили високий рівень розвитку ідеології та моралі, культурної грамотності та благородної вчительської етики, що базується на принципах доброзичливості, гуманізму, соціальної відповідальності, ентузіазму щодо навчання каліграфії, поваги і любові до своєї професії (6,5 %), на 6 – вміння враховувати особливості вікової психології та фізіології учнів середньої школи у процесі викладання (5,8 %), на 7 місце – сформованість здатності до навчання і самонавчання, усвідомлення необхідності навчатися впродовж життя та прагнення до постійного професійного розвитку (5 %), на 8 місце – наявність стійкої потреби творчої самореалізації у майбутній професії (4,6 %), 9 та 10 місце поділили здатність до інновацій, обізнаність у сучасних інформаційних технологіях, інноваційних методах навчання та здатність до організації викладання й управління, здатність формулювати і реалізовувати

навчальні, викладацькі та дослідницькі плани, вміння науково і раціонально проводити педагогічну та виховну класну роботу (по 4 %). Найменші бали за ранжуванням отримали вміння здійснювати глибокий аналіз літератури, проводити попередні теоретичні дослідження каліграфії, критикувати та оцінювати каліграфію (3,5 %) володіння сучасними освітніми технологіями та вміння враховувати характеристики предмета каліграфії у формулюванні планів навчання і викладанні (3,1 %), навички спілкування і координації, вміння створювати атмосферу співпраці та підтримувати командний дух у роботі зі школярами, вміння об'єднувати колег і встановлювати гармонійні стосунки з учнями (1,2 %) та здатність до наукових досліджень, постійного збагачення і розвитку своїх науково-дослідницьких можливостей (0,8 %).

Ми запропонували студентам визначити в себе шляхом самооцінки наявність професійної компетентності вчителя китайської каліграфії. Більшість студентів самокритично визнали в себе недостатній рівень розвитку професійної компетентності (68 %), 28 % – достатній рівень розвитку професійної компетентності, а 4 % вважають, що в них вже є високий рівень розвитку професійної компетентності.

На питання відкритого типу «Чи можете Ви визначити якісь недоліки у процесі професійної підготовки у вашому коледжі?» більшість студентів нічого не відповіли, а приблизно третина опитуваних (33 % – 86 студентів) назвали невідповідність структури дисциплін у навчальних планах реаліям практичної роботи вчителів каліграфії у школах, недостатню практичну педагогічну підготовку випускників, обмеженість інновацій у навчанні студентів та іноді їх невмотивованість до педагогічної праці тощо. На питання «Чи можете Ви запропонувати якісь шляхи вдосконалення підготовки вчителів китайської каліграфії?» надали відповідь тільки 21 % опитуваних, назвавши в основному збільшення у навчальних планах частки педагогічної теорії та практики.

Опитування показало, що більша половина студентів досить поверхово розуміють поняття «професійна компетентність учителя», «педагогічна

майстерність», а деякі нечітко розуміють сутність самого процесу навчання. Це свідчить про те, що потреба у педагогічній майстерності, педагогічному професіоналізмі в майбутніх учителів здебільшого знаходиться ще в процесі становлення і розвитку. Але відзначимо, що більшість опитуваних усвідомлюють цінність педагогічної складової у професійної компетентності учителя каліграфії для майбутній професійній педагогічній діяльності.

Таким чином, вважаємо, що результати проведеного пілотажного дослідження дають підстави стверджувати, що проблема формування професійної компетентності учителя китайської каліграфії у процесі професійної підготовки є дуже актуальною для викладачів і студентів, які навчаються за спеціальністю «Китайська каліграфія (вчитель)», а тому потребує свого вирішення, оскільки, з одного боку, студенти виявили поверхневі та обмежені знання щодо сутності професійної компетентності учителя каліграфії та шляхів її формування, недостатню обізнаність відносно шляхів її формування й використання в майбутній професійній діяльності, з іншого – готовність працювати над створенням своєї професійної компетентності.

Література:

1. Лаврук М.М. Методика науково-педагогічних досліджень : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2021. 148 с.

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ

Formation intercultural communication in practice teaching kazah and russian languages for foreign students

Ignatova E.

*Associate professors of the Department of Language and General Education Training of
Foreigners
e-mail: elenaignatova55@mail.ru*

Tolmacheva D.

*Associate professors of the Department of Language and General Education Training of
Foreigners
e-mail: diana.tolmacheva.51@mail.ru*

Sadenova A.

*Associate professors of the Department of Language and General Education Training of
Foreigners
Al-Farabi Kazakh National University
Almaty, Kazakhstan
e-mail: sadenovaa@mail.ru*

In today's world, teaching Russian and Kazakh for foreign students is stipulated by several factors: economic, socio-political and cultural. There are four main aspects in the methods of teaching Russian and Kazakh languages for foreign students: phonetic, grammatical, lexical and stylistic. Based on the requirements of modern methods of teaching in recent years, the idea of integration of culture in the theory and practice of teaching the subject has been developed the, the concepts of "intercultural competence" and "intercultural learning" are used.

This approach to language learning in the process of training involves close interaction of language and culture of its speakers. The result of this training is to

develop both a communicative and social competence, ensuring the use of language in a specific cultural context through dialogue of cultures.

Teaching a foreign language for foreign students in Kazakhstan has its own characteristics. In Kazakhstan, the official language is Kazakh.

Students from different countries study at the Faculty of pre-university education at Al-Farabi Kazakh National University.

Teaching Russian for foreign students involves the development of the individual student based on their knowledge of a foreign reality for them and upbringing of another culture.

Intercultural teaching is caused by life-saving reasons. For the teacher, who works with foreigners, it is important to use the diversity of languages and cultures as a factor of mutual understanding and enrichment, helping the creative development of socially active and independent person.

The difference of languages and cultures hinders dialogue between representatives of different nations. The principle of multilingualism and multiculturalism allows to conduct this dialogue, to realize that everyone is not only representative of his country, but also the subject of a multicultural world civilization.

Intercultural communication is currently the subject of study of linguists and methodologists, philosophers and psychologists. Education in the modern world is understood as a self-civilization, studying different areas of science, philosophy problems. Formation and personal development does not take place by means of fact accumulation, but by learning and understanding of a certain content. An educated person is a representative of their culture and at the same time tolerant member of society to recognize each world as an equal.

In connection with cultural concept in teaching Russian for foreign students communicative orientation of the educational process is used. The purpose of training is not only a knowledge of conversational Russian language, but also to develop cross-cultural (social) competence in students. Intercultural learning is aimed at the

formation of tolerance towards other cultures. The same problems faced by the teachers of the Kazakh language as a foreign language.

Intercultural teaching – is the educational and developmental process where both cultures (native and foreign language) play a significant role.

Currently, computer technology, the Internet allows students to master more deeply Russian and Kazakh languages by themselves, learn the culture and world view of other people.

The process of language learning is an educational process, the contents of which is the culture of the target language country. Thus, foreign language culture - is what is the source of a foreign language and cultural education in 4 aspects: cognitive, developing, educational and training.

1. In terms of the cognitive basis of teaching in the framework of this approach is the dialogue of cultures as a comparison of the facts in the field of peoples artistic creativity (ideas, themes, issues, moral and aesthetic values) and the way of life of native speakers.

2. In the educational plan with the socio-cultural approach, the focus is on the identification of common moral guidelines of peoples life and the differences between them.

3. One of the goals of education is the formation of persistent motivation to learn a language and foreign language culture.

4. Academic objective of training is reduced to the formation of communicative and social competence.

At the initial stage skills of social behavior in everyday communication of the students are developed.

Regional geography helps to build students' understanding of the spiritual values of the people of the target language.

"Intercultural learning" and "intercultural competence" allow to move into a new phase, involving the updating of individual students based on their knowledge of a foreign reality for them and upbringing of another culture.

Students of the faculty of pre-university education at Al-Farabi Kazakh National University at the same time get information about Kazakhstan, its history and culture with information about the history, culture and achievements of Kazakhstan. It is interesting to compare the formation of intercultural competence students who are currently studying at the faculty. Chinese students, most do not speak foreign languages, when starting to learn Russian and Kazakh languages. They are in the majority, atheists, not very sociable, have poor knowledge of world culture, but have an idea of Russian literature (know the names of Pushkin, Tolstoy), completely unaware of Kazakhstan.

Having arrived in Kazakhstan to study, students get into an unfamiliar environment, face many cultural shocks. Teachers working in these groups should teach patiently not only phonetics and grammar, but also from the early days, try to immerse students in the reality of Kazakhstan, to help sort out and understand the cultural and spiritual values of the people of Kazakhstan, to draw the attention of foreign students on respect, tolerance and tolerance of peoples living in Kazakhstan, try to exclude students unambiguous assessment from atheism to radical Islam, to teach the culture of behavior, enrich students with knowledge about Kazakhstan, to encourage students' interest in the study of Kazakh and Russian languages.

Language education, based on intercultural paradigm allows to use not only the experience of the native language and culture, but also realize the value of work, the value of personal development in the rapidly changing world. It's about intercultural communication (with all its bugs, crashes) can only go in if the students in the process of dialogue not only belong to different linguistic ethnic cultures but also realize that they are different from each other.

Intercultural communication should be formed specifically at students. The teacher should teach students skillfully to understand partners in dialogue that is no less important than the exception in speech language errors.

Students, based on their linguistic cultural knowledge, gradually, step by step, begin to master the system of non-native language and a foreign culture.

Experience in a foreign audience shows that every student can not fully master the language and culture. This often depends on the total education of the student, his character, health and desire to succeed.

The development of foreign students skills of intercultural communication occurs during acquaintance with Russian traditions and customs, with the Kazakh traditions and customs, with cultural events that have affected the mentality of the Russian and Kazakh people. Students should be taught to compare native and non-native everyday culture, the culture of holding holidays.

Linguistic regional geography and cultural commentary presented in textbooks prepared for special groups should help students to master intercultural knowledge. Audiovisual tools allow much to see, to broaden their horizons, the main task of the teacher is to pick up a variety of materials that represent the overall picture of the world.

One of the areas of intercultural communication is functional and behavioral expression of the national culture, the ability of speech behavioral skills in various areas of communication.

Verbal ways are treatment, acquaintance, greeting, farewell, compliment, telephone conversations, the expression of requests, apologies, wishes, congratulations, sympathy, etc. Then, in the process of teaching the teacher should pay attention to students that sometimes verbal constructions, being right are wrong from the point of view of linguistic behavior, socially accepted in Russian or Kazakh culture.

Students should realize that the more they have knowledge of a foreign culture the fewer communication problems with native speakers in the future.

The problems of intercultural and cross language communication are realized by students in comparison with Russian and Kazakh languages, with native and foreign culture, with its familiar, native.

Man is formed by the culture in which it grows. Engaging in communication with other cultures, students expand their vision of the world, change the way of life,

mentality, keeping cultural-specific, native to them features, develop tolerance, respect, desire a positive attitude to everything new.

Intercultural Communication in the practice of teaching Kazakh and Russian languages is produced for oral and written communication between speakers of different languages and cultures.

Analysis of oral and written responses of students studying Russian and Kazakh languages, leads to the following conclusions:

Intercultural communication is formed not only in the teaching process, but in the living environment. Students with a good general education perceive other cultures faster and communicate easily. The teacher should form students studying Kazakh and Russian languages, understanding that knowledge of the language means, to be able to use it as a means of social communication.

Reference:

1. Galskova N.N, Gez N.I. The theory of teaching foreign languages. - M.: The Academy, 2008. - p. 336.
2. Kryuchkova L.S., Moshinskaya N.V. Russian as a foreign language. - M.: Flinta, Science, 2012. - p.480.
3. Zemskaya A.E. Russian as a foreign language. - M.: Flinat, Science, 2006. – p. 240.
4. Tolmacheva D.S., Ignatova E.R. Lingvostranovedenie in teaching Russian as a foreign language. Pedagogical innovation digest. Almaty., - 2014. № 2 - P.135-140.
5. Ignatova E.R., Tolmacheva D.S. Intercultural competence in the modern system of teaching Russian as a foreign language. Collection. "The functioning of the Russian language in the context of cooperation with the Kyrgyz language and culture". - Bishkek. 2013. - P. 121 -123.

Rendering Sovietisms in English Translations of Ukrainian Works in Ukraine and Abroad

Kalnychenko, Natalia

Matej Bel University in Banska Bystrica, Slovakia
e-mail: nataliia.kalnychenko@umb.sk

Kalnychenko, Oleksandr

Matej Bel University in Banska Bystrica, Slovakia/ V/N/ Karazin National University
e-mail: o.a.kalnychenko@karazin.ua

Lizon, Martin

Matej Bel University in Banska Bystrica, Slovakia
e-mail: Martin.Lizon@umb.sk

“Sovietisms”, which can be defined as words, phrases or phraseology of the USSR, representing socialist reality and carrying certain information related to the history of the Soviet Union and the way of life during this period [1, 60], are a subcategory of historical realia (culture-bound words). Vlahov and Florin define ‘realia’ as lexical items of the source language which denote objects, phenomena and practices characteristic of one nation, or language community – its everyday life, culture, social and historical development – and absent in another; these lexical items hence have no accurate correspondences in the target language and require a special treatment in translation [2, 47].

Given that Ukraine was a part of the USSR for many years, the works of Ukrainian writers of the time depicting the life of a Soviet person inevitably included many “Sovietisms.” With equal success, a certain number of Sovietisms can be found in the works of some contemporary Ukrainian writers.

Thus, the relevance of our study lies in the fact that translators who translate both works of Soviet classics and works by contemporary Ukrainian writers constantly face the problem of rendering Sovietisms, i.e. words or concepts unknown to people who have not lived under Communism.

In our work, we hypothesized that certain ways of transferring Sovietisms would prevail in translations published in Western countries, and some other ways in

translations published in the USSR. So, the study was based on some 400 examples of rendering Sovietisms selected from five translations published in the USSR: *Man and Arms* and *The Shore of Love* by Oles Honchar; *The Weeds* by Andriy Holovko; *The Swan Flock* and *Green Mills* by Vasyl Zemlyak. In Soviet Ukraine, translations of fiction into English were published by the Dnipro publishing house, and in Moscow by the Progress publishing house, which also published some works by Ukrainian writers, but in translation from Russian translations.

We also analyzed four translations published abroad by the Ukrainian diaspora. These are novels: *The Cathedral* by Oles Honchar; *Recreations* and *The Moskoviad* by Yuriy Andrukhovych; and *The Hunters and the Hunted* by Ivan Bahrianyi.

Categorization of translation techniques for rendering culture-bound words ('realia' is the term used in Eastern European tradition) was made by Bulgarian researchers Sergeï Vlahov (1917–2011) and Sider Florin (1912–1999) who developed their views in the monograph *Niepierevodimoie v perevode* [The Untranslatable in Translation] [2].

Realia can be either transcribed or translated. Transcription in the case of translations from a language using a non-Latin alphabet to any language using the Latin alphabet (retaining the graphic/phonetic form of the original lexical item (direct transfer) in the case of the same alphabetic system). In languages with differing scripts, borrowing entails an additional need for transcription.

Translation (or substitution) includes:

(1) introduction of neologisms ('loan translation') like (a) calque; (b) half-calque; (c) 'assimilation' (osvoenie), i.e., making a foreign word look like a native one; (d) semantic neologism;

(2) approximate translation like (a) hyperonymic substitution (generalization); (b) functional analogue; (c) explication, description, or explanation;

(3) contextual translation [2, 93].

The study found that in translations published in English in the Soviet Union, the most frequent method of transmitting Sovietisms was the use of a *functional*

analog (35.7 % of the total number of examples of rendering Sovietisms in Soviet translations) (*військома*т – military registration and enlistment office). When using this method, the realia is replaced by a similar concept of a target culture. In the next example, the Sovietism *норма ГПО* (Russian *ГТО*) – the basis of the physical education system in the Soviet Union, is replaced in the translation by a *physical fitness badge*, a concept that is primal to the US culture, a badge given to soldiers who passed the army's physical fitness test:

– *Оце стрибок, – зауважив Духнович. – Можна цілком зарахувати за норму ГПО!*

“Wow, that was quite a jump,” Dukhnovich remarked. “He could easily qualify for his physical fitness badge.”

In contrast, in translations published by publishing houses in the USA or Canada, the most frequent technique was calquing (42.1 % of the total number of examples of the use of Sovietisms in translations published in Canada and the United States), which means the borrowing of foreign words, expressions or phrases by literally translating the corresponding linguistic unit contained in the target language (*секретар обкому* – *the secretary of the regional committee*). Calquing can occur at the lexical, morphological, semantic and syntactic levels.

However, in all translations, the percentage of transcoding (the process of reproducing words of the source language using similar phonetic correspondences of the target language, transliteration or transcription) remains high (15.3 % in Soviet translations and 20.2 % in foreign translations). Below are some examples of transliteration:

Зате в маленьких житейських подіях Явтушок міг би бути зарахованим до видатних людей. Це проявилось іще в часи лікнепу.

But in little wordly matters, Yavtukh could be ranked among the most outstanding of men. This was demonstrated back in the days of liknep.

А та, "в Одесі", була веселою, балакучою дівчиною. Вона – "хетагуровка", ентузіастка, що загнала в одні панчішки просто з благословенної сонячної Одеси в цей благословенний, розпропагований, опоетизований ДВК.

And the girl from 'our Odessa' was gay and talkative. She was 'Khetakhurovka', an enthusiast, who had come in light shoes direct from blessed, sunny Odessa to this over-publicized and romantic Far Eastern land.

It is worth noting that in translations published in the USSR, transliteration was done mostly from the Ukrainian language, while in translations published in the West, transliteration was done from the Russian language.

Оцим моментом і користуються куркулі.

That's the chance the kurkuls grab. (The Weed by Holovko, published by the Dnipro publishers)

Потім сипалися страшні погрози і прокляття на адресу «ворогів народу усіх мастей» та їхніх приспівників і симпатинів, а особливо металосья громи і блискавиці на «куркулів і підкуркульників» і закликалося викорінювати всіх підряд жорстоко, немилосердно, повсякчас, і навіки вічні.

This followed frightful threats and curses against 'enemies of the people of every shade', their supporters and sympathizers. Special thundering blasts were directed at the 'kulaks and sub-kulaks' who were to be uprooted fiercely, mercilessly, now and for ever and ever

То, мамо, не хазяїн "радгосп", то скорочено, радянське, народне себто.

„Mother, sovkhos isn't a master, it is a short form for Soviet farm, that is a farm belonging to the people.“

An important role in the reader's understanding of Sovietism is played by the provision of footnotes or endnotes, for example:

NKVD (Russian: Narodnyi kommissariat vnutrennikh del), the People's Commissariat for Internal Affairs, Stalin's dreaded secret police.

In Soviet translations, only footnotes were used, while in Western translations, comments are provided mainly in endnotes.

Literature:

1. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад. На матеріалі англomовних перекладів української прози. Львів : Видавництво при Львівському державному університеті, 1989. 217 с.
2. Vlahov, Sergei and Sider Florin (1980) Neperevodimoe v perevode [The Untranslatable in Translation]. Mezhdunarodnyie otnosheniya.

The development of English language in the sphere of business communication through oral and written competencies

Kangozhayeva R.B.

*Master of Pedagogical Sciences, Senior Lecturer, Department of Foreign Languages
College at the International Academy of Business
Almaty, Kazakhstan
e-mail: govorunkz@bk.ru*

In the era of globalization of economic life and the spread of the English language to most areas of business communication, translation from English and into English in the process of business communication not only does not lose its role, but actually acquires a "second wind". The broad development of international relations, the increase in the number of international companies served as an impetus for the transition of the English language to the official level. The reason for this event was certain historical factors:

1. The existence of a large number of former colonies of England (USA, Canada, Australia);
2. The use of the official language by such authoritative international organizations as the UN, UNESCO and others;
3. Deep involvement of English-speaking countries in geopolitics;
4. The rapid spread of the English language through the Internet.

Market research showed that the most important requirement for new-graduates from the side of companies and PR agencies is the ability to have written forms of intercultural communicative competence which implies the ability to write educated press-releases in foreign language. Of course, in this connection it is rather important to raise a question about how to teach the written competence. Here we

should pay attention to the notion of "press-release " as the main form of PR-texts through which we can develop a written competence.

Methods and research. A basic analysis shows that over the past year the Kazakh market has undergone significant changes, the quality of services offered. The president of the GALA Investment Consulting Company, G. Shalgimbayeva, has said that the main instruments of communications should be a good presentation of a company that covers the aims and strategy, high-quality press releases (with a respectable English-language version [1]. M. Taykenova said that in addition to the component of creativity, the modern profession also demands a managerial grip and knowledge of marketing and market relations in general.

Press release (from the English, press-release) is traditionally considered the main genre of PR-text, a simple and effective means of communicating, accurate and timely information of basic subject of PR, as well as a means of establishing contacts with journalists. A lot of researchers devoted their works to investigating the sources, nature and features of such notion as press-releases (S. Black, D. Doughty)

*All studies examining the activities of PR- or press-release structures obligatory stopped at the features of this genre variety of PR-texts. This genre in modern PR-practice and especially *press release* is actually unique and universal.*

For American researchers press release – is "an official statement issued for publication in print or distribution channels broadcast communications by government agencies, press offices, the headquarters of the different organizations" [2, 55].

Summarizing all researched information we can define PR-text as a new type of communication in the sphere of different kinds of business with its characteristic features and different definitions given by our specialists, Russian and foreign scientists. Also we try to investigate the press release and define it as a major genre of PR-text bearing designed for press operational information on events related to the basic subject of PR. The press release was defined as a main means of written

communication requiring developing certain set of competencies necessary for any qualified specialist in the sphere of business communication.

Of course for students of translating departments it is rather important to gain both oral and written skills in every sphere of business.

The place of translation as a type and means of business communication is determined by the expansion of contacts and business ties with business partners, international financial organizations, etc. In this regard, the role of both written and oral translation in the field of banking, finance, and individual sectors of the economy is increasing. English for business communication in the modern business sphere is used constantly, starting with consulting clients and ending with conducting oral and telephone conversations with customers, as well as conducting business correspondence [3]. Competent and expedient negotiation determines the intellectual image of top managers, as well as the image of the company itself. In addition to business communication, it is also worth noting the prospects for development in other areas where English is used on a daily basis:

1. Tourism and hotel business: every day there is work and interaction with international clients, business trips and various countries and resorts where employees of this field need to communicate in English;

2. Aviation industry: in this area, communication with international customers takes place on a daily basis;

3. IT sphere: all information on computer equipment and programs is contained in English, most nano-technologies and developments in this field are implemented in English-speaking countries;

4. Financial sector: exchanges that occupy leading positions among the world are NYSE (New York Stock Exchange); National Association of Securities Dealers Automated Quotation (NASDAQ); London Stock Exchange (LSE). These are the main international platforms in terms of the number of listed companies around the world.

Results and discussions. We tried to investigate the level of written abilities especially through writing press-releases of different companies in various spheres of business. Working with two groups, one of which was given a detailed explanation about grammatical and stylistic structure of this type of business correspondence and another group - without any preparation for such kinds of activity were revealed different outputs.

Obtained results showed the efficacy of using this technology in learning English and increasing motivation at students' attitude to the discipline (Table).

Midterm results of two groups participating in the writing test

Component of investigation (the whole group of Translators specialty students)	The first group	The second group
Indicators (%) of midterm passing	86 %	79 %

The data collection according to attitude of using this technology in learning process was conducted through questionnaire among students. Participants were asked the questions like:

Do you like/dislike such model of teaching language? Why/Why not?

According to the checklist results out of 20 participants 15 (75 %) claimed that they prefer using this model and give positive attitude. The required skills will help them to learn how to write a real business correspondence for real companies.

Currently, English is recognized as an international language. It is the first or second language in many countries of the world and is spoken by more than 500 million people worldwide. Due to the fact that the economy is constantly improving and globalizing, there is a need for the development of business English, as new professional terms for narrowly focused specialties appear. In this regard, educational institutions around the world recognize English as the second compulsory language for teaching. This is due to the fact that today there is a great need to provide information in technical fields in English for the implementation and presentation of

innovative projects in the global business community. This is the field of medicine, engineering, economics, science, culture and information technology. Scientific and technical translation is one of the engines of scientific and technological progress. Modern life is inconceivable without it.

The following features of business English can be distinguished:

1. Using special business vocabulary;
2. A certain format of the arranged and written speech;
3. The structure of translations, business letters, etc.;
4. The correct use of terms in speech.

Vocabulary plays an important role in business communication, as well as the ability to apply generally accepted communication skills. In the end, discussion of issues with business partners gradually turns into regular communication in the workforce. From the point of view of communication psychology, written business communication is a simpler form, since it does not require simultaneous consideration of speaking and listening, as well as rapid restructuring in the process of business communication [4].

Studies have shown that learning a foreign language is associated not only with a change in the linguistic picture of the world, but also with the thinking of the individual. Communication in an international environment involves a combination of a number of managerial knowledge, skills and cross-cultural skills: the ability to work in a multicultural environment, knowledge of the specifics of doing business and public administration in other countries, the ability to organize negotiations, including translations in a multilingual environment, the ability to mediate in business negotiations, the ability to work in international organizations, the ability to effective presentation of your project or the company as a whole. It is important to remember that when communicating with business partners, religious and cultural characteristics should be taken into account first of all. There are no global generally accepted norms of business ethics of behavior. Naturally, this complicates international business communications. Each national business culture has its own

well-established view of business communications, which seriously affects its vision of reality. In light of this, it should be borne in mind that everyone is right in their assessments, since everyone measures representatives of other nationalities relative to their own society, their culture, and mentality.

Optimally structured business communications are undoubtedly the most important factor for effective and mutually beneficial partnerships of participants in the global economy. Deep orientation and excellent knowledge and skills of business etiquette are the key to successful international cooperation between companies and countries. The world is developing and improving. And if we want to feel confident in the future, have a decent job and travel the world, then it's worth thinking about learning English now. Thus, through the training of business communication in English, along with language training in the field of business relations, a whole set of tasks is being solved to form a personality capable of successfully combining the achievement of professional and personal goals in the difficult competitive conditions of a market economy.

Conclusions. Drawing a conclusion from the above, it should be noted that no field of activity in the modern world can do without the prospect of language development within the framework of business communication. This includes politics, culture, economy, and much, much more. The perspective of the development of the English language provides cultural communication in various professional fields, performing the function of a so-called intermediary. It is thanks to this perspective that people will be able to freely exchange experience, scientific and technical achievements and many others, which will allow for universal development in the future. In this case we can define PR-text as a new type of communication in the sphere of any business with its characteristic features and different definitions given by our specialists, Russian and foreign scientists

Literature:

1. PR Market in Kazakhstan. - Kazakhstan International Business Magazine. 2006. - № 2.
2. Crivonosov, A.D. PR-text in the system of public communications. - 2nd ed., supplement - St. Petersburg: "Petersburg Oriental Studies", 2002. - pp. 54-58.

3. http://edoc.bseu.by:8080/bitstream/edoc/78868/1/Slepovich_V.S._201_202.pdf

4. Mazunova, J.K. The system of mastering the culture of foreign language writing in a language university Text : dis.Doctor of Pedagogical Sciences : 13.00.02 / JT. K. Mazunova. - M" 2005. - 353 p.

Готовність майбутніх студентів-інженерів до міжкультурної комунікації: теоретичний аспект

Кохан Л.В.

*к. пед. н., доц., завідувачка кафедри базової мовної та загальнонаукової підготовки
іноземних громадян*

*Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова
м. Харків, Україна
e-mail: lara.kokhan@gmail.com*

На сучасному етапі міжкультурна комунікація здійснюється в найрізноманітніших сферах: у міждержавних відносинах, підприємницькій, науковій та освітній діяльності, на рівні міжособистісного спілкування. Знання особливостей ведення міжкультурних контактів забезпечує ефективність комунікацій і має велику соціальну значимість, оскільки тісно пов'язане з проблемами біженців, переселенців, а також людей, які виїжджають за кордон на роботу або постійне місце проживання. Знання закономірностей, стратегій міжкультурної взаємодії дозволяє надавати допомогу при адаптації цих людей в умовах «іншої» культури.

Міжкультурна комунікація характеризується тим, що під час зустрічі з представниками різних культур кожен з комунікантів діє у відповідності зі своїми культурними нормами. При цьому, як відзначають багато дослідників, проблема міжкультурної комунікації не зводиться виключно до мовної проблеми. Знання мови носія іншої культури необхідне, але недостатнє для адекватного взаєморозуміння учасників комунікативного акту. На думку багатьох дослідників, на мікрорівні проблема взаєморозуміння культур полягає в тому, що при зустрічі двох представників різних культур вони здебільшого не

усвідомлюють своїх культурних стереотипів, установок і несвідомо вважають свої власні погляди «нормальними», зважаючи на те, що і представник іншої культури дивиться на світ аналогічно. Якщо ці культурні передумови не усвідомлюються, тоді конструктивне взаєморозуміння може не відбутися.

Розуміння культури на макрорівні – це її цілісне і багатоаспектне сприйняття і пізнання. Дослідники виділяють два різні підходи до розуміння культури на макрорівні. Представники першого підходу вважають, що культура є об'єктом спостереження, її можна зрозуміти за допомогою дискриптивно-аналітичних процедур; тут можливе також порівняльне вивчення культур. Прихильники другого підходу вважають, що культура зрозуміла сама собою, без певних процедур і спеціально створеного категоріального апарату. Таке цілісне розуміння іншої культури є можливим під час виникнення спонтанних міжкультурних контактів, в умовах досить тривалого перебування в іншокультурному середовищі і, звичайно, за умови відмінного володіння мовою іншої культури. Діалог, у тому числі діалог культур в різних формах на різних рівнях, передбачає принцип терпимості до іншої думки, поведінки, способу життя. Готовність до міжкультурної взаємодії можна визначити як особистісний стан, який передбачає наявність у суб'єкта образу, структури дії та постійної спрямованості свідомості на її успішне виконання. Він містить мотиви, орієнтовані на усвідомлення завдань, моделі ймовірної поведінки, побудовані у відповідності з наявними знаннями, визначення спеціальних способів діяльності, оцінку можливостей у їх співвіднесенні з можливими майбутніми труднощами та необхідністю досягнення певного позитивного результату.

У структурі готовності зазвичай виокремлюють такі елементи: психологічна готовність, теоретична готовність, практична готовність (в окремих випадках мова може також йти про психофізіологічну і фізичну готовність). У контексті нашого дослідження психологічна готовність передбачає наявність позитивної мотивації до міжкультурного спілкування,

усвідомлення наявності відмінних якостей, властивостей та особливостей у кожного з учасників міжкультурної взаємодії. Це позитивна установка на співробітництво і формування довірливих відносин у процесі взаємодії.

Теоретична готовність характеризується наявністю необхідної системи знань про культуру, традиції, особливості вербального і невербального спілкування в конкретному полікультурному середовищі.

Практична готовність свідчить про сформованість в індивіда умінь і навичок здійснення ефективної міжкультурної взаємодії. Готовність іноземних студентів до міжкультурної комунікації формується, перш за все, в процесі гуманітарної підготовки. Зокрема, під час лекційних, практичних і семінарських занять з таких дисциплін, як «Українська мова як іноземна», «Історія української культури», та ін.

Значні можливості для формування готовності до міжкультурної комунікації має позааудиторна робота (екскурсії, бесіди, зустрічі, конференції, дискусії, вечори, презентації, відзначення історичних дат, свят, проведення днів культури різних національностей, та ін.). Слід підкреслити, що успішне формування готовності іноземних студентів до міжкультурного спілкування неможливе без підготовки до продуктивної міжкультурної взаємодії вітчизняних студентів.

Підготовка іноземних студентів у вітчизняних закладах вищої освіти передбачає, окрім фахової підготовки, проведення спеціальної роботи, спрямованої на формування у них готовності до міжкультурної взаємодії, яка здійснюється в процесі аудиторних занять і цілеспрямованої виховної роботи.

Література:

1. Samovar L., Porter. R., Mcdaniel. E.R. Intercultiiral Communication. Boston: Wadsworth, 2012. 532 p.

The ethical implications of teaching intercultural communication in language education

Lukianenko N.

*teacher of the Department of Foreign Languages
Kharkiv National Automobile and Highway University*

Kharkiv, Ukraine

e-mail: nataliialukianenko83@gmail.com

Abstract. Teaching intercultural communication in language education presents a complex landscape fraught with ethical considerations that influence both pedagogical practices and educational policies. This research examines the ethical implications involved in integrating intercultural communication into language curricula. It investigates how educators manage the delicate balance of fostering genuine cultural understanding while avoiding the reinforcement of stereotypes or biases.

The study critically evaluates various pedagogical approaches aimed at cultivating empathy, tolerance, and respect for cultural diversity among language learners. It analyzes the ethical dimensions of curriculum design and instructional materials, emphasizing the importance of selecting content that accurately represents diverse cultural perspectives.

Furthermore, the research explores ethical challenges faced by language educators, including issues of power dynamics, cultural appropriation, and the unintentional promotion of cultural hegemony. It discusses strategies for educators to navigate these challenges ethically, ensuring that teaching practices contribute positively to students' intercultural competence without perpetuating discrimination or marginalization.

The study also considers implications for educational policies, advocating for inclusive and culturally responsive frameworks that prioritize equity and social justice in language education. It emphasizes the ethical responsibility of educators to engage in continuous reflection and professional development to enhance their own

intercultural competence and effectively address ethical dilemmas in teaching intercultural communication.

In conclusion, this research contributes to a nuanced understanding of the ethical dimensions inherent in teaching intercultural communication in language education. It offers insights into how educators can create inclusive learning environments that prepare students to navigate and appreciate cultural diversity in an interconnected global society.

In the increasingly interconnected global landscape of language education, the integration of intercultural communication has become imperative. As educators strive to prepare students for a multicultural world, they face significant ethical challenges in navigating cultural diversity within the classroom [1]. This research investigates the ethical dimensions inherent in teaching intercultural communication, focusing on the responsibilities of educators to foster genuine understanding and respect for diverse cultural perspectives.

Language education serves not only as a tool for linguistic proficiency but also as a gateway to understanding and engaging with different cultures. However, the process of teaching intercultural communication involves more than imparting language skills; it necessitates a conscientious approach to addressing cultural stereotypes, power dynamics, and ethical dilemmas [2]. Educators must critically examine how their instructional practices and curriculum choices shape students' perceptions of cultural identity and intercultural interactions.

This study aims to explore how educators can effectively navigate these complexities while upholding ethical standards that promote inclusivity and equity. By examining current pedagogical approaches and ethical frameworks in language education, this research seeks to provide insights into best practices for integrating intercultural communication into curricula. Ultimately, it aims to contribute to a deeper understanding of how language educators can ethically prepare students to communicate and collaborate across cultural boundaries in an increasingly diverse global society.

The integration of intercultural communication (ICC) in language education presents numerous ethical implications that warrant careful consideration. As globalization intensifies, language learners increasingly engage with diverse cultures, necessitating an educational approach that goes beyond mere linguistic proficiency. This section explores the ethical dimensions of incorporating ICC into language curricula, emphasizing the responsibilities of educators, the potential for cultural sensitivity, and the challenges of misrepresentation and stereotyping.

Language educators hold significant responsibility in shaping students' understanding of intercultural dynamics. By incorporating ICC into their teaching, educators must ensure that they provide a balanced and nuanced portrayal of different cultures [3]. This involves presenting diverse perspectives and fostering an environment where students feel safe to explore and discuss cultural differences. Ethical teaching practices require educators to critically assess their own cultural biases and recognize how these biases can influence their instruction. This self-reflection is essential in cultivating an inclusive classroom that respects and values all cultures.

Furthermore, educators should strive to equip students with the skills necessary to navigate intercultural interactions effectively. This includes teaching students about cultural norms, values, and communication styles, as well as encouraging empathy and active listening. By fostering these skills, educators not only enhance linguistic competence but also prepare students to engage meaningfully with people from various backgrounds. The ethical obligation to promote understanding and respect among cultures is paramount in a world that is increasingly interconnected.

The teaching of ICC also promotes cultural sensitivity, a critical ethical consideration in language education. By exposing students to a variety of cultural contexts, educators can help them develop an awareness of their own cultural identities and how these identities influence their perceptions and interactions [4]. This awareness can lead to greater tolerance and acceptance of cultural differences, essential qualities in today's multicultural society.

Moreover, effective ICC education encourages students to question stereotypes and assumptions about other cultures. Language programs that prioritize intercultural communication can challenge preconceived notions and foster critical thinking about cultural narratives. By addressing the complexities of culture, educators can promote a more nuanced understanding that transcends simplistic representations. This ethical imperative highlights the need for curricula that prioritize depth over breadth, allowing students to engage with cultural content meaningfully.

Despite the positive intentions behind teaching ICC, significant challenges arise, particularly regarding the potential for misrepresentation and stereotyping. Educators must be vigilant about how cultural content is presented in the classroom. There is a risk that simplified narratives may inadvertently reinforce stereotypes, leading students to develop skewed perceptions of other cultures. This underscores the importance of using diverse and authentic materials that accurately represent cultural practices and perspectives.

Additionally, educators should be aware of the power dynamics inherent in cultural representation. Whose voices are being included in the curriculum? Are marginalized perspectives adequately represented? An ethical approach to ICC necessitates an ongoing commitment to inclusivity, ensuring that the narratives of underrepresented groups are not only acknowledged but also celebrated. This consideration is vital for fostering a more equitable educational environment [5].

Incorporating intercultural communication into language education carries significant ethical implications that educators must navigate thoughtfully. From fostering cultural sensitivity to addressing potential misrepresentation, the responsibilities of educators are profound. As language education evolves to meet the demands of a globalized world, the commitment to ethical teaching practices will be essential in preparing students for successful intercultural interactions. By prioritizing inclusivity, critical engagement, and cultural awareness, educators can ensure that their approach to ICC contributes positively to the development of globally-minded citizens who are equipped to thrive in a diverse society.

References:

1. Byram, M. (2016). *Teaching and assessing intercultural communicative competence: Revisited*. Multilingual Matters.
2. Deardorff, D. K. (2006). The identification and assessment of intercultural competence as a student outcome of higher education. *Journal of Studies in International Education*, 10(3), 241-266. <https://doi.org/10.1177/1028315306287002>
3. Fantini, A. E. (2019). Intercultural communicative competence: A primer. In D. K. Deardorff (Ed.), *The Sage handbook of intercultural competence* (pp. 1-18). SAGE Publications.
4. Huber, J., & Reynolds, D. (2014). Intercultural competence in the language classroom: An ethical challenge. *Language Learning Journal*, 42(2), 167-178. <https://doi.org/10.1080/09571736.2014.909000>
5. Kramsch, C. (2014). Teaching language as culture. *Foreign Language Annals*, 47(1), 10-24. <https://doi.org/10.1111/flan.12055>
6. Liddicoat, A. J., & Scarino, A. (2013). *Intercultural language teaching and learning*. Wiley Blackwell.
7. Sercu, L. (2005). Teaching foreign languages in the multicultural classroom: A challenge for language teachers. *Language, Culture and Curriculum*, 18(1), 1-18. <https://doi.org/10.1080/07908310508668712>

Особливості міжкультурної наукової компетенції викладачів ЗВО у процесі педагогічного спілкування з представниками іншої культури

Прилуцька Л.А.

к. іст. н., доц., доц. кафедри мовної підготовки
e-mail: kafmp@ukr.net

Рязанцева Д. В.

к. філол. н., доц., доц. кафедри мовної підготовки
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна
e-mail: nannyhelp24@gmail.com

Ще донедавна громадян України в основному можна було назвати культурно гомогенними, адже різнилися представники суспільства загалом лише за етнічною приналежністю. У ХХІ столітті ситуація кардинально змінилася. Внаслідок посилення політичних та економічних зв'язків між державами, пожвавлення трудової та освітньої міграцій, створення єдиного інформаційного простору в мережі Інтернет, підвищення зацікавленості до вивчення іноземних мов, культур, активного розвитку туристичної галузі та

інших процесів глобалізації спілкування з представниками інших культур стало звичним і поширеним явищем.

Від якісно сформованої міжкультурної компетентності педагогів безпосередньо залежить рівень її (міжкультурної компетенції) сформованості у студентів – здобувачів освіти. На сучасному рівні розвитку українського суспільства спостерігається високий рівень інтеграції в усіх сферах життя людини, а в системі вищої освіти, яка перебудовується відповідно до європейських стандартів, – наголошення на компетентнісному підході до навчання. Це і зумовлює необхідність формування в педагогів ЗВО міжкультурної комунікативної компетентності як однієї з ознак висококваліфікованого конкурентоспроможного фахівця, який налаштований і готовий до міжкультурного спілкування, а також може успішно працювати в умовах культурного розмаїття, адже, як уже зазначали вище, через процеси трудової та вимушеної міграції населення України присутність у ЗВО – представників різних культур вже не є дивиною. Крім високих професійних якостей, від сучасного педагога ЗВО ринок праці вимагає також інших вмінь: уміння швидко та якісно виконувати поставлені завдання, толерантність, усвідомленість, комунікабельність, стресостійкість, вміння самопрезентуватися тощо. Загалом ці вимоги відповідають сучасним принципам побудови суспільства і вони мають бути в арсеналі кожного фахівця незалежно від сфери його діяльності.

Проблемі формування міжкультурної комунікативної компетентності фахівців присвячено дослідження багатьох зарубіжних та вітчизняних вчених: Т. Атрощенко, Т. Астафурової, О. Бігич, Н. Бориско, Н. Гальскової, Л. Голованчук, А. Кожевникової, О. Коломінової, С. Тер-Мінасової, І. Халєєвої, Д. Хаймза та ін. Питання міжкультурної наукової комунікації фахівців були предметом наукових досліджень таких вчених, як В. Андрущенко, Ф. Бацевич, Н. Висоцька, О. Гриценко, А. Єрмоленко, Р. Портер, Т. Трагер, Е. Холл та ін.

Мета статті – розглянути теоретичний аспект формування міжкультурної наукової компетенції викладачів ЗВО у процесі педагогічного спілкування з представниками іншої культури. Поняття «міжкультурна компетентність» розглядають у науковому педагогічному дискурсі як частину професійної компетентності педагога. Поняття «міжкультурна компетенція» і «міжкультурна компетентність» зіставляються як такі, які взаємодоповнюються і взаємозумовлюються. Виходимо з того, що компетенція – це сукупність знань і навичок у певній сфері діяльності, а компетентність передбачає їх застосування. Найвиразніше сформованість міжкультурної компетенції виявляється в умовах, коли особа психологічно й соціально готова раціонально, обмірковано діяти в нетиповій ситуації, а не відповідно до норм рідної культури. Однією з характерних рис педагога, який працює в міжкультурному середовищі, є адаптивність, що виявляється у вмінні і здатності пристосовуватися до міжкультурних взаємин, свідомо підлаштовуватися під інші норми, закони, поводитися невимушено. У професійному словнику компетентного в міжкультурній сфері фахівця-педагога ЗВО не має бути слів «чужі», «вони», їх варто замінити на стилістично нейтральне «інші», також варто відмовитися від стереотипного, часто несвідомого поділу людей на «своїх» і «чужих».

Формування міжкультурної компетентності фахівців-педагогів закладів вищої освіти ґрунтується на міжкультурній комунікації, яку викладачі вищої освіти засвоюють, вивчаючи відповідні дисципліни, зокрема іноземні мови, країнознавство, міжкультурну комунікацію тощо. У контексті досліджуваної теми нам імпонує визначення міжкультурної комунікації сучасного львівського мовознавця Ф. Бацевича: міжкультурна комунікація є особливим типом культури, який характеризується взаємодією національних культур, етнокультурною компетенцією особистостей, толерантністю, прагненням до міжнаціональної згоди у всіх сферах спілкування. Дослідники міжкультурної комунікації виокремлюють основоположні принципи міжкультурної

комунікації: 1) міжкультурне спілкування і взаємодія базуються на розумінні культурних відмінностей; 2) міжкультурна комунікація є невдалою, якщо один зі співрозмовників: а) зневажає систему цінностей, прийнятих у культурі іншого співрозмовника; б) зачіпає національні почуття; в) принижує національну гідність (результатом намагання знищити систему культурних цінностей іншого є втрата контакту, виникнення бар'єрів у спілкуванні, закритість, самозахист і захист своєї самобутньої культури. Приниження національних почуттів і національної гідності виявляється у вигляді упереджень, стереотипів і дискримінації, що призводять до великої загрози для подальшого продовження й розвитку міжкультурної комунікації. А вияв поваги, цікавості до культури народу, позитивної оцінки перспектив його розвитку є надійним підґрунтям ефективної міжкультурної комунікації); 3) у процесі міжкультурної комунікації важливо орієнтуватися на майбутнє, а не на минуле народу, з представником якого ведеться обмін думками; 4) метою міжкультурної комунікації є перевага дотримання своїх інтересів у своїй культурі та перевага дотримання інтересів співрозмовника в його культурі.

Отже, сформована міжкультурна комунікативна компетентність викладача ЗВО є важливою складовою частиною професійної компетентності фахівця, на якій базується ефективна професійна діяльність, і загалом є привабливою рисою вдачі особистості, яка свідчить про її високий інтелект та духовну культуру. Міжкультурна компетенція викладачів ЗВО визначається успішною міжкультурною комунікацією, яка має на меті стабільну готовність людини до сприйняття, розуміння і прийняття інших моделей поведінки, стилів спілкування, етичних норм, зацікавленості, пріоритетів, культурних цінностей у межах як окремої особи, так і народу.

Література:

1. Бацевич Ф. Смысл: сущность и сферы выявления в речи. *Вісник Львів. ун-ту. Серія філол.* 2004. Вип. 34. Ч.1. С. 346–353.
2. Dijk T. A. van. *Studies in the Pragmatics of Discourse.* The Hague; P.; N.Y.: Mouton Publishers, 1992. 331p.

The role of the formation of lexical competence in intercultural communication

Sadenova A.E.

*Associate professors of the Department of Language and General Education Training of
Foreigners*

Al-Farabi Kazakh National University

Almaty, Kazakhstan

e-mail: sadenovaa@mail.ru

Asaubay K. B.

*Teacher of Kazakh language and literature of Secondary School 216 named after K. I. Satpayev
Kyzylorda, Kazakhstan*

Language is not only a system of signs, but also historically established form of culture of a nation. The cultural speech always helped people to find a mutual understanding in industrial activities and spiritual communion.

To master a foreign language, you should be aware that a native speaker of a foreign language is the carrier of a foreign culture; you must learn to communicate with him/her in the format of his/her culture, namely, to master intercultural communication. Intercultural communication is the process of a verbal and non-verbal communication between speakers of different languages and cultures. The main in the communication between people is their desire to understand each other. Each culture is formed in accordance with its basic features, one of which is language.

First of all, before classes the teacher should consider who his/her student is: how old he/she is, what motivation he/she has, what aim he/she follows and the terms of study. And there, when the student is known, the teacher should choose the methods of his/her study, and the teacher also needs to select the training methodical complex, by formulating a strategy: “what can I teach students today, tomorrow, in a month, in 6 months and in a year?” Naturally, the selection of lexis and grammar subordinates this strategy. But the study of the phonetic, lexical, grammatical phenomena without recourse to the phenomena of culture does not give the desired result. Teacher, forming a speech competence at students has to form both and socio-

cultural competences, lying not always coincide with the native a new picture of world.

Getting to classes, teacher needs to determine what information about the country students will need to a proper understanding of written and heard; what information it should be reported to meet their educational interest; in what order it is best to offer the students the knowledge throughout the educational process and at each lesson.

Dividing students on language groups takes place based on their chosen specialty, because many of them are expected to continue studies at HEIs of Kazakhstan, as well as on the results of the entrance test. Students unite in international groups, excluding the native language of students.

This certainly has its advantages, as students don't only learn, but also get acquainted with representatives of other cultures. In such conditions, the teacher has a great responsibility: to create all the necessary conditions for successful language acquisition in the process of learning. The student group comprises people who have come from different countries, of different ages, education, and what kind of relationship develops between them will depend on their successes, achievements or mistakes. The successful mastery of the language promotes not only a good memory, the ability to learn languages, and so on, but also a friendship between people, quite different from each other.

The richness of any language is its lexical and phraseological fund, established for centuries and reflecting the peculiarities of everyday life, traditions and worldview of the people. Folk wisdom is an international phenomenon and often in the native language of the student we can find a proverb, that has almost the same meaning as that saying proposed by a teacher, and comparison of two identical phrases in content gives a good reason to talk about the customs of two countries. Proverbs, sayings, phraseological units are easy to remember and influence on the behavior and inner world of a man.

But it requires a strict selection of proverbs and sayings for foreign students, taking into account their relevance, frequency of use, educational and methodological feasibility. On this basis, at the lessons of the language it is necessary to introduce foreign students with proverbs, sayings, phraseological units, which can tell us about the traditions and customs, everyday life, character and emotions of a man. The understanding between people can only be achieved when students not only master the language knowledge, skills and abilities, but also learn culture of other nations.

Integration of culture in the process of learning requires its study on the comparative level, when one comes in contact with another culture, and as a result its specifics appears. It is clear that culture can act as both a means of communication and as a means of separation. Separation occurs when the communication partners do not understand the specific features of a verbal and a nonverbal behavior, and a cultural distance between them is too great.

In order to provide communication opportunity it is necessary to select such material for classes, which helps to learn the features of the national life style. At the same time we should not forget that foreign students can take the rare facts for the ordinary, incidental as the common. The learning process should be organized taking into account the native language and culture of students. Knowledge of native culture of students allows the teacher to foresee possible cases of inappropriate behavior of students in terms of communication, caused by lack of understanding of certain realities of life, and to take measures to prevent a cross-cultural interference. In addition, knowledge of the native culture of students has an impact on the behavior of the teacher, which should be such as not to hurt the feelings of national dignity of students.

They usually do not talk about themselves, the story about their family is a cliché, a retelling of a text is learning certain phrases by heart, like to read texts aloud and in unison, but with great pleasure talk about their centuries-old culture. They really like when students from other countries show interest in their country, traditions and customs. They can carry out written assignments with pleasure, their

favourite reading book is a dictionary, they prefer to find every word in the dictionary and know the exact translation.

Thus, the problem of an intercultural communication in teaching language isn't solved easily, because the representatives of each region have their own characteristics, without which it is impossible to organize an educational process. The role of a teacher in this case is leading. To receive the necessary knowledge by students, a teacher must not only be knowledgeable specialist, but a good actor and a subtle diplomat.

For students in a cross-cultural communication, beginning from its first steps, there is a tendency of “a dialogue of two cultures” – native and studied. Students receive an information about various aspects of life of the country of the studied language. Without knowledge of the values of the country, literature, traditions and customs it would be difficult to perceive. Discrepancies in the native and target reality lead to errors such as “enter the University”, “to buy pencils at the drugstore”, “a kilogram of eggs” and others, as students carry facts of native culture on another one.

Teachers should be aware that students have already developed ideas of their own nation and other nations. Therefore, it is important to teach them to see differences between cultures, especially to capture features of a different culture, to overcome stereotypes. When teaching as a language it is necessary to remember that the learning process will be more successful if students know the culture of the country which language they are studying. Students do not only learn the language spoken by its inhabitants, but also attach to national values, learn to understand the main features of the national character, especially the perception of the world by representatives of the target language.

Assimilation of information about the ethnoculture of native speakers of an object language happens at university, with the help of applying various databases (such as educational process, extra curriculum activities, self-education, direct communication with other foreign students, mass media etc), students learn to

differentiate this information in terms of significance and authenticity, apply obtained knowledge for solving the problems in the sphere of intercultural understanding and interaction.

In terms of modern training, when in one study group are studied representatives from different countries, having specific features of the national character and thinking, the question of an intercultural communication is of a particular importance. Therefore teachers need to teach respect for the uniqueness of each culture, tolerance for the unusual behavior of students from other countries, flexibility in their response behavior. It is necessary to develop common rules of cooperation, taking into account traditions and cultural features of the country which language they are studying. Formation of the lexical competence of students assumes the integration of knowledge that they received from various sources in the process of learning and an ability to solve tasks of the intercultural interaction. Herewith, a new departure for entering the ethnoculture of native speakers of an object language, for development of a facility to the intercultural understanding and dialogue is the maintenance of values of a foreign student's culture and his/her cultural values self-reference with the cultural values of the people.

References:

1. Artemov V.A. Psychology is taught in foreign languages. M. 1969.
2. Vereschagin E.M., Kostomarov V.G. Language and Culture: Linguistic Studies in Teaching Russian as a Foreign Language. Vyp. 4. M. 1990.
3. Gal'skova N.D. Modern methods of teaching foreign languages. M. 2000.
4. Mamontov A.S. Comparative lingvostranovedenie in the teaching of foreign languages. M. 2006.
5. Safonova V.V. Studying the languages of intercultural communication in the contextual dialogue of culture and civilization. Voronezh. 1996.

Мова як інтелектуальний засіб для усвідомлення процесів мислення

Соїна І.Ю.

*к. філол. н., доц., доц. кафедри української та іноземних мов
Харківська державна академія фізичної культури
м. Харків, Україна
e-mail: soinairina2003@gmail.com*

Проблема пізнавальних механізмів людини та роль мови як посередника між свідомістю і світом призвели до формування сучасної емпіричної методології в культурі. Когнітивістика розглядає мову у двох аспектах: як самостійну структуру, вбудовану в людську природу, і як когнітивний інструмент. Розглядаючи мову як когнітивний інструмент, ми сприймаємо її не просто як самостійне явище, а як засіб для розуміння всіх ментальних процесів, що відбуваються в людській свідомості, визначаючи таким чином її буття і функціонування в суспільстві. Процеси концептуалізації та категоризації людського досвіду реалізуються через мову, тому когнітивний підхід у культурі застосовується для аналізу соціокультурної категоризації та культурологічних концептів. Вивчення функціонування культурологічних концептів у свідомості потребує звернення до конкретних культурних традицій і процесу формування культурологічних категорій. Для когнітивної культурології мова виступає конституюючою формою, в якій соціокультурний досвід схематизується, категоризується і концептуалізується та надалі виступає в якості носія духовних явищ в культурі. Процес категоризації та концептуалізації відбувається за психоментальними законами і може мати вроджений характер, пов'язаний з еволюційним надбанням людини. Деякі зі способів використання мови є когнітивними, тобто слугують для передання інформації. Інші – нонкогнітивні, тому що виконують певну дію (наприклад, видання наказів) або виражають емоцію чи перевагу. Деякі форми мови називаються «перформативними», тому що при використанні вони щось утворюють.

Мова культури існує не тільки для того, щоб давати раціональне визначення абстрактним речам. Її основна функція вираження

соціокультурного, духовного життя індивіда, а всі ці функції є нонкогнітивними. Когнітивний підхід до мови культури певним чином протистоїть структуралізму та постструктуралізму, оскільки його не цікавить мова як ідеальний конструкт, як структура, а цікавить, в першу чергу, мова як інструмент пізнання та фіксації результатів когнітивних процесів. Когнітивний підхід виростає з психології, і можна згадати представників аналітичної філософії свідомості, в яких філософія мови та філософія культури стає одним з предметів дослідження, оскільки головним об'єктом є людина та її свідомість [1]. В цьому популярність теорії мовленнєвих актів Дж. Остіна та перформативної функції мови Дж. Серля [5]. Тобто, когнітологія виростає з філософії свідомості, а в ще ширшому розрізі, відповідає етапу розвитку філософії мови, що має назву прагматика, коли увага зосереджена на носії мови. Один з засновників когнітології, психолінгвіст Дж. Міллер, визначає цю науку як програму єдиної когнітивної науки, що досліджує те, як розум уявляє світ та оброблює інформацію [4]. Когнітивний принцип означає «переспівтворення» реальності у процесі її пізнання, створення ідеальної, або концептуальної або безпредметної реальності. Культурологічна когнітологія пропонує аналіз принципів організації свідомості, що потребує теоретичного обґрунтування когнітивної специфіки термінального екзистенціального смислоутворення. У фокусі її уваги перебувають як свідомі та несвідомі рівні семантичного і інформаційного простору культури, обґрунтування структурних механізмів символізації культурних смислів. У когнітивній культурології, відповідно, вихідним є аналіз свідомості у єдності з мовою культури як результатом складної когнітивної діяльності людини.

Онтосемантика – це когнітивний метод в символії, який експлікує онтологічні обґрунтування семантичного аналізу. Онтосемантика досліджує не тільки буття смислу (способи і механізми онтологізації смислу), а й смисл буття (закономірності смислу буття). Культурологічна онтосемантика досліджує мову культури, а саме: архітектоніку, закономірності, динаміку, соціокультурні

форми та механізми репрезентації. Когнітивний, когнітологічний, когнітивістський – по-перше, пізнавальний, смислоутворюючий; по-друге, об'єднує комплекс наук, що об'єднуються когнітивним методом; по-третє, методологічний принцип в культурології, що визнає за висловлюваннями смисл [3].

Питання про природу мови культурології з когнітивної точки зору полягає в площині дисциплінарного поля когнітивістики культури. Відповідь на дане питання дає нам змогу зрозуміти специфіку формування мовної картини певної культурної традиції, яка зосереджується в конкретній лексиці, використання якої полягає не тільки у комунікативних актах, а є чинником соціокультурного досвіду. Під мовою культури розуміється концептуальний світ культури, який, з точки зору когнітивістики, продукується специфікою людських механізмів пізнання навколишнього світу та специфікою конструювання людиною мовної картини світу. Понятійним апаратом, який потребує подальшого пояснення, є категорії когнітивної культурології – мовні репрезентації, концепти, мовна картина світу, соціокультурний досвід та переживання тощо. Мова культури та культурологічна мова не тотожні поняття: перший термін є науковим конструктом, який дозволяє категоризувати буття культури як мовно-концептуальної реальності, тобто онтосемантичний світ культури. Тоді як культурологічна мова є реально існуючим феноменом, може бути вернакулярною, етнічною мовою, або письмовою та священною мовою, та є засобом горизонтальної комунікації – між людьми, та вертикальної комунікації – між світом та людиною. Культурологічна мова є мовою поетичних текстів, прози, мелодії, моральних імперативів: отже, мова є культурологічною тоді, коли є соціокультурне та культурно-мистецьке середовище. Поняття мова культури розглядається як семантична категорії, а простір культурно-мистецьких смислів виражаються у конкретному категоріальному апараті як когнітивна категорія, тобто як складова пізнавального процесу, де народжуються соціокультурні смисли, які

оформлюються у конкретні культурологічні терміни, і які в свою чергу є факторами соціокультурного досвіду. Зведення смислоутворюючого процесу до встановлення структурних зв'язків між явищами та предметами, ототожнюючи їх з подібними зв'язками в мові, притаманне структуралістській стратегії вивчення культури, виявило методологічний глухий кут в розумінні соціокультурних явищ, оскільки пояснювало структуру соціокультурних відносин, але не їх сутність. Заповнити дану лакуну намагалася семіотика культури, яка ґрунтувалася на тих самих принципах, що і структуралізм, але шукала відповідь на питання про зміст культурних уявлень. Під впливом ідей Ф. де Сосюра, П. Рікера, Р. Якобсона, філософія та гуманітаристика поширили поняття «мова» та «текст» на нелінгвістичні явища (мистецтво, архітектура, релігія, ритуал). Герменевтика культури стає базовим методом пізнання соціокультурної реальності, тому що культура – це текст, що виражає духовний досвід людства, а окремі культури – це досвіди конкретних культур (М. Еліаде). Структури життєвого світу людини концептуалізовані комунікативними практиками поколінь, культура є реальністю, концептуалізованою практиками комунікації людей з соціокультурною реальністю (А. Шюц).

Лінгвістичний поворот ХХ століття (М. Гайдеггер, Ф. де Сосюр, Л. Вітгенштайн) позначився на теоретико-методологічних засадах лінгвістичної культурології переключенням дослідницької уваги з проблеми співвідношення мови та культури на проблему співвідношення мови та свідомості в структуралізмі та постструктуралізмі, проблему формування семіосфери культури [2]. Проект лінгвістичної культурології постає як субдисципліна, яка ґрунтується на лінгвістичних дослідницьких методиках і визначає поняття «мова культури» як буття культури у мові. В цьому контексті основними дослідницькими завданнями лінгвістичної культурології стає вивчення мовних компонентів культури: культурологічного дискурсу, культурної комунікації, мистецького тексту, культурно-мистецького наративу, культурологічної концептосфери, культурологічного мововжитку.

Література:

1. Возняк Т. Філософія мови. Львів: Незалежний культурологічний журнал "І", 2009. 178 с.
2. Гайдеггер М. Дорогою до мови / Переклав з нім. Володимир Кам'янець. Львів: Літопис, 2007. 232 с.
3. Beilin, M.V., Soina I.Yu Continuity of language reality of events as sense integrity /Challenges and prospects for the development of social sciences in Ukraine and EU countries: comparative analysis : collective monograph. Riga: Izdevniecība "Baltija Publishing", 2019. P.1-16.
4. Muller F.Max. Science of Language and its place in General Education. Chicago: The Open Court Publishing Company, 1890. 118 p.
5. Searle J.R. Consciousness and Language. N.-Y.: Cambridge University Press, 2002. 269 p.

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНО-ПРИРОДНИЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН НЕРІДНОЮ МОВОЮ

Инновационные методы в изучении иностранных языков для специальных дисциплин

Галиева М.К.

*преподаватель английского языка колледжа Международной академии бизнеса
г. Алматы, Казахстан
e-mail: mirsuluu@mail.ru*

Изучение иностранных языков для специальных дисциплин, таких как медицина, инженерия, право, бизнес, и IT, требует использования инновационных методов, которые могут обеспечить высокую эффективность и адаптацию к специфическим профессиональным требованиям. Традиционные методы обучения часто не способны удовлетворить потребности специалистов, для которых важно не только владение общим языком, но и глубокое понимание терминологии и специфических процессов в своей области.

Рассмотрим инновационные методы обучения иностранных языков, которые направлены на улучшение качества знаний и навыков студентов, и представим примеры на английском языке.

1. Контентно-ориентированное обучение (Content and Language Integrated Learning, CLIL)

Одним из самых популярных инновационных методов является контентно-ориентированное обучение (CLIL), при котором изучение языка происходит параллельно с освоением специальных дисциплин. Этот метод

широко используется в университетах и профессиональных школах для того, чтобы студенты могли изучать как предметную, так и языковую составляющую одновременно.

Пример на английском языке:

- Тематика: Бизнес
- Урок: «Supply Chain Management»
- Содержание урока: Студенты изучают процессы управления цепочками поставок, одновременно овладевая соответствующей лексикой на английском языке, такой как «inventory management», «just-in-time», «logistics», и др.

Использование CLIL не только помогает расширить словарный запас, но и улучшает понимание профессиональной терминологии, что особенно важно для будущих специалистов.

2. Технологические решения для изучения языка (EdTech)

Современные технологии предлагают огромный потенциал для улучшения процесса обучения иностранным языкам. Одним из таких решений являются мобильные приложения, платформы для онлайн-обучения, а также виртуальные и дополненные реальности.

Примеры EdTech-платформ:

- Duolingo: Это приложение позволяет изучать язык через короткие ежедневные занятия. Студенты могут выбрать специальности и акцентировать внимание на тех темах, которые релевантны их профессиональной сфере.
- Coursera: Платформа предоставляет курсы по изучению языков, которые адаптированы под различные профессиональные направления. Например, курс «English for Business and Entrepreneurship» фокусируется на бизнес-лексике и навыках ведения переговоров на английском языке.

Пример:

- Сфера: Медицина

- Задача: Изучение анатомической терминологии на английском языке через виртуальную реальность.

- Описание: Студенты с помощью VR-технологий могут визуализировать части тела и одновременно учить термины, такие как «cardiovascular system», «musculoskeletal system», и другие.

3. Методика обратного обучения (Flipped Classroom)

Методика обратного обучения переворачивает традиционный подход к образовательному процессу. Студенты изучают теоретический материал дома с помощью видеоуроков, статей или презентаций, а на занятиях применяют полученные знания через практику, дискуссии и решение задач.

Пример на английском языке:

- Тематика: Инженерия
- Видеоурок: Основы технического перевода.
- Содержание урока: Студенты самостоятельно смотрят видео о принципах перевода технических документов с акцентом на грамматические структуры и специфическую лексику, такие как «torque», «tensile strength», «shear force». На занятиях они переводят реальные тексты и обсуждают сложности терминологии с преподавателем.

4. Игровое обучение (Gamification)

Игровые элементы могут значительно улучшить мотивацию студентов и сделать процесс обучения более интерактивным и увлекательным. В языковом обучении игровые элементы часто используются для формирования навыков работы с терминологией, а также для отработки коммуникативных навыков.

Пример:

- Сфера: Юриспруденция
- Игра: Симуляция суда на английском языке.
- Сценарий: Студенты делятся на команды – обвинение и защита. Каждая команда должна подготовить аргументы, опираясь на юридическую

терминологию на английском языке, такие как «plaintiff», «defendant», «burden of proof», и участвовать в симуляции суда, выступая перед судьями.

Игровой подход помогает студентам овладеть навыками ведения диалога и дебатов, что особенно важно для профессий, связанных с переговорами и юридическими процедурами.

5. Методика проектного обучения (Project-Based Learning)

Проектное обучение помогает студентам интегрировать знания языка с конкретной профессиональной задачей. Этот метод особенно полезен для специалистов, которые должны уметь работать с текстами, отчетами и проектами на иностранном языке.

Пример:

- Тематика: IT
- Проект: Разработка мобильного приложения с презентацией на английском языке.
- Задача: Студенты создают мобильное приложение и представляют его аудитории на английском языке, описывая функционал, интерфейс, и технические характеристики. Они используют термины, такие как «user interface», «back-end development», «API integration», и другие.

Проектное обучение позволяет студентам использовать иностранный язык в контексте решения реальных профессиональных задач, что усиливает их практические навыки и повышает уровень подготовки к реальной работе.

6. Искусственный интеллект и чат-боты

Искусственный интеллект (ИИ) и чат-боты могут стать полезными инструментами для изучения языков. Чат-боты могут взаимодействовать со студентами в режиме реального времени, помогая им тренировать навыки общения, задавать вопросы и получать немедленную обратную связь.

Пример на английском языке:

- Тематика: Бизнес
- Чат-бот: Помощь в тренингах по ведению переговоров.

- Сценарий: Студенты ведут переговоры с виртуальными собеседниками на платформе, отрабатывая навыки заключения сделок, обсуждения условий и ведения переговоров на английском языке. Например, использование фраз «negotiation terms», «mutual agreement», «contractual obligations» и т.д.

ИИ и чат-боты могут персонализировать обучение, адаптируя задачи под конкретные потребности каждого студента, что позволяет более эффективно освоить язык.

7. Принцип смешанного обучения (Blended Learning)

Смешанное обучение объединяет традиционные очные занятия с онлайн-курсами, позволяя студентам гибко управлять своим временем и учебным процессом. Этот метод особенно удобен для специалистов, которые не могут посещать занятия ежедневно, но хотят углубить свои знания в языке и профессиональной дисциплине.

Пример:

- Тематика: Финансы
- Задача: Онлайн-курс по финансовому анализу и обсуждение кейсов в классе.

- Описание: Студенты изучают материалы онлайн, где рассматриваются такие понятия, как «cash flow», «balance sheet», «profit and loss statement», а затем обсуждают их на занятиях, применяя полученные знания на практике.

8. Взаимное обучение (Peer Learning)

Взаимное обучение предполагает, что студенты учат друг друга, обмениваясь знаниями и опытом. Этот метод активно применяется для улучшения коммуникативных навыков и более глубокого погружения в профессиональный контекст.

Пример на английском языке:

- Тематика: Маркетинг

- Задача: Проведение маркетингового исследования.

• Сценарий: Студенты работают в группах и создают исследовательский проект, который затем обсуждают на английском языке, используя термины «target audience», «market segmentation», «consumer behavior». Обучение друг друга помогает лучше понимать терминологию и укрепляет навыки коммуникации.

Заключение. Современные инновационные методы обучения иностранным языкам для специалистов кардинально меняют подход к языковому образованию. Использование технологий, методов интеграции предмета и языка, проектного обучения и других современных подходов позволяет студентам не только овладевать языком, но и приобретать необходимые профессиональные навыки. Такие методы обеспечивают высокую мотивацию, увлеченность и, главное, практическую значимость обучения.

Литература:

1. Longman Dictionary of English Language and Culture. – Longman, 1992.
2. С.Г. Тер-Минасова. Язык и межкультурная коммуникация. – М., 2000.
3. П.В. Сысоев. Основные положения коммуникативно-этнографического подхода к обучению иностранному языку и культуре. - 2013.
4. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. Воронеж, 1996.

Особливості викладання гуманітарних дисциплін іноземним студентам

Гончарова О. С.

*к. іст. н., доц., доц. кафедри історії України
Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди
м. Харків, Україна
e-mail: olia.goncharova2016@gmail.com*

Брагіна Т. М.

*к. філос. н., доц., доц. кафедри народної хореографії
Харківська державна академія культури
м. Харків, Україна
e-mail: braginat058@gmail.com*

Брагін Ю. А.

*к. культурол., доц., доц. кафедри кафедри ЮНЕСКО «Філософія людського спілкування» та
соціально-гуманітарних дисциплін
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна
e-mail: cosinus93@gmail.com*

Тенденції розвитку вищої освіти в умовах глобалізації сучасного світу характеризуються її відкритістю та розширенням міжнародного співробітництва у галузі реалізації програм обміну студентами. Тому актуалізуються проблеми, пов'язані з педагогічними особливостями навчання іноземних здобувачів вищої освіти, у тому числі у галузі викладання гуманітарних дисциплін. Безперечно, здобуття якісної освіти іноземними студентами в обраній країні пов'язане з рівнем освіченості студента, тобто якістю знань, умінь, навичок та компетенцій, зумовлених специфікою навчального закладу рідної країни, його теоретичною чи практичною спрямованістю. Однак важливу роль відіграють і форма організації освітнього процесу у закладі освіти приймаючої країни, її відмінність від звичних для іноземного студента, що проявляється у тривалості занять, організації освітнього процесу, методах та прийомах навчання, формі контролю та перевірки знань та ін. До цього додаються ще й культурні відмінності, наявність мовного бар'єру, що стає на заваді у сприйнятті навчального матеріалу та спілкуванні з викладачами й іншими студентами академічної

групи. Тож успішність засвоєння гуманітарних дисциплін іноземними студентами залежить від умілого застосування технологій навчання, оптимальних для полікультурного середовища навчального закладу.

Наявність контингенту іноземних студентів у навчальному закладі ставить перед науково-педагогічними працівниками ряд додаткових задач. Перша з них обумовлена невисоким рівнем знання ними української мови, якою здійснюється викладання. Як правило лише до кінця третього курсу студенти-іноземці набувають оптимального словникового запасу і починають активно використовувати свої знання у навчальній діяльності. А гуманітарні дисципліни у вишах України викладаються переважно на 1-2 курсах, що зумовлює низку труднощів у їх засвоєнні та висуває додаткові вимоги до викладачів кафедр гуманітарного циклу у плані донесення до свідомості змісту предметів та засвоєння студентами хоча б мінімально необхідних знань. Викладачі повинні враховувати, що такі здобувачі не можуть швидко конспектувати лекції, працювати з джерелами, аналізувати великий обсяг інформації, тож використання активних методів, пошуково-дослідних технологій, які дозволяють студентам самостійно набувати вміння та навички при вирішенні особливого роду завдань, проблемних питань, ситуаційного проектування, у роботі з ними застосовувати неможливо. За таких обставин основним методом стає метод редукції, який передбачає зведення складного простого. На заняттях діяльність викладача обмежується тим, що він повідомляє готові знання: він пояснює новий матеріал, підкріплює прикладами, ілюстраціями, досягає його розуміння, перевіряє ступінь засвоєння у вигляді простих, елементарних питань. Студенти сприймають інформацію, записують, заучують, відтворюють, їх діяльність здебільшого є репродуктивною. При цьому дії викладача мають пояснювально-ілюстративний характер, а сам він є лише транслятором знань. У таких умовах використання сучасних методів та технологій навчання (ділові та рольові ігри, дискусії, кейс-методи та ін.) є

практично неможливим з огляду на низький рівень володіння іноземними студентами українською мовою [3, с. 315].

Вирішення названих вище завдань, на наш погляд, можливе при взаємодії викладачів, які реалізують цикл гуманітарних дисциплін з викладачами української мови. По-перше, викладача української мови слід залучити до спільної розробки навчально-методичних матеріалів: лекційного курсу, навчально-методичного посібника, практикуму [1, с. 307]. У рамках такої взаємодії слід підготувати адаптовані під рівень мовленєвої компетентності іноземних студентів тексти лекцій. Вони повинні складатися з простих речень та стійких словосполучень. Доцільно також спільно попрацювати над підготовкою глосарію основних термінів українською, англійською та рідною (за можливості) мовою здобувача освіти. Підготовлений навчальний посібник повинен мати чітку, логічну структуру з виділенням основної та уточнювальної інформації; відповідність лексичного та граматичного оформлення тексту рівню мовної підготовки студентів-іноземців та обмежене вживання багатокомпонентних словосполучень; дозований обсяг інформації та нових слів. Це сприятиме засвоєнню навчального матеріалу з дисциплін гуманітарного циклу та оволодіння науковим стилем мовлення. Результатом такої взаємодії може стати й запровадження на заняттях з ділової української мови читання та розбір фрагментів текстів з гуманітарних дисциплін (історії, філософії, історії української культури тощо). Це дозволить студентам-іноземцям ще раз звернутися до питань, які вивчаються у цих дисциплінах, та надасть можливість глибше вивчити термінологію і освоїти ази мови цих наук. Чим краще студенти засвоять мову, тим легше та ефективніше пройде адаптація, тим швидше вони почнуть повноправно спілкуватися з однокурсниками та ефективніше відбудеться їх включення до культурного середовища нової країни.

Для розвитку мовленєвої компетентності студентів-іноземців ефективним є й запровадження технологій навчання, що носять особистісно-діяльнісний

характер і спрямовані на формування таких якостей та навичок особистості, які дозволять їй самостійно, відповідально та креативно реалізовувати свою діяльність у різних життєвих сферах. Для оволодіння цими компетенціями на заняттях дисциплін гуманітарного циклу доцільно використовувати технології критичного мислення, проблемного навчання та дискусійних форм проведення занять. Зокрема, після поглибленої роботи з текстом лекції, що стосується історії України, традицій та культури українського народу певного періоду, можна запропонувати виконати завдання: на підставі ідей тексту показати особливості традиційної культури його народу, можливого зв'язку історичних процесів із процесами, що відбувалися у їхніх країнах [1, с. 308]. Це приведе до збільшення зацікавленості у вивченні історії та культури нашої держави, сформує прагнення до діалогу, толерантності та культурного обміну, які так необхідні в міжнародному студентському середовищі. Крім того, це сприятиме розвитку мовних навичок та дасть можливість удосконалювати та поповнювати свій словниковий запас.

Коли студентами накопичуються знання основних термінів та понять з певної дисципліни та освоюються форми та способи логічного мислення, можна змінювати й застосовувати педагогічні технології, зокрема, застосувати проведення заняття у формі диспуту. Наприклад, у процесі вивчення філософії епохи Нового часу, можна розділити здобувачів освіти на дві групи. Студенти першої групи повинні відстоювати ідеї представників раціоналізму, а члени другої групи представляти погляди філософів емпіричного спрямування. Перед кожною групою ставиться завдання довести свою правоту у розгляді питання про верховенство раціональних або емпіричних рівнів пізнання людиною світу. Заняття, що проходять у таких формах, вимагатимуть від студентів не лише формального знання матеріалу, а й прояву скепсису щодо суджень опонентів та своїх аргументів. На наш погляд, дискусійні форми найповніше сприятимуть розвитку критичного мислення на всіх її етапах: виклику, осмислення та рефлексії. При цьому сама форма дискусії буде дуже

привабливою для здобувачів у зв'язку з можливістю висловити свою точку зору та наявністю елемента змагальності. Застосування дискусійних форм у навчанні іноземних студентів сприяє не лише набуттю навичок аргументації та доказовості, а й розширенню лексичного запасу, засвоєнню прийомів риторики, набуттю навичок групової роботи та толерантності до іншої думки [2, с. 118].

Таким чином, підвищити рівень навчання з професійних дисциплін, розширити кругозір іноземних студентів може допомогти реалізація принципів полікультурної освіти, як у змісті навчальних дисциплін, так і у формах педагогічної взаємодії, в організації педагогічного процесу, у педагогічних технологіях, формах і методах навчання.

Література:

1. Гребенюк Т.В. Шляхи підвищення інтеркультурної компетентності студентів – іноземних громадян на заняттях з історії української культури. *Проблеми і перспективи мовної підготовки іноземних студентів: збірник наукових статей за матеріалами XIV Міжнародної науково-практичної конференції (23 жовтня 2020 р.)*. Харків: ХНАДУ, 2020. С. 303-309.
2. Довгодько Т. Адаптація іноземних студентів до освітнього середовища України. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2013. 2. С. 114–120.
3. Тохтар Г.І., Кулик А.П. Проблеми навчання іноземних громадян у ВНЗ України та шляхи їх вирішення. *Сучасні технології підготовки фахівців в умовах подальшого розвитку вищої освіти України : матеріали міжнародної науково-методичної конференції*. Харків : ХНАДУ, 2005. С. 314–316.

Організація навчальної взаємодії між викладачем та іноземним студентом у процесі викладання економічних дисциплін у віртуальному середовищі

Кудрявцев В.М.

*к. екон., доц., доц. кафедри економіки і підприємництва
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
e-mail: slavkudr@ukr.net*

Кудрявцева О. В.

*к. екон., доц., доц. кафедри менеджменту
Харківський національний автомобільно-дорожній університет
м. Харків, Україна*

Сучасний етап розвитку інформатизації суспільства вимагає підвищення рівня організації навчального процесу у закладах вищої освіти України з урахуванням трансформації, що відбулась в освіті. Вона перейшла на новий рівень – надання освітніх послуг новому «цифровому поколінню» студентів з реалізацією активної позиції студентоцентрованого навчання (Student-centred learning). Тому необхідним стає внесення змін в організацію інформаційно-навчального середовища, які зможуть забезпечити підвищення якості освіти за способів надання освітніх послуг, використання різних педагогічних прийомів та методів навчання тощо. Таке навчання повинно бути реалізовано як повністю забезпечений (з боку викладача) процес для того, щоб надати можливість реалізації автономності навчання (з боку студента).

Віртуальний компонент стає сьогодні інтегральним складником навчання і в очній лекції, й у роботі навчальних груп, у самотійній роботі студента, на іспиті тощо. Науковці трактують віртуальне освітнє середовище як «навчальне онлайн-середовище, специфічний відкритий динамічний простір реалізації освітнього процесу» [1, с. 199]. З технологічної точки зору віртуальне освітнє середовище сприймається як «інформаційний простір взаємодії учасників навчального процесу, що породжується технологіями інформації і комунікації та включає комплекс комп'ютерних засобів і технологій, які дозволяють

здійснювати управління змістом освітнього середовища і комунікацію учасників [2, с. 21].

Якщо розглядати віртуальне навчальне середовище в організаційно-комунікативному аспекті, то його можна уявити як комунікативну систему, що дозволяє коригування поведінки, дій учасників процесу комунікації стосовно ситуації, що змінюється, здатну до самовдосконалення, тобто поступового встановлення ефективного взаємозв'язку у міру засвоєння більш складних типів взаємозв'язків. Така комунікативна система забезпечує прямий і зворотний зв'язок між студентами, викладачами та іншими учасниками навчального процесу.

Сьогодні, для ефективного функціонування віртуального навчального середовища необхідні досконале володіння не тільки інформаційними а й педагогічними технологіями. Серед основних параметрів віртуального навчального середовища найефективнішими є наявність зворотного зв'язку та рівень інтерактивності, мовне різноманіття і засоби вираження, персональна спрямованість. У цих умовах для викладача важливим є адаптація до нових форм комунікації, таких як, наприклад, віртуальна дискусія чи рефлексія в спілкуванні. Особливо актуальним усе вищевикладене стає стосовно до навчання іноземних студентів.

У роботі з іноземними студентами у викладача виникають додаткові завдання, пов'язані з формуванням не тільки професійної, але й комунікативної компетенції у студентів у процесі віртуальної навчальної взаємодії. Для викладачів і студентів – носіїв української мови – такі слова і словосполучення як *Moodle, модем, скайп, сервер, антивірус, портал, чат, форум, блог, дисковий накопичувач, спам, мультимедійні програми, собака (розм.), флешка (розм.), електронка (розм.), електронний навчальний курс, пройти ідентифікацію, ввести логін і пароль, підтвердити обліковий запис* тощо стали вже природними і є повністю засвоєними. Оперування такими словами і словосполученнями в процесі навчального спілкування не викликає труднощів.

Однак для іноземних студентів засвоєння змісту освітніх програм і спілкування з викладачами може бути ускладнене у зв'язку з відсутністю в їхньому активному словниковому запасі спеціальної лексики, що є необхідною для виконання навчальних команд. Саме тому для викладача професійних дисциплін і для самих іноземних студентів, які навчаються в українських ЗВО, стає актуальним прагнення бути компетентним в інформаційно-комунікаційній сфері, щоб бути зрозумілим і розуміючим.

Власний досвід викладання іноземним студентам економічних дисциплін в умовах дистанційного навчання дає змогу стверджувати про необхідність введення для цього контингенту студентів спеціальних комунікативних завдань у межах тематики віртуального середовища навчального спілкування. Це пов'язано з тим, що освоєння змісту освітніх програм професійних дисциплін у форматі електронних навчальних курсів іноземними студентами може бути ускладнене у зв'язку з відсутністю в їхньому активному словниковому запасі спеціальної лексики, яка необхідна для виконання навчальних команд. Завдання повинні бути орієнтовані на розвиток навичок вживання нової лексики, на розвиток умінь створення зв'язного тексту з використанням лексики сфери інформаційно-комунікаційних технологій, побудови діалогів і монологів на тему віртуального середовища навчального спілкування.

Поряд зі звичними для роботи в аудиторії з іноземними студентами виразами стають необхідними і для викладача, і для студента такі як *увійдіть в акаунт, введіть своє ім'я користувача, пройдіть ідентифікацію, введіть свій логін і пароль, зайдіть на сайт, оберіть навчальну програму, оберіть посилання на потрібний курс, підтвердити свій обліковий запис, увійдіть в систему, активізуйте посилання, вкажіть адресу електронної пошти, клацніть на цей пункт мишею, познайомтеся з індивідуальними профілями тощо.*

У практиці викладання економічних дисциплін у дистанційному режимі навчання спостерігаються діалоги з використанням абсолютно нової для іноземних студентів лексики. Наприклад такі.

Викладач: - Шановні студенти! Вам необхідно записатися на електронний навчальний курс з менеджменту.

Студент: - Яким чином ми можемо це зробити?

Викладач: - Вам потрібно на навчальному сайті університету обрати потрібний курс, натиснути на посилання. Відкриється вікно для реєстрації. Ви реєструєтесь і записуєтесь.

Студент: - На жаль, у мене не вийшло зареєструватися.

Викладач: - Ви правильно ввели логін і пароль? Зверніть увагу, що придуманий Вами пароль повинен містити не менш семи знаків, серед яких повинні бути великі літери, цифри і спеціальні знаки.

Студент: - Так, я зробив все правильно, але реєстрація не пройшла.

Викладач: - Тоді вам треба звернутися до служби технічної підтримки університету. Телефон вказано на сайті.

Студент: - Що потрібно зробити після того як я записався на курс?

Викладач: - Вам необхідно спочатку завантажити завдання, а потім відправити відповідь, завантаживши відповідний файл.

Як свідчить наша викладацька практика, в активному словниковому запасі іноземних студентів найчастіше відсутні такі іменники, як *архів, браузер, веб-адреса, веб-сторінка, діалогове вікно, каталог, клавіатура, курсор, миша, пам'ять, папка, мережа, перезавантаження, користувач, портал, профіль, сервер, скріншот, слайд, посилання, файл*; дієслова - *видалити, вставити, скачати, перетягнути, зависнути, встановити, надрукувати, перезавантажити, відновити, сканувати, розпакувати, оновити*. Ці слова не входять до лексичного мінімуму і не вивчаються на заняттях з української мови на підготовчому відділенні.

Саме тому ми вважаємо за потрібне діяти у педагогічному тандемі з викладачем мовної підготовки, який працює з іноземними студентами цієї групи. Розробка спеціальних лексичних та граматичних вправ з наповненням спеціальною лексикою дозволяє вирішити цю проблему і зберегти навчальний

час, що виділяється на вивчення професійної дисципліни, не витрачаючи його на ознайомлення студентів з цієї спеціальної лексики. Наведемо приклади завдань, що можуть бути запропоновані студентам як на заняттях з мовної підготовки, так і, за необхідністю, професійних дисциплін у якості таких, що передують основній роботі над навчальною темою.

Завдання 1. Складіть речення з наступними словами і словосполученнями (завдання орієнтоване на формування знань про нові варіанти сполучуваності вже знайомих слів).

Відкрити вікно – відкрити діалогове вікно; увійти в кімнату – увійти в систему; опинитись у незнайомому місті – опинитись на головній сторінці; сторінка і стартова сторінка; меню – меню блогу; обмін – обмін повідомленнями.

Завдання 2. Після дієслів напишіть іменники у правильному відмінку (завдання орієнтоване на розвиток навичок вживання відмінкових форм на новому лексичному матеріалі).

Клацнути (мишка, посилання) – клацнути мишкою на посиланні; ввести (логін, пароль) – ...; виконати (вхід, система) –

Завдання 3. Складіть інструкцію «Як завантажити файл до особистого кабінету». Використовуйте довідковий матеріал: завантажити файл, натиснути кнопку, зберегти, внести зміни, відкрити профіль (завдання спрямоване на розвиток умінь створення зв'язного тексту з використанням лексики сфери інформаційно-комунікаційних технологій).

Завдання 4. Ви хочете відправити файл з виконаним завданням викладачеві, але не знаєте, як це зробити. Зателефонуйте в службу технічної підтримки, задайте всі необхідні питання. Складіть діалог. (Завдання спрямоване формування і розвиток комунікативних навичок).

Таким чином, у віртуальній освітньому середовищі, що динамічно розвивається і збагачується новими цілями і завданнями, викладачеві, який працює в іноземній аудиторії, необхідно не тільки спроектувати електронний

навчальний ресурс, але ще і врахувати несформовану мовну і мовленнєву компетенцію студентів в сфері інформаційного середовища. Цілеспрямована робота з лексикою віртуального середовища навчальної взаємодії дозволить захистити іноземного студента від можливої комунікативної невдачі в спілкуванні «людина–комп'ютер–людина» і сприятиме його успішній мовної та навчально-професійної адаптації.

Література:

1. Скуратівська М.О., Попадюк С.С. Віртуальне освітнє середовище в системі іншомовної підготовки сучасного закладу вищої освіти. *Педагогічні науки*: збірник наукових праць. 2019. Вип. LXXXVII. С.198-203.
2. Смутьсон М. Интеллектуальный розвиток взрослых у віртуальному освітньому просторі: монографія. Київ: Педагогічна думка, 2015. 221 с.

Некоторые аспекты преподавания информатики в вузах Азербайджана

Мустафаев Вугар Сабир оглу

*к. техн. н., доц., доц. кафедры механики
Мингячевирский государственный университет
e-mail: vuqar.mustafayev@mdu.edu.az*

Ализаде Джейхун Башир оглу

*преп. кафедры информатионных технологий
Мингячевирский государственный университет
e-mail: ceyhun.alizada@mdu.edu.az*

Исмаилзаде Лейла Вугар гызы

*преп. кафедры информатионных технологий
Мингячевирский государственный университет
Мингячевир, Азербайджан
e-mail: leyla.ismaylzada@mdu.edu.az*

Сегодня информация играют важную роль в управлении и развитии общества. Поскольку цифровая грамотность людей оказывает непосредственное влияние на развитие общества, содержание этой темы сегодня находится в центре внимания во всем мире.

В Азербайджане процесс информатизации охватывает все сферы. Прежде всего это проявляется в системе образования, обеспечивающей развитие

общества. Задача образования – привить развитие каждой личности, приумножить самостоятельные знания и умение классифицировать. Преподавание информатики играет очень важную роль в подготовке специалиста будущего. Это, в свою очередь, показывает, что подготовка кадров неинформатической квалификации на высоком уровне является актуальной проблемой [6].

В условиях глобальной информатизации общества развитие информатики очень важно со стратегической точки зрения. Так, в последние годы во многих странах созданы институты и исследовательские центры для изучения и проведения исследований по проблемам информатики. Основной задачей, стоящей перед ними, является применение результатов развития основ информатики в образовании и предложение государству современных стандартов образования [2].

Преподавание информатики по неинформатическим специальностям в вузах Азербайджана сталкивается с определенными проблемами. Сегодня важно решить следующие проблемы, связанные с преподаванием информатики на неинформатических специальностях в вузах Республики:

1. Проблема определения объекта и предмета преподавания информатики;
2. Проблема разработки общих этапов информатики;
3. Проблема подготовки содержания образовательных программ;
4. Проблема подготовки кадров для преподавания информатики;
5. Проблема применения ИКТ в преподавании информатики;
6. Проблема формирования терминологической базы информатики.

Проблема определения объекта и предмета преподавания информатики.
Информатика – фундаментальная наука, изучающая закономерности информационных процессов в системах различной природы. Поскольку информатика является быстро развивающейся наукой, современный взгляд на ее предмет сильно отличается от того периода, когда она формировалась как

наука. Основным объектом исследования этой науки является информатизация и компьютеризация общества. Её теоретической основой являются теория информации, алгоритмы, теория вероятностей, математическая статистика, математическая логика, комбинаторный анализ, архитектура ЭВМ, программирование, теория баз данных и другие научные области.

Информатика включает в себя множество отраслей науки – изучение и структуру информационных процессов, теорию информации, документацию и т.д. объединяет. Поэтому определение предмета и объекта информатики, преподаваемого в вузах Республики, сегодня является актуальной проблемой.

Преподавание информатики включает в себя три основных раздела [7]:

1. Теоретическая информатика – в этот раздел входят теория алгоритмов, теория информации и кодирования, языки программирования.

2. Прикладная информатика – в этот раздел входят искусственный интеллект, архитектура ЭВМ, компьютерная графика, компьютерное моделирование и численные методы, информационная безопасность и криптография, компьютерные сети, параллельные и распределенные системы, базы данных.

3. Естественная информатика – это кафедра, обучающая обработке информации в мозге человека, природе и обществе. Однако на неинформатических специальностях преподается лишь небольшая часть перечисленных выше разделов информатики. Поэтому необходимо определить объект и предмет предмета информатики.

Проблема разработки общих этапов информатики. Следует отметить, что в настоящее время содержание информатики, преподаваемой на неинформатических специальностях в вузах Азербайджана, примерно следующее [5]:

1. Информатика и ее основные понятия;
2. Обслуживание компьютеров;
3. Основы алгоритмизации и программирования;

4. Системное и прикладное программное обеспечение;
5. Операционные системы;
6. Офисные программы;
7. Электронные презентационные программы;
8. База данных;
9. Основы компьютерной графики;
10. Защита информации;
11. Компьютерные сети, Интернет.

Несмотря на базовые знания по этим предметам, преподаваемым в средней школе, знания и навыки студентов в области информатики не находятся на одном уровне [1]. Известно, что у студентов разбросаны сведения об основах информатики, а некоторые из них имеют очень мало информации, создает проблему в преподавании информатики. Для повышения эффективности преподавания информатики, прежде всего, необходимо выравнивать знания и умения студентов в области информатики, поступающих в вузы. Известно, что в средних школах другая техническая база и, соответственно, информатика не преподается на одном уровне, учащиеся не проходят дополнительные курсы. Это, в свою очередь, создает огромную проблему при преподавании информатики. Наличие у студентов разного уровня базовой информатики затрудняет организацию обучения и работу с прикладными программами. В связи с устранением большой разницы между знаниями и умениями студентов возникает необходимость разработки «уравнивающей и развивающей» методики преподавания предмета «Информатика» на одном уровне. Этот метод необходим для повышения уровня студентов с низкой базой знаний по информатике, но в то же время необходимо повысить интерес других студентов к данному предмету, мотивировать их и привить умение самостоятельно решать задачи повышенной сложности. Такой подход к проблеме также сможет поднять интерес пассивного слушателя на определенном уровне. Некоторые студенты

становятся самоуверенными и не проявляют активности на занятиях, поскольку лекция им знакома, и не показывают высоких результатов в конце семестра. Это, в свою очередь, оказывает негативное влияние в будущем. Учитывая все это, необходимо изучать предмет информатики поэтапно.

Проблема разработки содержания образовательных программ. В современное время важнейшим направлением развития общества является его информатизация. Задача перед информатизацией – провести обучение членов общества в этом направлении в правильной форме. Сегодня в Азербайджане обучение по этому направлению ведется по предмету «Информатика» в средних и высших учебных заведениях. Преподавание информатики составляет основу профессиональной подготовки будущего специалиста. Перед каждым учителем, независимо от его специальности, в обществе стоит вопрос подготовки образованных людей. Пересмотр содержания информатики, преподаваемой по неинформатическим специальностям в вузах республики, является одной из актуальных проблем. Таким образом, предмет информатика в высших учебных заведениях должен вестись по разным направлениям на неинформатических специальностях. Содержание предмета должно преподаваться с учетом специфики специальности по специализациям, входящим в каждое направление. Поскольку это не так в реальности, невозможно вызвать у студента интерес к информатике, развивать его знания и умения в этой области. С проблемой пересмотра содержания и учебного времени учебной программы по информатике по всем неинформатическим специальностям сталкивается каждый вуз. Основными проблемами, стоящими перед преподаванием информатики в вузах, являются следующие:

- определить образовательную цель информатики по каждой специальности;
- изучить содержание предмета в зависимости от каждого направления и специальности.

Содержание предмета информатика должно различаться в зависимости от специальности. Преподавание информатики одинакового содержания по всем специальностям нецелесообразно. Разумеется, сохраняя базовую часть информатики, должна быть организована программа, подходящая для каждой специальности [5]. Одна из основных задач, стоящих перед вузами, состоит в том, чтобы при подготовке каждого специалиста он также знал о предоставлении различных прикладных программ по своей специальности и умел использовать эти программы на высоком уровне. Следует отметить, что вузы не уделяют внимания специальным прикладным программам. Хотя информатика преподается на всех факультетах вузов, очень немногие специальности преподают подходящие прикладные программы.

В то время, когда развиваются информационные технологии, все сферы информатизируются и применяются на производстве, слишком малое внимание преподаванию прикладных программ создает особые проблемы в обществе. Прикладные программы, которые каждые 3-5 лет заменяются новыми, должны постоянно контролироваться, а лицензионные версии этих программ должны писаться и преподаваться в вузах. Необходимо уделить особое внимание преподаванию соответствующих прикладных программ по каждой специальности. Чтобы не отставать от развития, происходящего сегодня в мире, методика преподавания предмета информатика должна разрабатываться с учетом внутренних проблем Республики на основе зарубежного опыта.

Проблема применения ИКТ в обучении информатике. Известно, что применение ИКТ во всех сферах положительно влияет на развитие знаний и навыков нового поколения. Сегодня внедрение ИКТ в систему образования по-прежнему остается неудовлетворительным, несмотря на предпринимаемые усилия по ее доведению до мировых стандартов. Слабое применение ИКТ при преподавании информатики в высших учебных заведениях нашей республики, то есть низкий уровень подготовки электронных презентаций при

преподавании предмета и их отображения на проекторе, является одной из актуальных проблем.

Отсутствие интерактивных досок и мониторов в аудиториях вузов, отсутствие методических рекомендаций по их использованию является проблемой применения ИКТ в преподавании всех предметов. Повышенное внимание к развитию информатики окажет существенное влияние на результаты в этой области и применении ИКТ в преподавании других предметов в вузах. Приобретение умения других учителей-предметников применять новые информационные и компьютерные технологии повысит качество преподавания. Студенты, обучающиеся по неинформатическим специальностям, должны научиться использовать ИКТ как в педагогической, так и в практической деятельности. Следует отметить, что отсутствие интерактивных систем в вузах не позволяет преподавать информатику на высоком уровне. Уделение особого внимания применению ИКТ в системе образования очень важно для подготовки высококвалифицированных специалистов в будущем.

Проблема подготовки кадров для преподавания информатики. Информатика – это не только предмет, обучающий умению работать с компьютерами. Лаборатории, оснащенные информационными технологиями и компьютерами, не дают повода менять систему образования к лучшему. Нельзя надеяться, что компьютер станет мощным инструментом и произведет революцию в образовании. Необходимо комплексно подойти к этой проблеме. Иными словами, необходимо внести изменения в содержание предмета по каждой специальности и вести преподавание в лабораториях, оснащенных компьютерами.

Сегодня существующие проблемы в преподавании информатики вызваны неадекватностью учителей информатики. Подготовка специалистов, преподающих информатику, сегодня является одной из главных проблем в Республике. В настоящее время существуют специализации, готовящие

учителей информатики в отдельных вузах, но единой программы для всех не существует. Одной из проблем, стоящих перед информатикой, является высокий уровень подготовки кадров, которые будут преподавать информатику. Поэтому есть необходимость изменения системы образования с учетом новой реальности для перехода к полностью информированному обществу.

Проблема формирования терминологической базы информатики. В настоящее время в результате бурного развития информационных технологий появление новых терминов за рубежом создает проблему в преподавании. Таким образом, еще одной проблемой преподавания информатики является то, что в издаваемой в республике литературе термины на азербайджанском языке по-разному переводятся авторами. При переводе терминов на разные языки важно сохранить концепции, лежащие в основе этих терминов. Разные толкования терминов в различной литературе создают проблемы при использовании соответствующих терминов в деятельности специалиста. Создание и постоянное развитие терминологической базы информатики в Республике поможет студентам понять и освоить этот предмет. Решение этой проблемы важно не только для информатики, но и для всех областей, где используются информационные и компьютерные технологии.

Выводы. Подготовка специалистов высокого уровня в обществе – это, прежде всего, обязанность системы образования. Учитывая, что предмет «Информатика» занимает очень важное место в образовании, крайне необходимо устранить проблемы в учебной программе и методике этого предмета. Потому, что этот предмет преподается на всех специальностях высших учебных заведений.

Устранению указанных проблем будет способствовать подготовке высококвалифицированных специалистов в Азербайджане в будущем.

Литература:

1. Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi Azərbaycan Respublikası Təhsil Problemləri İnstitutu. Azərbaycan Respublikasının ümumtəhsil məktəbləri üçün informatika fənni üzrə təhsil proqramı (kurikulumu) (I-XI siniflər).

2. Computing our future Computer programming and coding Priorities, school curricula and initiatives across Europe. European Schoolnet. October, 2015, URL: http://www.eun.org/documents/411753/817341/Computing+our+future_final_2015.pdf/d3780a64-1081-4488-8549-6033200e3c03
3. Informatics Education in Europe: Institutions, Degrees, Students, Positions, Salaries — Key Data 2011-2016. <http://www.informatics-europe.org/>
4. Informatics Europe. <http://www.informatics-europe.org/>
5. Захарова Т.Б., Захаров А.С. Информатика как обязательный учебный предмет в системе общего образования // Наука и школа, 2015, № 5, с.101-108.
6. Колин К.К. Становление информатики как фундаментальной науки и комплексной научной проблемы. Сб. н. тр. // Системы и средства информатики. Спец. вып. Научно-методологические проблемы информатики. – М.: ИПИ РАН, 2016. – С.7-57.
7. Хеннер Е.К. Предмет «Информатика»: межстрановые сопоставления и перспективы развития // Информатика и образования, 2016, № 10, с.18-26.

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЛІНГВОДИДАКТИКИ ТА МЕТОДИКИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

<i>Васецька Л.І.</i> Чинники ефективності організації навчання мови іноземних студентів в умовах диджиталізації освіти	5
<i>Гейченко К.І., Чорна Ю.В.</i> Аспекти адаптації навчальних матеріалів для іноземних студентів першого року навчання у ЗВО України	9
<i>Даркембаева Р.Д., Озекбаева Н.А.</i> Сравнительный анализ соматических фразеологических эквивалентов русского и английского языков при изучении русского языка как иностранного	13
<i>Дочинець Д.І., Чорна Ю.В.</i> Навчання науковому стилю мовлення на початковому етапі опанування української мови студентами-іноземцями медичних спеціальностей	19
<i>Івлєва С.М.</i> Деякі методи навчання іноземних студентів військовій лексиці	23
<i>Клименко Т.А.</i> Сленг як особливий вид мотивуючої лексики на заняттях з вивчення іноземних мов	28
<i>Копилова О.В.</i> Організація самостійної роботи іноземних здобувачів вищої освіти з професійно орієнтованим текстом	31
<i>Лухіна М.Ю.</i> Скоромовки – перший крок до ефективної соціокультурної комунікації іноземних студентів	34
<i>Любецька В.В.</i> Про актуалізацію питання мовної підготовки іноземних студентів у закладах вищої освіти	37
<i>Муляр І.В.</i> Технології організації навчання на уроках української мови як іноземної	40
<i>Petrusenko N.Yu.</i> From the experience of teaching Ukrainian to foreign students of non-philological specialties	43
<i>Рязанцева Д.В.</i> Самостійна робота: ефективний засіб інтеграції іноземних студентів в освітній простір ЗВО	46
<i>Соколова Г.П.</i> Значення самостійної роботи у лінгвокультурній системі навчання іноземної мови	49
<i>Тараненко В.В.</i> Актуальні питання організації самостійної роботи іноземних здобувачів освіти в очно-дистанційній формі навчання	54
<i>Толмачева Д.С., Игнатова Е.Р., Саденова А.Е.</i> Формирование грамматических навыков в разговорной речи иностранных студентов, изучающих РКИ	59
<i>Тростинська О.М.</i> Українська як іноземна для магістрантів, що навчаються англійською: проблеми відбору навчального матеріалу	68
<i>Ushakova N.</i> CLIL methodology in the interdisciplinary coordination of international students' language training	73
<i>Якубаева К.С.</i> Лингвострановедческий аспект в преподавании РКИ	77

СУЧАСНИЙ ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС: ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ, АЛГОРИТМИ ТА ПРИЙОМИ У НАВЧАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ СТУДЕНТІВ

Абрамова І.Г. Навчання ділового стилю мовлення іноземних громадян в умовах діджиталізації освіти	81
Айтбаєва Б.М., Казмагамбетова А.С. Эффективное использование искусственного интеллекта при обучении языку	86
Айтпаєва А.С. Особенности выбора методического приёма при обучении РКИ современного поколения иностранных студентов	93
Коваленко Ю.М. Інтеграція ІТ-технологій у навчанні студентів іноземної мови	98
Коновальчук Н.О. Робота з лексичним мінімумом як частина самостійної роботи студента в умовах онлайн навчання української мови як іноземної	101
Krainenko O.V., Petrova O.B., Ovsianikova H.V. Teaching English for Specific Purposes for international medical students considering their integration into the university academic space	106
Kushnir I. The technology of organization of independent work for the foreign students during Ukrainian language teaching	111
Ланова І.В. Викладання української мови в контексті дистанційного навчання	118
Михайлюк Н.В. Тестування лексики в процесі навчання іноземної мови .	121
Моргунова Н.С. Використання мультимедійних презентацій у процесі професійно- орієнтованого викладання української мови як іноземної	124
Opryshko N., Rodrigues R. Peculiarities of using AI tools in the language training	130
Petrova O.B., Korneyko I.V., Krainenko O.V., Ovsianikova H.V. Technologies of distance education in teaching English for specific purposes for university students	135
Приходько С.О. Компетентність в аудіюванні як складова іншомовної комунікативної компетентності студентів	138
Romanova O.O. Development of learning technologies in the global educational space in the XXI century	144
Сасенко Н.В. Способи інтеграції стилістики до курсу навчання іноземної мови	149
Sandu T. The role of pedagogical technologies in increasing the effectiveness of language learning	153
Solovyova O. The implementation of Communicative language teaching in English classroom	159
Уварова Т.Ю. Використання освітніх інтернет-ресурсів у навчанні української мови як іноземної	162

Узенбек Е.Р. Видео-уроки как один из эффективных методов в обучении студентов	165
Шевчик К.Ю. Впровадження штучного інтелекту в сучасний освітній процес	169
Шокуров О.В. Поетичне мовлення у викладанні української мови як іноземної	173
Iukhno N.V. The Impact of Medical Students' Emotional Intelligence on the Development of Foreign Language Communicative Competence in Blended Learning During Martial Law in Ukraine	176

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ: ПИТАННЯ АДАПТАЦІЇ ТА ІНТЕГРАЦІЇ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНІЙ ПРОСТІР ЗВО

Budayová Z. Concept of education in social work	182
Коміна М.І. Формування навичок говоріння в китайській аудиторії: психолого-педагогічні засади організації навчального процесу з вивчення української мови як іноземної	192
Семененко І.Є. Організація взаємодії викладачів та іноземних студентів у процесі педагогічного спілкування у ЗВО	197
Чернявська С.М., Немерцова О.Є. Проблеми формування національно-мовної самосвідомості особистості у вищій школі	202
Ян Хунхао. Результати дослідження особливостей професійної підготовки майбутніх учителів китайської каліграфії	6

МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ У ПРАКТИЦІ ВИКЛАДАННЯ НЕРІДНОЇ МОВИ

Ignatova E., Tolmacheva D., Sadenova A. Formation intercultural communication in practice teaching kazah and russian languages for foreign students	212
Kalnychenko N., Kalnychenko O., Lizon M. Rendering Sovietisms in English Translations of Ukrainian Works in Ukraine and Abroad	218
Kangozhayeva R.B. The development of English language in the sphere of business communication through oral and written competencies	222
Кохан Л.В. Готовність майбутніх студентів-інженерів до міжкультурної комунікації: теоретичний аспект	228
Lukianenko N. The ethical implications of teaching intercultural communication in language education	231
Прилуцька Л.А., Рязанцева Д.В. Особливості міжкультурної наукової компетенції викладачів ЗВО у процесі педагогічного спілкування з	

представниками іншої культури	235
Sadenova A.E., Asaubay K.B. The role of the formation of lexical competence in intercultural communication	239
Соїна І.Ю. Мова як інтелектуальний засіб для усвідомлення процесів мислення	244

ВИКЛАДАННЯ ГУМАНІТАРНО-ПРИРОДНИЧИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН НЕРІДНОЮ МОВОЮ

Галиева М.К. Инновационные методы в изучении иностранных языков для специальных дисциплин	249
Гончарова О.С., Брагіна Т.М., Брагін Ю.А. Особливості викладання гуманітарних дисциплін іноземним студентам	255
Кудрявцев В.М., Кудрявцева О.В. Організація навчальної взаємодії між викладачем та іноземним студентом у процесі викладання економічних дисциплін у віртуальному середовищі	260
Мустафаев Вугар Сабир оглу, Ализаде Джейхун Башир оглу, Исмаилзаде Лейла Вугар гызы. Некоторые аспекты преподавания информатики в вузах Азербайджана	265

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ
МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Збірник наукових статей за матеріалами
XIX Міжнародної науково-практичної конференції

17 жовтня 2024 р.

ХНАДУ